APRIL
Yayın No: 157
1. Baskı: Nisan, 2016
ISBN: 978-605-5162-67-2
Yayın Yönetmeni K. Egemen İPEK
Editör
Selahattin ÖZPALABIYIKLAR
Son Okuma Şevde PELEN Gökçe GÜNGÖR
Kapak Tasarım Murat YILMAZ
İç Tasarım Adem ŞENEL
Baskı
Ayrıntı Basımevi Sertifika No: 13987
Yayın
A.P.R.I.L Yayıncılık
Tarık Zafer Tunaya Sokak
21/3 Gümüşsuyu-Beyoğlu-İSTANBUL
Tel: (00 90) 212 252 96 38
Faks: (00 90)212 252 94 39
www.aprilyayincilik.com
bilgildapri lyayincilik.com
Bu kitabın yayın hakları April Yayıncılık'a aittir.
Bu kitabın baskısından 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası Hükümleri gereğince alıntı yapılamaz, fotokopi yöntemiyle çoğaltılamaz, resim, şekil, şema, grafik vb yayınevinin izni olmadan kopya edilemez.
o akşam, Is
Bey'in konağı, maktaydı. Sila Silahdar Ağa's kir konağını ş<
Sofra konaj hardal rengi ve değmeyecek aı mişti. Sinilerıı boyunca uzana Duvarlara rapt danda yanan n işlemelerinde c kırılıp porselen
Bu ziyafet günlerden beri duymayan kon ve maharetle y deki hizmetli o lısınm üstünde ellerindeki büy madan bakır si görüyordu, tfe safirin bardağı

1

KONAĞIN EFENDİSİ

O akşam, İstanbul'un namlı tüccarlarından Zümrützade Hüsnü Bey'in konağı, endamı da unvanı gibi kallavi bir misafiri ağırlamaktaydı. Silahdar-ı Hazret-i Şehriyari, yani Devletli Padişah'm Silahdar Ağa'sı Siyavuş Ağa, akşam taamında Hüsnü Bey'in fakir konağını şereflendirme lütfunda bulunmuştu.

Sofra konağın görkemli selamlığına kurulmuş, dört devasa sini, hardal rengi ve gümüş işlemeli sofra bezlerinin üstüne, birbirlerine değmeyecek ama çok da ayrı durmayacak şekilde yan yana dizilmişti. Sinilerin etrafındaki minderler, tıpkı selamlığın üç duvarı boyunca uzanan geniş sedirlerin minderleri gibi mavi kadifedendi. Duvarlara raptedilmiş, her biri üçer kollu yirmi bir gümüş şamdanda yanan mumların şavkı, konukların ipek esvaplarının altın işlemelerinde oynaşıyor, sofradaki billur bardakların kesmelerinde kırılıp porselenlerin mavili yeşilli narin işlemelerinde parddıyordu.

Bu ziyafet için haftalar öncesinden hazırlanmaya başlayan ve günlerden beri kulakları efendilerinin tenbihlerinden başka bir şey duymayan konak hizmetlileri görevlerini saraylara has bir zarafet ve maharetle yerine getiriyorlardı. Konağın kâhyasının nezaretindeki hizmetli oğlanlar, selamlığı boydan boya kaplayan Acem halısının

üstünde kedi adımlarıyla süzülerek sofraya yaklaşıyor ve ellerindeki büyük porselen kapları en ufak bir çıt sesi dahi çıkartmadan bakır sinilerin üstüne bırakıyorlardı. Her biri kusursuz iş görüyordu. Hele içlerinden çakır gözlü, genç bir oğlan, baş misafirin bardağını öyle usturuplu, öyle kararında doldurmuştu ki

7

Silahdar Ağa'nın hafiften çektiği "Maşallah", suyun nağmeli şı-rdtısına karışmıştı. Silahdar Ağa'nın hemen solunda bir başka sıfatlı misafir, Di-van-ı Hümayun üyesi Defterdar Halil Paşa oturmaktaydı. Beklenti, böyle bir konuğun sofranın azametine azamet katması yönündeydi, lâkin Paşa'nın gerek bedeni gerekse ruhu talepleri karşılamaktan çok uzaktaydı. Yıllar boyunca, her üç ayda bir yeniçeri ulufelerini denkleştirme tasasından yıpranan yüreği artık en ufak bir buhranı bile kaldıracak durumda değildi. Yemekler değil de sofranın kendisi ağır gelmişti Defterdar Paşa'ya. Sürekli terliyor, her an fücce-ten teslim-i can edecekmiş gibi, kısa ve sık soluklar alıp duruyordu.

Halil Paşa'ya kalsa, Siyavuş Ağa ile yemek yemek, sofraya cennet taamları gelecek bile olsa katlanılmayacak bir sıkıntıydı. Silahdar Ağa elbette nüfuzluydu. Koca Saray-ı Cedide'de Padişah'm huzuruna kimseden destur almadan girebilen dört zat-ı âliden biriydi. Sözü ikbal ve istikbal demekti ama bugüne kadar çıkar ummadığı bir kula tek bir hayrının dokunduğu görülmemiş, duyulmamıştı.
Daha da fenası, huysuzluğu ve mızmızlığı ile meşhur bir adamdı Siyavuş Ağa. Asırlardan bu yana memnun edilmesi birbirinden zor nice padişahlar, valide ve haseki sultanlar gören Saray, bu herif kadar naletine herhalde hiç şahit olmamıştı. Her şeyi mükemmel olmalıydı Ağa Hazretleri'nin. Kallavi kavuğunun tülbent sarığı, kirlenmesini beklemeden her akşam çözülüp yıkanmalı, her sabah kavuğuna mis gibi sabun kokan yeni bir tülbent sarılmalıydı. Hamam suyu tam istediği derecede ılıtılmalıydı. Geçtiği ve yattığı yerlerde sade mumlar değil, kokulu kandiller yanmalı, bıyıkları bademyağı ile burulmalı, en kaliteli sabunlar ve zeytinyağları Ağa'nın saçlarının ve cildinin bakımı için ayrılmalıydı. Kusuru asla kabul etmez, cezasını misliyle keserdi. Sırf kaftanı yanlış katlandı diye Seferli Odası'ndan bir oğlana bayıltana kadar değnek vurdurması, böyle bir nice vukuatından en sonuncusuydu.
Damağının titizliği ise apayrı bir meseleydi ki herkese illallah dedirtmişti. Koca cihan devletindeki en mahir aşçıların bıçak salladığı Saray mutfağmdan çıkan o canım yemeklere bile ne yapar

eder bir kulp takardı. Yemekten öyle aman aman anladığı falan da yoktu üstelik. Hazretin memnun kalıp kalmaması tamamen o günkü keyfiyle alakalı olduğundan, aşçılar artık uğraşmaktan vazgeçmişler, yemekleri bildikleri gibi pişirip gerisini Allah'a bırakır olmuşlardı. Toy bir yamağın yüzüne gözüne bulaştırdığı neredeyse hiç pişmemiş güvercin kebabını takdir edip bahşiş gönderdiği de oluyordu, Hünkâr'ın kendisini bile zevkten bayıltacak lezzette bir hünkârbeğendiyi daha bir lokma almadan tutup yere çaldığı da...
Siyavuş Ağa'nın damak zevkiyle ilgili kesin olarak bilinen tek bir şey vardı, o da pırasadan ölesiye tiksindiğiydi. Bu sebzeye karşı nefreti öylesine büyüktü ki Ağa'nın şerrinden çekinen Pa-dişah'ın, canı çok çekmesine rağmen pırasa istemekten imtina ettiği rivayet olunurdu.
Eh, hal böyle olunca, Defterdar Halil Paşa için Silahdar Siyavuş Ağa ile sofraya oturmak ayı ile yorgan altına girmek gibi bir şeydi. Sofraya gelen her kâsenin kapağı açıldığında zavallı adamcağızın yüreği ağzına geliyor, Silahdar Ağa'nın yüzünden geçen her gölgede, içinden "Yaktın beni Zümrützade" diye geçiriyordu. Hiç de haksız değildi. Bugün, bu saatte, bu sofrada olması tamamıyla ev sahibi Zümrützade Hüsnü Bey'in emrivakii yüzün-dendi. Hemen yan sininin etrafındaki dört konuktan biri olan Ya-kup Efendi, Hüsnü Bey'in kayınbiraderiydi ve diğerleri gibi buğday ticareti ile meşguldü. Yaz kurak geçmiş, kıtlık baş göstermiş, Divan-ı Hümayun fiyatları sabit tutmak için başta buğday olmak üzere birçok malın ihracatını yasaklamıştı. Ambarları ağzına kadar buğday dolu olan ama her gelene yemin billah ederek "Evde pişirmelik unum bile yok" diye ağlayan Yakup Efendi, Padişah'tan özel bir ihracat imtiyazı koparmak istiyordu. Hünkâr'a yakın olan Silahdar Ağa aracılık yaparak fermanı çıkarttıracak, karşılığında da yüklüce bir komisyon alacaktı.

Zümrützade Hüsnü Bey, bu imtiyazın verilmesine Divan'da itiraz edecek tek kişi olan Defterdar Halil Paşa'yı, bu sofraya biraz cebren dahil etmişti. Çekingen mizacına rağmen Halil Paşa becerikli ve tecrübeli bir devlet adamıydı. Özellikle maliye konularında
9
sözünü geçirmesini bilirdi. Ne var ki Divan-ı Hümayun toplantılarında nutuk çekmek ayrı şeydi, Silahdar Ağa'nın gözlerine baka baka imtiyaza itiraz etmek ayrı... İşte Hüsnü Bey bunun için ziyafete katmıştı Paşa'yı. Ne kadar dirayetli bir devlet adamı olursa olsun, Silahdar Ağa'nın gazabını doğrudan üzerine çekmek istemeyeceğini biliyordu.
İmanlı bir adam olan Defterdar Paşa, başına gelmiş ve gelecek olan her şeyi peşinen kabullenmişti. Hayıflandığı tek şey, yaşadığı gerginlikten dolayı bu güzelim yemeklerin tadına adamakıllı varamamaktı.
Halil Paşa, öyle boğazına çok düşkün bir adam değildi. Mülayim tabiatından, nimete saygısından ve çocukluğundan getirdiği alışkanlıktan dolayı yemek seçmez, önüne ne konursa şikâyet etmeden karnını doyururdu. Taşrada bir bey konağında besleme olarak başlayan hayatında ilk öğrendiği şey şükretmek olmuştu.
Fakat bugün durum farklıydı...
Sofraya gelen yemekler öyle başka lezzetlere sahipti ki Defterdar Paşa belki de hayatında ilk defa damağının ayırdına varıyor, yemek denen şeyin karın doyurmadan öte bir anlam taşıdığını fark ediyordu.
Zevk şöleni, daha sofraya gelen ilk kâseyle başlamıştı. Kâh-ya'nın işaretiyle birlikte hizmetli oğlanlar aynı anda kapakları kal-dırıverince, etrafa yayılan koku mırıltılı sohbetlerin bir anda bıçak gibi kesilmesine sebep olmuştu. Gelen altı üstü dane-i fülfüldü oysaki. Fakat karabiberin kokusu burunlara öyle bir çarpmış, genizleri öyle tatlı tatlı yakmıştı ki cümle konukları ayrı bir hülyaya savurmuştu. Ev sahibi Hüsnü Bey "Buyurunuz efendim, afiyetler olsun" diyerek uyandırmasa, kimsenin yemeğe kıyıp da sapları sedef işlemeli abanoz kaşıklara uzanacağı yoktu.
Yemesi ayrı, yutması ayrı bir zevkti bu pilavı. Tane karabiberin yaktığı yerleri pilavın yumuşaklığı okşuyor, baharat ve pirinç, tereyağından bir yatakta yekvücut olmuş, yutaklarda oynaşıyordu.
10
İlk yemek son pirinç tanesine kadar silinip süpürüldükten sonra, yine Kâhya'nın işaretiyle oğlanlar sofraya yanaşmış, pilav kaşıklarını ve boş kâseleri çabucak toparlamışlardı. Onlar geri geri yürüyerek kapıya doğru çekilirken, sinilere yanaşan üç oğlan sıcak kapları sofraya bırakmış, bir dördüncüsü ise geyik boynuzundan yapılma derin ağızlı çorba kaşıklarını Silahdar Ağa'dan başlayarak konukların önüne usulca koyuvermişti.
Sıradaki yemek makiyan çorbasıydı ve daha ilk yudumda pilavın pabucunu dama atmıştı.
Bu çorbayı yapan nasıl bir el idiyse artık, yemekteki bütün tatlara ayrı ayrı hükmedebilmişti sanki. Terbiyedeki yumurtanın kokusunu saklayarak, çorbaya sadece kıvam ve tokluk vermesini emretmiş, limonun tadını ve kokusunu ise öne çıkartıp, tavuğun keskin lezzetini bir güzel ehlileştirmişti. Sofradaki tuz ve biber kaplarına kimse elini uzatmamıştı. Çorba her damağın keyfine göre kendini nizama çekiyor gibiydi çünkü.

Ziyafet işte bu iki muhteşem yemekle başlamıştı ve sofraya gelen her tabakla birlikte lezzet ve keyif biraz daha artıyordu.
Defterdar Halil Paşa, Siyavuş Ağa'nın üçüncü yemek olarak gelen me'muniyenin son lokmasını ağzına atışını garezli gözlerle izlemekteyken, bir anda kendine geldi ve toparlandı. Şaşkındı. Mücadeleyle geçen ömrü boyunca çok az insana böylesine bir nefretle baktığını, çok az şeyi bu kadar kıskandığını düşündü. Daha da garibi, ismini Halife Me'mun'dan aldığı rivayet olunan ve tavukgöğsü ve sütle yapılan bu tatlı sofraya geleli beri fikri de bir hoş olmuştu. Aklına yedi ay önce evlendiği fakat henüz elini dahi sürmediği genç zevcesi gelip duruyor, yıllardan beridir ilk defa kasıklarında yine kıvılcımlar çakıyordu. Neyse ki Silahdar Ağa onun bu hallerinin farkında değildi. Gözlerini kapatmış, sanki yutmaya kıyamıyormuş gibi son lokmasını ağır ağır çiğniyor, tereyağında kızarmış bu nefis tatlının ağzına dağılan her zerresinin tadını çıkarmaya çalışıyordu.
Me'muniye de sofraya veda etmiş, geriye genizleri tatlı tatlı yakan kızarmış şekerle ağdalanmış gülsuyu kokusunu bırakmıştı.

II

Gözler artık yaklaşmakta olan yeni kaplardaydı. Üçüncü yemek tatlı olduğuna göre, ziyafet adabı gereği, sırada ya börek ya da bir sebze yemeğinin olması gerekiyordu. "Ne geliyor acaba?" diye düşündü Halil Paşa. Peynirli ve kaymaklı sini böreği mi? Sütlü katmer mi yoksa ayva dolması ya da kabak kalyesi mi? Ama asıl sürpriz son yemekteydi mutlaka. Bu ehil aşçı tüm hünerini bir kebaba ya da başka bir et yemeğine saklamış olmalıydı.
Oğlanlar sofraya yaklaşırken herkes gözlerini kapamıştı. Burunlarına vuracak olan kokuyu bekliyorlardı. Defterdar Paşa, porselen kapakların hafif tıkırtısını işitir işitmez derin bir soluk aldı ve yüzünde ister istemez beliren gülümsemeyi gizlemek için hiçbir çaba göstermedi. Koku en eski anılarına yeniden can vermiş, yetmişine merdiven dayamış olan bu adamı çocukluğuna geri götürmüştü. Sırtında boyu kadar bir küfe, beslemesi olduğu konağın kâhyasının peşi sıra pazara gidiyordu yine. Yol uzun, yük ağır, Kâhya Efendi huysuzdu ama yine de mütebessim ve heyecanlıydı küçük Halil. Konağın dört duvarı arasından, yeknesak işlerden birkaç saatliğine de olsa kurtulmuş, pazar yerinin şenlikli seslerine ve kokularına bırakmıştı kendini. Demet demet yeşil soğanların yığılı olduğu bir tezgâhın önünden geçiyorlardı; ileride bir adam en halisinden sadeyağ satıyor, havuçların turuncusu, turpların kırmızısı göz alıyor, ara sıra esen rüzgâr taze dereotu kokusunu taşıyor, bu sırada Kâhya Efendi bin bir pazarlıkla fiyatını indirdiği körpecik pırasaları Halil'in sırtındaki küfeye dolduruyordu. Defterdar Paşa, küfeye tıkılırken kırılan taze yeşil yapraklardan buram buram yükselen kokuyu içine çekmekteyken, bir anda hayalinden uyanıverdi. Gözlerini açarken, duyduğu kokunun sadece bir hayalden ibaret olması için dua ediyordu.

Yüreği güm güm atarak gözkapaklarını kaldırdı ve sofraya baktı. Korktuğu tam önünde duruyordu işte. Sininin ortasındaki geniş bakır sahan pırasa kalyesi ile doluydu. Yeşilli beyazlı pırasa dilimleri, sahanın ortasına kümelenmiş kuşbaşı etlerin etrafına bir güzel dizilmişti.

12

"Şimdi kandilimiz söndü işte" diye geçirdi içinden Halil Paşa. Sonra ekledi: "Eh Zümrützade Hüsnü Bey! Yaktın bizi! Kayınbiraderin de yere gire, sen de..."

Sol koluna bir halsizlik çökmüş, alt dudağı hafiften uyuşmuştu. Üzgün gözlerle pırasaya bakıyordu. Siyavuş Ağa denen herif şimdi bunu hakaretten sayar, bu akşam bu sofrada olan herkesi kuru yaş demeden yakar geçerdi. Aksi gibi Halil Paşa pırasayı çok severdi. Şu tabaktan bir kaşık alamayacaktı ya, işte o hepsinden beterdi. Lâkin olan olmuştu artık, yapacak bir şey yoktu. Siyavuş Ağa'nın koparacağı gürültüyü, kıyameti bekler gibi beklemeye koyuldu. Ne var ki fırtına bir türlü patlamak bilmiyor, sofradaki ölüm sessizliği devam ediyordu.

Daha fazla dayanamayıp sağ tarafına bakınca gözleri hayretle açıldı. Silahdar Ağa, ardı ardına besmeleler çekerek elini ağır ağır kaşığına uzatmaktaydı. Açık olan gözleri bu dünyaya dair herhangi bir şeyi görmüyor gibiydi. Sofradaki herkes manzarayı dehşetle izliyordu ama en acınacak durumda olan elbette ev sahibi Hüsnü Bey'di. Zavallı adamcağız, Siyavuş Ağa'yı uyarmak için ağzını açıyor fakat her defasında vazgeçiyordu. Dışarı uğramış gözleriyle, ağzında zokayla sudan henüz çıkmış bir kefali andırıyordu.

Siyavuş Ağa şaşkın bakışlar arasında kâseye uzandı ve tepeleme doldurduğu kaşığını ağzına götürdü. Çiğnerken her an kendinden geçecekmiş gibi görünüyordu. Lokmasını yuttuktan sonra ise yüzüne, o güne kadar hiç kimsenin şahit olmadığı, çocuksu, aptal bir gülümseme yerleşti. Aklı kim bilir hangi hülyaya kaçmıştı bilinmez ama, Silahdar Ağa, her nerede ise, olduğu yerde çok mutlu görünüyordu.

İşte tam o sırada Hüsnü Bey ağzını açmasa, açıp da "Afiyet olsun" demese, Ağa belki de gittiği düş ülkesinden hiç dönmeyecek, ev sahibinin dirliği düzeni bozulmayacak, Defterdar Paşa malulen emekli edilmeyecek ve sofradaki diğer konuklar bu yemeği hayatlarındaki kötü bir dönüm noktası olarak hatırlamayacaklardı.

Fakat Hüsnü Bey demiş bulunmuştu bir kere...

13

Ev sahibinin o iki kelimesiyle birlikte Siyavuş Ağa'nın tebessümü havaya karışmış, o bildik huysuz, kindar ve hesapçı bakışları gözlerine misliyle geri gelmişti. Yüzünü ağır ağır Hüsnü Bey'e doğru çevirdi ve tıslar gibi konuştu: "Eğlenir misin sen benimle?"

Sesi sanki yağlı bir kement olup ev sahibinin boynuna dolanmıştı. Öyle ki Hüsnü Bey'in gözleri, sanki gerçekten gırtlağını sıkıyorlarmış gibi daha da fırlamıştı. "Estağfurullah Ağa Hazretleri" demeye çalışıyordu ama sesi bir fısıltıdan öteye geçemiyordu.

Siyavuş Ağa başka bir laf etmedi ve sofradakilere tek tek bakmaya başladı. Biraz gün görmüş, aklı azıcık başında olan herkes bu bakışın anlamını çözebilirdi: Az önce gördükleri manzara sonsuza kadar saklamaları gereken bir sır olarak kalacaktı ve hepsi bunun farkındaydı. Defterdar Paşa dışında...

Defterdar Halil Paşa'nın bir süredir karıncalanmakta olan sol kolu artık hepten tutmaz olmuş, alt dudağı da yana doğru çarpılmıştı. Ne Siyavuş Ağa sofrayı hışımla terk ederken, ne Hüsnü Bey ve kayınbiraderi bin bir özürle Ağa'nın peşinden seğirtirken, ne de diğer konuklar çil yavrusu gibi dağılırken ayağa kalkabildi. Adamcağızın sol tarafına inme inmişti. Kıpırdayamıyor, konuşamıyordu. İçin için beddua etmeye başladı. Önce kendisini bu hallere sokan Zümrützade Hüsnü Bey'e ve o mendebur Siyavuş Ağa'ya en acı lanetlerini gönderdi. Ardından, çocukluğundan başlayarak bu güne kadar muhatap olduğu cümle devlet erkânına sövdü saydı. Sessiz de olsa küfretmek içini azıcık rahatlatmıştı. "Kader..." diye geçirdi içinden son olarak. Onu bu günlere kadar getiren, düştüğü her duruma boyun eğmesini ve alışmasını sağlayan, iyi olanı Allah'tan, kötü olanı kuldan bilmesini sağlayan sarsılmaz imanı, kendisini bu günden sonra da yalnız bırakmayacaktı elbette. Paşa bu durumu da kabullenecek, her zaman yaptığı gibi hayatta kalmanın bir yolunu bulacaktı. Ağır ağır, zorlanarak uzandı ve kaşığını pırasa kalyesi dolu tabağa daldırdı. Yarım yamalak açabildiği ağzını bu enfes yemekle doldurabildiği kadar doldurdu. Çenesinden süzülen yağ ve sebze parçalarına aldırmadan çarpık çarpık gülümsüyor, lokmasını çiğnemeye çalışıyordu. Tarifsiz bir keyifti bu. Sanki

koca bir sonbahar, yaprağı, rüzgârı ve yağmuruyla lezzet olmuş, ağzında dolaşıyordu. Defterdar Halil Paşa bu yemeği yapan elleri düşündü ve bu geceki tek hayır duasını o ellerin sahibine gönderdi.

Ne var ki bu ziyafet sofrasının ardında yatan hakikati ömrünün sonuna kadar bilemeyecekti. Eğer bilebilseydi, beddua ettiklerini yine lanetle anabilirdi belki. Fakat yemekleri hazırlayan Aşçıba-şı'na hayır dualarını sunmakta da bu kadar acele etmezdi.

Defterdar Paşa yukarıda yemeğin tadını çıkaradursun, aşağıda, büyük avluda, Kâhya'mn refakatindeki hizmetkârların taşıdığı meşalelerin hışırtısını gürültü mertebesine yükseltecek kadar derin bir sessizlik hüküm sürmekteydi.

Zümrützade Hüsnü Bey, ne kadar yalvarıp dil döktüyse de Si-yavuş Ağa'yı yolundan döndürmeyi başaramamış, nemrut herifin bütün kini ve hesabıyla birlikte kapıdan çıkıp gidişini izlemek zorunda kalmıştı. Ağa'nın ardından diğer konuklar da konağı hızla ve sessizce terk etmişlerdi.

Hüsnü Bey düşünüyordu: Acaba Silahdar Ağa ne şekil düre-cekti defterini? Bir pırasa için yapar mıydı bunu? Elbette yapardı. Siyavuş Ağa'ydı o, büyüklü küçüklü her türlü intikamın adamıydı. Merhametsizdi ve merhametsizliği devlet katlarında yükselmek, yerini sağlamlaştırmak için kullandığı en amansız silahıydı.

İsmini bir önceki padişahın tahta çıktığı gece duyurmuştu. Yeni hünkârın emri ve elindeki ibrişim kement ile işlediği cinayetleri bilmeyen yoktu. Zaten saklamazdı da. Ziyafetlerde, oturak âlemlerinde birkaç kadeh içtikten sonra gözlerine zalim pırıltılar yerleşirdi ve anlatmaya başlardı. Yılışık yılışık gülerek ve hiçbir ayrıntıyı atlamadan...

Kadınların ve çocukların nasıl can verdiğini olanca ayrıntısıyla dinlemek zorunda kalan konukların gönülleri bunalırdı ama ses çıkaramazlar, Siyavuş Ağa'nın yoldan çıkmış kahkahalarına eşlik etmek zorunda kalırlardı.
İşte Zümrützade Hüsnü Bey bu yüzden endişeliydi. Siyavuş Ağa, önüne pırasa kalyesi konulmasını hakaret sayarak üzerine

alacak ve illa ki bir ceza kesecekti. Hüsnü Bey, ertesi gün ilk iş olarak, Saray'a elleri kolları hediye sandıklarıyla dolu birkaç kölesini göndermeye karar verdi. Altın ve mücevher, Silahdar Ağa üzerinde her zaman yatıştırıcı bir etki yapmıştı ve yine işe yarayacağından emindi. Sonra bir süre sessiz duracak, araya zamanın karışmasını bekleyecekti. En korktuğu şey ise yakın bir zamanda Siyavuş Ağa'ya bir işinin düşmesiydi. İşte o vakit Silahdar Ağa onu kucağına alır ve âdeta bir hakkak gibi ince ince işlemeye başlardı.
Hüsnü Bey derin bir of çekti ve geriye, meşalelerin alevi gibi titreyerek kendisini bekleyen Kâhya'ya döndü. Az önce üzüntüyle düşmüş olan gözleri öfkeyle kendilerine gelmişlerdi.
"Aşçıbaşı'nı çağırın" dedi Kâhya'ya doğru.
Kâhya, sanki bu emri bekliyormuş ama hiç gelmesin diye de dua ediyormuş gibi yüzünü buruşturdu. "Emredersiniz Beyim" dedi çaresizce ve ayaklarını sürüye sürüye avlunun karanlık tarafında kayboldu.
Gidişinin ardından çok kısa bir süre geçmişti ki Kâhya meşalelerin ışığı altında tekrar belirdi. İnce bir siluet birkaç adım gerisinden kendisini takip ediyordu. Kâhya, efendisine yaklaşınca durdu ve kenara çekildi. Ardındaki siluet ağır ama kararlı adımlarla yürümeye devam ediyor, yaklaştıkça alevler yüzünü ve endamını aydınlatıyordu. Hüsnü Bey'in iki adım ötesinde durdu ve sakince selam verdi.
Hüsnü Bey, meşalelerin kızıl ışığında parlayan bu genç surete ancak kısa bir süre bakabildi. Aşçıbaşı'nın yeşil gözleri bu loşlukta bile insanı delip geçebiliyordu çünkü. Kumral kâkülleri ağabâni sarığının altından kaşlarına kadar dökülüyor, burma bıyığı yüzüne sertlik yerine ağırbaşlı bir asalet katıyordu. Endamı da çehresi gibi narindi bu delikanlının. Kayar gibi yürür, az ve duru konuşur, çalışırken en telaşlı zamanlarda bile acele etmez, lüzumsuz tek bir ses bile çıkarmazdı. Hüsnü Bey hayatı boyunca düzinelerce asilzade tanımıştı. Bunların birçoğunun zarafetleri de namları gibi sonradan gelmeydi. Ne yaparlarsa yapsınlar taklit gibi dururdu

üzerlerinde. Fakat bu delikanlı bir başkaydı. Asaletini bedeninde değil, ruhunda taşıyordu âdeta.
"Ben sana kırk kere tenbihlemedim mi?" diye çıkıştı Hüsnü Bey. Sesindeki yapmacık sertlikten kendisi bile tatmin olmamıştı ama bozuntuya veremezdi.
Aşçıbaşı belli belirsiz gülümsedi ve gözleriyle "Neyi?" diye sordu.
Hüsnü Bey sesini yükseltmek zorunda kaldı: "Pırasayı ulan, pırasayı! Sana söylemedim mi Silahdar Ağa pırasadan nefret eder diye?"
Genç usta biraz düşündü ve biraz daha gülümsedi: "Söylediniz Efendi Hazretleri..."

Hüsnü Bey artık gerçekten çileden çıkmıştı. Öyle bir bağırdı ki sesi az daha meşaleleri söndürecekti: "Madem öyle, ne pişirirsin be adam! Ne pişirirsin!"
Avluya ciddi bir sessizlik çökmüştü. Aşçıbaşı artık gülümsemiyordu ama dik dik Hüsnü Bey'e bakıyordu. Bey başladığı azarı şiddetle devam ettirme niyetindeydi ki Aşçıbaşı'nın sakin sesi lafı ağzına tıkadı: "Beğenmedi mi?"
Hüsnü Bey yine ağzı açık donakalmıştı. Aşçıbaşı üsteledi: "Yemedi mi? Bir kusur mu buldu?"
Bey ne söyleyeceğini bilemez haldeydi. "Yemedi, beğenmedi" demeye dili varmıyordu. Zira Silahdar Ağa'nın kaşığı ağzına götürdüğü anki görüntüsü hâlâ gözlerinin önündeydi. Çaresizce bağırmaya devam etti: "Laf yetiştirme bana! Ağa pırasadan tiksinir dedim sana. Bütün İstanbul bilir bunu, sen nasıl bilmezsin?"
"Demek ki bütün İstanbul yanlış biliyormuş. Ağa Hazretle-ri'nin kendi de dahil" diye cevap verdi Aşçıbaşı. Artık gülümsemiyor, dik dik efendisine bakıyordu.
Hüsnü Bey'e bir titreme gelmişti. Lâkin bu sinirden çok ne yapacağını bilememekten kaynaklanıyordu. Eşraftandı, nüfuzlu adamdı. İstese şuracıkta gebertirdi bu adamı, kimsecik de hesabını

sormazdı. Sürgüne yollar, bir daha ömrü billah bu şehre adım at-tırtmazdı istese... Fakat bu genç adamın ve onun yemeklerinin karşısında isteklerinin hiçbir hükmü yoktu. Aylardan beridir, bu yeşil gözlü bela konağın kapısından içeri adımını attığı günden beridir böyleydi bu. Hüsnü Bey durumun farkındaydı ama bunu ilk defa bu gece itiraf ediyordu kendine. İşte titremesi bu yüzdendi.
Bey, bir irade gösterisine kalkıştı ve "Defol git!" diyecekmiş gibi elini ardındaki cümle kapısına yöneltti. Fakat bir anda genzinde beliriveren hayali bir lezzetten dolayı kelimeler boğazında düğümlenip kalmıştı. Medfuneydi bu... Ağır ateşte pişmiş patlıcan ağzında dağılıyor, kuşbaşı etin kokusu burnunda dolaşıyor, sumağın ekşisi damağını gıdıklıyordu. Hafifçe dudaklarını yaladı ve kocaman yutkundu. Eli hâlâ kapıyı gösterir vaziyette, avluda ellerinde meşalelerle duran hizmetkârlara ve Kâhya'ya baktı. Ne kadar bıçak sırtı bir karar vermekte olduğunu o vakit anladı Hüsnü Bey. Zira adamların bir gözlerinde tedirginlik, diğer gözlerinde ise ince bir tehdit dolaşmaktaydı. Hangi yemeğin, hangi lezzetin müptelası olmuşlardı; bilinemezdi. Hüsnü Bey'in o an bildiği tek şey varsa, o da elinin daha fazla havada kalmaması gerektiğiydi. Toparlandı ve zihnindeki hayali lezzeti zor da olsa defetti. Parmağını ağır ağır Aşçıbaşı'na, gözlerini de Kâhya Efendi'ye doğrulttu. "Götürün bunu" dedi sertçe, "Götürün, kırk değnek vurun!"
Kâhya Efendi'nin işaretiyle, meşale taşıyan iki oğlan kollarına girerek Aşçıbaşı'nı avlunun karanlık tarafındaki kilere doğru götürmeye koyuldu. Bey, alevlerin arasında mağrur bir edayla yürüyen delikanlıya bakıyordu. Sanki kollarına girmiş oğlanlar onu değil de o oğlanları istediği yere doğru sürüklüyormuş gibiydi. Hüsnü Bey kafasını kaldırıp konağın haremine baktı. Kafesli pencerelerin ardında oynaşan gölgeler bir anda çil yavrusu gibi dağılıverdi. Anlaşılan konağın hatunları da Aşçıbaşı'nın akıbetini pek bir merak etmişlerdi.

“Allahım, sen benim aklıma mukayyet ol” diye mırıldandı Hüsnü Bey. Kendi başına öyle bir dert sarmıştı ki anlatsa kimse
18
inanmazdı, deli derlerdi. Vaziyetin özü ve özeti şuydu ki bu Aşçıbaşı denen adam, hareminden selamlığına tüm konağı eline geçirmiş, herkesi parmağında oynatıyordu. Bey bunu daha ilk zamanlarda hissetmiş, başlarda gülüp geçmiş, iş ciddiye binmeye başlayınca da inanmak istememişti. Defalarca adamı kovmaya karar vermiş, fakat her defasında “bir sonraki yemeğe” ertelemiş, bütün kati kararları ya bir kapama ya da bir dolma kokusuna çarpıp geri sekmişti. En azından sırrını öğrenebilse gam yemeyecekti ama onu da beceremeyişti. Aşçıbaşı yanında ne bir yamak çalıştırıyordu ne de kalfa. İzlesin diye yanma gönderdiği adamlar, akılları başlarından gitmiş gibi, yemeklerin kokusundan başka hiçbir şey anlatamıyorlardı. Bu garip adamın geçmişi de muammaydı üstelik. Hüsnü Bey bütün kaynaklarını seferber etmişti ama delikanlının kim olduğuna dair bir kırıntı bilgi dahi elde edememişti. Çıldıracak gibiydi. Serin akşam havasını ciğerlerine doldurdu ve hafif bir of çekti. Kâhya Efendi onun bir şey söylediğini zannetmiş olacak, “Buyurun Beyim” diye atıldı. O da dalıp gitmişti besbelli. Bey’in canı iyice sıkılmıştı zaten. Adamı elinin tersiyle kışkışladı.
Kâhya Efendi geri kalan oğlanları da alıp gittikten sonra, Hüsnü Bey avluda bir süre daha bekledi. Karanlık ve sessizlik iyi gelmişti. Zihnini biraz olsun açmıştı. Ciddi ciddi bir hal çaresi düşünüyordu artık. Aşçıbaşı’nı koyamayacağı apaçık ortadaydı. Bir kere daha kati karar verip, sonra cayıp kendi kendine bir kere daha kepaze olmaya hiç niyeti yoktu. “Bu işi ilim irfan çözer ancak” diye geçirdi içinden. Ulemadan yardım almalı, bilgisi ve nefesi kuvvetli birine danışmalıydı. Fakat sırdaş da olmalıydı bulacağı kişi. Bu konu Ehl-i Divan’dan birinin, hele ki Şeyhülislam Efendi’nin kulağına zinhar gitmemeliydi. Zaten Silahdar Ağa’yla başı dertteydi, bir de bu duyulursa kuyruğuna çıngırak bağlarlardı...
Bulmuş olduğu çarenin rahatlığıyla hareme doğru yürümeye başladı. Tam kapıdan girecekken vazgeçip geri döndü. Selamlığa çekilecek, yatmadan önce yarım bir lüle dolduracak, çubuğunu tüt-türe tüttüre ulemadan uygun bir isim düşünecekti. İçeri girmeden durup kilere doğru kulak kabarttı. Aşçıbaşı’na vurulan her değneğin şaklama sesini takiben, derinden, acı bir inilti duyuluyordu.
19
Hüsnü Bey gülümsedi. “Kırk diye az mı dedim acaba?” diye düşündü. Derken aklına ertesi günkü kuşluk taamı geldi. Aşçıbaşı ayakta duramayacak hale gelirse yemek de yapamazdı. Bu akşamki yemekler boğazına dizilmişti zaten, acısını yarın çıkarmalıydı. Ağzı kulaklarında, merdiveni tırmanmaya koyuldu.
Lâkin işler talihsiz Hüsnü Bey’in düşündüğü gibi gitmiyordu ve gitmeyecekti...
#
Zümrützade Hüsnü Bey odasında çubuğunun dumanını savu-radursun, genç Aşçıbaşı ocaktaki külleri uyandırmış, üzerine orta boy bir tencere oturtmuş, kibar bir nağme mırıldanarak keyifle irmik helvası kavurmaktaydı. Bir taraftan da hemen yandaki kilerden gelen sesleri dinliyordu. Değnek bir kez daha şakladı. Ardından “Yavaş ulan” dedi iniltili bir ses, “Bre, gâvura mı vurursun, yavaş!”

“Ne kıymetli canın varmış!” diye cevap verdi başka bir ses, “Hele dur, yarısına gelmedik daha.”
“Nasıl gelmedik, on bir etti bununla.”
“Uydurma! Kafana vurmadım ki saymayı unutasın. Dokuz bu daha.”
“Patlattın tabanlarımı. İnsaf et.”
“Sen tastamam yirmi değnek vurdun ya. Sıra bende. Hem Usta sayıyor yan tarafta...”
Haklıydı. Aşçıbaşı bir taraftan tencereyi karıyor, bir taraftan da sayıyordu. Kendisine verilen kırk değnek cezayı infaz etmekle yükümlü oğlanlardı bunlar. Cezayı yirmişer yirmişer paylaşmışlar, birbirlerinin tabanlarını paralıyorlardı. Mükâfatları ise işte bu irmik helvası olacaktı.
Son değneğin şaklamasıyla birlikte tencereyi ateşten çekti. Böyle kısa zamanda ve bu kadar harlı ateşte helvayı yakmadan karmak her aşçının harcı değildi ama genç usta için soluk almak

kadar kolay olmuştu bu. Mutfağı dolduran tatlı yanık kokusu bile, tek başına mükemmelin ispatıydı...
Kısa bir süre sonra dışarıdan, neredeyse sürünerek gelen iki çift ayağın sesi duyuldu ve akabinde kapı çalındı. “Gel” dedi Aşçıbaşı yüksekçe bir sesle. Aralanan kapıdan içeri iki oğlanın silueti süzüldü. Aşçıbaşı geriden gelen, gören duyan kimse var mı diye avluya son bir kez göz atmayı ihmal etmedi.
Helva kokusunun burunlarına değmesiyle birlikte iki oğlan da tabanlarının acısını unutuvermişlerdi. Ağızlarının suyunu zor bela zapt ederek tencereye bakıyor, bir an önce mükâfatlarına kavuşmak istiyorlardı. “Tamamdır Usta” dedi gerideki, kocaman yutkunduktan sonra, “Tastamam kırk değnek.”
Öndeki de ekledi: “Fazlası var, eksiği yok.”
Aşçıbaşı biraz kızgın, biraz da acıyan gözlerle iki oğlana baktı. Bu sefil konağın en sefil yaratıklarıydı bunlar. Hüsnü Bey’in pis işlerini görürler, karşılığında da her türlü rezilliği yapma hakkı kazanırlardı. Öyle berbat bir geçmiş yaşamışlardı ki artık acı ile keyfi birbirine karıştırır olmuşlardı. Ve Aşçıbaşı da gayet iyi biliyordu ki bu türden âdemoğullarının tatlıya, özellikle de ağır tatlılara karşı zaafı olurdu. Tatlının doğrudan beyne vuran o çarpıcı lezzeti, gırtlakta kalan iç bayıltıcı yanma hissiyle birleşir ve keyfi tamamlardı.
Aşçıbaşı, iki müptezel ile mükâfatlarının arasından çekilip, duvara asılı hasır kaşıklıklara doğru ilerledi. İrice iki kaşık seçip oğlanlara uzattı ve hemen mutfağı terk etti. Bu güzelim helvanın böy-lesine hızla ve vahşice tüketilmesini görmeye tahammülü yoktu. Neyse ki işi bitmişti bu konakta. Görmek istemediği şeylere katlanmak zorunda kalmayacaktı artık.
Bugün sabah ezanından beri, konağı akşamki ziyafet için köşe bucak temizleyen hizmetlilerin, en ufak ayrıntıya bile dikkat eden Kâhya Efendi’nin ve herkese emirler yağdıran ev sahibinin gözünden kaçan tek bir şey varsa, o da Aşçıbaşı’nm kıyafetleriydi. Belki telaştan, belki de başka sebeplerden, hiç kimse “Bu Aşçıbaşı niye

adamlık kıyafetle dolaşır ki acep?” diye sormayı akıl edememişti. Gözden kaçan birçok ayrıntı gibi, bu da hayli önemliydi.

Mutfağın hemen yanındaki odasına çekilen Aşçıbaşı, bohçasını hazırlamaya çoktan başlamıştı. Fazla bir eşyası yoktu zaten. İki yabanlık kıyafetinden yenice olanını giymiş, diğerini bohçanın en altına yerleştirmişti. Onun üstünde bordo renkli birer çift mintan, diz çakşırı ve hafif ökçeli filarlardan oluşan iş kıyafetleri duruyordu. Hepi topu biri küçük biri büyük iki bıçaktan ve irice bir satırdan ibaret takımını deri kılıfına özenle sardı ve filarların yanma koydu. Ustalık alameti olan kırmızı renkli ipek futasını yerleştirmeden önce ayağa kalktı ve döşeğinin altından iki kitap çıkardı. Biri siyah, biri yeşil ciltliydi. Daha kalınca olan yeşil ciltli kitabı ipek futasının üstüne bıraktı, siyahını eline aldı. Birkaç sayfayı birkaç defa gözden geçirdikten sonra kapadı, diğer kitabın üstüne koyarak futasına sarmaladı ve bohçaya yerleştirdi.
Artık hazır sayılırdı. Döşeğin üstünde bağdaş kurdu, odayı aydınlatan tek kandile uzun uzun baktıktan sonra gözlerini kapadı ve bilinmeyen, unutulmuş, belki de hiç konuşulmamış bir lisanda anlaşılmaz bir söz fısıldadı. O an zihninde bir koku belirivermişti. Aşçıbaşı, zihninden duyularına doğru dalga dalga yayılan bu karanfilli elma kokusunu doya doya içine çekmeye başladı.
Yalnızlık ve özlemle geçirdiği geceler boyunca öğrenmişti ki bu kokuyu yeteri kadar derinden, yani anıları ve hülyaları bile içine çekecek kadar derinden koklayınca, mazide kalmış mutlu ve güzel bir siluet zihninin bir yerinde kısacık bir an için bile olsa belirive-riyordu. İşte o an, çakmaktaşından fırlayan en küçük kıvılcımın ömründen bile kısa süren o an, Aşçıbaşı'nın tüm yaşama sevincinin, hayatta kalma ve savaşma iradesinin biricik kaynağıydı...
Öylece oturmuş bekliyordu Aşçıbaşı. Bedenini ve zihnini dinlendirmeye çalışıyordu. Yola çıkmıştı artık. Yarın ne hayatında, ne ardında bırakacağı bu konakta, ne de gideceği yerde hiçbir şey ve hiç kimse bugün olduğu gibi kalamayacaktı...
*
22
Zümrützade Hüsnü Bey ertesi sabah bir hayli geç uyandı.
Bir gece önce bütün sinirinin üzerine bir de Defterdar Halil Paşa ile uğraşmak zorunda kalmıştı. Zavallıyı hâlâ yemek odasında oturur vaziyette bulan hizmetliler, Hüsnü Bey'le birlikte mahallenin hekimine de haber vermişlerdi. Halil Paşa'ya fena halde inme indiği tıp ilmi tarafından da onaylandıktan sonra, adamcağızı bir arabanın arkasına atıp evine götürmüş, zevcelerine teslim etmişlerdi. Konağa döndükten sonra, yorgunluk çubuğunu tüttürürken canı kahve çekmiş, kahve ile tütün bir olup zihnini açmış, derken Hüsnü Bey bir yarım lüle daha doldurtmuş, eh oldu olacak bir okkalı kahve daha içivermiş, neticede uykusu hepten dağılmış, çareyi hareme uğramakta bulmuş, hamam abdest derken yatağına ancak gece yarısını hayli geçe girebilmişti.
Kaçırdığı sabah namazını hızlıca kaza edip giyindi. Meraktaydı, zira uyandığından beri kulağına ince bir uğultudur çalmıyordu. Konakta garip bir kıpırtı, bir hareket vardı. Kendisine haber verilmediğine şaşırmadı. Sabahları çok aksi uyandığı için, devlet meselesi dışında, konak yansa kimse kapısını çalmaya cesaret edemezdi.

Hüsnü Bey aşağı indiğinde konak ahalisinin mutfağın önünde toplanmış olduğunu gördü. Haremin kafesli pencerelerinin gerisinde yine gölgeler oynaşıyordu. Zevcelerini ve cariyeleri bakışlarıyla zapturapt altına aldıktan sonra avlunun öte ucuna doğru yürümeye başladı. Herkes dikkat kesilmiş, mutfağın ve hemen yarandaki küçük odanın kapalı kapılarına bakıyordu. Geldiğinin fark edilmemesi Hüsnü Bey'in canını daha da sıktı.
"Nedir bu hal?" diye gürlemesiyle birlikte ahali yerinden sıçradı ve endişeli bakışlar Bey'e çevrildi. Kâhya Efendi gözleriyle mutfağın bacasını işaret etti. Tütmüyordu.
"Efendi, konuşsana!" diye bir kez daha bağırdı Hüsnü Bey. Ne var ki kalabalığın yüzündeki korku, çoktan kendisine de sirayet etmişti.
Kâhya ağlamaklı bir sesle cevap verdi: "Ocağı çoktan yakması gerekirdi... Ezan okunalı kaç saat oldu. Başına bir iş geldi herhal..."

Bu son cümledeki ihtimal, ahaliden birkaç kişinin ağzından kederli bir iniltinin dökülmesine neden olmuştu. "Baktınız mı odasına?" diye sordu Bey. Kâhya Efendi kaşlarını kaldırdı.
Bir konak çalışanının efendisiyle, hele ki Zümrützade Hanedanının reisiyle böyle kaşlı gözlü konuşması kabul edilir şey değildi ama, Hüsnü Bey hiç bunu düşünecek durumda değildi. Aşçı-başı'nın bugüne kadar pişirdiği tüm yemeklerin tatları ve kokuları, bir veda kasidesinin beyitleri gibi aklından geçmeye başlamıştı.
Hizmetli oğlanlardan saflığıyla meşhur bir tüysüz, yarım aklı hepten başından gitmiş olacak, "Dün akşam azarladınız, kovmaya kalktınız ya, ağırına gitmiş olsa gerek" diye mırıldandı. Bey iyice çileden çıkmış, hayalinde oğlanı kafasını taşlara vura vura gebert-mişti ama bir şey yapamıyordu. Çünkü eğer çocuk haklıysa, eğer Aşçıbaşı bir delilik yaptıysa, bu kesinlikle kendisinden bilinecekti. Hüsnü Bey, kendi maiyeti tarafından paralanan ender Zümrütza-delerden biri olarak tarihe geçmek istemiyordu. Yine de kuyruğu dik tutmak zorundaydı. "Aç şu kapıyı" diye buyurdu Kâhya Efendi'ye.
Kâhya yürüdü ve derinden bir besmele çekerek kapıyı çaldı. İlk üç vuruşta ses çıkmamış, avlu iyice gerilmişti. Kâhya Efendi kapıyı bir kez daha çaldı ve beklemeye başladı. Herkese asır gibi gelen birkaç saniyenin ardından, önce bir mandal şıkırdadı, ardından kapı açıldı.
Aşçıbaşı'nın eşikte belirmesiyle birlikte başta Hüsnü Bey olmak üzere ahaliye bir rahatlama gelmişti. Fakat bu durum uzun sürmedi. İçlerinde idraki en zayıf olanlar bile Aşçıbaşı'nın elindeki bohçayı ve üzerindeki adamlık kıyafeti hemen fark etmişti.
Az önce mırıldanan kıt akıllı dayanamayıp için için ağlamaya başlayınca Bey'in sinirleri iyice zıpladı. Elinin tersiyle oğlana sert bir tokat patlatıp, kapıya doğru dümdüz yürümeye başladı. Üzerine dikilen öfke dolu bakışları görecek halde değildi. Aşçıbaşı'na bir adım kala durdu, delikanlıyı tepeden tırnağa süzdükten sonra alçak ama öfkeli bir sesle "Hayırdır?" diye sordu.

24
Aşçıbaşı sıklıkla yaptığı gibi cevap vermedi. Dimdik, konağın efendisine bakıyordu. Bey sesini yükseltmek zorunda kaldı: "Nereye gidiyorsun sen?"
Aşçıbaşı yine cevap vermedi.
"Bana bak" diye devam etti Bey, "Hemen git dola peştamalını, geç işinin başına."
Aşçıbaşı susuyordu.
Hüsnü Bey, genç ustaya biraz daha yaklaştı ve avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı: "Bu ne laubalilik! Bu ne serkeşlik! Sen unuttun galiba kimin konağında olduğunu! Yıkıl karşımdan, çıkar üstünü! Doğru matbaha! Derhal..."
Bu sefer Aşçıbaşı'nın susmasına gerek kalmadı. Konağın şiddetle vurulaii cümle kapısı, Bey'in lafını bölmüştü. Bey, Kâhya Efendi'ye döndü: "Bakın şu kapıya..."
Kâhya hemen yanında duran hizmetlilerden birine başıyla işaret etti. O da olay mahallini terk etmek istemiyor olacak ki emri kendisinden yaş ve kıdemce küçük bir başka oğlana havale etti. O ona, öteki berikine derken, iş gidip en tıfıl iki oğlana kadar dayandı. Onlar da kapıya kim bakacak diye birbirini tekmelemeye başlayınca, Hüsnü Bey dizginlere asılmak zorunda kaldı. Kâhya Efen-di'yi yakasından tuttuğu gibi savurdu: "Ulan, git bak şu kapıya!"
Kâhya Efendi, yaşını başını almış, saygı duyulan bir adamdı. Ahalinin gözlerindeki öfke bir kat daha arttı. Bey bağırmaya, Aşçıbaşı elinde bohçası öylece durmaya devam ediyordu. Tehditler, "Seni süründürürüm, Devlet-i Aliye'de çalışacak yer, sığınacak kapı, yiyecek bir lokma ekmek bulamazsın"dan başlamış, kürek mahkûmluğuna, zindanlara, cellat satırlarına kadar dayanmıştı ki Kâhya Efendi geri geldi. Soluk soluğaydı. "Beyim..." dedi zorlukla.
Hüsnü Bey duymadı, Kâhya yineledi. "Ne var?" diye döndü Zümrützade. Yüzü kıpkırmızı kesilmiş, ter içinde kalmıştı.
"Saray'dan" dedi Kâhya, "Sizi soruyorlar..."
25
"Saray'dan" lafını duyan Bey'in kırmızı yüzü bir anda beyaza kesmiş, alt dudağı sarkıvermişti. "Hayırdır inşallah" diye mırıldandı. Sonra Aşçıbaşı'na döndü: "Kıpırdama bir yere..."
Aşçıbaşı, Hüsnü Bey'in yanında Kâhya ile birlikte cümle kapısına doğru seğirtmesini izledi. Bir süre bekledikten sonra kıpırdandı ve ağır adımlarla yürümeye başladı. Mutfağın önünde toplanmış konak ahalisi de onu takip ediyordu.
Aşçıbaşı, kapıyı iyice görebileceği, konuşulanları duyabileceği bir mesafeye kadar yürüdü ve izlemeye başladı. Kapının hemen dışında, Enderun'dan bir içoğlanı, ellerini saygıyla kavuşturmuş, Hüsnü Bey'in az önce teslim aldığı mektubu okumasını bekliyordu. Başındaki som sırma işlemeli zerrin külahtan ve üzerindeki aynı renk kaftandan Hasoda'ya mensup olduğu hemen anlaşılıyordu. Îçoğlanının bir adım gerisinde duran iki bostancı neferinin heybetli bedenleri ise geniş kapıyı neredeyse tamamen kaplamıştı.
Hüsnü Bey'in mektubu okuması, mürekkep yalamış bir adam için fazla uzun sürmüştü. Çünkü Bey bir taraftan ellerinin titremesine mâni olmaya çalışıyor, diğer taraftan da bir yanlış anlamaya mahal vermemek için her cümleyi iki kere okuyordu.

Mektup, Silahdar Siyavuş Ağa'dan geliyordu ve Hüsnü Bey'in anladığı kadarıyla özeti şöyleydi: Silahdar Ağa, dün gece olanları unutmaya hazırdı. Ayrıca, Hüsnü Bey'in kayınbiraderinin istediği imtiyaz için Padişah Hazretleri ile bizzat görüşecekti. Siyavuş Ağa'nın bütün bunların karşılığında tek bir isteği vardı: Aşçıbaşı!
Hüsnü Bey, Silahdar Ağa'nın talebini kati bir dille anlatan son cümleyi tekrar okudu ve baygın gözlerle içoğlanma baktı. Yüzlerce tat ve koku, burnuna, diline ve damağına elveda dercesine deyip geçiyor, Bey'i derin bir hüzne boğuyordu. Aklını konuşturmaya, kendi kendine "Bunca ihsan karşısında bir aşçının ne önemi var ki!" demeye çalıştı ama bu, boğazındaki düğümü biraz daha büyütmekten başka bir işe yaramadı. Olmazlandığı takdirde başına gelecekleri biliyordu. İtiraz etmek şöyle dursun, en ufak bir nazlanma, bir damlacık pazarlık bile Siyavuş Ağa'nın gazabını binlere
26
katlamaya yetecekti. Hüsnü Bey zevcelerini düşündü, sonra evlatlarını... Gözünden süzülen bir damla yaş eşliğinde, usulca "Tamam" dedi, "Yarın ilk iş gönderirim..."
Aşçısının elinden son bir akşam yemeği yemek istemişti ama Ağa zalim, buyruğu kesindi. "Ağa Hazretleri derhal ister!" dedi kapının ağzındaki Hasodalı.
Hüsnü Bey'in diğer gözünden de bir damla yaş süzüldü. Çaresizce başını salladı ve arkasına baktı. Avlunun ortasında dikilen Aşçıbaşı herhangi bir izin ya da emir beklemeden kapıya doğru yürümeye başladı ve tek bir kelime dahi etmeden çıkıp gitti. Konaktan uzaklaşırken, haremin kafeslerinden dökülen ince fısıltılar avludaki ölüm sessizliğine karışıyordu.
Zümrützade konağında bir daha hiçbir şey ve hiç kimse eskisi gibi olamayacaktı.
27
Bostancı nei aşağı, At Meye fif tebessüm h vinciydi bu... T birlikte gülücü çıbaşı'nı üşüte
Çekingence ve minareleriy] Saray'ın Adale yükseliyordu, dilişi itibarıyla Yeryüzünde k vardı, onda da
Meydandaı şarak yürüdü. Hümayun'u gc şiddetli bir şel mış, adımları i len neferler de kat eden içoğk Saray'a girecej sız değildi. Lal sinlikle bu kad
Aşçıbaşı, A sil yürüdüğünü
2
MATBAH-I AZAM
Bostancı neferlerinin önünde ve Hasodalı'nın biraz gerisinde, aşağı, At Meydanı'na doğru yürürken, Aşçıbaşı'nın yüzündeki hafif tebessüm hâlâ olduğu yerde duruyordu. Atılan ilk adımın sevinciydi bu... Ne var ki meydana indiğinde yüzüne vuran rüzgârla birlikte gülücüğü de uçuverdi. Hava hiç soğuk değildi. Zaten Aş-çıbaşı'nı üşüten şey de dışarıdan değil, içeriden geliyordu.
Çekingence kafasını kaldırdı. İleride Ayasofya, haşmetli kubbesi ve minareleriyle insanı ezecekmiş gibi görünüyor, hemen arkasında Saray'ın Adalet Kulesi beyaz ve kaba bir mızrak gibi göğe doğru yükseliyordu. Aşçıbaşı kalp atışlarını duymaya başlamıştı. Yaradılışı itibarıyla, çok az şeyi sükûnetini bozacak kadar önemserdi. Yeryüzünde kendisini gerçekten heyecanlandıran tek bir duygu vardı, onda da kalbi böyle atmıyor, sanki durmuş gibi oluyordu.

Meydandan Ayasofya'ya kadar yüreğine hâkim olmaya çalışarak yürüdü. Tam biraz sakinleşmişti ki ileride sağ tarafta Bâb-ı Hümayun'u görünce kalbi yeniden, hem de öncekinden çok daha şiddetli bir şekilde çarpmaya başladı. Aşçıbaşı soluk soluğa kalmış, adımları ister istemez yavaşlamıştı. Öyle ki arkalarından gelen neferler de adım kısmak zorunda kalmışlardı. Kendisine refakat eden içoğlanı başını yerden kaldırıp hafifçe gülümsedi. Onun Saray'a gireceği için heyecanlandığını düşünüyor olmalıydı. Haksız değildi. Lâkin bunun derindeki sebebini öğrenecek olsaydı, kesinlikle bu kadar sakin kalamazdı.
Aşçıbaşı, Ayasofya ile Bâb-ı Hümayun arasındaki mesafeyi na-al yürüdüğünü, bundan sonraki ömrü boyunca da hatırlamayacaktı.
29
Yüreğini ölüm korkusuna benzer bir korku bürümüş, bütün vücudu uyuşmuştu. Bastığı yeri bile hissedecek durumda değildi. Tamamen tükendiği yer ise, kapının iki tarafında nöbet tutan yeniçerileri gördüğü an oldu. Ter içinde, soluk soluğa kalmıştı. Elindeki bohça okkalarca ağırlaşmıştı sanki. Bacakları gitmiyordu. Duruverdi. Bu boğulma hissinden ancak derin, büyük bir çığlık atarak kurtulabileceğini düşünüyordu ama sesi bile çıkmıyordu. Bir elini körük gibi inip kalkan göğsüne bastırıp, diğer elini dizine koydu. Gerideki bostancı neferlerinden biri düşeceğini zannetmiş olacak ki yakalamak için ileri atıldı. Îçoğlanı, neferi kibar bir hareketle durdurup iki büklüm vaziyette duran Aşçıbaşı'na doğru eğildi ve "İyi misiniz Usta Efendi?" diye fısıldadı.
Aşçıbaşı "İyiyim" demeye çalıştı ama ağzından bir iniltiden fazlası çıkmadı. Kafasında büyük bir uğultuyla dolaşıp duran binlerce düşüncenin ve hatıranın arasından sıyrılmaya, dün gece fısıldadığı sözü hatırlamaya çalışıyordu. Hatırlayabilirse kendisine yaşama azmi veren o karanfilli elma kokusuna kavuşabilirdi. Fakat durum umutsuz gibi görünüyordu. O korkunç uğultu her geçen an biraz daha büyüyor ve zihninin tamamına yayılıyordu.
Aşçıbaşı sözü hatırlayamadı ama, tam kendinden geçmek üzereyken, hafızasının kıvrımlarına saklanmış, yitip gitmek üzere olan incecik bir elma kokusu yakaladı ve ona tutundu. Zihni yavaş yavaş açılmaya başlamıştı. "İyiyim" dedi duru bir sesle. Doğrulup, sanki az önce bayılacakmış gibi olan kendisi değilmiş gibi Hasodalı'ya baktı. "Acele edelim" dedi İçoğlanı, "Silahdar Ağa bizi bekler..."
Yürümeye devam ettiler. Aşçıbaşı yakaladığı kokuyu bırakmamak için çabalıyor, bu sayede çarpıntısını ve dizlerinin titremesini makul bir şiddette tutabiliyordu. Bâb-ı Hümayun'a ulaşmışlardı. Devasa bir dehlizi andıran kapıdan içeri adımını atar atmaz derin bir soluk aldı ve soluğunu tuttu. Ayak sesleri yüksek tavanın kubbesinde yankılanıyor, duvara asılı kılıçlarının altında alçak sesle sohbet ederek nöbet saatlerini geçiren yeniçerilerin fısıltılarına karışıyordu.
30
Bâb-ı Hümayun Kapıcısı, dehlizin Saray'a açılan tarafına yakın bir yerde durmuş, yanma çektiği iki genç oğlanı azarlıyordu. Ayak seslerini duyunca dönüp baktı ve elindeki asa ile gençleri hizaya çekti. Hasodalı, Kapıcı ile yanındaki oğlanların selamını hızlıca alıp yürümeye devam etti.

Birinci kapıyı geçmişler ve yeniden gün ışığına kavuşmuşlardı. Aşçıbaşı soluğunu koyuverdi. Kalbi hâlâ titreşmekle birlikte, epeyce sakinleşmişti. Hasodalı'nın yanı sıra yürürken bir taraftan da etrafına bakınıyordu. Üç yüz adım kadar ileride, önlerindeki ikinci kapı, çifte kuleli Bâbü's-Selam yükseliyordu. Yarım düzine kadar zülüflü baltacı, sırtlarında koca küfelerle kapıdan sökün etmişler, Aşçıbaşı ile eşlikçilerinin az önce geride bıraktığı odun ambarına doğru tek sıra halinde koşar adım ilerliyorlardı. Enderun hastanesinin köşesine henüz gelmişlerdi ki burunlarına güzel bir koku çalındı. Hasfırın'a yaklaşıyorlardı. Taze çıkmış ekmek kokusunun insan ruhuna yaptığı etkiyi gayet iyi bilen Aşçıbaşı, kokuyu derin derin içine çekti. Bu koku başka kokular gibi ağzı sulandırmaz, insanı iştah ya da keyif gibi her an denetimden çıkabilecek hazlara boğmazdı. Sufiler boşuna "Peygamber kokusu gibidir" demiyorlardı ekmek kokusuna. Ekmek, kendisine atfedilen kutsallığı boşa çıkarmaz, sadece kokusuyla bile tokluk hissi vererek, güven ve huzur telkin ederdi. Yine işe yaramış, Aşçıbaşı'nın içindeki sıkıntının son izlerini de alıp götürüver-mişti. Bâbü's-Selam'ın önüne geldiklerinde genç ustanın endamı, kapının iki tarafına Kanuni Sultan Süleyman Han'ın yaptırdığı külahlı kuleler gibi dimdikti.
Hasodalı, kapıya birkaç adım kala ardındakileri durdurdu ve ileri çıkarak nöbetteki kapıcıyı selamladı.
"Ve aleyküm selam Ağa" diye cevap verdi Kapıcı. Sonra başıyla Aşçıbaşı'm işaret etti: "Kimdir?"
"Yeni aşçıdır" dedi Hasodalı, "Matbaha teslim etmeye getirdim."
Kapıcı kıs kıs güldü: "Nereden icap etmiş? Bostancıdan çok aşçı var Saray'da."

Kapıcı'nın lafı hedefini şaşırmamış, gidip bostancı neferlerinin sinirine değmişti. Kapıcı dikildiği yerde bostancıların diş gıcırdatmalarını keyifle izlerken, Hasodalı bir tartışmaya mahal vermemek için derhal lafa girdi: "Emirdir..."
Belli ki gün vukuatsızdı ve Kapıcı'nın canı sıkılıyordu. "Ki-lercibaşı'nın tezkeresi var mıdır?" diye sordu.
İçoğlanı içinden salavat getirdi. "Hazırlanmadı daha Ağa. Bana getir dediler, ben de..." diye devam edecekti ama Kapıcı, eliyle tepelerindeki altın revaklı sundurmayı işaret ederek lafını kesti: "Burası Saray kapısıdır Ağa. Önce ferman girer, sonra kul."
Kapıcı son sözünü demiş gibi duruyor, şeytan da ellerini kılıçlarına atmaları için bostancı neferlerini dürtüp duruyordu ki Hasodalı o büyülü ismi zikrediverdi: "Silahdar Ağa'nın emridir."
"Nasıl?" diye sordu Kapıcı şaşkınlıkla. İçoğlanı sükûnetle tekrar etti: "Silahdar Ağa'nın emridir..."
İsmi tekrar duyar duymaz Kapıcı'nın kafası hızlı çalışmaya başlamış, durumun garabetini ancak fark edebilmişti. Saray'a aşçı getirmek gibi işler için en fazla bir çavuş görevlendirilirdi. Hasoda'dan bir içoğlanı yanında iki bostancıyla beraber gönderiliyorsa, emrin sahibi şüphesiz nüfuzlu biriydi. Beti benzi atmış bir halde içeri doğru seslendi: "Bre! Koşun gidin Kapıcıbaşı'nı çağırın hemen!"

#
Kapıcıbaşı Ağa'nın gelmesini beklerken Aşçıbaşı önünde yükselen azametli kapıya bakıyordu. Bir kapı olmaktan çok daha öte bir yerdi burası. Asıl Saray tam buradan başlardı. Girişi umut ve ikbal, çıkışı hüsran ve felaket demekti çoğu zaman. Bugüne kadar bu kapıdan nice mağrur ve makbul insan debdebe ile girmiş, pek çoğunun başsız gövdesi yine bu kapıdan sessiz sedasız çıkıp gitmişti.
Bir önceki kapı gibi Bâbü's-Selam da bir dehlizi andırıyordu. Fakat çok daha uzundu. Öte ucundaki ışık, içeri giren kişiye akıbetini anlatmak istermiş gibi uzakta kalıyordu. Bu sarayda yaşamak, en acemi içoğlanından Padişah Hazretleri'nin şahsına kadar, Bâbü's-Selam'ın kapı arasında sonu belirsiz bir yürüyüşe çıkmak

gibiydi aslında. Yolun sonundaki ışığı görür, ona doğru yürür, ama bir türlü ulaşamazdınız. Ömrünüz, her an karanlığa düşme korkusuyla bu küçük taşlarla bezeli sonsuz yola an an, saat saat, gün gün dökülür, nihayetinde ya ecelin ya da bir celladın elinde tükenerek hiçliğe karışır ya da en fazla tozlu tarih yapraklarında birkaç satıra dönüşürdü. Dünyanın en sahte ışığıydı bu kapının ucundaki. Salt bir hayalden ibaretti. Fakat bu Aşçıbaşı'nı korkutmuyordu. Çünkü onun kavuşmak istediği ışık bu kapının değil, bir sonraki kapının ardında, henüz bilemediği, göremediği bir yerde gizliydi. Ama bulacaktı onu. Ne yapıp ne edip bulacak ve dünyasına çöken koyu karanlığı aydınlatacaktı.
Aşçıbaşı işte kapının öte ucundaki o aydınlığa bakıyordu. Bulunduğu yerden ancak Harem ile Enderun'u İkinci Avlu'dan ayıran Bâbü's-Saade duvarlarının bir parçası görünüyordu. Aradığı işte o duvarların ardındaydı ama ne yazık ki oradan öteye Padişah'ın kendisi dışında, Enderun'dan olmayıp da husyeleri yerinde duran hiçbir er kişi geçemezdi. Lâkin bir duvarı aşmak, bir kapıyı geçmek için birden fazla yol da her zaman bulunurdu...
#
Kısa bir süre sonra, muhakkak ki Silahdar Ağa'nın ismini duymuş olacak, Bâbü's-Selam Kapıcıbaşı Ağa'sı koşturarak çıkageldi. Öyle telaşlıydı ki her adımında yere vurduğu asasını eline almış, bir eliyle de uçmasın diye başındaki barataya yapışmıştı. Yanlarına geldiğinde soluk soluğaydı. Hasodalı yerden temennah ile adamı selamladıktan sonra Saray lisanı ile derdini anlatmaya başlayacaktı ki Kapıcıbaşı "Buyrun" diye atıldı. Bir eliyle de kapıyı gösteriyordu. Belli ki Siyavuş Ağa'nın namı her türlü izahatın üzerindeydi.
Aşçıbaşı ile Hasodalı, Bâbü's-Selam'dan yalnız çıktılar. Bostancı neferleri kapıda kalmış, sabah vakti üzerlerine yıkılan bu angaryanın ardından bir dahaki nöbet saatlerine kadar odalarına, «önlenmeye çekilmişlerdi.
İkinci avluya adım atar atmaz, Hasodalı, Saray kaideleri gereği dışarıdayken altın işlemeli zerrin külahının içine sakladığı

zülüflerini dışarı çıkardı. Aşçıbaşı ise hiçbir talimat beklemeden doğruca en sağdaki yola yönelmişti. Düşünerek yaptığı bir hareket değildi bu. Tıpkı bir çocuk gibi derinden gelen bir dürtüyle hareket etmiş ve kendini en güvenli hissedeceği yere doğru yürümeye başlamıştı. Hayatının, daha doğrusu ikinci hayatının başladığı ve muhtemelen de son bulacağı yegâne mekâna, mutfaklara doğru yürüyordu.

Hasodalı, genç ustanın bu heyecanını anlayışla karşılamaya çalışsa da kendisini hiçe sayarak koşar adımlarla yürümesine içer-lemişti. Hızlanmaya çalışıyordu ama üzerindeki dar kaftan böyle kaba ve uzun adımlar için hiç uygun değildi. Üstelik zülüfleri de şakaklarından aşağı salınmaktaydı ve yürürken hoplayıp zıplamaları Enderun adabınca hiç hoş karşılanmazdı.
Hasodalı, Aşçıbaşı'na yetişemeyeceğini anlayınca durup seslendi: "Usta Efendi..."
Aşçıbaşı durmuştu durmasına ama gözü hâlâ ileride, ulu ağaçların arasından parça parça görünen revaklardaydı. Mutfaklar, revakların hemen gerisinde, birbirlerine paralel inşa edilmiş iki yapı şeklinde koca avlunun sağ kenarı boyunca uzanıyor, bu haliyle Sur-i Sultani içindeki en büyük mekân unvanını elinde tutmakla kalmıyor, çalışanları da Saray-ı Cedide'nin en kalabalık meslek zümresini oluşturuyordu.
İki dönümden daha geniş bir alanı kaplayan Saray Matbahla-rı'nda çalışan aşçı ve kalfaların sayısı bin beş yüzün üzerindeydi. Üstelik bu sayıya, Saray'ın tatlı, şerbet ve turşularından sorumlu dört yüz kadar Helvahane çalışanı ile alışveriş işlerine bakan Pa-zarbaşı'nın yamakları, Kilar-ı Amire Kethüdası ile kâtipleri, Has ve Harici Fırınların elekçileri, karıcıları ve pişiricileri, kazanlara su yetiştiren Sakahane'nin omzu sırıklı sakaları, sabah ezanından itibaren közleri hazır hale getiren ve ocaklara durmadan ateş taşıyan ateşbaz neferleri, Miri Mandıra'nın peynir ve yoğurt ustaları, şifalı ot toplayan aşşablar, buzcular, kasaplar ve tavukçular dahil değildi.

Matbah-ı Amire sıradan bir günde yaklaşık dört bin Saray sakinine iki öğün yemek çıkarırdı. Ulufe merasimi, ziyafet, Hünkâr Şöleni gibi olağanüstü durumlarda hizmet verdiği insan sayısı yirmi bini bulurdu. Bunun karşılığında ise yılda kırk bin koyun, seksen bin tavuk, bir milyon okka pirinç ve yaklaşık iki milyon okka da şeker tüketirdi. İşte bu yüzden, dünyada bir eşi daha bulunmayan bu mekâna Matbah-ı Azam, yani En Büyük Mutfak da deniyordu.
Peşinden gelen Hasodalı'nın ayak sesleri yanı başında durunca, kafasını çevirip "Buyur..." dedi Aşçıbaşı. Sakin ve yavaş hareket etmeye alışık olan Hasodalı'nm solukları hızlanmıştı. "Aceleye gerek yok Usta Efendi" diye konuştu, "Silahdar Ağa geç yer akşam taamını. Daha vakit var."
Aşçıbaşı kafasını sallayarak konuştu: "Lâkin matbah büyüktür, telaşelidir. Alışmam, yerleşmem lazım. Kendini yerinde hissetmek önemlidir bizim zanaatta. Ağa Hazretlerine daha ilk günden mahcup olmak istemem."
"Maşallah" dedi Hasodalı, "Daha ayağınızın tozuyla, bıçağı elinize almadan, bu ne itinadır, maşallah! Doğru dersiniz, matbah telaşelidir, ama endişe etmeyin. Siz sadece Silahdar Ağa'ya hizmet edeceksiniz. Başka hiçbir mesuliyetiniz yok matbaha karşı. Zaten Baş Aşçıbaşı'na olsun, Matbah Emini'ne olsun, herkese haller edildi. Kimse başka iş istemeyecek sizden."

Aşçıbaşı şükranını sunar gibi başını hafifçe eğdi: "Ağa Haz-nederi'nin sağlığına ve ikbaline duacıyım, sağ olsun. Bu arada lafı açılmışken sorayım, Baş Aşçıbaşı kimdir?"
Hasodalı hafifçe yüzünü buruşturdu: "İsfendiyar Usta derler, ânyar bir zattır. İşinin ehlidir ama aksiliğiyle namlıdır. Gerçi ku-façı büküldü ama siz yine de fazla muhatap olmamaya çalışın."
"Siz hiç merak etmeyin" dedi Aşçıbaşı gülümseyerek. Hasodalı, yolu işaret etti: "Buyurun, devam edelim..."
35
Birlikte yürümeye devam ettiler ve kısa bir süre sonra mutfağın üç girişinden biri olan, ortadaki Has Matbah kapısından içeri girdiler.
Saray mutfakları, birbirlerine paralel olarak inşa edilmiş, upuzun iki dikdörtgen binadan oluşuyordu. Daha dar olan ön bölümde, yamakların ve ayak işlerini gören hizmetlilerin koğuşları ile bir de Kalaycılar Koğuşu bulunuyordu. Arkadaki geniş kısım ise mutfaklardı ve bu iki yapıyı birbirinden, adına Matbahlar Yolu denen, daracık ve üstü açık bir koridor ayırıyordu.
Mutfak kısmının toplam altı kapısı vardı. Bunlardan en soldaki, Helvahane'nin girişiydi. Saray'ın tüm tatlılarının ve şerbetlerinin yapıldığı, turşularının kurulduğu ve hatta ilaçlarının hazırlandığı bu bölüm, mutfağın diğer kısımlarından hem fiziki hem de idari olarak ayrılmış durumdaydı. Yöneticisi olan Helvacıbaşı, rütbe olarak Baş Aşçıbaşı'ndan aşağıda olsa da en az onun kadar saygı görürdü ve idaresindekilere kendisinden başka kimse talimat veremezdi.
Diğer beş kapı ise asıl arı kovanına, yani Matbah-ı Amire'nin kalbi olan yedi mutfağa açılıyordu. Bu mutfaklar, Helvahane gibi birbirlerinden tamamen ayrılmış durumda değildi. Kısımları belli eden ve kokuların birbirlerine karışmasını engelleyen duvarlar, karşıdaki duvarla birleşmeden kalıyorlar, böylece ortaya üç tarafı kapalı, ön tarafı açık bölümler çıkıyordu.
Binaların arasındaki Matbahlar Yolu, sağa doğru devam edip küçük bir kemerli kapıdan geçtikten sonra, yine Matbah-ı Ami-re'ye dahil olan bir başka bölüme açılırdı. Dışarıdan tek bir bina gibi görünen bu kısmın en solunda, mutfakların hemen bitişiğinde, Aşçılar Mescidi ve hamamı vardı. Onun yanında ustaların koğuşları, kiler, yağhane ve en sonda da Matbah Kethüdası'nın dairesi bulunmaktaydı.
Aşçıbaşı ile Hasodalı, aradaki Matbahlar Yolu'nda durmuş, etraflarına bakınıyorlardı. Ortalık, mutfağa yakıştıramayacakları kadar sessiz ve tenhaydı. Hasodalı, ya Baş Aşçıbaşı'nın şerrinden
36
çekindiğinden ya da aldığı Saray terbiyesinden olacak, kendilerine refakat edecek birini bulmadan mutfaklara girmek istemiyordu.
Bu sıkıcı bekleme sürmekteyken, en sağdaki kapının gerisinden bir baston tıkırtısı duyuldu. Aksak ama hızla yol alan bir sesti bu. Derken, kapının ağzında ufak tefek, yaşlıca bir adam belirdi. Beyaz kıyafetinin üzerine yeşil bir futa bağlamış, büyük bıçağını da belindeki kuşağa yerleştirmişti. Ekşi bir ifadeyle etrafı şöyle bir dinledi, başındaki bostancı baratasını düzeltti ve aniden, o cüssedeki bir adamdan beklenmeyecek şiddette bir sesle bağırdı: "Haydin bre! Haydin! Öğle okunacak, daha tek kazan bile çatılmadı! Haydin!"

Bu zat Baş Aşçıbaşı İsfendiyar Usta'dan başka biri olamazdı...
Usta'nın sesi Matbahlar Yolu'nun taş duvarlarında hızla yankılandıktan sonra yitip gitti. Etraf sanki onun bağırtısı zerre kaale alınmamış gibi sessizdi. Derken ön binadan telaşlı bir ayak sesi duyuldu. Onu bir diğeri ve bir diğeri izledi. Ses giderek artıyordu. Merdivenlerden inen, koridorlarda koşturan ayakların çıkardığı sesler birbirine karışarak büyük bir uğultuya dönüştü ve kısa bir süre sonra mutfak taifesi kapılardan sökün etmeye başladı. Dar koridor göz açıp kapayıncaya kadar tıklım tıklım dolmuştu. Yeşilli, turunculu, mavili rengârenk ipek futalar bağlamış ustalar, basma peştamal kuşanmış kalfalar ve beyaz esvaplı yamaklar koğuşlarından çıkıp mutfaklarına doğru koşturmaya başlamışlar, Aşçıbaşı ile Hasodalı da ezilmemek için duvarın kenarına sığınmak zorunda kalmışlardı. Zaten ufak tefek bir adam olan İsfendiyar Usta ise, insan selinin arasında kaybolmuş durumdaydı. Arada arada bir emir ya da zılgıtla birlikte havaya kalkan bastonu görülüyordu sadece.

ki Aşçıbaşı ile Hasodalı peşinden mutfağa girdiklerinde İsfendi-yar Usta Has Matbah'ta teftişe başlamıştı bile.
Hasodalı, yanındaki emaneti bir an önce teslim edip, Enderun'a, işinin başına dönmeyi diliyordu ama biraz daha beklemesi gerekecekti. Zira Usta'nın az önce girdiği Has Matbah kapısının önünde zebella gibi dikilen iki zülüflü baltacının görevi, Hünkâr'ın, Valide Sultan'ın, hasekilerin ve şehzadelerin, yani padişah hanesinin yemeklerinin yapıldığı yere işi olmayan kimseyi sokmamaktı.
Ayakaltından çekilip duvar kenarında beklemeye başlamışlardı. Aşçıbaşı, nöbetçilerin arasından görebildiği kadarıyla içeri baktı. Burası mutfağın diğer bölümlerine nazaran hem daha büyük, hem de daha sakin ve düzenliydi. Bir düzine kadar aşçı, tezgâhların ve ocakların başında sessizce işlerini görüyorlardı. Bazılarının sol omuz gerilerinde genç kalfaları duruyor, ya ustalarının gösterdiği işleri yapıyor ya da her an gelebilecek bir emri karşılamak için ellerini kavuşturmuş hazırda bekliyorlardı. Tecrübeli birkaç yamak, tezgâhların bir köşesine ilişmiş, soğan doğramak, havuç soymak gibi basit işlerle uğraşıyordu. Herkes konuşuyor, ustalar emirler yağdırıyordu ama kimse gereğinden fazla bağırmıyordu. Bıçaklar fazla takırdamıyor, ortalıkta koşturup duran yamaklar bile mümkün olan en sessiz adımlarla yürüyorlardı. Karşıdaki duvarı boylu boyunca kaplayan raflarda, envai çeşit porselen diziliydi. Çini desenli tabaklar, altın yaldız işlemeli kâseler, fağfuri çorbalıklar, kar beyazı Çin porselenlerinden küçüklü büyüklü kaplar, ocaklardan yayılan alev ışıklarının yansımalarıyla parıldıyorlardı. Bu mutfaktaki yemeklik malzemeler bile kendilerini arşın arşın öteden belli edecek kadar güzeldi. Aşçıbaşı, tezgâhın üstünde ayıklanmayı bekleyen iki kök kerevizin yapraklarının yeşiline, hemen yanındaki havuçların diriliğine imrenerek baktı. Yağın ne kadar halis olduğu, kızgın tavaya değdiği anda çıkardığı cızırtıdan bile anlaşılıyor, en seçkin baharatlar kullanıldığı için yemeğe serpilen bir çimdik kimyonun bile kokusu havada saniyelerce asılı kalabiliyordu.

Ne var ki kulak kesildiği konuşmalardan duyabildiği kadarıyla, Has Matbah'ın Baş Aşçısı durumdan kendisi kadar memnun
38
değildi. Bir hayli kısa boylu bir adam olan Baş Aşçı, kapıya yakın bir yerde yakaladığı İsfendiyar Usta'ya gelen malzemenin miktarından ve kalitesinden yakınıyordu.
"Ödüm kopuyor İsfendiyar Usta" diyordu Baş Aşçı, "Hadi Padişahımız Efendimizin nefsi kalenderdir, nimeti beğenmezlik etmez. Ama Haseki Sultan? Sen daha iyi bilirsin Usta. Bu malzemeyle onu memnun etmemiz imkânsız. Gelen et et değil, yağ yağ değil. Geçen bir tavuk geldi, yemin olsun, eceli geliyormuş da öyle kesmişler. Dolmasını yapacaktım, vazgeçtim kebap ettim. Ödüm kopuyor Usta. Topun ağzında sadece ben olsam neyse. Bütün mat-bahı yakar Haseki Sultan."
İsfendiyar Usta başını salladı. Gözü Baş Aşçı'ya değil, çalışanlara bakıyor olsa da dinlediğini ve ciddiye aldığını belli ediyordu. "Matbah Emini'yle bir konuşayım" dedi ve çıraklardan birinin az önce getirdiği iki kuzu budunu incelemek için tezgâha doğru yürüdü.
Aşçıbaşı, az önce duyduğu şeyleri kafasında ölçüp biçip parçaları yeniden birleştirmekteyken, arka taraftan gelen seslerle irkildi. Düşünmeye öyle bir dalmıştı ki mutfağın geri kalanından gelen sesleri duymaz olmuştu. Dönüp baktığında, iki aşçının büyükçe bir yağ tulumunu iki ucundan tutmuş, çekiştirmekte olduklarım gördü. "Yahu bırak!" diye bağırıyordu iri olanı, "Çocuk bana getirdi. Bir haftadır saklıyorum ben onu!"
Tulumun öbür ucundaki aşçı daha ince yapılıydı ama müca-«eleyi bırakmaya hiç niyeti yoktu. "Utanmadan söylüyor bir de!" töye çıkıştı, "Koca kilerde dane komadın be adam! Saksağan gibi saklarsın her şeyi. Babanın matbahı sanki!"
Mutfağın ortasındaki kavga uzuyor, uzadıkça da alevleniyordu. I Dillerin artık küfürlere dokunmaya başladığı bir sırada, o ana ka-*Ya sabır" çekerek işine bakmaya çalışan yaşlıca bir aşçı, bı-ıı elinden bırakıp, tezgâhın üstündeki kuzu kaburgasına saplı satırı aldığı gibi tulumu çekiştiren aşçıların dibinde biti-i. Tek kelam etmeden, elindeki koca satırla yağ tulumunu bir ta ortadan ikiye böldükten sonra her ikisine de ters ters baktı.
39
Bütün mutfakla birlikte kavgacı aşçılar da suspus olmuşlardı. Ellerinde yarımşar yağ tulumuyla tezgâhlarının yolunu tutarlarken, sessizlik de dağılmaya, yerini mutfağın o bildik uğultusuna bırakmaya başlamıştı.
Bu sırada Hasodalı gülerek Aşçıbaşı'na izahat verdi: "İrice olanı Kapıağası'nm aşçısıdır, diğeri ise Kızlarağası'nın. Bütün matbah bilir didişmelerini. Hiç geçinemezler."
Aşçıbaşı da gülümsedi ve mutfağı izlemeye devam etti. Yutar gibi bakıyor, hangi mutfağın Saray'ın hangi kısmına hizmet ettiğini anlamaya, simaları aklına kazımaya, kimin nerede çalıştığını öğrenmeye çalışıyordu.
Matbah-ı Amire içinde Has Matbah'tan sonra en önemli mutfaklardan biri Ağalar Matbahı'ydı. Silahdar Ağa'nın aşçısı olarak Aşçıbaşı da, Saray'ın önemli ağalarına hizmet eden diğer aşçılar gibi o mutfakta çalışacaktı. Büyük bir nimetti bu. Ağayan aşçıları, vazifeleri gereği, Saray'ın önemli odalarıyla sürekli irtibat halindeydi. Bazen sıkılmış bir içoğlanı, akranı bir kalfaya derdini açarken, sır olarak saklaması gereken şeyleri anlatıverirdi. Kimi zaman da telaşlı bir acemi, hiç olmadık bir lafı ağzından kaçırı-verirdi. İşte Aşçıbaşı bu yüzden talihli sayıyordu kendini. Ağalar Matbahı'nda çok şey öğrenecekti.

Aklını bu düşünce selinden kurtaran yine Hasodalı'nın sesi oldu: "Geliyor..."
Dönüp baktığında, İsfendiyar Usta'nın Has Matbah'tan çıkmak üzere olduğunu gördü. Hasodalı kapıya doğru birkaç adım yanaştı ve ellerini önünde kavuşturup beklemeye başladı. İsfendiyar Usta, kapıda nöbet tutan zülüflü baltacıları "Açılın" diyerek kenarlara ittikten sonra dışarı çıktı ve çıkar çıkmaz da Hasoda-lı'yla burun buruna geldi.
"Ne var!" dedi sert bir sesle. Hasodalı hafifçe kenara çekildi ve bir eliyle Aşçıbaşı'nı işaret etti: "Silahdar Ağa'nın yeni ustasıdır. Size..."

İsfendiyar Usta'mn sert sesi, Hasodalı'nın lafını kesip atıver-mişti: "İyi! Gelin benimle."
Usta bastonunu vura vura yürümeye başlamıştı bile. Hemen karşılarındaki, az önce bir satır darbesiyle kavgayı sonlandıran aşçının bulunduğu kısma doğru yönelmişti. Peşinden gittiler. İsfendiyar Usta'nın mutfaklarına geldiğini gören aşçılar ve kalfalar, ellerindeki işi derhal bırakıp, yüzlerini Usta'ya doğru dönmüşlerdi. Sadece bir aşçı durumun farkına varmamış gibiydi. Önündeki kuşbaşı etlere dalıp gitmiş olan bu adamın hali bir hayli garipti. İri yapılıydı ama omuzları sanki ağır bir yükün altındaymış gibi çökmüş, gözünün feri sönmüş, yüzünün rengi uçup gitmişti. Küçük et parçalarını eline alıp tek tek inceliyor, gördüğü en ufak bir renk bozukluğunu ya da sinir kalıntısını bir cerrah titizliğiyle kesip atıyordu. Bunların dışında, ruh halinin ne vaziyette olduğunu en iyi anlatan şey, yüzünün yarısını kaplayan seğirmelerdi. Adamcağızın sol gözü istemsizce kırpılıp duruyor, arada sırada da ağzının sol yanı yukarı doğru kalkıp kalkıp iniyordu.
İsfendiyar Usta, sanki ürkütmekten korkarmış gibi usulca adamın yanma yaklaştı. Fakat adam elindeki et parçasını incelemeye öyle bir dalmıştı ki Usta'yı hâlâ fark edemiyordu.
"Bekir Usta..." diye hafiften seslendi İsfendiyar Usta. Adam duymamış gibiydi. Sadece ağzının kenarı üç kere üst üste seğir-mişti. İsfendiyar Usta sesini yükseltip bir kez daha seslenince irki-iffek kendine geldi. "Buyur Usta" dedi kekeleyerek. Bir taraftan da çılgınca seğirmeye başlayan sol gözünü durdurmaya çalışıyordu.
İsfendiyar Usta elini adamın omzuna koydu ve başıyla biraz geride duran Aşçıbaşı'nı işaret etti: "Bu kim, biliyor musun?"
Bekir Usta kafasını çevirip Aşçıbaşı'na baktı. Yan gözle de Ha-sudah'yı kolluyordu.
"Kimdir?" diye sordu güçlükle.
İsfendiyar Usta gülümsedi ve cevap verdi: "Silahdar Ağa'nın jesti aşçısı."
Bekir Usta'nın lafı idrak etmesi biraz vakit almıştı. Gözü son defa daha seğirdikten sonra durdu ve yüzünü kocaman bir

gülücük kapladı. Aşçıbaşı'na bir mucizeye bakar gibi bakıyordu. "Ne diyorsun Usta?" dedi titreyen sesiyle, "Yani ben?"
Bekir Usta'nın tamamlayamadığı lafın gerisini İsfendiyar Usta getirdi: "Vazifenden azledildin! Silahdar Ağa'nın aşçısı değilsin artık!"
Usta'yı bir titremedir almıştı ama gerginlikten değil, sevinçtendi bu. "Doğru mu dersin?" diye sordu. İsfendiyar Usta gülümseyerek başını salladı. Silahdar Ağa'nın eski aşçısı bıçağını tezgâha fırlattı ve ellerini göğe kaldırdı: "Allahım, şükürler olsun sana!" Birkaç dakika önceki halinden eser yoktu. Yüzüne kan, bedenine can gelmiş, yeniden endamının adamı olmuştu.

Bekir Usta şükür dualarını tamamladıktan sonra hızla gidip Aşçıbaşı'na sarıldı ve iki yanağından öptü. Aşçıbaşı bu gibi samimiyet gösterilerine ne alışıktı ne de böyle tavırlardan hazze-derdi. Ama yapabileceği bir şey de yoktu. Zira kim bilir kaç zamandır Silahdar Ağa'nın bitmek tükenmek bilmeyen isteklerinden ve müzmin memnuniyetsizliğinden bunalarak aklını yitirme noktasına gelmiş olan bu adamın kurtuluş coşkusu karşısında durabilmek mümkün değildi.
"Kardaşım" dedi Bekir Usta Aşçıbaşı'nı omuzlarından sıkı sıkı tutarak, "Allah sana gayret kuvvet versin. Allah sana sabırlar ihsan eylesin. Sana hayırlı olsun demem, zira bu işin hayırlı bir tarafı yok. Ama sen beni bu dertten kurtardın ya, güzel Rabbim dahi tez vakitte seni kurtarır inşallah."
Aşçıbaşı ne cevap vereceğini bilemez bir halde bir süre Usta'ya baktıktan sonra usulca "Amin" dedi.
Bekir Usta, mutfaktaki diğer aşçılarla da kucaklaştıktan sonra, hızla bıçaklarını toplamaya başladı. Öylesine acele ediyordu ki bilmeyen biri Usta'nın sanki mutfağı değil de İstanbul'u terk edeceğini, başka diyarlarda başka hayatlara doğru yelken açacağını zannedebilirdi.
Usta'nın bu şuursuz heyecanına dur demek İsfendiyar Usta'ya düştü. "Nereye gidiyorsun Bekir?" diye sordu. Küçük bıçağını

futasına sokuşturmakla meşgul olan Usta durdu. Yüzünde saçma bir iş yaparken yakalanmış bir adamın ifadesi vardı. "Ne bileyim Usta" dedi mahcup mahcup gülümseyerek, "Hele şuradan bir çıkayım da..."
İsfendiyar Usta da gülümsedi. "Has Matbah'ta yerin hazır" dedi gözlerinin içine bakarak, "Çok çile çektin, hak ettin orayı."
Matbah'taki diğer aşçıların gözleri hayret ve biraz da kıskançlıkla açılmıştı. Zira Has Matbah'a terfi etmek Matbah-ı Amire'deki her aşçının hayaliydi. Ne var ki Bekir Usta'nın gözleri başka bir cevap verecek gibi görünüyordu. Sancılı bir ifadeyle İsfendiyar Us-ta'ya bakarak "Ustam" dedi, "İltifatın büyük. Beni layık gördün, sağ olasın. Lâkin... Ben daha devletliye, zevata yemek pişirmek istemem. Usandım. Sen dahi beni Birun Matbahı'na ver, ben hademe taifesine sade dane pişireyim, çorba kaynatayım."
İsfendiyar Usta başını iki yana salladı: "Olmaz. Heder etmem senin gibi aşçıyı o matbahta. Divan Matbahı'na geç. Yükü hafiftir, dinlenmiş olursun."
Bekir Usta boynunu büktü: "Etme Usta. Ağayan canımdan bezdirdi, bir de Paşayan'la uğraştırma beni. Takatim yok."
Baş Aşçıbaşı biraz düşündükten sonra, "Cariyeler Matbahı'na geçersin o zaman" dedi, "Onlar dahi gariban sayılır. Düzgün yemek yerler sayende."
Usta'nın yüzü aydınlanmıştı. "Bak, o olur" dedi neşeyle. Ha-:em-i Hümayun'un en alt tabakasına yemek yapacaktı. Bir memnuniyetsizlikle, bir kaprisle karşılaşması neredeyse imkânsızdı. Diğer »raftan da kime pişiriyor olursa olsun yemekleri neticede Harem'e gidiyor olacağı için belli bir özeni de korumak zorunda kalacaktı.

Silahdar Ağa'nın eski aşçısı, Baş Aşçıbaşı İsfendiyar Usta'dan iti gün de izin kopardıktan sonra mutfağı hızla terk etti. İznini Saray'da geçirmeyecekti elbette. Soluğu Galata'da alacak, bu gece ■anyoz'un Meyhanesi'nde demlenecek, ertesi güne de ertesi gün bakacaktı.

43

Gözler şimdi yeni aşçıya çevrilmişti. Herkes, Bekir Usta gibi maharetli ve sabırlı bir aşçıyı yerinden ederek, gökten düşer gibi Matbah-ı Ağayan'da peyda oluveren bu genç ustanın kim olduğunu elbette çok merak ediyordu. Ne var ki Aşçıbaşı'nın kendisiyle ilgili fazladan bilgi vermeye hiç niyeti yoktu. Hasodalı kendisini diğer aşçılarla tanıştırırken sessizce selam vermekle yetindi. Tüm muhabbet girişimlerini sessiz ve kibar gülümsemelerle savuştururken bir taraftan da bu mutfaktaki konumunu kestirmeye çalışıyordu. Çünkü Enderun'un en büyük altı ağasının hususi aşçıları buradaydı ve bu mutfaktaki aşçıların konumları sadece kıdemleri ve maharetleriyle değil, hizmet ettikleri zatın unvanıyla da belirleniyordu.

İşte bu yüzden Aşçıbaşı, az önce satırıyla kavgayı sonlandıran Usta'nın Hasodabaşı'nın aşçısı olduğunu öğrendiğinde hiç şaşırma-mıştı. İsmi Asım olan bu adam, zaten kıdem ve yaş bakımından mutfağın en büyüğüydü. Bir de Hasodabaşı'nın aşçısı olması otoritesini iyice pekiştiriyor, onu çok daha ayrıcalıklı bir yere taşıyordu. Aşçıbaşı, ilk bakışta ceberrut bir adam gibi görünen Asım Us-ta'nın aslında gayet babacan ve mülayim bir mizaca sahip olduğunu görür görmez anlamıştı. Fakat dikkatli olmalıydı. Hasoda-başı resmi olarak Enderun'un en tepesindeki Ağa olsa da onu takip eden Silahdar Ağa'nın nüfuzu da tartışılmazdı. İkisi arasındaki rekabet böylesine ayyuka çıkmışken, bunu mutfağa sirayet ettirmenin hiç gereği yoktu. Aşçıbaşı yükselmek gibi bir hırsa sahip olmadığını Asım Usta'ya en kısa sürede hissettirmeliydi. Çünkü mutfağa yeni gelmiş ve diğer aşçılardan daha tecrübesiz olmasına rağmen, Silahdar Ağa'nın aşçısı olduğu için hiyerarşide bir anda ikinci sıraya yerleşmiş oluyordu. Diğer Ustaların, yani Rikabdar ve Çuhadar Ağalar ile Kilercibaşı ve Hazinedarbaşı aşçılarının bu durumu gereksiz bir rekabet ve fesatlık vesilesi haline getirmesine izin vermemeliydi. İşi zaten başından aşkın olacaktı. Bir de çocukça oyunlarla uğraşacak hali yoktu.

Tanışma faslı bittikten sonra, Hasodalı kibarca müsaade istedi. Görevini tamamlamış, yeni aşçıyı mutfağa teslim etmişti. Fakat bir türlü gitmiyor, manidar bir şekilde Aşçıbaşı'nın gözlerine bakıyordu.

44

Aşçıbaşı durumu nihayet anladı ve en az Hasodalı kadar kibar bir ifadeyle "Sizi yolcu edeyim" dedi.

Hasodalı, âdetten olduğu üzere, "Hiç zahmet etmeseydiniz" dedi ama yürümeye koyuldu. Birlikte Matbahlar Yolu'na çıktılar. Sırtlarında çuvallar, ellerinde tencereler ve kazanlarla koşuşturup duran yamaklara çarpmamaya çalışarak kapıya doğru yürümeye başladılar. Hasodalı bir taraftan da alçak sesle konuşuyordu: "Bu akşam yatsıya doğru geleceğim. Ağa Hazretleri'nin hususi bir isteği var sizden. Lâkin sır olarak kalmasını istiyor. İsfendiyar Us-ta'ya haber verilecek. Ama siz yine de ihtiyatı elden bırakmayın. Matbahta yalnız olduğunuzdan emin olun."

Aşçıbaşı hafif bir gülümsemeyle cevap verdi: "Siz hiç merak etmeyin. Ağa Hazretleri'nin sırrı benim dahi sırrımdır."
Hasodalı da gülümsedi. Kapının önüne gelmişlerdi. Birbirlerini son bir kez daha selamladılar. Tam gideceği sırada Hasodalı döndü ve Aşçıbaşı'na doğru manidar bir bakış fırlatarak "Adım Firuz..." deyiverdi. Aşçıbaşı kalakalmıştı. Sabahtan beri yanında dolaşan bu Hasodalı içoğlanmın ismini zerre kadar umursamadığını yeni fark ediyordu. Utanmıştı. "Memnun oldum, sağ olun..." dedi kekeleyerek. Hasodalı Firuz Ağa tekrar gülümsedi ve dönüp yürümeye devam etti.
Aşçıbaşı tek başına kalmıştı. Firuz Ağa'ya yaptığı ayıbı derhal telafi etmek zorunda olduğunu düşündü hızlıca. Zira şu an için Saray'da en çok işine yarayacak olan insanlardan biri oydu.
Tekrar içeri girip Helvahane tarafına doğru yürümeye başladı. Ağalar Matbahı'ndan uzaklaştıkça kalabalık ve koşuşturma artıyor, tencereler giderek büyüyerek koca kazanlara dönüşüyordu. Çünkü bu mutfaklardaki aşçılar, kendisi gibi sadece bir kişi için değil, Enderun içoğlanları, cariyeler, zülüflü baltacılar, bostancılar gibi sayıları yüzleri, hatta binleri bulan Saray sakinleri için yemek pişiriyorlardı.
Hemen komşu bölme olan Bâbü's-Saade Matbahı'nda, az önce Ür tulum sadeyağ için kavgaya tutuşan ustalardan biri olan Kapıa-şsı'nın aşçısı, tezgâhın bir köşesine sıkışmış, efendisinin yemeğini

hazırlıyordu. Diğer aşçılar ve kalfalar ise, Kapıağası'nın emrinde çalışan ve Saray ağzında Akağalar diye anılan beyaz hadımların yemeklerini hazırlamak için büyük tencerelerin başında didiniyorlardı.
Yan taraftaki Darü's-Saade Matbahı'nda da durum hemen hemen aynıydı. Harem'deki sultanların ve şehzadelerin hizmetini gören, acemi cariyeleri terbiye eden, tüm Harem'in düzeni ve asayişinden sorumlu olan Karaağaların sayısı Akağalardan biraz daha az olduğu için bu mutfak nispeten daha sakindi. Zenci hadımlardan oluşan Karaağaların en yüksek amiri Kızlarağası ya da Darü's-Saade Ağası sıfatlarını taşırdı ve onun hususi aşçısı da tüm Darü's-Saade Matbahı'nın en tepesindeki ustaydı.
Birbirine komşu bu iki mutfağın birbirleriyle hiç geçinemeyen iki baş aşçısının işleri gerçekten çok zordu. Sorumlulukları tek bir efendiye karşı değildi. Aynı zamanda her biri birbirinden zor ve titiz onlarca Hadım Ağa'yı günde iki öğün memnun etmek, şüphesiz ki yıpratıcı ve meşakkatli bir işti.
Aşçıbaşı durmuş, Harem'e gidecek tencereleri tek tek teftiş etmekte olan Kızlarağası'nın aşçısı Hayri Usta'yı izlemeye başlamıştı. İsminin Hayri olduğunu az önce kalfalardan birinin hitabından öğrenmişti. Orta boylu, ince yapılı, seyrek bıyıklı, çatık kaşlı biri olan ve kısık gözleriyle etrafa garezle bakarak emirler yağdıran bu Usta'nın nemrut bir adam olduğunu anlamak için biraz önce bir yağ tulumu yüzünden çıkan kavgaya şahit olmaya gerek yoktu.

Aşçıbaşı Darü's-Saade Matbahı'nı buraya gelmeden haftalar önce gözüne kestirmişti aslında. Hedefine doğru ilk adımını Harem'in tam kalbine çıkan bu yolda atmayı düşünmüştü. Fakat Hayri Usta'yı çok az da olsa tanıyınca işin rengi değişmişti. Adamın ayaklarına dolanacağı besbelliydi.
Gözleri mutfakta, kafasında önceden oluşturduğu fikirleri evirip çevirmekteyken, ufak yamaklardan birinin de kendisini izlemekte olduğunu fark etti. Daha ilk günden dikkatleri üzerine çekmek istemiyordu. Şüpheci gözlerle kendisine bakan çocuğa gülümsedi ve küçük keşif turuna devam etmek üzere sola doğru döndü. Döner

dönmez de kendisini izleyen tek kişinin mutfaktaki ufaklık olmadığım anladı. Baş Aşçıbaşı İsfendiyar Usta ile burun buruna gelmişti.
"Hayırdır?" dedi İsfendiyar Usta alçak ama keskin bir sesle, "Ne geziniyorsun?"
Aşçıbaşı'nın nutku tutulmuştu. Biraz kekeledi, sonra sustu. Usta devam etti: "İşin yoksa dolanma ayakaltında. Git koğuşuna, istirahat et."
"Baş üstüne Usta" dedi Aşçıbaşı telaşla ve gerisingeri dönüp yürümeye başladı.
İsfendiyar Usta arkasından seslendi: "Çocuklardan birine sor, göstersinler sana yatacağın yeri."
Aşçıbaşı cevap vermeden yürümeye devam etti. Yüzünde açmak üzere olan eğri gülümsemeyi bastırmaya çalışarak Ağalar Matbahı'na girdi. Çuvalların arasından bohçasını aldı, dolu çöp kovalarını dışarı çıkarmak üzere olan bir yamağı kolundan yakaladı ve koğuşların yerini sordu.
"Göstereyim Usta" dedi çocuk. Ellerindeki kovaları yere bıraktı ve önden önden yürümeye başladı. Açık havaya çıkınca sola döndü, Matbahlar Yolu boyunca yürüyerek ilerideki küçük kemerli kapıdan geçip, dikdörtgen biçiminde ince uzun bir avlunun başında durdu. Mutfakların hemen bitişiğindeki iki katlı ve avlu boyunca uzanan yapının beri tarafındaki kapıyı göstererek "İşte burası Ustam. Gir içeri, yukarı çık, mescidin hemen üstünde koğuşlar. Nöbetçi içerdedir zaten. Gösterir sana boş bir yer" dedi ve Aşçıbaşı'nın teşekkür etmesini bile beklemeden yarım bıraktığı işine doğru koşmaya başladı.
Aşçıbaşı, kısa bir süre avlunun sessizliğini dinledikten sonra, çocuğun gösterdiği kapıdan içeri girdi ve doğruca üst kata çıktı. Epeyi büyük bir odaydı aşçılar koğuşu. Duvar boyunca dizilmiş döşekler, gündüz vakti olduğu için dürülü bir şekilde duruyordu. Her bir döşeğin yanında küçük, kilitli bir sandık vardı ve duvarlara, yatakların başucu hizasına gelecek şekilde, yerden iki arşın kadar yükseğe nişler oyulmuştu. Ortalık alabildiğine sessizdi. Aşçıbaşı etrafına bakındı ama görünürde kimsecikler yoktu.

"Selamın aleyküm" diye seslendi yüksekçe. Sesi duvarlarda yankılanıyorken, ileriden, koğuşun karanlık tarafından bir kıpırtı duyuldu ve ardından cevap geldi: "Ve aleyküm selam..."
Belli ki koğuş nöbetçisiydi bu. Karanlıktan ve sessizlikten içi geçmiş, biraz kestirmekte sakınca görmemişti. Aşçıbaşı bekledi. Bir süre sonra nöbetçi kuytu karanlıktaki yatağından kalktı ve tavana yakın pencerelerden süzülerek odanın ortasına düşen ışık huzmelerinin aydınlığında belirdi. Genç irisi bir kalfaydı bu ve karşısında kıdemli aşçılardan birini görmediği için bayağı rahatlamış görünüyordu.

“Ne vardı?” diye sordu.
Aşçıbaşı kendini tanıttı, derdini anlattı. Nöbetçi, koğuşun ortalarında, pencerenin altına denk gelen bir döşeği gösterip “Na bak şurası boş” dedi, “Yerleşiver oraya...”
Aşçıbaşı yatağına doğru ilerledi. Bohçasını duvardaki nişe yerleştirip döşeği açmaya koyuldu. Bu sırada koğuş nöbetçisi ileriden seslendi: “Hangi matbaha geldin Usta?”
“Ağayan” diye cevap verdi Aşçıbaşı.
Nöbetçinin yüzünü ani bir ciddiyet kaplamıştı. “Hangi Ağa’nm?” diye sordu.
“Silahdar Ağa” dedi Aşçıbaşı. Bir taraftan da hâlâ döşeği bağlı tutan ipi çözmeye çalışıyordu.
Koğuş nöbetçisi delikanlı “Sen dur ustam o zaman, sen dur...” diyerek yanma geldi ve nişteki bohçayı kaptığı gibi koğuşun dip tarafına doğru yürümeye başladı. “Burada daha rahat edersin” dedi köşedeki yatağı göstererek, “Sakin olur bu taraf. Düzgün uyursun...”
“Sağ ol” dedi Aşçıbaşı ve bohçasını hemen geri aldı. Nöbetçi delikanlı hâlâ başında dikiliyordu. “Var mı bir isteğin?” diye sordu.
Aşçıbaşı tekrar “Sağ ol” dedi. Döşeğini çabucak açtı, hâlâ tepesinde dikilmekte olan koğuş nöbetçisini tek bir bakışla kuytu köşesine geri gönderdi. İstediği gibi yalnız kalabilmişti sonunda. Döşeğin üstünde bağdaş kurup başucundaki sandığı açtı ve içinden

anahtarı aldı. Ardından bohçasının düğümünü çözdü. İlk iş olarak kırmızı futasına sarmaladığı kitapları çıkarıp, siyah ciltli olanı kucağında açtı. Sayfalarda yazan birkaç yemek tarifini düşünceli bir ifadeyle gözden geçirdikten sonra kapayıp, yeşil ciltli kitapla birlikte sandığın en dibine yerleştirdi. Üstüne de diğer eşyalarını ve kıyafetlerini koydu. Sandığı iyice kilitledi, anahtarını kuşağının arasına sıkıştırdı ve yatağına uzandı.
Gözlerini kapamış, düşünüyordu Aşçıbaşı. Başlamak için Da-rü’s-Saade Matbahı’ndan daha başka bir yol bulması gerekiyordu. Bir taraftan da etrafındaki insanlara çok dikkat etmeliydi. Hayatı boyunca hiç bu kadar hengâmeli bir yerde çalışmak zorunda kalmamıştı. Cemiyetin ve insanların acemisi sayılırdı.
Silahdar Ağa’ya hizmet edecek olması, kendisine bu koğuş nöbetçisi gibi yandaşlar kazandıracaktı elbet. Lâkin düşman kazandırma ihtimali de vardı ve buna kesinlikle izin vermemeliydi. Çok dikkatli olmalı, rekabetten mümkün mertebe kaçınmalıydı. Çünkü bu mutfakta bir mevki, Saray’da bir makam ya da Paşa kapısından bir ihsan değildi istediği. Onun istediği başkaydı ve Matbah-ı Azam ne kadar ihtişamlı olursa olsun, onun için sadece bir vasıtaydı.
Yattığı yerde bunları düşünen Aşçıbaşı’nın gözlerine bir ağırlık çökmüştü. Dün bütün geceyi uyumadan geçirmişti zaten. Yatağı yer de delikanlının söylediği kadar sakin ve rahattı. Gözleri ağır ağır kapandı, derin bir uykuya daldı.
*
Derinden gelen “Ustam... Ustam...” diye bir fısıltıyla gözlerini tekrar açtığında hava çoktan kararmıştı. Kendisine seslenen nöbetçi delikanlıydı. “Hasoda’dan gelmişler, seni çağırırlar” dedi delikanlı yine alçak bir sesle. Aşçıbaşı yatağında doğruldu. Koğuş nöbetçisine şöyle bir baktı ve sesini onun kadar alçaltarak sordu: “Adın ne?”

“Mahir...” dedi delikanlı. İsmini söylerken yüzünde saf bir gülümseme belirmişti. Aşçıbaşı adını sorduğu için çok mutlu olmuştu anlaşılan.

49

Aşçıbaşı kalkıp üstünü başını düzeltti, etrafa bakındı. Duvar diplerindeki tüm döşekler açılmış, koğuş neredeyse dolmuştu. Aşçıların büyük bir kısmı günün yorgunluğuna mağlup düşmüş, yataklarına serilmişlerdi. Sadece üç beş döşeğin civarında kandiller yanıyordu. Buralarda toplanan ustalar, elden ele döndürdükleri iri şarap testileri eşliğinde, alçak sesle sohbet ediyorlardı.

Kimsenin bakışına takılmamaya çalışarak, sessiz ve gölgelerden çıkışı buldu Aşçıbaşı. Aşağı indi. Avlu da merdivenler kadar sessizdi. Matbahlar Yolu’na açılan küçük kapının ağzına geldiğinde, ileride kendisini bekleyen birkaç ölgün ışığı gördü. Endamından, en öndeki meşalelinin Hasodalı Firuz Ağa olduğunu anlamıştı. Yaklaştıkça, Hasodalı’nın arkasındaki iri siluetlerin üç bostancı neferi olduğu ortaya çıktı.

“Akşam-ı şerifleriniz hayrolsun” dedi Firuz Ağa.

“Cümlemizin” diye cevap verdi Aşçıbaşı. Bir gözü Hasoda-lı’nın elindeki torbada, diğeri adamın gergin yüzündeydi. Bu sırada dördüncü bir bostancı neferi, yanında bir zülüflü baltacıyla mutfaklardan çıktı. “İçerisi hazır Ağam” dedi bu son bostancı neferi. İçoğlanı “Buyurun” diyerek mutfak kapısını gösterdi. İçeri girerlerken üç bostancı mutfağın üç kapısını tutuyor, dördüncüsü ise zülüflü baltacıyla birlikte uzaklaşıyordu.

Doğruca Ağalar Matbahı’na yöneldiler. İçeriyi görünce Aşçıbaşı şaşkınlıktan bir an duraladı. Duvar diplerindeki yer ocaklarından ikisinin ateşi uyandırılmıştı. Ortadaki tezgâha büyük bir bez yayılmış, bezin üstüne Kilerli Koğuşu’nun damgasını taşıyan iki küçük tencere ile geniş, kapaklı bir sahan yerleştirilmişti. Tencerelerin hemen sağ tarafındaki kasap kâğıdının üstünde duran etler güzelce kuşbaşı doğranmış, etin yanma da kıştan kalma iri, sarı bir ayva ile birkaç havuç bırakılmıştı. Yağdan tuza kadar her şey hazırlanmıştı. İş bittiğinde de tezgâhın üstündeki büyük bez toplanacak ve her şey geldiği gibi Kilerli Koğuşu’na geri dönecekti. Muhakkak ki Siyavuş Ağa, birkaç saat sonra kimseler görmeden yalayıp yutacağı yemekten geriye tek bir delil kırıntısı dahi kalsın istemiyordu.

50

Hasodalı, elinde sıkı sıkı tuttuğu torbayı tezgâhın üstüne bıraktı: “Ağa Hazretleri’nin arzusudur” dedi, “Zümrützade Kona-ğı’ndakinin aynını ister.”

Aşçıbaşı gülümseyerek torbayı aralayınca, pırasa saplarının canlı yeşili, tazecik kokusuyla birlikte dışarı fırlayıverdi. Parmaklarını yaprakların üstünde şöyle bir gezdirdi ve “Malzemeleri ben seçersem, Ağa Hazretleri’ni daha fazla memnun edebilirim” dedi.

Hasodalı “Elbette Usta” diyerek boynunu eğdi, “Pazarbaşı’yla konuşurum. Lazım gelirse beraber çıkarsınız.”

Aşçıbaşı pırasaları torbadan çıkardı ve hemen işe koyuldu. Kuşbaşı etlerin irice doğranmışlarından yarım avuç kadar seçip tencerelerden birine koydu, üzerine bir bardak su çekip ateşe vurdu. Geri kalan etleri de diğer tencereye boşaltıp, diğer ocağın başına gitti. Bir tencerede et suyu kaynamakta, diğerinde etler kavrulmaktayken, Aşçıbaşı sebzelerle ilgilenmeye başladı. Pırasaları ayıkladı ve her birini üçer parmak uzunluğunda kesti. Ayvayı soydu, küp küp doğradı, iki havucu kazıyıp dilimledi. Malzemeleri kendi se-çemediği için canı biraz sıkkındı. Pırasalar idare eder durumdaydı. Hem çok kart değildiler, hem de sulak yerde büyümüşlerdi. Daha bıçağı değdirdiği anda o taze, acımsı kokularını havaya salıveriyorlardı. Fakat ayva, hissedebildiği kadarıyla dalında çok bekletilmişti. Güneşe hasret, çetin bir kış

geçirmiş, bu yüzden de tabiatı bir hayli sertleşmişti. Lezzetine söz geçirmek, ehlileştirmek bir hayli zor olacaktı. Neyse ki Hasodalı, mutfakta bol bol bulunacağını düşünmüş olacak, soğan getirmemişti. Aşçıbaşı, çoklukla önemsenmeyen ama yemeğin en önemli malzemelerinden biri olan soğanı kendi seçebileceği için mutluydu. Çuvallara doğru ilerledi. Sırtını Hasodalı'ya dönüp çuvalı yere devirdi ve sağ elini yere saçılan soğanların üstünde gezdirmeye başladı. Mutlaka daha uy-
Oinunu bulabilirdi ama Hasodalı'yı şüphelendirmemek için fazla oyalanmadan dişilerinden birini seçip tezgâha döndü. Soğan yeteri kadar dolunay ışığı almamıştı ama yine de işini görürdü.

Soğanı ince ince kıyarken yan gözle Hasodalı'ya baktı. Değil mutfaktan çıkmaya, gözünü bir an olsun üzerinden ayırmaya bile
51
niyeti yok gibiydi. Malzemeleri mutfağa gizlice getirmenin dışında, bir sırrı çözmek için de vazifelendirilmişti anlaşılan, ama boş yere çabalıyordu.
Ocaktaki tencereden mutfağa mis gibi bir kavurma kokusu yükselmeye başlayınca, Aşçıbaşı kıyılmış soğanlarla birlikte ateşin başına gitti. Suyunu iyice çeken etler tencerenin dibinde keskin keskin cızırdıyordu. Aşçıbaşı soğanları tencereye attıktan sonra hızlıca tezgâha gidip, elinde koca bir kaşık sadeyağ ile geri döndü. Kavrulmuş etler halis yağ ile buluşunca şenlik başlamış, tencereden şiddetli nağmelerle birlikte hafif yanık, soğanlı ve kaygan bir koku da yükselmeye başlamıştı. Artık ne sadece kavurma, ne sadeyağ, ne de soğana aitti bu koku. Artık başka bir şeydi. Üç kokunun, üç lezzetin birleşimiydi ama üçü gibi de değildi.
Aşçıbaşı'nın dudaklarından ilk garip fısıltı işte tam bu koku mutfağı işgal ettiği anda döküldü. Fısıltısı biraz yüksek çıkmış olacak ki Firuz Ağa "Nasıl buyurdunuz?" diye soruverdi.
"Yok bir şey" diye geçiştirdi Aşçıbaşı. Ayva ve havuç parçalarını da katıp tencereyi hızlıca birkaç defa karıştırdı ve soğanların rengi iyice dönene kadar yemeği pişmeye bıraktı. Bu sırada ayvalar ve havuçlar da yemekteki lezzetle yekvücut olmuş, kokuyu biraz daha değiştirmişlerdi. Aşçıbaşı havayı birkaç defa derin derin kokladıktan sonra, dudaklarında tekrarlayıp durduğu bir mırıltı eşliğinde tencereyi ateşten aldı. İçindekileri geniş bakır sahanın ortasına boşalttı ve pırasa parçalarını et ve sebzeden ibaret bu tepeciğin etrafına dizmeye başladı. Son pırasa parçasını da yerleştiren Aşçıbaşı, diğer tencerede kaynayan etlerin suyundan bir bardak aldı, yemeğin üstüne döktü, biraz sumak suyu, tuz ve pul biber ekledi. Geriye son bir işi kalmıştı. Kapağım kapayıp, sahanı hafif ateşin üzerine yerleştirmek. Bu son işi yaparken, dudaklarından son bir fısıltı döküldü...
Yemeğin hazır olması bir saati bulmamıştı. Aşçıbaşı, futasının eteğiyle sahanı kulplarından tutup tezgâha koydu ve Hasoda-lı'ya dönerek "Buyurun..." dedi.
52
Firuz Ağa'nın yüzü bir garipti. Yemeği nefsine yenilmeden ta Hasoda'ya kadar nasd götüreceğini düşünüyordu. Hayatı boyunca ağalarına ait olan hiçbir şeye el uzatmamıştı. Fakat bu yemekten bir lokma bile tatmadan, hem de ellerinin arasında, burnunun dibinde onu Siyavuş Ağa'nın huzuruna götürmek öylesine zordu ki... Derinden bir besmele çekerek sahanı tezgâhtan aldı. Sesi öyle bir titremişti ki nefsine irade bahşetmesi için Allah'a yakarmıştı âdeta.
Aşçıbaşı, Hasodalı ve yanındaki bostancılara mutfağın çıkışına kadar eşlik etti. Gidenlere iyi geceler ve Siyavuş Ağa'ya afiyetler diledikten sonra revakların altında durup arkalarından bakmaya başladı. İkinci avlunun sessizliğinde Bâbü's-Saade'ye doğru yürüyorlardı. Meşalelerinden yayılan ışık, gecenin karanlığında, kırmızı-turuncu bir hale şeklinde etraflarını sarmalıyordu. Küçük yolu çabucak katedip, kapının önündeki taş sahanlığa girdiler, kısa bir süre sonra da kapıdan geçtiler ve yitip gittiler.

Aşçıbaşı arkalarından imrenerek bakakalmıştı. Ne kadar kolay girmişlerdi kapıdan içeri. Oysa kendisi ne kadar dışarıdaydı. O kapıdan içeri kimlerin girebildiğini ve girenlerin ne tür bedeller ödediğini gayet iyi biliyordu: Ya kaderi her dakika yeniden yazılan bir cariye, ya başını Saray'a ve Devlet'e adamış bir içoğlanı, eğlencelik bir cüce, dilsiz bir cellat, eli kılıçta bir bostancı, kafeste bir şehzade ya da tahtta bir sultan...
Kaderine hep şükretmişti Aşçıbaşı. Bugün hayatta olmasını sağlayan o büyük fedakârlığa dair her hatırayı, her sesi, her feryadı, her gözyaşını, kendisine uzanan her eli, hatta o buram buram korkuyu ve insanın kafasında uğuldayan dehşeti bile daima şükranla anmıştı. Ama hayat oyunbazdı işte. Kısa bir zaman öncesine kadar, bu kapı aklına her geldiğinde korkuyor, öfkeleniyor ve kurtulduğu için şükrediyordu. Değil eşiğinden adım atmayı, bir kere daha görmeyi bile aklından geçirmemişti. Fakat bugün, aynı ka-pdan içeri rahatça girebilenlerin arkasından imrenerek bakıyordu.
Ayak sesleri de kesilince, avlu iyice sessizliğe bürünmüştü. Aşçıbaşı karşıya, Divan-ı Hümayun'un toplandığı Kubbealtı'nın üzerinde yükselen Adalet Kulesi'ne dikti gözlerini ve dinlemeye

başladı. Göremese de, giremese de Harem'in Kule'nin hemen arkasında olduğunu biliyordu ve tek bir ses bekliyordu. Doğru yolda olduğunu, doğru işi yaptığını gösterecek tek bir nağme ya da tek bir tınlama. O zaman devam etmek daha bir anlamlı olacaktı ama gece alabildiğine sessizdi.
Beklemek için daha çok erken olduğunu biliyordu Aşçıbaşı. O sesi duyabilmek için biraz uğraşması gerekecekti. Ama yine de ısrarla dinliyordu sessiz geceyi. Özlemini ve kederini birkaç damla da gözyaşıyla taçlandırıyordu ki arkasından bir ses duydu:
"Ne ararsın burada?"
Aşçıbaşı döndü. Kapının tam ağzında bir gölge, bir siluet gibi duran İsfendiyar Usta'ydı konuşan.
Usta bir adım yürüdü: "Nereye bakarsın böyle?"
Bir adım daha: "Neyi dinlersin?"
İsfendiyar Usta aksak adımlarla yanma kadar geldiğinde, Aşçıbaşı suçüstü yakalanmış bir çocuk gibi başını önüne eğmişti. Derken kafasını kaldırdı ve yeşil gözleriyle dik dik bakarak "Anlatayım..." dedi.
İsfendiyar Usta başını salladı. Sonra ikisi birden, bir gören göz, dinleyen bir kulak var mı diye etraflarına bakındılar.
Aşçıbaşı tekrar Usta'ya döndüğünde, yüzünde gizli, sıcak bir gülümseme vardı. İsfendiyar Usta da aynı şekilde gülümsüyordu.
"Ustam?" diye sordu Aşçıbaşı.
Kollarını açarak cevap verdi Usta.
Kucaklaştılar...
Usta yirmi yıl önceyi düşünmeye başlamıştı. Yirmi yıl önceki o geceyi.
Aşçıbaşı da o geceyi düşünüyordu. Yirmi yıl önce o gece, bu kapıdan ilk defa içeri girişini...

3
SAĞIR GECE, DİLSİZ ŞAFAK
Isfendiyar Usta hatırlıyordu...
Her anını hatırlıyordu o gecenin.
Kör bir vakitti, Has Matbah'taydı. Kendisinden başka hiç kimse, hatta kapı nöbetçisi

baltacılar bile yoktu. Zamansız bir yemek hazırlığına girişmişti İsfendiyar Usta. Sabah ezanına daha saatler vardı. Her gün yaptığı gibi küçük şehzadelerin ve şehzade çocuklarının yemeklerini hazırlıyordu. Ama bugün erken başlamıştı. Ufaklıkların kahvaltı vakti gelene kadar soğuyacak, tortulanacak, belki kabuk bağlayacaklardı ama bunun önemi yoktu artık. Çünkü şafak söktüğünde Saray-ı Cedide'de bu yemeklerin tadına bakabilecek tek bir çocuk bile kalmayacaktı geride.

İsfendiyar Usta bir taraftan çalışıyor, bir taraftan da durmaksızın lanetler okuyordu:
"Cülusun bata!"
"Tahtını gördün, bahtını görmeyesin!"
"Emir verdiğin dilsizin elinde kalasın!"
Usta yüksek sesle beddua okuyordu, çünkü dışarıdan gelen sesleri bastıracak bir ses lazımdı ona: kadın çığlıklarını, çocuk ağlamalarını, yırtınan dadı kadınları, feryat eden anneleri... Harem'in kubbelerini ve duvarlarını parçalayarak geçen ve ta mutfağa kadar ulaşan bu sesleri bastıracak bir ses lazımdı.
Bir taraftan da ağlıyordu Usta. Gözyaşları önündeki tencerelere, şehzadelerinin asla tadamayacakları yemeklerin içine dökülüyordu.

Aslında daha dünden biliyordu bu gecenin böyle olacağını. Yeni Sultan, sabah ezanından biraz sonra tahta oturmuştu. Akşam ezanından sonra da Saray'daki tüm kardeşlerinin ve onların evlatlarının katlini ferman etmişti...
Çığlıklarla yıkılıyordu Saray. Ama gece sağırdı...
Bütün küçük şehzadeleri ve şehzade çocuklarını tanırdı İs-fendiyar Usta. Birçoğunu hiç görmemişti ama her biri neyi sever neyi sevmez, hangisine ne dokunur ne dokunmaz bilirdi. Ama içlerinde biri vardı ki o yeşil gözlü ve narin olanı, o ayrıydı. Yeni Sultan'ın küçük kardeşlerinden bir şehzadenin oğluydu. Babası on altı, annesi on dört yaşındaydı doğduğunda. Nazlı, marazlı bir çocuk zannederdi herkes. Her şeyi yemez, sık sık mızmızlanırdı. Hatta bazen yemeğin kapağı açıldığı anda bir ağlamadır tutturduğu bile oluyordu.
Bir önceki Şehzadeler Aşçısı, çocuğun annesinden, dadısından gelen şikâyetlerden bezmiş, işi bırakmış, yerine İsfendiyar Usta gönüllü olmuştu. Küçükteki gariplik dikkatini çekmişti çünkü. Çocuğun yemek seçtiği ya da bir şeyi beğenmezlik ettiği yoktu. Derdi yemeğin kendisiyleydi. Mesela mercimek çorbası... Ağzına sürmüyor değildi. Ama bir gün yediği çorbanın aynısını bir başka gün tükürüveriyordu.
Usta meselenin aslını anladığında şaşkınlıktan küçük dilini yutacak gibi olmuş, kendi aklından geçenlere bir süre inanmakta güçlük çekmişti. Çünkü yemeğin yapılışında en ufak bir hata varsa eğer, ateşi çok harlıysa, bir baharat fazla kaçmışsa ya da yağ halis değilse, o zaman yemiyordu çocuk. İnsanüstü bir damağa sahipti. Usta emin olmak için yemek hazırlarken bilerek hatalar yapmaya başlamıştı. Sonuç hiç değişmemişti. Ufaklık, en tecrübeli aşçının ya da kırk yıllık bir sofra ehlinin bile ayırdına varamayacağı tat bozukluklarını yakalıyor ve yemeyi o anda bırakıveriyordu. Usta bunu keşfettikten sonra özel bir itina göstermeye başlamıştı bu küçük şehzadenin yemeklerine. En güzel malzemeleri seçiyor, diğerlerinden ayrı pişiriyordu. Bu şekilde tam üç sene o beslemişti küçüğü, bu sayede kurtarmıştı onu sürekli ağlamalarından, dinmek

bilmez gaz sancılarından. Usta pişirdikçe çocuk serpilmiş, renginin sarılığı gitmiş, gözlerinin yeşili daha da parlar olmuştu.
Yirmi yıl önceki o gece, beş yaşma henüz girmişti çocuk.

*
Aşçıbaşı da hatırlıyordu o geceyi...
Sessizliği hatırlıyordu her şeyden önce. Sabahtan beri Harem'in üzerine çöreklenmiş duran o kemik gibi sessizliği.
Sonra babasını hatırlıyordu. O gün kendisine defalarca sıkı sıkı sarıldığını ve durmadan namaz kıldığını...
Dadısı, aynı zamanda babasının da sütannesi olan, Güldeste Kalfa'nın sessizce ağlayarak sabahtan akşama kadar Kur'an okuduğunu da hatırlıyordu.
Ne merhametsiz şeydi insanın kendi yasının tutulduğuna şahit olması...
Akşam ezanı okunduktan biraz sonra çalınmıştı kapı. Annesinin kucağındaydı. Babasına "huzura çağrıldığını" söylemişti Ka-raağalardan biri. Babası emri yerden temennah ile almış, öpüp başına koymuştu.
Babası kendisine son defa sarıldığında da annesinin kucağındaydı. Başını ellerinin arasına alıp yanaklarından öpmüştü. Hiç anutmuyordu, o ince bıyıkları nasıl da gıdıklamıştı...
Annesini son bir defa alnından öpmüştü babası. Kulağına bir şey fısıldamıştı. "Helal olsun" diye cevap vermişti annesi de fışkıyla. Annesinin duru yüzüne ve kendisininkiler gibi yeşil gözlerine bakmıştı. O günden sonra ne zaman metanet dense, aklına kp annesinin o yüzü gelirdi.
57
On dokuz şehzade, fermanlı on dokuz kardeş, kanun-ı kadimin hükmüyle ve nizam-ı âlemin dirliği için yürümüşlerdi cellatlarına...
Sonra annesinin kucağında uyuyakaldığını hatırlıyordu Aşçıbaşı. Gürültü ve çığlıklarla uyandığında kafası yorganın altındaydı. Kapılar kırılıyor, eşyalar devriliyordu. Kadın çığlıkları vardı her yerde: "Evladım!", "Mustafam!", "Mehmedim!", "Bayezidim!", "Muradım!", "Korkutum!"
Taht cana doymamıştı daha. Şehzadeler yetmemiş, onların çocukları ve hamile olan eşleri için de ferman yazılmıştı. Kurbanlar o kadar fazlaydı ki cellatlar yetmemiş, yeni Sultan'ın Enderun'daki en sadık köpekleri de Harem'e salınmıştı.
Gerisi kör karanlıktı. Yüzünü annesinin göğsüne bastırdığını hatırlıyordu; annesinin güvercin gibi atan yüreğini, kokusunu, soluk alışlarını ve sesleri...
"Arkama geç..." diye fısıldamıştı annesine Güldeste Kalfa. Sesinde hüzün ya da korku yoktu bu sefer. Ardından kınından hızlıca sıyrılan bir çeliğin sesi gelmişti.
Beklemişlerdi... Bir gürültü kopmuş, kapı kırılmış, bir an sonra bir erkeğin gırtlağından kaba bir hırıltı dökülmüştü. "Yürü..." diye fısıldamıştı Kalfa.
Koşmaya başladıklarını hatırlıyordu. Annesinin yüreği her adımda biraz daha çırpınıyordu. Solukları sıklaşıyor, arada tiz bir korku iniltisi boğazında düğümleniyordu.
Taşlığa çıkmışlardı. Güldeste Kalfa'nın adımları hemen arka-larındaydı. Derken durmuş ve son bir kez daha seslenmişti: "Kaç!"
Koşmaya devam etmişlerdi. Sadece bir kere durmuşlardı: Geride bıraktıkları Güldeste Kalfa'nın acı çığlığını duyduklarında annesi tek, sadece tek bir hıçkırık için durmuş, sonra koşmaya devam etmişti.
Daracık koridorlardan geçtiklerini, merdivenleri çıktıklarını hatırlıyordu Aşçıbaşı. Sonra gecenin soğuğu vurmuştu yüzüne. Temiz havayı solumak için yüzünü annesinin göğsünden ayırmış ve etrafına bakmıştı. Minareler ve kubbeler vardı her tarafta. Çatıdaydılar. Tam önlerinde sipsivri bir kule yükseliyordu. Kuleye doğru

58
koşmuştu annesi, sonra yol bitmişti. İnsan boyundan az daha yüksek bir duvar çıkmıştı önlerine. Peşlerinden de iki gölge koşturuyordu. Birinin elinde hançer vardı, diğeri yağlı kemendin uçlarını bileklerine dolamıştı.
"Bas omuzlarıma" demişti annesi, "Tırman..."
Annesinin sözünü dinlemişti Aşçıbaşı, hep dinlerdi zaten. Sonra annesi de tırmanmaya çalışmıştı onun durduğu yere. Bir zıplamış, yetişememişti. Bir daha zıplamış, yakalamıştı duvarı ama elleri kaymış, geri düşmüştü. Peşlerindeki gölgeler yaklaşıyordu. Annesi ayağa kalkmış, bir daha zıplamış, yine yakalamıştı duvarın kenarını, ama güçsüzdü, kolları titriyordu, kendini çekemiyordu. Aşçıbaşı minik elleriyle kolundan tutmuştu annesinin, tüm gücüyle çekmişti ama küçücüktü daha... Peşlerindeki gölgeler yetişmişti nihayet. Beline sarılmışlardı annesinin, aşağı çekiyorlardı. Tutunduğu duvarı bırakmıyordu annesi, Aşçıbaşı da annesinin kolunu. Çekiyordu gölgeler aşağı, gölgeler güçlüydü. Parmakları kayarken son bir kere daha bakmıştı annesi evladının yüzüne. Gözlerine ayışığı vuruyordu, gözleri yaşlıydı ama gülümsüyordu. "Git" demişti usulca. Sanki birazdan kendi de gelecekmiş gibi sakin, sanki hiç ayrılmayacaklarmış gibi sıcaktı sesi.
"Git..."
Annesinin sözünü dinlemişti Aşçıbaşı... Koşmaya başlamıştı, îki büyük kubbenin arasından geçmiş, sonra bir anda bastığı yer ayağının altından kaybolmuş, yuvarlanmaya başlamıştı. Her yerin Amip durduğunu hatırlıyordu. Ardından bir boşluk gelmiş, düşer-fcen küçük bir çığlık atmış ve yere çarpmıştı. Taze çimen kokusu fflmişti burnuna, kolu da çok acımıştı. Ayağa kalkmış, etrafına lakmmıştı. Karanlıktı, nerede olduğunu, nereye gideceğini bilmi-ınrdu. Sonra hafif bir koku daha çalınmıştı burnuna. Tanıyordu [kokuyu, tavuktu bu, çok da severdi. Kokuyu yakalamış, takip et-eye başlamıştı. Yürüdükçe karabiber de karışmıştı kokunun içine, larını hızlandırmıştı. Annesinin eli gibi yumuşacık pişmişti ||^inç, içini ısıtıyor, korkusunu alıyordu. Koşmaya başlamıştı...
59
îsfendiyar Usta ise tencerenin başında, birkaç saat sonra sökecek olan o dilsiz şafağı düşünüyordu. Kim bilir kaç tabut çıkacaktı üçüncü kapıdan dışarı, bilmiyordu. Bildiği tek bir şey vardı: Bir daha kimse ağzını açıp tek bir kelime bile etmeyecekti, edemeyecekti bu gece ve kurbanları hakkında. Saray geride kalanları da olanları unutmaya mahkûm etmişti...
Aşçıbaşı o gece, bu mutfaktan içeri ilk girdiğinde, İsfendiyar Usta çorba tenceresini ocaktan daha yeni indirmişti.
Çocuğu kapının ağzında, öyle mahzun bakarken gördüğünde aklı çıkacak gibi olmuştu. Zavallının dudakları acı ve korkuyla kilitlenmişti ama nemli yeşil gözleri "Kurtar" diye yalvarıyordu. Bir taraftan da kolunu sımsıkı tutuyordu Usta'nın. Belli ki canı yanmıştı.
Usta'nın şaşkınlığı kısa sürmüş, yerini derin bir korkuya terk etmişti: can korkusuna. Dışarıdan ayak sesleri geliyordu. Çocuğu arıyorlardı ve Usta yakalandığı takdirde başına gelecekleri çok iyi biliyordu. Bocalamıştı. Vicdanı "Bul bir çare" diyordu, aklı "Sakın ha!"

Çocuğu orada bırakıp mutfaktan çıkmıştı. Ne yapacağını bilmiyordu hâlâ. Helvahane kapısının ağzında, karanlık bir köşeye saklanıp dışarı bakmış, meşaleleri görmüştü. Bostancılar, Enderun'un içoğlanları, Ak ve Karaağalar üçüncü kapıdan birer ikişer çıkıp avluya dağılıyorlardı. Her saniye biraz daha aydınlanıyordu avlu ve Usta kaçınılmaz akıbeti olan keskin satırın soğukluğunu daha şimdiden boynunda hissediyordu.
Dizleri titreye titreye mutfağa geri dönmüştü. Kararsız değildi artık, gönülsüzdü yalnızca. Az önce okuduğu tüm beddualar uçup gitmişti aklından. Bu geceden sonra şüphesiz ki çok daha az sevecekti kendini. Aynaya bakamayacaktı uzun bir süre. Belki hayatı boyunca, cesarete, eğriye ve doğruya dair tek bir kelam dahi edemeyecekti bir daha ama o an bunların hiçbiri ne aklında ne umu-rundaydı. Çünkü korku büyüktü ve her zaman haklıydı.
Ne var ki mutfağa döndüğünde göreceği manzara, hem çocuğun hayatını hem de Usta'nın vicdanım kurtaracaktı.
60
Bıraktığı yerde değildi çocuk. Tezgâhın üstüne çıkmış, ateşten henüz aldığı tencerenin yanına oturmuş, kapağını açmış, elinde boyu kadar bir kaşık, dumanını üfleye üfleye çorba içmeye çalışıyordu.
Buraya kadar fazla şaşıracak bir durum yoktu belki. Her aşçı bilirdi ki korku en etkili iştah açıcılardan biriydi. Fakat asıl ilginç olan çorbadan yükselen kokuydu. Daha doygun, daha çeşnili ve cıvıltılı bir buğu yükseliyordu tencereden ve Usta bunu kendisinin yapmadığından kesinlikle emindi.
Tezgâha yaklaşınca hayatının en büyük hayretiyle tanışmıştı Usta. Öyle bir şaşkınlıktı ki bu, o kesif korkuyu bile silip atmıştı. Tezgâhın üstünde duran toprak kapların ağızları açılmış, çocuğun minik parmakları baharata bulanmıştı.
Usta, hemen iki parmağını çorbaya batırıp, ağzına götürmüştü. Önce dudaklarına değdirmiş, sonra biraz yalamış, en nihayet iki parmağını emerken yakalamıştı kendini. Bayılacak gibiydi. Bunca yılın zanaatkârıydı, Has Matbah aşçılığına kadar yükselmişti ama ne böyle bir tarif biliyordu ne de böyle bir lezzeti hatırlıyordu. Derinden bir karanfil kokusu geliyordu. Ak biber ile kimyon birbirlerine pek de yakışmıştı. Açık duran kaplarda her gün kullandığı baharatlar vardı. Fakat Usta, çocuğun hangilerini hangi sırada ve ne miktarda kullandığını kesinlikle çözememişti.
Hiçbir zaman da çözemeyecekti zaten.
Mutfağa doğru yaklaşan ayak seslerini duyunca lezzetin büyüsünden kopup kendine gelmişti. Kararını vermişti artık. Çocuğu kaptığı gibi tezgâhın altında yıkanmayı bekleyen büyük tencerelinden birinin içine koyuvermişti. "Sakın ses etme" diye de ten-Mhlemişti kapağı kapatmadan önce. Çocuk usluca başını sallamıştı. Koca kaşık hâlâ elindeydi ve ağzının kenarına birkaç pirinç Bnesi yapışmıştı.
Bir an sonra içeri dalan bostancı neferlerinden de biraz Has ■taıbah'ın ağırlığı, biraz da ufaklığın çeşnilediği çorba sayesinde lmuşlardı. Saray'da aklı başında hiç kimse, bırakın kurcala-Has Matbah'a adım atmak bile istemezdi. Çünkü o andan en, Sultan'ın hanesinde görülecek en ufak bir zehirlenme

61
belirtisinden, küçük bir mide sancısından bile sorumlu tutulacaklarını bilirlerdi. Bostancılar da akıllı adamlardı. Kapıdan içeri ancak iki adım atmışlar, asık suratlarıyla Usta'ya sorular sormakla yetinmişlerdi. Sonra dalgın gözlerle etrafı koklamaya başlamışlardı. Usta o zaman, çorbadan yükselen kokunun insan nefsini ele geçirdiğini anlamış ve bu çocuğun ellerinde sıradışı bir hüner olduğuna iyice inanmıştı. Neferler ikram ettiği iki tas çorbayı hiç nazlanmadan kabul etmişler, kaşık bile kullanmadan tasları bir dikişte içip bir de üstüne "Allah razı olsun" demişlerdi.
İsfendiyar Usta, bostancıları kazasız belasız savdıktan sonra şafak sökene kadar beklemiş, günün ilk ışıklarıyla birlikte çocuğu mutfağın çöplerine saklayarak Saray'ın dışına çıkarmıştı. Ardından Baş Aşçıbaşı'ndan iki saat izin istemiş, koşturarak gidip çocuğu çöplerden kurtarmış ve soluğu çıraklığından beri tanıdığı bir ahbabının yanında almıştı. İkisini de yetiştiren usta olan Âdem Usta'ya teslim etmesini istemişti emaneti. Âdem Usta'nın ismini duyunca ahbabı bütün merakını yutmuş, tek bir soru bile sormamıştı.
Usta son olarak, küçük bir kâğıt parçasına bu emanetin neyin nesi olduğunu anlatan iki kelime yazmış ve çocuğun eline tutuşturmuştu. Öyle iki kelimeydi ki bu, yazarken eli titremişti.
Sadece yazanın değil, okuduğunda Âdem Usta'nın değil, ismi telaffuz edildiğinde bile irfan sahibi her aşçının yüreğini hop ettirecek öyle iki kelimeydi bu:
"Pir-i Lezzet."
#
İsfendiyar Usta ile Aşçıbaşı, mutfağın önündeki revakların altında, bir kuytu gölgede, sessizce konuşmaya devam ediyorlardı.
Her şeyi anlatmıştı Aşçıbaşı: neden geri döndüğünü, niyetini. Bir tek nasıl yapacağını anlatmamıştı.
Usta'nın yüzü endişeyle kasılıp kalmıştı.
"Bana bak" dedi gülmeye çalışarak, "Bu sefer kazana da sak-layamam seni, sığmazsın..."
62
Aşçıbaşı da güldü: "Gerek kalmayacak inşallah..." Sonra aniden ciddileşti: "Bir terslik çıkarsa tanımayacaksın beni Usta. Söz ver bana."
Usta "Hayır" diye başını salladı. Fakat Aşçıbaşı ısrarlıydı: "Benim için hayatını bir defa tehlikeye attın zaten. Bu sefer olmaz."
İsfendiyar Usta cevap vermedi. Gözlerini Adalet Kulesi'ne dikti. Ne yapabileceğini düşünüyordu: "Seni Has Matbah'a da al-dıramam ki..." diye mırıldandı, "Boyumu aşar..."
"Gerek yok" dedi Aşçıbaşı, "Has Matbah'la işim yok benim."
Usta'nın gözleri hâlâ kuledeydi: "İstersen bir sordururum. Çevrem vardır kapının gerisinde. Neredeymiş, ne durumdaymış, öğrenirim..."
Aşçıbaşı, Usta'nın sözünü keskin bir fısıltıyla böldü: "Sakın! ismi zikredilmeyecek Usta. Tek bir kulağa bile fısıldanmayacak."
"Yanlış anlamayasın beni" dedi Usta, "Seni düşündüğümden böyle konuşurum. Ama... Ama sen emin misin buna değeceğinden... Saray burası evlat, kimse girdiği gibi çıkmaz. Sonradan... Hayalin kırılmasın..."
Acı acı güldü Aşçıbaşı: "Bu hayal meselesi değil Usta. Mesele onun ne vaziyette olduğu ya da ne söyleyeceği de değil. Ben bunu yapmak zorundayım. Yapmak zorundayım, çünkü yapmazsam yaşayamam."

İsfendiyar Usta, Aşçıbaşı'nın kararlı gözlerine bakıp derin bir of çekti: "Peki, söyle o zaman, ne yapayım senin için. Hiç mi bir eteğin yok benden?"
"Olmaz olur mu Ustam" diye cevap verdi Aşçıbaşı, "Şu Mahir denen çocuk yok mu? Onu kalfa olarak istiyorum yanıma."
Usta şaşırmıştı: "Şu koğuş nöbetçisini mi?"
"Evet Usta, onu."
"İsmine aldanma evlat. Kabiliyetsizin biridir o."
"Biliyorum. Yoksa niye koyasınız koğuşa?"

"Üstelik kaypaktır da..."
"Farkındayım Usta."
Usta, Aşçıbaşı'nın gözlerine baktı. Fazla sormaması gerektiğini anlamıştı: "Tamam. Mahir kalfandır. Lâkin çok güvenme."
"Merak etme Usta" dedi Aşçıbaşı, "Bir şey daha var..."
"Söyle..."
"Yarın Cariyeler Matbahı'nda biraz yalnız kalmam lazım. Halledebilir misin?"
Usta biraz düşündü: "Bulurum bir yolunu."
"O zaman şimdilik bu kadar."
Aşçıbaşı, İsfendiyar Usta'ya bir kez daha sarıldı: "Sağ olasın..."
"Sen sağ ol evlat" dedi Usta. Sonra yüzü aniden ciddileşti: "Haydi bakalım, doğru döşeğine. Sabah herkesle birlikte ayaktasın. Ağa'nın aşçısısın diye iltimas bekleme benden. Sökmez bana Silahdar Ağa falan!"
Aşçıbaşı ellerini önünde kavuşturdu ve hafifçe eğilerek Us-ta'yı selamladı.
"Allah rahatlık versin" dedi Usta. Sesi hâlâ sertti. Aşçıbaşı, başını yerden kaldırmadan koğuşun yolunu tuttu.
Koğuşta herkes derin bir uykuya dalmıştı. Aşçıbaşı parmaklarının ucuna basarak yürüdü ve gölge gibi yatağına süzüldü. Gözlerini karanlık tavana dikerek kafasındakileri son bir kez daha gözden geçirdi. Emindi... Emin olmak zorundaydı. Sonra gözlerini kapadı, zihnini boşalttı ve deliksiz bir uykuya daldı.
Ezan sesiyle birlikte gözlerini tekrar açtığında hava hâlâ karanlıktı. Koğuş nöbetçisi Mahir, bir oraya bir buraya koşuşturarak kandilleri yakmaya çalışıyordu. Yine geç kalmıştı. Yaşı geçkin bir aşçı, karanlığa uyanmaktan canı çok sıkılmış olacak, kalayı bastı: "Bre Mahir! Bir gün de isminin adamı ol bre Mahir!"

Aşçıbaşı için için güldü. İsabetli bir kalfa seçmişti kendine. Kaslarını çatırdatarak gerindikten sonra yatağından kalktı ve hamama doğru yürüyen mutfak ahalisine katıldı.
Hamamda kıdem sırasını gözeterek abdest aldıktan sonra hep birlikte sabah namazını kıldılar. Mutfağa geçtiklerinde ateşçiler ocakları hazırlamışlar, sakalar testileri ve tulumları doldurmuşlardı. Mutfağın o bildik sesleri yavaş yavaş yükselmeye başlamıştı. Ateşleri harlamak için çalışıp duran körüklerin üfürükleri, ocağa vurulan kazanların tangırtıları, masatlara sürtülen onlarca bıçaktan yükselen o ince uğultular, satırların çıkardığı çatırtılar ve gümlemeler, taslara dökülen pirincin hışırtısı ve daha onlarca başka ses birbirine karışıyordu.
Dakikalar geçip işler ilerledikçe bu seslere bağırtılar da karışmaya başladı. Uzaktaki bir mutfaktan yanık yağ kokusuyla birlikte, bir Usta'nın gümbürtüsü duyuldu: "Ulan demedim mi ben sana miyaneye ne kadar yağ o kadar un diye!"

Genç bir kalfanın sesi titreyerek cevap verdi: “Koydum Usta. Bir kaşık yağa bir kaşık un koydum.”
Hızla şaklayan bir tokat, kalfanın sesini kesiverdi: “Ülen, bir kaşık yağ ile bir kaşık un bir mi? Okka denen, dirhem denen bir şey var!”
Daha ileriden bir ses “Su koşturun buraya” diye neredeyse yal-lanyordu. Bir başka ses ise “Ateş yetiştirin” diyordu.
Bir kalfa meslekdaşına “Bre, beygir mi sularsın? Yedirerek dök şanu” diye çıkışırken, bir usta çırağına “Ha ayır gözünü o ocak-ön... Ha yak o soğanları...” diyerek gözdağı veriyordu.
65
yine sarı renkteki bel kuşağının arasına kıstırmıştı. Firuz Ağa’nın giyimi temiz ve özenliydi ama yüzünde saklayamadığı bir telaş ve sıkıntı vardı.
“Hayırdır?” diye sordu Aşçıbaşı.
Hasodalı gülümsemeye çalıştı: “Ağa Hazretleri bu sabah ters taraflarından uyanmışlar herhalde. Koğuş temizliğini beğenmedi, içtimaya aldı hepimizi.”
“Anlıyorum” dedi Aşçıbaşı, “Büyük sıkıntı olmadı inşallah?”
“Yok efendim. Her zamanki vakalar. Alışkınız...”
“Vazifeniz güç, farkındayım. Ben de elimden geleni yapmak isterim. Belki iyi bir yemek Ağa Hazretleri’nin asabını yatıştırır biraz olsun. Günün sonrası iyi geçer. Buyurun, söyleyin, Ağa Hazretleri’nin nefsi ne çeker bugün?”
“Var olun, eksik olmayın” dedi Hasodalı. Ellerini önünde kavuşturmuştu. Sesi samimi ve müteşekkirdi. “Ağa Hazretleri bugün kuşluk taamında Enderun usulü yumurta, akşama da kuzu söğüş isterler.”
Aşçıbaşı şaşırmıştı ama belli etmemeye çalıştı. Silahdar Ağa’nın istediği yemekler hayli ilginçti. Kuzu söğüş, Enderun’a yeni alınmış acemi içoğlanlarının neredeyse her Allah’ın günü yedikleri sıradan bir yemekti. Enderun usulü yumurta ise acemioğlanlar arasında “kaçamak yemeği” olarak bilinirdi. Biraz kıdem kazanmış içoğlanları fırsat bulduklarında küçük mutfaklarında bu yemeği pişirirler, sonra kimseye görünmeden bir kuytuda yiyiverirlerdi.
Siyavuş Ağa’rıın geçmişten, acemilik zamanlarından kopup gelen bu iki yemeği seçmesi manidardı. Aklı eskilere gitmişti anlaşılan. Örtbas ettiği yaraları yeniden kanamaya başlamış, muhasebesini yapmadan kapatmaya çalıştığı vicdan defteri yeniden açılmıştı. Aşçıbaşı böyle olacağını elbette biliyordu. Sadece bu kadar hızlı olmasına şaşırmıştı. Ya fısıltılarıyla yoğurduğu pırasa kalyesi tahmin ettiğinden çok daha tesirli bir yemekti ya da Siyavuş Ağa’nın ruhundaki yaralar çok daha derinlere işlemişti. Öyle ya da böyle, emin olduğu tek şey vardı: Ağa’nın ruhunu, sebebini
66
bilemediği, ismini koyamadığı bir sıkıntı kaplamıştı. Derdinin mazisinden kaynaklandığını bilemiyordu ama çareyi yine mazisinde, zahmetli ama kendine has bir huzurla dolu ilkgençlik yıllarının yemeklerinde arıyordu. Geçmişini yiyerek şifa bulacağını düşünüyordu Siyavuş Ağa. Ama yanılıyordu. Yeryüzünde bunalan yüreği için bir şifa yoktu artık. Böğrüne çöreklenen ve öfkesini ağır ağır kabartan o kesif sıkıntı, her geçen gün biraz daha ağırlaşacaktı. Çünkü Siyavuş Ağa’nın çürümüş ruhu artık Aşçı-başı’nın ellerindeydi.

Aşçıbaşı, tıpkı Hasodalı gibi ellerini önünde kavuşturarak cevap verdi: "Başım üstüne..."
Firuz Ağa tekrar teşekkür etti. Birlikte mutfaktan çıkıp aradaki koridorda yollarını ayırdılar. Firuz Ağa hızlı adımlarla Enderun'un yolunu tutarken, Aşçıbaşı mutfaktan bir heybe alıp kilere doğru yöneldi. Sabah koşuşturmacası devam ediyordu. Ellerinde heybeler ve tulumlarla çıraklar ustalarına malzeme yetiştirmeye çalışıyor, omuzlarında sırıklarıyla sakalar mutfağa durmadan su taşıyorlardı. Aşçıbaşı, boyu kadar çuvalı sırtına vurmuş bir çırağa yol vermek için kenara çekilmişti ki "Amman, değmesin!" diye bir bağırtı işitti. İki ateşçi, içi ağzına kadar köz dolu koca bir mangalı birer kulbundan tutmuşlar, mutfağın ocaklarını beslemeye gidiyorlardı. Mangaldan yükselen hararet öylesine şiddetliydi ki yanlarından geçerken Aşçıbaşı yüzünü çevirmek zorunda kaldı. Adamların böyle bir yükü neredeyse güle oynaya taşımaları gerçekten takdire şayan bir işti.
Aşçıbaşı, dar koridorun kalabalığından kurtulup kendini av-hya atınca derin bir nefes aldı. Mutfağın sabah telaşı gerçekten yorucuydu. Adımlarını yavaşlatıp Silahdar Ağa için yapacağı di-r yemekleri düşünmeye başladı. Ağa Hazretleri her öğün için bi-istek bildirmiş, geri kalanını onun tercihine bırakmıştı. Güzel fırsattı bu. "Ağa madem geçmişine yolculuk etmek istiyor, yar-"i olalım" diye geçirdi içinden. Karar vermesi çabuk olmuştu, in dev kapısından içeri adımını attığında, Ağa'ya neler pişimini artık biliyordu.
67
İçeri asabi bir uğultu hâkim olmuştu. Biraz daha yürüyüp manzaraya şahit olunca bunların gergin homurtular olduğunu anladı. Çıraklar, kalfalar ve birkaç ustadan oluşan bir güruh az ötede, zahire, hububat ve bakliyat çuvallarının durduğu kısımda toplanmış, bağrışıyordu.
Aşçıbaşı, hemen girişteki uzun yazı sehpasının başında oturan Kiler Kethüdası ile kâtiplerinin arasından geçerek olay yerine doğru ilerledi. Çuvalların gerisindeki Kiler Hademesi, hurma yapraklarından örülmüş bir küfeyi başının üzerine kaldırmış, yakaran bir sesle bağırıyordu: "Ağalar, Paşalar! Yemin olsun, bir dane bile Dimyat pirinci kalmadı. Ne var ne yok hepsi Has Matbah'a gitti. Elde olan Filibe pirincidir. Boşuna bağırınıp durmayın!"
Kalabalığın ikna olmaktan başka çaresi yoktu ama homurtular, azalmakla birlikte, kesilmemişti. Hiç de haksız değillerdi. Mat-bah-ı Amire'de en çok pişirilen yemek tereddütsüz pilavdı. En kıdemsiz baltacısından ağalara kadar her sınıftan Saray sakini için her gün kazanlarca, hem de sebzelisinden meyvelisine kadar envai çeşidi pişirilirdi. Tabiatıyla her usta da pilavını en âlâ, en su kaldırır pirinçten yapmak isterdi.
Aşçıbaşı, suratları asılmış, memnuniyetsiz gruba hiç dahil olmadan sağa saptı ve kasap kısmına yöneldi. Neyse ki Kiler'de etten yana bir sıkıntı yoktu. Bellerinde satırlar ve uzun bıçaklar asılı olan iki Kiler Hademesi, ilerideki hengâmeye kulak kabartmış bir şekilde, çengellere asılmış koyun butlarının, döşlerinin, temizlenmiş tavuk, kaz ve ördeklerin altında duruyorlardı.

Hademelere yaklaşıp yağlısından ve dinlenmişinden bir but kestirdi, kemiğini de güzelce sıyırttı. Silahdar Ağa'nın aşçısı olduğunu söylemesi işini kolaylaştırmıştı. Eti heybesine atıp, tekrar sağa dönüp, süthane kısmına doğru yürüdü. Önce altı yumurta seçti, ardından çeyrek okka peynirle elli dirhem pastırma kestirdi. Son olarak biraz böreklik yufka aldıktan sonra, taze sebze meyvelerin bulunduğu kısma gidip, havuç, ıspanak, dereotu ve maydanoz aldı. Ayrılmadan önce de körpe bir kerevizin yeşil saplarından birkaçını yolup heybesine atmayı ihmal etmedi. Artık hububat kısmına

dönebilirdi. Çuvalların başında bekleyen kalabalık biraz sakinleşmişti. Aşçıbaşı sıraya geçip beklemeye başladı. Az bir vakit sonra, sıra kendisine geldiğinde, çeyrek okka mercimek, pirinç ve şeker ile elli dirhem şehriye, on dirhem de nişasta aldı. Artık gidebileceğini düşünüyordu. Kilerin boğucu havasından bir an önce kurtulmak için hızlı adımlarla kapıya doğru yürüyordu ki aniden durdu. Tatlı için malzeme almayı unutmuştu ve aksi gibi kuru yemişler kilerin en uzak köşesinde tutuluyordu. Bir an için tatlıları Helva-hane'ye ısmarlamayı düşündü. Usta aşçı olarak böyle bir talepte bulunma hakkı vardı. Ama vazgeçti. Helvahane'nin ustaları elbette mahirdi, Silahdar Ağa'yı elbette memnun ederlerdi ama tüm yemeklere kendi elinin ve nefesinin değmesi gerekiyordu. Üşengeçliğini yenip, kuru yemiş çuvallarına doğru ilerledi. Onar dirhem kuru incir ve üzüm ile yirmi dirhem kuru erik aldıktan sonra çabucak dönüp Kiler Kethüdası ile kâtiplerinin oturduğu uzun yazı sehpasının başına gitti. Bir kuru minderin üstünde, ellerinde divit kalemlerle sabahtan akşama kadar kilerden çıkan malzemenin kaydını tutmaktan gözlerinin feri kaçmış kâtipleri selamlayıp, aldıklarını deftere işletti. Matbah-ı Amire'nin en eski, en katı kaidelerinden biriydi bu. Kayıt altına alınmadan Kilar-ı Amire'den bir diş sarmısak bile çıkamazdı. Böylelikle hem hangi mutfağın ne kadar harcama yaptığı takip edilirdi hem de düzen sağlanmış olurdu. Matbah-ı Amire'de hiç kimse, artan malzemeyi biriktirip satmayı aklının ucundan dahi geçiremezdi. Zira böyle bir vukuat ilk defter teftişinde ortaya çıkar, zanlısı da "Hazine-i Hümayun'a d uzatmak" ile itham edilirdi.

"Öyle tek başına yürümez bu işler Aşçıbaşı" dedi Usta alaycı bir sesle, "Tıkanır kalırsın maazallah, sonra biz ne deriz Silah-dar Ağa'ya?"
Mutfaktaki diğer aşçıların bıyık altı gülmeleri, küçük kahkahalara dönüşüvermişti. Usta, Mahir'in sırtına sağlam bir şaplak indirdi: "Al bak, sana aslan gibi kalfa getirdim. Şenindir bundan sonra. Ver yapsın, söyle getirsin."
Aşçıbaşı renk vermemeye çalışarak "Sağ olasın Usta" dedi.
îsfendiyar Usta, Mahir'e döndü: "Öp ustanın elini" dedi kaşlarını çatarak. Mahir koşarak, daha doğrusu mutluluktan uçarak Aşçıbaşı'nın yanma vardı ve elini iki elinin arasına alarak hızlıca üç defa öptü. Sonra doğrulup gülen gözleriyle sordu: "Bir emrin?"

Aşçıbaşı, çocuğun koğuşta ne denli sıkıldığını şimdi çok daha iyi anlamıştı. Yeteneksiz de olsa insanın zanaatı bildiği şeyden koparılması zulüm gibi bir şeydi. Sıkılmış ve dahası hırslanmış olmalıydı Mahir. Bu da kendini göstermek için elinden gelen her şeyi yapacağı anlamına geliyordu. Aşçıbaşı tam da bunu istiyordu zaten... Tam da bunu, elinden gelen her şeyi yapmasını. Aklı bir oyun oynamadıysa eğer, Mahir'i ilk gördüğü anda zihninde beliren lezzetler ve kokular, delikanlının içinde gizli kalmış, kendini gösterme fırsatı bulamamış, yoldan çıkmaya hazır ve vıcık vıcık bir hırs yumağını anlatmaya çalışmışlardı. Aşçıbaşı zihninde beliren hislerin lisanına çok hâkim değildi, bu işin ustası olamamıştı daha ama yine de denemeye karar vermişti. Sonucun, yani Mahir'in, kendisini yanıltmayacağını ümit ediyordu.
Hâlâ gülen gözlerle emrini bekleyen Mahir'e dik dik bakarak omzundaki heybeyi uzattı: "Şunları al hele elimden..."
Mutfakta bir kıkırdamadır başlamıştı. Bir kalfanın, sırtında yüküyle duran ustasına, sanki körmüş gibi "Bir emrin var mı?" diye sorması en hafif tabiriyle gülünç bir ahmaklık gösterisiydi ve anlaşılan Mahir bu tür gösterilerle mutfak ahalisini daha önce de defalarca eğlendirmişti. Ne yapacağını bilemez bir halde hâlâ mutfağın ortasında dikiliyor olması sinirleri daha da bozmuş olacak, kıkırdamalar küçük kahkahalara dönüşmeye başlamıştı. Ustasından

kalfasına herkesi bir gülmedir almıştı ki tam bu sırada kopan bir gürültü, bütün o alaycı kahkahaları bıçak gibi kesiverdi.
Ses, Hasodabaşı aşçısı Asım Usta'nın ayaklarının dibinde, hâlâ tıkırdayarak durmaya çalışan büyük bir tencere kapağından geliyordu. Asım Usta, ateş saçan gözleriyle kıkırdayan herkese tek tek baktıktan sonra kalfasına "Kaldır şunu" diye buyurdu. Mutfağın en kıdemli aşçısından gelen bu ikazı herkes o dakika ciddiye aldı ve işinin başına döndü.
Ağalar Matbahı'nda ciddiyetin böylesine yakışıklı bir şekilde yeniden sağlanması en çok İsfendiyar Usta'nın hoşuna gitmişti. 'Cümleten kolay gele" dedikten sonra çıkışa doğru yürümeye başladı. Giderken de Aşçıbaşı'na gizli bir bakış atmaktan geri kalmadı.

Mahir hâlâ elinde heybeyle öylece duruyordu ve Aşçıbaşı heyecandan dumura uğramış vaziyetteki kalfasının, talimat almadan, kendi başına bir iş yapamayacağını anlamıştı.
"Boşalt şunu" dedi elindeki heybeyi işaret ederek. Mahir, heybenin dibine yapışmış, tezgâhın üstüne boca etmek üzereydi ki Aşçıbaşı son anda yetişti: "Yavaş! Yumurta var."
Mutfaktakiler gülmemek için artık dudaklarını ısırmaya başlamışlardı. Neyse ki Mahir başka bir falso vermedi ve malzemeleri dini mümkün olduğunca hızlı tutarak tezgâha dizmeye başladı.
Aşçıbaşı yumurta pişirirken kullanacağı pastırmaya bakıyordu. İrmağındaki çemeni koklamaktayken Mahir'in işini bitirdiğini fek etti. "Git bir kucak soğan getir" diye buyurdu, hemen ardında ekledi: "Mercimekleri de suya koy, vur ocağa, kaynasınlar."

Mahir “Baş üstüne Usta” dedikten sonra kısa bir süre düşündü önce mercimek işini halletmeye karar verdi. Eline geçirdiği bir ereye su doldurdu, mercimekleri içine boşalttı, ocağa koydu, doğruca soğan çuvallarına doğru seğirtti. Aşçıbaşı yan gözle anı izliyordu. Neyse ki Mahir hiç olmazsa ayağına hızlıydı.
Kısa bir süre sonra soğanlar gelmiş, Aşçıbaşı da her birini tek elinden geçirerek kullanacaklarını seçmeye koyulmuştu.
71
Avucundaki ufak soğanın tabiatını anlamaya çalışmaktaydı ki kalfasının sesi tüm dikkatini dağıtıverdi.
“Silahdar Ağa ne arzu etmiş?” diye sordu Mahir.
Aşçıbaşı, kalfasına ters bir bakış fırlattı ama yine de cevap verdi: “Kuşluktan sonra Enderun usulü yumurta, akşama da kuzu söğüş istemiş.”
Mahir, gözlerini tezgâhta duran malzemelere çevirdi ve boş boş bakmaya başladı. Anlamadığı bir şeyler olduğu besbelliydi. “Diğer yemekleri kime yapıyoruz o zaman?” diye sordu bir süre sonra.
Aşçıbaşı, duyduğu soruya inanamıyordu. Matbah-ı Amire’de çalışan bir kalfanın, koskoca Silahdar Ağa’nın önüne her öğünde tek bir yemek konulacağını düşünebilmesi, hayret verici bir şeydi. Saray’da kimin kaç çeşit yemek yiyeceği kaidelere bağlıydı. Her öğünde en alt tabakaya, yani cariyelere, hademelere ve acemi içoğ-lanlarına iki, ağalara dört, paşalara altı, gözdelere sekiz, hasekilere on altı, valide sultan ve şehzadelere on sekiz, nihayet Hünkâr’a yirmi dört ila otuz iki çeşit yemek çıktığını, mutfakta çalışan en acemi çırak bile bilirdi.
Aşçıbaşı, kalfasının sorusuna soruyla karşılık verdi: “Mahir, sen ne zamandır matbahtasın?”
Mahir şöyle bir düşündü: “İki yılı az geçti Usta...”
“Peki, ne zamandır koğuştasın?”
Mahir hiç düşünmeden cevap verdi: “Sen olmasaydın haftaya tam on sekiz ay olacaktı Usta.”
Aşçıbaşı hafifçe başını salladı. Bu delikanlının hikâyesini iyice merak etmeye başlamıştı ama şimdilik vakti yoktu. “Ağa Hazretle-ri’ne kuşlukta mercimek çorbası, fincan böreği, erik hoşafı ve istediği yumurtayı göndereceğiz” dedi yumuşak bir sesle, “Akşam yemeğinde ise dane-i yeşil, şehriye çorbası, meyveli paluze ve kuzu söğüş yiyecek. Her gün böyle olacak. Her öğünde dörder çeşit yemeğini hazır edeceğiz. Anladın mı?”
72
Mahir başını salladı. Aşçıbaşı da seçtiği soğanlarla birkaç havucu önüne itti: “Haydi bakalım, soy şunları...”
Mahir bıçağını çalıştırmaya başlamış, Aşçıbaşı da kafasındaki işleri düzene koymak için ihtiyacı olan huzur ve sessizliğe kavuşmuştu. İşe erik hoşafından başlayacaktı. Çünkü soğuması için zamana ihtiyaç vardı. Ardından yumurtanın harcını ve çorbanın peltesini hazırlayacak, sonra böreğe geçecekti.
Çabucak işe koyuldu. Hızlı hareketlerle şekerin bir kısmını suda eritti, içine erikleri kattı ve küçük tencereyi harlıca bir ateşin üzerine yerleştirdi. Bu sırada Mahir, soğanları soymuş, havuçların kabuklarını kazımaya girişmişti.
“Dört beş soğanı ince kıy bana” diyerek araya girdi Aşçıbaşı, “Bir tanesini de yar, at mercimeğin içine. Havuçlardan lokma çıkar, onlar da mercimekle kaynasın. İşin bittikten sonra da dereo-nıyla maydanozu çırt.”

73
“Maydanozu da böyle yapacaksın” dedi Mahir’e dönerek. Delikanlı başını salladı. Gözlerini ustasının elinde maharetle salınıp duran bıçaktan ayıramıyordu.
Bir süre sonra Mahir, maydanoz demetini tahtasına almış, dikkatli bir şekilde kesmeye başlamıştı. Aşçıbaşı ise vakit sıkıntısına düşmek istemediği için bıçağını daha hızlı takırdatmaya başladı ve dört soğanı neredeyse göz açıp kapayıncaya dek ince halkalardan oluşan bir yığın haline getirdi. Genişçe bir sahana bolca sadeyağ koydu, soğanları da içine boca edip ocağa vurdu. Önüne çektiği daha küçük bir sahanın dibine azıcık su koymuş, pastırma dilimlerini içine yerleştirmekteyken, soğan ve yağ dolu olan sahandan biraz yüksek perdeden hışırtılar çıkmaya başladığını fark etti.
“Kıs şunun altını” diye seslendi Mahir’e.
Mahir ateşin başına çöküp, közlerin üstüne kül serpelemeye başladı ve ustası “Yeter” diyene kadar devam etti.
Soğanlardan çıkan hışırtılar hafiflemiş, Mahir de işine geri dönmüştü. Hâlâ maydanozları çirtmekle uğraşıyordu. Aşçıbaşı delikanlının önündeki, neredeyse çamur kıvamına gelmiş yeşil yığına hüzünle baktı. Bir şeyi inceltirken ya da ete zırh çekerken kullanılan kuvvet çok önemliydi. Malzemenin suyu çıksın istenmezdi. Mahir bıçağa fazla yüklendiği için maydanozlar ezilmiş, lezzetini veren suyu yapraklarından ayrılmıştı. Fincan böreği biraz sası olacaktı ama yapacak da bir şey yoktu.
Tam bu sırada Aşçıbaşı, mercimek tenceresinden enikonu dumanlar yükselmekte olduğunu gördü. Canı sıkılmıştı. “Bırak maydanozları” diye, alçak ama sert bir sesle Mahir’e çıkıştı, “Şu havuçları at artık. Su geçecek, pişmeyecekler.”
Mahir bekleye bekleye artık kararmaya başlamış olan havuçları telaşla kazımaya koyuldu. Aşçıbaşı da pastırmalarına geri döndü. Sahanı en ölgün ateşin üzerine yerleştirdikten sonra, yan ocaktaki soğanları karıştırmaya başladı. Bir süre sonra, pastırmalar iyice yumuşamış, çemenleri eriyerek dipteki suya karışmış, diğer ocaktaki soğanların rengi de iyice dönmüştü. Aşçıbaşı pastırma sahanını olduğu gibi soğanların üstüne boşalttı. Ocağın altını da
74
biraz üfledi. Soğan ile pastırmaları bir süre hızlıca karıştırdıktan sonra üzerine sirke ekledi ve bir çimdik de şeker serpti. Sirkeyi gören pastırmalar, kendilerini iyice bırakmaya başlamıştı. Karıştırdıkça macun kıvamına geliyorlardı. Aşçıbaşı hareketlerini hızlandırarak saham çırpmaya başladı. Beş dakika sonunda, işi bittiğinde, sahanın içinde mis gibi çemen kokan, açık kırmızı renkte bir püre duruyordu. Sakız kıvamına gelen soğanlar, lif lif ayrılmış pastırma parçalarını sarmalamıştı. Harç artık hazırdı. Üstüne yumurtaları kırmadan önce biraz demlenmesi gerekiyordu. Aşçıbaşı, sahanın kapağını kapamadan önce, bu harcın üzerine garip bir kelime fısıldadı...
İşler bundan sonra daha hızlı yürümeye başlamıştı. Aşçıbaşı önce erik hoşafını ateşten indirdi, soğurken tatlanması için içine birkaç karanfil tanesi ile küçük bir parça damla sakızı attı. Ardından bir kâsede maydanoz ve dereotu ile birlikte ezdiği peyniri, tezgâhın üstüne serdiği yufkaların arasına yaymaya başladı. Önündeki tüm peyniri bitirdikten sonra, bulabildiği en küçük boy tasın ağız kısmını kullanarak, yufkalardan yuvarlak dilimler kesmeye başladı. Sofraya sıcak gidebilmeleri için bu dilimleri en son, bü-lân işler bittikten sonra, zeytinyağında kızartacaktı.

75
yumurta ile fincan böreği ise kapalı bakır sahanların içinde ve külle iyice örtülmüş közlerin üzerinde sıcacık duruyorlardı.
Sıra artık beklemeye gelmişti. Birazdan İsfendiyar Usta'nın "Teslimat!" diye çınlayan sesi duyulacak ve ardından mutfağın bir başka hengâmesi başlayacaktı: Tablakârlar ve hizmetkârlar, Saray'ın dört bir yanından akın akın gelip yemekleri teslim alacaklardı.
Aşçıbaşı fırsattan istifade, ocağın dibine çöküp, mutfaktaki diğer aşçıları izlemeye koyuldu. Daha yeni tanışmışlardı ama hepsinin hünerli, işinin ehli ustalar olduğunu anlamak için de birlikte fazla vakit geçirmeye gerek yoktu. Usta oldukları daha bıçak tutuşlarından anlaşılıyordu.
İçlerinden en çok Hasodabaşı'nın aşçısı Asım Usta'ya hayranlık duymuştu Aşçıbaşı. Sessiz ve disiplinliydi. Eli öyle çok hızlı sayılmazdı ama zamanı iyi kullandığından işleri telaşa düşmeden yetiştirebiliyordu. En ilginç huyu da neredeyse her işini elindeki koca satırla halletmesiydi. Koca bir budu bir vuruşta ikiye bölen bu kaba alet, yeri geldiğinde Asım Usta'nın ellerinde narin bir bıçağa dönüşüyor, minicik arpacık soğanlarından zar gibi dilimler çıkartabiliyordu.
Kendi tezgâhının diğer ucunda çalışan Rikabdar Ağa'nın aşçısı da özellikle dikkatini çekmişti. Titiz bir adam olduğu her halinden belli oluyordu. Bir zengin konağının mutfağında yetişmişti muhtemelen. Önüne dizdiği boy boy bıçaklarla ince ince çalışıyor, tabakları sadece damağa değil, göze de hitap edecek şekilde süslüyordu. Önündeki kadınbudu köfteyle dolu tepsiyi fındık turplarından oyduğu küçük güllerle bezemesi takdire şayandı.
Aşçıbaşı bir an, uzağında da olsa aynı tezgâhı paylaştığı bu aşçının ismini hatırlamadığını fark etti. Oysa kimin için çalıştığını biliyordu: Rikabdar Ağa'nın aşçısıydı. Aklında ismiyle değil, hizmet ettiği kişiyle kalmıştı. Koca mutfakta bir tek Asım Usta'nın ismini hatırladığını fark etti. Diğerleri sıfatlardan ve unvanlardan ibaretti onun için. Garipti. Zihni tasarruflu davranıyordu belki de İşine yaramayacağını bildiği şeylere fazla zaman harcamıyordu.
76
Oturduğu yerden havayı koklayarak ilerideki tezgâhta çalışan iki ustanın, yani Çuhadar ve Hazinedarbaşı aşçılarının, neler pişirdiklerini anlamaya çalışıyorken, İsfendiyar Usta'nın sesi Mat-bah-ı Amire'nin duvarlarında yankılanmaya başladı. Fakat beklenenin aksine "Teslimat" diye bağırmıyor, çok başka bir şeyi haber veriyordu: "Tüm ustalar Vekilharç Dairesi'ne. Matbah Divanı toplanacak! Teslimatları kalfalar yapacak..."
Mutfaktaki ustalar birbirlerine bakıp "Hâyırdır inşallah" diye mırıldandılar. Matbah Divanı ancak çokünemli bir konu konuşulacağı zaman toplanırdı. Baş Aşçıbaşı'yla birlikte tüm aşçılar, helvahane ustaları, kiler görevlileri, Ekmekçibaşı ve Pazarbaşı gibi önemli vazife sahipleri Matbah Emini'nin dairesinde toplanırlar, mesele neyse tartışıp çözmeye çalışırlardı.

Teslimatı kalfaların yapacak olması en çok Mahir'i telaşlandırmıştı. Daha önce Saray'ın zabitlerinden biriyle yalnız başına hiç muhatap olmamıştı anlaşılan. Meraklı ama sormaya çekinen gözlerle ustasına bakıyordu.
Aşçıbaşı gülümsedi. "Sen bir şeye karışma" dedi, "Selamını ner, yemekleri göster, onlar siniye koyar götürürler. Yalnız Firuz Ağa'nın bir diyeceği olursa, kulaklarını aç, iyi dinle."
"Baş üstüne Usta" dedi Mahir. Biraz rahatlamış gibiydi. "Başka Ür emrin?" diye sordu.
77
Matbah Divanı'nın toplanacağı Vekilharç Dairesi kilere bitişik bir binaydı ve zemin katındaki geniş oda neredeyse tıklım tıklım dolmuştu.
Aşçılar ve helvahane ustaları kıdem sırasına göre odanın sol tarafına dizilmişlerdi. En önde Helvacıbaşı ile Ekmekçibaşı vardı. Asım Usta ve mutfaktaki diğer kıdemli ustalar onların hemen gerisinde sıralanmışlardı. Sağ tarafta ise, en başta Pazarbaşı ile Kiler Emini olmak üzere mutfağın ve kilerin idaresinden sorumlu memurlar duruyordu.
Aşçıbaşı kendine grubun en arkasında bir yer bularak beklemeye başladı. Kısa bir süre sonra İsfendiyar Usta ile Matbah Emini Şakır Efendi içeri girdiler. Meraklı mırıltılar bir anda kesilmiş, tüm mutfak taifesi yüzlerini Usta ile Emin'e dönerek boyun kesip selama durmuşlardı.
\ İsfendiyar Usta ile Şakir Efendi, karşı duvarın dibindeki se-dire, aralarında bir kişilik boşluk kalacak şekilde oturdular. Boş bıraktıkları bu yer, mutfaktan ve kilerden Padişah'a karşı sorumlu olan Kilercibaşı Ağa'ya aitti ve anlaşıldığı kadarıyla kendisi Divan'ı teşrif buyurmayacaktı.
Tam sükûnet sağlandıktan sonra Matbah Emini "Ağalar, Efendiler, Usta kardaşlar" diyerek söze başladı: "Malumunuz olduğu üzre, kilerimiz şu sıralar biraz dardadır. Lâkin bu geçici bir haldir. Bu müddet içinde cümlemizin daha itinalı ve izanlı olması gerekmekte..."
Aşçılar safının en önünde duran iki büyük ustadan biri olan Helvacıbaşı, Şakir Efendi'nin devam etmesini beklemeden lafa girişti, belli ki çok dolmuştu: "Daha ne kadar sürecek bu durum Efendi? Gün geçtikçe müşkülümüz artmakta."
Matbah Emini anlayışlı ve rahat görünmeye çalışıyordu. "Fazla değil Usta, fazla değil" dedi, "Bilirsiniz, Defterdar Halil Paşa malulen emekli oldu. Hazine'nin başı boş kaldığı için ödemeler yapılamıyor. Lâkin telaşa mahal yok. Üç gün sonra Divan toplanacak. Yeni defterdar hemen tayin edilir, ödemeler de başlar."
78
Helvacıbaşı kafasını sallıyordu ama hâlâ dertli olduğu yüzünün her çizgisinden anlaşılıyordu. Şakir Efendi'nin açıklaması, içini rahatlatmak şöyle dursun daha da karartmıştı. Defterdar Halil Paşa daha dün emekli olmuştu. Oysa kilerdeki darlık haftalardır sürmekteydi. Eğer Matbah Emini bir gün önce görevden ayrılan Defterdar'ı bahane olarak kullanıyorsa, bu, meselenin çok daha ciddi ve derinde olduğu anlamına geliyordu.
Şakir Efendi lafına devam edecekti ama Ekmekçibaşı telaşla araya girerek lafı bir kez daha ağzından aldı. "Aman Efendi Hazretleri" dedi, "Bir an önce çözülsün mesele, yoksa halimiz harap. Kilerimde bir haftalık un bile kalmadı!"

Efendi'nin yüzü asılıvermişti. "Ne!" diye bağırdı, "Nasıl yahu?"
Ekmekçibaşı biraz öne çıktı: "Öyle Efendi. Haftalar var un girmedi kilere. Kış başı ne aldıysak o..."
Şakir Efendi bakışlarını Pazarbaşı'na çevirdi. Kızgındı: "Ömer Efendi, nasıl iş bu?"
79
içinde olan Ömer Efendi, tüccarın artık Saray'ın ödeme vaatlerine fazla güvenmediğini anlamıştı.
Çaresizlik Şakir Efendi'yi de sükûnete mecbur bırakmıştı. "Çözün bu meseleyi Ömer Efendi" dedi oflayarak, "Gerekirse esnaftan mal çekin ama çözün. Fırından ekmek çıkmadığı gün, hepimizin bittiği gündür."
Pazarbaşı mecburen "Baş üstüne Emin Efendi" demişti ama "Taşıma suyla değirmen döner mi? Esnaftan tedarik edelimmiş... Esnafa ne vereceğim ben, boncuk mu?" diye geçiriyordu içinden.
Matbah Emini, bir süre boş boş etrafa bakındıktan sonra önce kendini, sonra konuyu toparladı: "Neyse Efendiler, neyse. Meselemiz bu değildi zaten. Evvel Allah'ın izniyle ocağımız her vakit yanar, çorbamız hep kaynar. Lâkin, başta da söylediğim gibi, bu dar vakitleri atlatmak için birtakım tedbirler almak mecburiyetindeyiz. Bundan böyle her usta kardaşımız, kilerdeki malzemeye göre yemek pişirecek."
Aşçılar arasında hafif bir kaynaşmayla birlikte bir uğultu başlamıştı. Herkes yanındakine bir şeyler fısıldıyordu. Aşçılar safının ön taraflarında duran Asım Usta, kardeşlerinin hislerine tercüman oldu: "Şakir Efendi, nasıl olacak o?"
"Sükûnet efendim, sükûnet!" dedi Matbah Emini sert bir sesle. Sonra gülümsemeye çalışarak devam etti: "Kilerdeki malzeme sayılacak, deftere yazılacak, herkes ona göre yemek çıkaracak. Bu kadar basit."
Asım Usta'nın hemen yanında duran Has Matbah Baş Aşçısı, meslekdaşlarının arasından fırlayarak öne çıktı. "Hiç o kadar basit değil Şakir Efendi" dedi yüksek perdeden. Hem telaşlı, hem öfkeliydi: "Diyelim Hünkârımızın nefsi turfanda taze bakla çekti. Kilerde de malzemesi yok. Ne diyeceğim ben? Bakla kalmamış, ayşekadın var, ondan pişireyim mi diyeceğim? Değil Saray, sonradan görmenin konağında bile kepazeliktir bu!"
80
Has Matbah'ın aşçısı öylesine haklıydı ki Şakir Efendi alttan almak zorunda kaldı: "Tamam canım. Has Matbah'a bir istisna yapılır elbet."
Matbah Emini'nin bu lafı, aşçılar arasında daha büyük bir uğultu yükselmesine neden olmuştu. Çuhadar Ağa'nın aşçısı durduğu yerden bağırdı: "Has Matbah'takilerin canı can da bizimki ne? Siz bilmez misiniz Enderun'un gazabını?"
Hazinedarbaşı'nın aşçısı "Doğru söyler! Bizim de kellemiz koltuğumuzda" diyerek mutfakdaşına destek çıktı.
Şakir Efendi ne diyeceğini şaşırmış durumdaydı. Şimdi Ağalar Mutfağı'na da ayrıcalık yapsa bu sefer diğer mutfaklar ayaklanacaktı. Neyse ki İsfendiyar Usta imdadına yetişti. "Yeter!" diye gürledi o güçlü sesiyle, "Bre, Divan'da mıyız hamamda mı belli değil!"
Sükûnet sağlanmıştı. Usta, bastonuna dayanarak ayağa kalktı. ''Siz aşçısınız! Aklınızı, maharetinizi kullanın biraz. Aşçı dediğin azı çoğaltır, çoğu azaltır, yoktan var eder. Bu yaştan sonra mesleği br daha mı öğretelim size?"

Kimseden ses çıkmayınca Usta yerine oturdu ve Matbah Emini maya devam etti. Çeyrek saat kadar sonra, kilerde ayrıntılı bir yapılmasına, tecrübeli ustalardan oluşan bir heyetin, başta »alık mutfaklar olmak üzere, her mutfağın çıkaracağı yemek- haftalık olarak belirlemesine, Has Matbah ile Ağalar ve Divan hları gibi "hassas" mutfakların acil ihtiyaçları için gerekti-Aşçılar Sandığı'ndan borç alabilmelerine karar verilmişti.
Divan'ın sona ermesinin ardından Aşçıbaşı, diğer ustalarla e Vekilharç Dairesi'nden ayrılıp aşağı, avluya indi. Bilerek n alıyor, bir taraftan hâlâ yukarıda Şakir Efendi ile konu-İsfendiyar Usta'yı kolluyordu. Divan devam ederken bir ara göze gelmişlerdi. Usta "Bekle beni" der gibi bakmıştı sanki...
81
Avlunun bir kenarında durarak oyalanmaya başladı. Aşçıların bir kısmı koğuşa çıkmış, bir kısmı da mutfağa dönmüştü. Bazıları da avluda dolaşıyor, kendi aralarında sohbet ediyorlardı. Aşçıbaşı hemen sol tarafındaki iki ustanın muhabbetine kulak kabarttı.
"Ne olmuş ki Defterdar Paşa'ya?" diye soruyordu genç olanı.
Daha yaşlıca olanı cevap verdi: "İnme inmiş... Tam zamanını buldu. Tövbe tövbe..."
"Yerine kim tayin olunacakmış?"
"Ya kâtibi Sadık Ağa ya da Sadaret Kethüdası Lütfi Paşa."
"İkisi de olmaz. Dolduramazlar Halil Paşa'nın yerini."
"Doğru dersin. Bunca yılın defterdarı, kim doldurur yerini. Büyük adamdı, Allah şifasını versin..."
"Amin..." dedi genç olanı. Birlikte mutfağa doğru yürümeye başladılar. Aşçıbaşı arkalarından şöyle bir baktı. Haklıydılar, kimse dolduramazdı Halil Paşa'nın yerini. Hele böyle bir buhran zamanında kimse de doldurmak istemezdi. Aşçıbaşı, Paşa'nın methini uzun zaman önce duymuştu. O mülayim görüntüsünün altında, işine âşık, akıllı, becerikli bir devlet adamının yattığını gayet iyi biliyordu. Sadece İstanbul'da değil, bütün Devlet-i Aliye sınırları içinde sözü senet demekti. Onun defterdarlığı döneminde, Devlet girdiği bütün buhranları kazasız belasız atlatmıştı. Çünkü Halil Paşa nereden ne kadar borç bulacağını da, ne zaman nasıl ödeyeceğini de çok iyi bilirdi. Dahası cesurdu da. Devlet ve maliye meseleleri söz konusu olduğunda o pısırık ihtiyar gider, yerine kellesini koltuğunun altına almış, lafını kimseden esirgemeyen bir adam gelirdi. Sultan'ın kız kardeşinin düğününden önce huzura çıkıp, şenlik ve çeyiz masraflarında kısıntı yapılması gerektiğini Padi-şah'ın yüzüne karşı açık açık nasıl söylediği hâlâ dillerde dolaşırdı.
İşte böyle bir adamdı Halil Paşa. Yokluğu buhranı daha da derinleştirecekti ve Aşçıbaşı bunu da gayet iyi biliyordu.
Avluda bir duvara yaslanmış, sebepsiz beklemekten sıkılmaya başladığı bir sırada, İsfendiyar Usta'nm Vekilharç Dairesi'nden çıktığını gördü. Matbah Emini, Helvacıbaşı, Hasodabaşı Aşçısı ve
82
birkaç tecrübeli usta da yanındaydı. Biri de Silahdar Ağa'nın bir önceki aşçısı Bekir Usta'ydı.

Isfendiyar Usta bir taraftan yürüyor, bir taraftan da sanki birini arıyormuş gibi etrafına bakınıyordu. Aşçıbaşı yaslandığı duvardan ayrıldı ve mutfağa doğru ağır ağır yürümeye başladı. Daha iki adım atmamıştı ki îsfendiyar Usta'nın sesi gürledi. Kendisini çağırıyordu.
Aşçıbaşı gülümsemesini çabucak gizleyerek Usta'ya döndü ve "Ben mi?" der gibi bakmaya başladı.
"Sen, sen" dedi îsfendiyar Usta, "Gel buraya..."
Aşçıbaşı ellerini kavuşturup yürümeye başladı. Yanma varır varmaz da boyun kesti, "Buyur Usta" dedi. îsfendiyar Usta hemen konuya girdi: "Bekir Usta heyetimizde vazifeli, bütün gün meşgul. Cariyeler Matbahı'm sen idare edeceksin."
Aşçıbaşı şaşırmış gibi yaptı: "Ama Usta..."
Baş Aşçıbaşı tavizsizdi: "İtiraz yok! Zaten günde yaptığın üç kap yemek, sonra yat sırtının üstüne. Oh ne âlâ memleket!"
83
İsfendiyar Usta bu dokunaklı sözlere hiç kulak asmadı. "Haydi işine" dedi bastonuyla mutfağı işaret ederek. Sonra yanındaki aşçılara döndü: "Biz de işimize..."
Baş Aşçıbaşı yanındaki ustalarla birlikte kilere doğru ilerlerken, Aşçıbaşı bir süre daha boyun kesmiş, el pençe divan durarak yerinde bekledi. Sonra döndü, yürümeye başladı. Adımları giderek hızlandı. Neredeyse koşturarak mutfağa girdiğinde, Mahir tezgâhın başında bekliyordu. Elmalarla karanfilleri getirmiş, ortalığı temizlemiş, akşam yemeği için gereken malzemeleri bile hazırlamıştı.
"Aferin Mahir" dedi Aşçıbaşı. Mahir gururla gülümsüyordu ki Aşçıbaşı Cariyeler Matbahı meselesini hızla izah edince yüzü asılıverdi. "Ne yapacağız Usta?" diye sordu telaşla, "Yetişebilecek miyiz ikisine de?"
"Meraklanma" dedi Aşçıbaşı. Gayet rahat görünüyordu. "Büyük bir tencere su hazırla" diye devam etti, "Karanfilleri biraz döv, at içine. İyice kaynat. Elmaları ikiye böl, karanfil kokusunu salınca onları da at içine. Yüze kadar say, sonra çıkar, koy bir tabağa soğusunlar."
Mahir boş boş ustasına bakıyordu. "Cariyeler Matbahı için mi?" diye sordu.
Aşçıbaşı fazla sorudan hoşlanmazdı. "He Mahir!" dedi sertçe, "Cariyeler Matbahı için! Sen dediğimi dinle benim. Unutma, yüze kadar sayıp çıkaracaksın. Doksan dokuz değil, yüz bir değil, tamam mı?"
"Tamam Usta" dedi Mahir, "Unutmam..."
Sonra çekingen gözlerle ustasına bakmaya başladı. Aşçıbaşı delikanlının bir diyeceği olduğunu anlamıştı. "Söyle Mahir..." dedi
Mahir'in sesi de bakışları kadar çekingendi: "Pilavı ben yapayım mı?"
Aşçıbaşı, daha soruyu duyar duymaz diline hücum eden "Hayır" cevabını zor bela durdurabildi. Şaşkındı. "Becerebilir misin?" diye sordu.
84
Mahir başını salladı: "Çok iyi yaparım Usta..."
Aşçıbaşı kalfasına uzun uzun baktı. Kendinden emin görünüyordu ama aşçılıktaki hali de ortadaydı. "Düzeltemeyeceğim kadar batıramaz herhalde" diye geçirdi içinden ve "Yap bakalım" deyiverdi.
Mahir mutlu olmuştu. "Sağ olasın Usta" dedi gülerek. Ama ustası çoktan Cariyeler Matbahı'na doğru koşturmaya başlamıştı.

Cariyeler Matbahı'na girdiğinde, Bekir Usta'nm kalfaları yemek hazırlıklarını neredeyse yarılamışlardı. Koca iki kazan ocağa vurulmuş, fokur fokur kaynıyordu. Tezgâhın üstündeki altı büyük «ıcerede de pirinç ıslatılmıştı. Mutfağı kaplayan buhar, Aşçıbaşı'na kazanlarda kaynayan şeyin yeşil mercimek olduğunu anlatıyordu.
Geldiğini gören kalfalardan biri öne çıkarak "Hoş geldin Usta" dedi, "Bekir Usta haber etti vaziyeti. Biz başladık, bir zorluk yok şimdilik."
Aşçıbaşı kazanın kapağını kapatıp pirinç dolu tencerelerin ya-gitti: "Ne zaman bastınız suya?"
Tezgâhın yanındaki yeniyetme bir çırak cevap verdi: "Sabah ıdan önce Usta..."
Aşçıbaşı tekrar başını salladı. Bekir Usta'nm kalfaları gerçek-de duruma hâkimdiler. Hoş, olmasalar da yemeklere elini sür-hiç niyeti yoktu. Yapacak daha önemli işleri vardı çünkü, m edin" dedi kalfalara bakarak, "Ama daneyi pay etmeden ;a haber verin bana."
Kalfalar emri alıp, işlerine geri döndüler.
Aşçıbaşı günün geri kalanını iki mutfak arasında mekik do-geçirdi.
85
Cariyeler Matbahı'nda işler sıkıntısız yürümüş, Mahir ise elmaları düzgünce haşlamakla kalmamış, pilav tenceresinin başında âdeta mucize göstermişti. Az suda haşladığı ıspanak yapraklarını önce kevgirden, ardından da tülbentten geçirerek elde ettiği sübyeyle yaptığı dane-i yeşil neredeyse kusursuzdu.
Aşçıbaşı pilavdaki bu hünerinin nereden geldiğini sorduğunda, Mahir'in gözleri buğulanmış, içini çekerek "Rahmetli babacığım öğrettiydi" demişti. Aşçıbaşı merak etmişti ama kalfasının hikâyesini dinlemeyi sonraya bırakmıştı.
Pilav aradan çıkınca, Aşçıbaşı'nın eli bayağı rahatlamıştı. Söğüşün eti çoktan haşlanmıştı. Şehriye çorbası ise zaten tek eliyle bile yapabileceği bir şeydi. Bir tek meyveli paluze uğraştırmışa biraz. Kıvamını oturtmak için başında beklemesi gerekmişti. Tatlıyı soğumaya bıraktıktan sonra, haşlanmış kuzu etinin suyunu iyice süzdürmüş ve kızgın fırına sürmüştü. Yüzeyi iyice mühürlendikten sonra da eti incecik dilimler halinde kesip porselen bir tabağa sıralamış, etrafına da karabiber, kekik ve kimyondan halkalar çizmişti.
Silahdar Ağa'nın akşam yemeğini tastamam hazır ettikten sonra üzerine bir de saray lokması yapmaya koyulmuştu Aşçıbaşı. Mahir, bu tatlının nereden icap ettiğini sormaya kalkınca öyle bir azar işitmişti ki ağzını açtığına açacağına pişman olmuştu. Fakat buna rağmen tezgâhın başından ayrılamamıştı. Ustasını izlemek büyük bir zevkti çünkü. Döverek un haline getirdiği peksimeti sakız gibi çırptığı yumurta akıyla karıştırması, cıvık hamurdan elleriyle kopardığı, neredeyse hepsi aynı boyda olan küçük lokmaları susam yağında, tam kıvamında ve renginde kızartırken bir taraftan da pişen parçaları çabucak alıp, hemen yan ocakta kaynamakta olan bal şerbetine daldırıp çıkarması... Ustası öyle maharetliydi, elleri öyle büyülü bir ahenkle hareket ediyordu ki hayran olmamak mümkün değildi. Fakat bu kabiliyeti, insanın yüreğinde garip, tekinsiz bir his uyanmasına da sebep oluyordu. Aşçıbaşı'nın çalışmanın, yeteneğin ve tecrübenin çok daha ötesinde bir beceriye sahip olduğunu Mahir bile hissedebiliyordu.

86
Aşçıbaşı son üç lokma parçasını da kevgirle yağdan çekip bal şerbetine bırakmıştı ki Cariyeler Matbahı'nın kalfası kapıda beliriverdi. "Dane hazır Usta" dedi, "Haber et demiştin..."
"Sen git, geliyorum" diye cevap verdi Aşçıbaşı. Lokmanın şerbeti içmesini bekliyordu. Silahdar Ağa'nın yemeklerini işaret ederek Mahir'e döndü: "Ben gelmeden yemeği almaya gelirlerse de söyle, beklesinler."
Mahir başını salladı. Aşçıbaşı ise son lokmaları şerbetten çıkardı, bakır sahana koyup kapağını kapattı. Ardından, Mahir'in karanfillerle birlikte haşladığı elmaları yanma alıp Cariyeler Mat-bahı'nın yolunu tuttu.
Mercimek aşı ve pilav hazırlanmıştı.
Aşçıbaşı iki yemeğin de şöyle bir tadına baktı. Başından sonuna, yağından ateşine kadar onlarca kusur sayabilirdi ama hiç sesini çıkarmadı. "Elinize sağlık" dedi kalfalara. Hepsi merakla tepeleme elma dolu tabağa bakıyordu. Aşçıbaşı bir kalfa ve çırağa yanma gelmelerini söyledikten sonra diğerlerine "Siz mercimeği pay edin" dedi.
Koca kazandaki mercimek Harem'e gidecek olan tencerelere kepçe kepçe boşaltılırken, Aşçıbaşı pilavla alakadar olmaya koyuldu. Tezgâhın üstüne sıra sıra dizilmiş büyük bakır kaplardan lirinin dibine bir yarım elma yerleştirdikten sonra elinde neredeyse kürek boyunda bir kaşıkla hazır bekleyen kalfaya "Dök" dedi.
87
sonra da gözlerini aniden Aşçıbaşı'nın üzerine çeviriverdi. Aksi gibi, tam o esnada Aşçıbaşı da Karaağa'ya dikkatle bakmaktaydı. Hayatında gördüğü en iri insan olması bir tarafa, Harem'de görev yapıyor olması dikkatini çekmişti. "Denemekte fayda var" diye geçirdi içinden ve Karaağa'ya hafif bir selam verdi.
Tablakârlar tencereleri devasa sinilere, sinileri de insanı hayrete düşüren bir beceriyle başlarının üstüne yerleştirdikten sonra Karaağa "Cümleten ellerinize sağlık" diye seslendi ve adamları peşine takarak mutfaktan ayrıldı.
Teslimat tamamlanmıştı. Aşçıbaşı da kalfa ve çıraklara dönüp "Cümleten geçmiş olsun" dedi, sonra hepsini kafalarındaki sorularla baş başa bırakıp kendi mutfağına döndü.
Ağalar Matbahı'nda Hasodalı, maiyetindeki iki içoğlanı ile birlikte kendisini beklemekteydi. Yüzlerinden anlaşıldığı kadarıyla geleli bir hayli vakit olmuştu.
"Kusura bakmayın, beklettim sizi" dedi Aşçıbaşı, en saraylı tavrını takınarak.
Hasodalı "Mühim değil" diye cevap verdi ama yüzü hâlâ asıktı. "Bir mesele yok inşallah" diye de ekledi.
Aşçıbaşı gülümsedi: "Yok efendim. Ağa Hazretleri'nin yemekleri hazır. Alabilirsiniz."
Hasodalı yanındaki acemilere işaret etti. Çocuklar porselen kapları yanlarında getirdikleri siniye yerleştirirken, Aşçıbaşı da ocağın yanma, içi saray lokması dolu sahana doğru yöneldi. "Ben asıl bunun için beklettim sizi" dedi sahanı alırken, "Hasoda'daki kardaşlarıma küçük bir armağan. Memnun kalırsınız inşallah..."
Hasodalı şaşkın bakışlarla sahanın kapağını açtı. Üstündeki bal damlacıkları ışıldayan, altın renginde kızarmış lokmaları görünce gözleri yuvalarından fırlayacak gibi oldu. Lokmanın sadece kokusu yetmiş, daha tadına bakmadan genzi tatlı tatlı yanmaya başlamıştı. Ne diyeceğini bilemeden birkaç defa yutkundu. Sonra "Aman efendim!" diye bir nida kopardı, "Aman efendim, bu ne nezaket, bu ne zahmet!"

88
Aşçıbaşı tevazuyla gözlerini kaçırdı: "Lafı mı olur? Sizin Enderun'da çektiğiniz zahmetin yanında bunun lafı mı olur? Biraz olsun ağzınızı tatlandırabilirsem ne mutlu bana."
Hasodalı ağladı ağlayacaktı. Bir süre ağdalı bir cümle kurabilmek için kıvranıp durdu. Sonra sadece, ama çok yürekten, "Sağ olunuz" dedi.
"Afiyet olsun" diye cevap verdi Aşçıbaşı. Ardından sesini biraz alçalttı: "Yalnız Ağa Hazretleri'nin kulağına gitmesin... Malum..."
Hasodalı sahanın kapağını hemen kapattı. Yüzü bir anda ciddiyete bürünmüştü. "Merak buyurmayınız" dedi, "Cümle kardaşla-nm namına yemin içerim ki bu bizler arasında sır olarak kalacak."
Aşçıbaşı teşekkür etti. Hasodalı ağır ağır eğilip ağır ağır doğrularak Usta'yı selamlayıp maiyetindeki içoğlanlarıyla birlikte mutfaktan ayrıldı.
Artık Aşçıbaşı için beklemekten başka yapacak bir şey kalmamıştı. Enderun'a gönderdiği yemeklerin neticesinden emindi ve bu hiç umurunda değildi. Fakat Harem'e gidenler... Düşündükçe meraktan midesi karıncalanıyor, göğsü sıkışıyordu. Sonuç alabilecek miydi acaba? Bir iz bulabilecek miydi? İçin için kendini en kötüsüne hazırlıyordu. Ama ne olursa olsun vazgeçmeyecek, bu sefer İma kıp gitmeyecekti.
89
inadına sessizdi. "Olsun" dedi kendi kendine, "Yarın bir daha denerim... Başka bir yol bulurum..."
Saklandığı kuytudan ayrılıp mutfağa doğru bir adım atmıştı ki kulağına ince, ama çok ince bir ses çalındı. Aşçıbaşı durdu. Yüreği de durmuş gibi olmuştu çünkü. Dinlemeye başladı. Çok cılızdı ses. Aklı "Acaba?" diye sorup duruyordu. Ama yüreği yanılmazdı. Ne kadar zayıf, ne kadar uzak olursa olsun, yeryüzünde ancak tek bir ses kalbini böylesine takatsiz bırakabilirdi.
Revakların altından çıkıp, parmaklarının ucuna basarak ilerledi. Ses o kadar belirsizdi ki ayaklarının altında hışırdayan çimenler bile kirli bir gürültüymüş gibi geliyordu. Aşçıbaşı en yakındaki ağacın dibinde durup dinlemeye devam etti. Ses durur gibi oldu, sonra bir anda yükseldi. Bir şarkıydı bu çünkü ve tiz perdesine gelmişti. Aşçıbaşı duyuyordu artık:
Şeb-i yeldayı ne bilir müneccimle muvakkit
Müptela-yı gama sor kim geceler kaç saattir...
Ağlamaya başladı Aşçıbaşı. Yanaklarına inen gözyaşlarıyla birlikte dizlerinin üstüne çöktü. "Şükürler olsun" dedi hıçkırarak, "Şükürler olsun..."
Bu oydu... Hayatta hiçbir şeyden bu kadar emin olmamıştı, bu onun sesiydi.
Derken başka bir ses, bağırtı gibi, azar gibi daha keskin bir ses karıştı araya ve şarkı kesildi. O dakika Aşçıbaşı'nın da gözyaşları kesilmişti. Gözlerine öfke dolmuştu. Kenetlenmiş dişleri ve sıkılmış yumruklarıyla Adalet Kulesi'nin gerisine, Harem'in kubbelerine bakıyordu. "Bekle..." dedi dişlerinin arasından bir fısıltıyla.
Koğuşa doğru yürümeye başladığında yüreğinin yarısına kızgınlık, yarısına mutluluk hâkimdi. Fakat her adımda sevinci büyüyor, öfkeyi ve acıyı içinden silip atıyordu. Kemerli küçük kapıdan geçip koğuşun önündeki avluya geldiğinde artık enikonu gülümsüyordu Aşçıbaşı.

90
Tam içeri girecekken arkasından bir ses duydu: “Neredesin sen yahu? Her yerde seni arıyorum...”
Aşçıbaşı dönüp baktı. Bekir Usta’ydı bu. Kollarını açmış, kendisine doğru geliyordu.
“Sen ne maharetli ustaymışsın yahu!” dedi sarılırken, “Danenin dibine elma koymak nereden geldi aklına?”
Aşçıbaşı mahcup mahcup gülümsedi: “Beğendiler mi?”
Bekir Usta bir kahkaha attı: “Beğenmek ne demek, bayıldılar! Bütün Harem ayağa kalktı. Haseki Sultan bile cariyelerin dane-sinden istemiş diyorlar ama ne kadar doğrudur bilemem. Sen nereden öğrendin bu işi, anlat bakalım.”
Aşçıbaşı gülümsedi. “Çok eski hikâye Usta” dedi, “Çocukluğumdan kalma... Anlatırım bir vakit.”
91
rAdem Usta o $ nıış beş yaşların Çocuğu yine esk nince de şaşkınl
Uyuyakalmi! çuvallarının üstı mencecik hazırla miş, kalfa yemej îsfendiyar gerçel kendisine teslim den kabul etmiş! sendiği, kalan ü(
Eski kalfasını düğünde, çocuğu nrken bulmuştu, korkmuş, ağzmd
“Acıktın mı 1(semiş, ekmeğini yük Matbah’taki
Büyük Matba kalfasının sesi dı
4
DÂRÜ’Z-ZEVK
A
-~\dem Usta o gün eski kalfalarından birini kucağında uyuyakalmış beş yaşlarında bir çocukla karşısında görünce çok şaşırmıştı. Çocuğu yine eski bir kalfası olan İsfendiyar’ın gönderdiğini öğrenince de şaşkınlığı bir anda meraka dönüvermişti.
93
Birkaç dakika sonra Selman elinde dumanı tüten bir tasla Küçük Matbah’a girmişti. Çocuğu görünce şaşırmış ama bir şey so-ramamış, çorbayı masaya koyup işine geri dönmüştü.
“Gel len!” demişti Âdem Usta çocuğa çorbayı göstererek. Ufaklık uzaktan tasa şöyle bir bakmış, birkaç kez havayı koklamış, sonra çuvalların üstünden inip tereddütlü adımlarla masaya doğru yaklaşmıştı. Ekmek hâlâ elindeydi. Usta bulabildiği en küçük kaşığı çocuğun eline tutuşturmuş, “Doyur bakalım karnını” demişti. Çocuk çorbayı biraz daha koklamış, Usta’ya bakmış, sonra sanki gönülsüz gibi kaşığı daldırıp bir yudum almıştı. Kaşık daha ağzındayken yüzü buruşmuştu ufaklığın. Ekşi suratıyla, sanki şikâyet eder gibi, Âdem Usta’nın yüzüne baka baka geri tükürmüştü lokmasını tabağa.
“Deyyusa bak sen!” diye kızmıştı Usta, “Beğenmedin mi işkembeyi?”
Çocuk kafasını iki yana sallamıştı ama “Hayır” deyişinde besbelli bir mana gizliydi. Âdem Usta’ya baka baka parmaklarını tasa daldırmış, kesilmiş bir yumurta parçasını tutup Usta’ya göstermişti.
Usta’nın sarkık ak bıyıkları hayretler içinde titremeye başlamışü o anda. “Yok canım” demişti içinden, “Buncacık sabi ne anlar...”
Hışımla yerinden kalkıp Büyük Matbah’a geçmiş, kalfasını bir güzel azarlamıştı: “Ulan Selman, yine kestirmişsin çorbanın terbiyesini. Hiç mi el ayarı, hiç mi akıl yok sende?”
Bağırarak hıncını alamamış, koca kazan çorbayı döktürüp en baştan işkembe temizletmeye başlamıştı Selman’a. Küçük Matbah’a geri döndüğünde ise gördüğü manzara sadece sinirini yok etmekle kalmamış, aklını da başından alıp götürmüştü:

Ufaklık mutfağın ortasında durmuş, yüzünde ciddi bir ifadeyle, bir demet sarmısağı kendisine uzatıyordu.

Âdem Usta çocuğa uzun uzun baktıktan sonra yanma gitmiş, dizlerinin üstüne çökerek masum yüzünü okşayıp sormuştu: "Kimsin len sen?" Çocuk sanki tenbihli gibi cevap vermemiş, sadece sıkı sıkı yumruk yaptığı diğer elini uzatmıştı. Âdem Usta çocuğun

elindeki kâğıdı o zaman fark etmişti. Açıp bakmış ve gülmeye do-nakalmıştı. Kâğıtta "Pir-i Lezzet" yazıyordu.
"Ülen îsfendiyar" demişti kendi kendine. Eski kalfasının çocuğun kim olduğuna dair neden tek bir kelime dahi bilgi vermediğini şimdi anlamıştı. Çünkü bir mucize duruyordu karşısında. Yeryüzüne bin yılda bir ya gelir ya gelmez, nadide bir yetenek... Yeryüzündeki her aşçının bildiği ama bugüne kadar kimsenin göremediği bir efsane, yaşayan bir mucize! Bir mutlak damağa sahip, cümle tatları en ince ayrıntısına kadar ayırt edebilen ve yeryüzündeki tüm lezzetlere hükmedebilen, aşçılık zanaatının kutsanmışı ve yeryüzündeki tüm lezzetlerin hükümranıydı Pir-i Lezzet.
Ve işte şimdi tam karşısında duruyordu...
Onun varlığı, sadece kendisi için değil, yeryüzündeki tüm aşçılar için de önemliydi. Pir-i Lezzet'ten yayılan kudretin dünyadaki tüm aşçıların maharetine maharet, tüm yemeklerin lezzetine lezzet katacağına inanılırdı. Önceki Pir-i Lezzetlerin dönemlerinde ınm mutfakların altın bir çağ yaşadığını anlatırdı eski kitaplar. Sadece yemeklerin değil, cümle zerzevat ve meyvenin ve baharatlara ve hatta etlerin bile cana geldikleri, en tatlı mahsullerin yetiş-m, en bereketli hasatların yapıldığı söylenirdi. Pir-i Lezzet'ten lan ışık tarlalara, bahçelere, bostanlara, çiftliklere, ağıllara ve eslere, oradan mutfaklara ve aşçıların ellerine ve nihayet dalara vuracak, bolluk, bereket, keyif ve şifa devri, yani lezze-altın çağı yeniden başlayacaktı.
Bu çocuk yetiştirilmeliydi...
Ve Âdem Usta bunu nasıl yapacağını çok iyi biliyordu. O da ından öğrenmişti, ustası da kendi ustasından. Kuşaklardan bu yetiştirmek için Pir-i Lezzet'i bekleyen bir gelenekten ge-u Âdem Usta. Ve bu kutsal görev kendisine nasip olmuştu.

Çocuğun kendisine ve yeni evine alışması için biraz vakit geçmesini beklemişti Usta. Onun geçmişini, yaşadıklarını bilmiyordu ama yüreğinin korkuyla dolu olduğu apaçık ortadaydı. Uyumaya korkuyordu ufaklık. Ne zaman dalacak gibi olsa sıçrayarak gözlerini açıyor, nefes nefese etrafına bakıyor, nerede olduğunu anlamaya çalışıyordu. Uykuya daldıktan bir süre sonra "Anne" diye sayıklamaya başlıyor ve ter içinde ağlayarak uyanıyordu. Neyse ki Âdem Usta her kâbusunda yanında oluyor, şefkatli elleri ve sevgi dolu sesiyle çocuğu sakinleştiriyor, tekrar uykuya dalmasını sağlıyordu. Zaman ilerledikçe kâbuslar seyrelmiş, geceler düzene girmeye başlamıştı. Çocuğun çevresine, etraftakilerin de çocuğa alışması hiç de zor olmamıştı. Zaten sakin bir yapısı vardı ufaklığın. Varlığı ile yokluğu belli değildi. Yaptığı ender yaramazlıkları ve sakarlıkları da o sevimli gülümsemesiyle çabucak affettiriyordu. Güzel yüzüne çok yakışan yeşil gözleriyle, usluluğuyla ve sevimliliğiyle kısa zamanda tüm Dârü'z-Zevk'in sevgilisi olmuştu.

Âdem Usta, yüksek duvarlarla çevrili geniş bir koruluğun içine inşa edilmiş beş konak, bir hamam ve çeşitli müştemilat binalarından ibaret olan Dârü'z-Zevk'in yani Zevk Evi'nin Baş Aşçısı'ydL

Adı üstünde, Darü'z-Zevk, bir insana yeryüzünde yaşayabileceği tüm zevkleri tattırmak için hizmet veren bir yerdi. Sadece bir umumhane, meyhane, kumarhane ya da afyon tekkesi değildi burası. Ağaçların ve cennet köşelerini andıran bahçelerin içindeki beş konakta, müşteriler hususi odalarda ağırlanır, dilerse afyonun en hasından, şarabın en dolgunundan içer, kendine kuş sütünün bile tamam olduğu sofralar kurdurur, canı çekerse gönlünü İstanbul'un en güzel ve ateşli dilberleriyle eğlendirir, isterse meşke dalar, rakkaselerle gerdan kırar, canı sıkılırsa aşağı iner, diğer ehl-i keyiflerle sohbete dalar, şiirler, kasideler dinler, sözün bittiği yerde barbuta başlar, zevk u safadan hamlayan bedenini ata binerek, ağaçların, çiçeklerin arasında yürüyerek ya da erkek güzeli pehlivanlarla güreş tutarak canlandırır, olmazsa hamama gider, bedenini tellaklara gülsuları, misklerle ovdurur ya da hararette göbek taşlarını bile geride bırakan hamam âlemlerine katılırdı.

İşte böyle bir yerdi Darü'z-Zevk. Orada kesesinin ağzını açmasını bilen herkese göre bir zevk mutlaka bulunurdu.

Sahibesi Sirrah isminde bir kadın olan Darü'z-Zevk, Boğaz'ın öte yakasında, Üsküdar'dan at binimi iki saatlik mesafede bir tepenin gerisinde, gözlerden ırak bir mevkideydi. Dışarıdan bakan biri, yüksek taş duvarlardan ve çoğu zaman sıkı sıkı kapalı duran çift kanatlı demir bir kapıdan başka hiçbir şey göremezdi.

Sirrah eski bir rakkaseydi. Cemiyette pişmiş, feleğin çemberinden kırk bir defa geçmişti. Bu âlemde gizliliğin ne denli önemli olduğunu çok iyi bilir, müşterilerine yaşadıkları her şeyin bu duvarların gerisinde bir sır olarak kalacağını temin ederdi. Öyle herkes giremezdi Darü'z-Zevk'e. Sirrah, birisini evinin kapısından sokmadan önce, güvenilirliğini kanıtlamış daimi bir müşterinin kefaletini isterdi. Bütün müşterileri elbette paralı ve itibarlı kimselerdi. Öyle ki birinin ismi Darü'z-Zevk ile anılacak olsa İstanbul'da yer ferinden oynar, makamlar yıkılır, kelleler yuvarlanırdı.

Sirrah kapıdan içeri adım atan her müşteriyi, yanında ay par-<psı gibi dört oğlanla birlikte bizzat karşılardı. Bade misali eski-~çe tatlanan o dilinden damıttığı laflarla müşterisini iyice bir ohladıktan sonra kaç gün kalacağını sorar, parasını peşin . Sonra oğlanlar adamı tepeden tırnağa soyarlar, has ipekten a işlemeli bir entari giydirirlerdi. Üzerinden çıkan her şeyi "ete alıp, kasanın altın anahtarını da bir ibrişime geçirip, mayon misali müşterinin boynuna asarlardı. Ardından müşteri, ej-1 yapılı dört zenci kölenin taşıdığı, perdeleri atlastan, minder-kaz tüyünden bir tahtırevana bindirilip hamama götürülürdü, bir güzel yıkanıp paklandıktan sonra da kalacağı konağın ına teslim edilirdi. Gerisi artık keyfine ve nefsine kalmıştı.

Müşteri, çok önemli bir vukuat olmadığı sürece, Sirrah'ı bir daha parasını peşin ödediği günlerin bitiminde görürdü. Evinde herkesin attığı her adımı takip eden Sirrah, o son gün geldi-müşterisinin beğendiğini bildiği şeyleri, kadın, şarap ya da yanma alıp sözüm ona veda ziyaretine gider, "Müessese-diyerek ikramını yapardı. Sonra o tatlı dilini yine çıkarırdı
97
deliğinden. "Sizin gibisini görmedi bu ev"ler, "Tadınıza doyama-dık"lar, "Falanca hanende ateşinizle yanıp tutuşur hâlâ"lar ve en nihayet "Kalmaz mıydınız birkaç gün daha?"lar...
Gedikli müşteriler bu numaraları yemezdi tabii ki fakat müşteri yeniyse boynundaki altın anahtarı illa ki çıkartır, emanetteki kesesinden üç ya da dört günlük daha altın alınmasını rica ederdi.
Yeniyetme bir akrabasını ya da bir ahbabını kefaletiyle Da-rü'z-Zevk'e sokmuş bir gedikli müşterinin en korktuğu şey, Sir-rah'ın bu son gün ziyaretleriydi. Böyle bir mesuliyetin altına girenler, kefil oldukları kişinin kaç gün kalacağını öğrenirler, zaman dolup da hâlâ dışarı çıkmadıysa gidip evin kapısına dayanır, zavallıyı Sirrah'ın pençesinden almaya çalışırlardı.
Bazen de tam tersi olurdu. Kimileri, özellikle tüccarlar ve siyasiler, hasımlarının kanlarına girip onları kasten Darü'z-Zevk'e yollar, Sirrah'a da fazladan ödeme yaparlardı. Adamın işi daha o dakika bitmiş sayılırdı.
Sözün özü, yeryüzündeki tüm günahların toplandığı bu evin şakaya gelir tarafı yoktu. Nice hayatlar sönmüş, nice yuvalar yıkılmış, nice servetler eriyip gitmişti Darü'z-Zevk'te. İsmini, itibarını, hanını, hamamını, hatta ve hatta kendisini bu evde bırakan nice insanlar vardı ve Âdem Usta da bu insanlardan biriydi.
#
Aşçıbaşı'nın Darü'z-Zevk ile ilgili ilk hatırası, Âdem Usta'dan aldığı ilk aşçılık dersiydi. Mutfaklar, Darü'z-Zevk'in hemen girişindeki ana bina olan ve Büyük Konak denen üç katlı yapının zemin katındaydı. İki, hatta üç kısma ayrılıyorlardı. Hemen girişte ana binadan sekiz on ar-şınlık bir çıkıntı yapacak şekilde inşa edilmiş yapıya Küçük Mat-bah denirdi. Bu mekân, dört beş arşınlık dar bir koridorla, konağın zemin katının neredeyse dörtte üçünü kaplayan Büyük Matbah'a bağlanır, bu mutfağın öte duvarına paralel uzanan bir diğer koridor da aşçı ve yamakların koğuşlarına açılırdı.
98
Geleli ne kadar zaman olmuştu anımsamıyordu. Ama birkaç haftadan fazla değil gibiydi. Küçük Matbah'ta kuru fasulye taneleriyle oyun oynuyordu. Usta da pencere altındaki tezgâhın başındaydı. "Gel buraya" diyerek onu yanma çağırmış, sonra kucakladığı gibi taburenin üstüne çıkarmıştı. Tezgâhın üstünde bir tutam tuz, küçük bir kâse bal, yarım bir limon ve küçük bir kırmızı biber vardı. Usta hepsinin tadına bakmasını istemişti. Aşçıbaşı da bakmıştı. Tuz tuzlu, limon ekşi, bal tatlı, biber de acıydı.
"Bunlara tat denir" demişti Usta. Sonra küçük bir havuç almış, çabucak soymuş, üzerine limon sıkmış, biraz da tuz gezdirmişti. "Ye" demişti uzatarak. Aşçıbaşı havucu kemirirken ince iki dilim de peynir kesmişti. Birinin üstüne bal dökmüş, diğerinin üstüne ¿e boylamasına ikiye böldüğü kırmızı biberi koymuştu. "Ye" de-■işti bir kez daha.

Aşçıbaşı biberli peynirden ısırdığı lokmayı yuttuktan sonra, " diye devam etmişti Âdem Usta, "Bunlara da lezzet denir, topu dört tat vardır ama lezzetler sonsuzdur."
Bu ilk dersi asla unutamamıştı aşçıbaşı. Aynı peynirin tatlıyla ince başka, acıyla birleşince bambaşka bir lezzete dönüşmesi k aklıyla büyü gibi, mucize gibi gelmişti. Taburenin üstünde ğı o an, mesleğine âşık olduğu an olmuştu işte.
Ondan sonraki iki yıl boyunca sadece oyun oynamışlardı Âdem 'yla. O koca mutfağın içindeki her şey, bütün o kap kacak, er, meyveler, peynirler, çuval çuval zahireler, hepsi oyun-olmuştu.
En sevdiği ve en sık oynadıkları oyun "Ne eksik, ne fazla?" du. Âdem Usta yemeğin bir malzemesini eksik ya da fazla bazen hiç koymaz, bilmesini isterdi. Çocuğun lezzetlere karşı doğal bir yeteneği vardı. Tat bozukluklarını hemen fark edi-Fakat bir aşçı adayı için bu yeterli değildi. Bozuklukların kaynaklandığını, neyin ne kadar eksik ya da fazla olduğunu »bilmesi gerekiyordu ki bu da sırf yetenekle olacak iş de-Ciddi bir bilgi ve görgü de kazanması gerekiyordu.
99
Bir taraftan da damağını tanımayı öğreniyordu Aşçıbaşı. Dikkat kesiliyor, hangi lezzetin ağzının neresinde, dilinin ucunda mı yoksa gerisinde mi yoksa damağında ya da yutağında mı patladığını ayırt etmeye çalışıyordu.
Deniyor, yanılıyor, keşfediyor, her şeyin tadına bakıyor, ustasının ilk öğütlerini ise asla aklından çıkarmıyordu: "İyi bir aşçı yemek seçmez. Hiçbir şeyden tiksinmez. Aslında yeryüzünde sadece iki tür yemek vardır: iyi yemek ve kötü yemek. Bir aşçı ya beğenir ya beğenmez. Ama mutlaka tadına bakar."
Öyle de yapıyordu. Turşuyla balı karıştırıyor, ince bir uskumru parçasını çiğ çiğ ağzına atıyor, revaninin üstüne acı biber ve kimyon serpmeyi deniyordu. Çoğu zaman güzelim yemekleri ve tatlan berbat ediyordu elbette. Ama birçok "leziz ikili"yi, yani sumağı soğana yakıştırmayı, maydanoz ile narı, karnabahar ile yeşil zeytini, tahin helvası ile limonu bu şekilde keşfetmiş, soğanın aslında tatlı bir şey olduğunu, sarmısağın közlenince ayrı, yağda kızartılınca apayrı bir lezzete dönüştüğünü oyun oynayarak öğrenmişi!
Yedi yaşma geldiğinde, Âdem Usta boyuna uygun bir bıçak hediye etmiş, bir öğüt daha vermişti: "Ehil aşçıya tek bıçak yeten Ucuyla oyarsın, namlusuyla doğrarsın, dibiyle soyarsın..."
Nasihatin akabinde ensesine inen bir şaplakla resmen çıraklık mertebesine ulaşmıştı Aşçıbaşı. Oyun devrinin sona ermesi canını biraz sıkmıştı tabii ki. Ama mesleğine çoktan sevdalanmış bir aşçı adayı olarak yeni yükümlülüklerine kısa zamanda alışmıştı. Bir taraftan mutfağın işlerine koşturuyor, bir taraftan da can kulağıyla ustasını dinliyordu: "Lezzet denen şey altı kattan ibarettir.; En başta 'dört esas tat' vardır: Tatlı, tuzlu, acı ve ekşi. Bunlar bir başlarına ya da birleşerek, lezzetin ana makamını, nüvesini, çekirdeğini oluştururlar. Sonra 'temaslar' gelir. Her lezzet ağza kendine has bir şekilde temas eder. Kimi dolgundur, kimi zayıf kalır.! Kimi dişleri kamaştırır, ağzı sulandırır, kimi ısıtır, kimi şerir tir. Üçüncü sırada 'satıh' gelir. 'Satıh', 'temaslar'a seslerin de hil olmuş halidir. Lezzet vardır çıtırdır, lezzet vardır kıtırdır, zısı yumuşacıktır, bazısı pütür pütür. Tat dile temas ettikten, a"

sathı keşfettikten sonra sıra 'ıtırlar'a gelir. Itırlar çok önemlidir, zira lezzetler ancak kokuyla birlikte tamama ererler. Öyle ki kokusu olmayan lezzet diye bir şey mümkün değildir. Lezzetin beşinci katı 'zevahir'in, yani 'görünüş'ün evidir. Lezzetin göze vur-■nış, gözleri de doyurmaya başlamış halidir. Her lezzet zevahiri île bir bütündür. Göz görmez ise, dil, damak ve burun da yabancılaşır. Son olarak altıncı katta, yani en derinde 'hisler' vardır. İnsanların çoğu fark edemez ama her lezzet mutlaka ve mutlaka bir hatırayla, maziden gelen bir duyguyla alakalıdır. Lezzetler insanın geçmişidir ve duyguların bir başka lisana tercümesidir..."
Âdem Usta durmuş, susmuş, Aşçıbaşı'nın karmakarışık olmuş Sözlerinin ta içine biraz baktıktan sonra tek bir soru sormuştu: "Hiç düşündün mü bir insan bir yemekten neden nefret eder ya da çok sever?"
Aşçıbaşı karmakarışık olmuş kafasını iki yana sallamıştı.
"Çünkü o yemekle ilgili muhakkak bir hatırası vardır" demişti "O lezzeti her tattığında o hatırayla birlikte, hatıranın hissi yeniden uyanır. Unutma: Lezzet ağızda başlar, ama zihinde bi-Senin kabiliyetin lezzetlerin uyandırdığı tüm gizli hislere hük-cek kadar kuvvetli. İşte evlat, sen asıl bunu öğreneceksin, senin işin eti kararında, çorbayı kıvamında pişirmek değil, hislere hükmetmeyi öğreneceksin!"
İçinde heyecanla birlikte bir korkunun da büyüdüğünü hatır-Aşçıbaşı. "Nasıl? Nasıl yapacağım, nasıl öğreneceğim?" sormuştu titreyerek.
Âdem Usta gülümsemiş, elinin tersiyle onun yanağını okşa-"Benden değil..." demişti sakince, "Benim ilmimin ve irfa-çok ötesinde işler bunlar. Ama sana kimlerin öğreteceğini ı. Hiç acele etme. Önce ehil bir aşçı haline geleceksin, uzun bir yolculuğa çıkacaksın."
bir yolculuk..."
Usta'mn bu sözleri kafasında yankılanıp durmuş, sonraki yü-lar boyunca başını yastığa her koyuşunda göreceği bir rüya, daha doğrusu içini sıkan bir kâbus olarak aklına ve hayatına kazınmışa.
O zamanlar farkında değildi ama, tam da Âdem Usta'nın hesap ettiği gibi hızlı öğreniyor, çabuk gelişiyordu. Aslında tam olarak öğrenmek de denemezdi yaptığı şeye. Daha çok kendini bildi bileli yemek yapıyormuş gibi davranıyordu. Tarifleri ezberlemek şöyle dursun, bir yemeğin nasıl yapılacağını düşünmüyordu bile. Eline bıçağı alıp tezgâhın başına geçiyor, akıl almaz bir sezgiyle sadece kesiyor, doğruyor, karıştırıyor ve pişiriyordu...
Dokuz yaşına geldiğinde koca bir mutfağı tek başına çekip çevirecek seviyeye gelmişti Aşçıbaşı. Fakat Âdem Usta yine de başını boş bırakmıyor, bütün işi tek başına götürmesine müsaade etmiyor, yemeklerine mutlaka müdahale ediyordu. Bu zaman zaman kalbinin kırılmasına, hatta öfkelenmesine sebep oluyordu ama Us-ta'nın da bir bildiği vardı elbette: Yaşı büyüyüp bilgisi ve becerisi arttıkça, gücü de yükselmeye başlamıştı. Lâkin daha çok toydu, eğitimini tamamlamamıştı ve o sıradışı yeteneğini denetleyebilecek seviyede değildi. Tek başına yaptığı yemekler Darü'z-Zevk'm müşterileri üzerinde beklenmedik etkiler gösterebilirdi. Bir defasında da göstermişti zaten...

Mutfağın telaşlı bir günüydü. Büyük Matbah'ta özene bezene gülabiye yapmaya koyulmuştu. Bol sadeyağda erittiği balın içine badem sübyesini koymuş, nişastasını eklemiş, kıvama gelmesini bekliyordu. Heyecanlıydı, çünkü az sonra, ilk defa bir tatlıda misk kullanacaktı. Mutfağın en kıymetli malzemelerinden biri sayıla* küçük billur şişenin tıpasını tam açmak üzereydi ki Âdem Usa gelip bütün işi elinden alıvermişti.

O hengâme arasında farkında olmadan biraz hoyrat davranmışa Usta. Aşçıbaşı da çocuk aklıyla duruma içerlemiş, Küçük Matbah'a kaçmıştı. Hırsını nereden, nasıl çıkaracağını düşünürken Selma» Kalfa'nın şerbet için getirdiği vişne şurubuyla koca bir kova kar gözüne çarpmıştı. O sinirle kar helvası karmaya başlamıştı Aşçıbaşı. Kıvamını bir güzel tutturduğu helvanın üstüne taze karada

parçaları serpiştirmekteyken, Âdem Usta Büyük Matbah'tan seslenerek başka bir iş buyurmuş, Aşçıbaşı da helvayı tezgâhın üstünde bırakıp gitmişti. Bu sırada mutfağa giren bir hizmetlinin, helvayı Yeşil Konak'a gidecek soğukluklardan biri zannederek alıp götürmesi felaketin başlangıcı olmuştu. Çeyrek saat kadar sonra, Yeşil Konak'tan yükselen naralar ve küfürlerle inlemeye başlamıştı Darü'z-Zevk...

Hizmetli kar helvasını, konağın alt odalarından birinde, bir taraftan saz dinleyerek barbut atan dört ehl-i keyfin önüne koymuştu. Afyondan ve şaraptan zaten kafaları dumanlı, içleri de yanmış vaziyette olan bu dört adam, önlerine konduğu gibi helvayı silip süpürmüşler, akabinde de birbirlerine pis pis bakmaya başlamışlardı.

Aşçıbaşı helvayı nasıl bir hırsla kardıysa artık, adamların o güne kadar zarafet kisvesi altına sakladıkları tüm öfkeleri bir anda açığa çıkıvermiş, her söz, her hareket batmaya, akabinde kaşlar gözler oynamaya başlamış, kibar perdeden laf değdirmeler dakikalar içinde o güne kadar ağızlarına almadıkları galiz küfürlere dönüşmüş, en nihayet içlerinden birinin som gümüşten helva kârini yanındakinin kafasına geçirmesiyle kıyamet kopuvermişti.

Darü'z-Zevk'in hizmetlileri kopan gümbürtüye yetişip içeri iklerinde, gördükleri manzara karşısında gülsünler mi ağla-mı bilememişlerdi.

Zavallı sazendeler korkudan bir köşeye pismiş, olan biteni deh-ve hayretle izliyorlardı. Dört misafirden en ufak tefek olanı, ki kendisi namlı bir Ga-bankerinin biricik evladı olarak bilinirdi, çıngar çıktığı anda heyetinden kaptığı tamburla hasmını önüne katıp kovalamaya ıış, zavallı tamburi ise baba yadigârı tamburunun bir beyza-söbü kafasında, sade sapı kalana kadar parça parça oluşunu lü ve çaresiz gözlerle izlemek zorunda kalmıştı.

Kapalıçarşı'da sarraf dükkânları olan bir diğer ehl-i keyif ise, rinde "a"sını uzata uzata "cânım efendim" diye konuşma-meşhur deri tüccarını altına almış, bir taraftan ümüğünü

sıkmakta, bir taraftan da "Efendinin canını sinkaf ederim senin" diye bağırmaktaydı.

Hizmetliler kar helvasının verdiği öfkenin kudretiyle birer canavara dönüşen kibar beyzadeler karşısında aciz kalınca Sirrah'm kölelerine haber vermişlerdi. Büyük Konak'tan koşup gelen yarını düzine kadar insan azmanı, misafirleri önce zapt etmeye çalışmış, beceremeyince de bayıltana kadar dövmek zorunda kalmışlardı.
Kavganın neden çıktığını kimse anlayamamış, Sirrah zararı tazmin ve meseleyi örtbas etmek için kese kese altın dökmüş, bu olay da Âdem Usta ile Aşçıbaşı arasında, hatırladıkça birbirlerine bakıp muzip muzip gülümseyecekleri küçük bir sır olarak kalmıştL
Aşçıbaşı'nın Darü'z-Zevk'teki günleri işte bu şekilde, çoğu zaman meşgul ama her fırsatta da neşeli bir halde geçip gitmekteydi.
On bir yaşma gelmişti artık... Ve bir gün...
Ve bir gün, hiç unutmuyordu, Küçük Matbah'taydı.
Sakin bir günün öğle üzeriydi ve elma dolması yapmakla meş-gul olan Âdem Usta'nın verdiği mayhoş kokulu bir parça ekşi elmayı, incecik kabuğuyla birlikte küçük küçük kemiriyordu.
Matbahların üzerinde yükselen iki geniş kattan oluşan, pencereleri demir kafesli Büyük Konak'ta misafir ağırlanmaz, burası evnı sahibesinin hususi dairesi, haremi ve talimhanesi olarak kullan»-! lirdi. Sirrah hâzinesini burada saklar, kendi payına düşen zevkle-; rin tadına burada bakar, çocuk yaşta satın aldığı kölelerini burada tutar, her birini kabiliyeti ya da mizacına göre hanende, sazende rakkas, uşak ya da fedai olarak burada yetiştirirdi. Sevecenlik; da şefkat gibi duyguları uzun yıllar önce çıktığı hayat yolunJ kaybetmiş ve çoktan unutmuş olan Sirrah'ın şahsi denetiminde bu konak, Darü'z-Zevk'in içinde saklı bir çilehane gibiydi âdeta.
Mutfağın sükûnetini Sirrah'm Büyük Konak'tan gelen sesi! zuvermişti bir anda. Biraz sonra kendisi de mutfağın ağzında! lirmişti. Öfkeliydi, gözlerinden ateş çıkıyordu. Yanında ise Aş başı'nın kısacık hayatı boyunca gördüğü en güzel şey duruyor Omuzlarından dökülüp beline kadar inen kuzgun rengi saçları^
104
ve çekik ama kocaman gece karası gözleriyle hemen hemen kendi yaşlarında güzel mi güzel bir kız çocuğu...
Öyle zayıftı ki giydiği koyu mavi entari üstünden dökülüyor, çıplak bilekleri her an kırılıverecekmiş gibi görünüyordu. Avurtları çökmüş, sivri çenesi ve o minnacık burnu iyice ortaya çıkmıştı. Ama gözleri... Sirrah'ın şiddetinin bile alt edemeyeceği kadar kararlı, hiçbir cezanın, hiçbir eziyetin söndüremeyeceği kadar dirayetli bir inat fışkırıyordu o kara gözlerinden.
Ağzında elma parçasıyla öylece kalakalmıştı Aşçıbaşı. Ekşi elmanın kokusu ve lezzeti o anın büyüsüyle öyle bir bütünleşmişti ki aradan yıllar geçtikten sonra bile, "elma kokulum" diye sevecekti kızı.
105
Kızın kılı kıpırdamamıştı. Bakışlarını masadan öteye kaçırmış, etrafta kimse yokmuş gibi öylece bakınmaya başlamıştı. Sir-rah'ı iyice çileden çıkarmıştı bu durum. Kızı kucağına aldığı gibi fasulye dolu tabağın başına oturtmuş, sertçe "Ye kız!" demişti.

Ufaklık yine oralı olmamıştı. Gözlerini boşluğa dikmiş öylece duruyor, insanı delirtecek kadar sakin görünüyordu. Hatta hafifçe gülümsüyor gibiydi. Yüzünde çakıp duran öfke kıvılcımları ise ancak çok dikkatli bakınca anlaşılabiliyordu.
Sirrah'ın sabrının taşması fazla uzun sürmemişti. Kaşığı kaptık gibi tabağa daldırmış ve kalın parmaklarıyla kızın yanaklarını mengene gibi sıkarak zorla açtırdığı ağzına yemeği tıkıvermişti. Kaşık ağzına göre çok büyüktü kızın. Girerken dişlerine çarpmış ve seıt bir "tak" sesi çıkarmıştı. Kızcağız acıyla gözlerini yumduğunda kendi yüreğinin de cız ettiğini hatırlıyordu Aşçıbaşı. "Ağlayacak şimdi..." diye düşünmüştü ama beklediği gibi olmamıştı. Küçük kız acı ifadesini yüzünden çabucak yok etmiş, sonra kafasını çevirip sahibesine baka baka lokmasını çiğnemeye koyulmuştu, fer kazanmış gibi sinsice gülümsemişti Sirrah. Âdem Usta'ya ; nüp "Gördün mü?" demişti, "Lisanıyla konuşmasını bileceksin—
Sirrah herkesle lisanına göre konuşmasını biliyordu elbette kucağında oturan çocuk hakkında daha öğrenecek çok şeyi oL ğundan habersizdi. O konuşurken küçük kız çiğnemeyi bir a: kesmiş ve ağzında ne var ne yoksa Sirrah'ın suratına püskürtüve mişti. Hemen ardından yan gözle Aşçıbaşı'na bakıp çok küçük' gülücük atmış ve başına gelecekleri sakince beklemeye koyulma
Aşçıbaşı da güldüğünü, hatta ufak bir kahkaha attığını hat' yordu. Fakat neşesi çok kısa bir andan öteye geçememişti. Çü Sirrah'ın gazabı hiç vakit kaybetmeden sahneye çıkmış ve ara geçen onca yıla rağmen hatırlayan herkesin hâlâ yüreğini inci: bir zulüm örneği sergilemeye koyulmuştu.
Sirrah, kızı önce yere çarpmış, sonra kendisi de ayağa fırla iki tekme atmış, saçlarından tutarak ayağa dikmiş, ardından bir katla tekrar yere yapıştırmış, sonra saçlarından sürüye sürüye mutfak arasındaki koridora götürmüş, ardiye olarak kullandı

küçük, penceresiz, soğuk ve karanlık odaya fırlatıvermişti. Kızcağız tekmelenirken de yerde sürüklenirken de ağlamamış, tek bir acı ya da korku sesi bile çıkarmamış, sadece bir an, çok kısa bir an, Aşçıbaşı'nın gözlerine bakmıştı.
Sirrah, "Hiçbir şey vermeyeceksiniz! Ne bir lokma ekmek, ne bir yudum su!" diye nefes nefese bir tehdit savurduktan sonra döşemeleri zangırdatarak çıkıp gitmiş, mutfaktakileri kirli bir sessizlikle baş başa bırakmıştı. Âdem Usta, başı öne düşmüş bir şekilde, elmaları dolma içiyle doldurmaya koyulmuştu sessizce. Dişleri öfkeyle sıkılıydı hâlâ ama yüzünü yılgın çizgiler istila etmişti.
Zor bir işi vardı zaten Usta'nın. Zor müşterilere zor yemekler dı. Hayatı da kolay değildi hiç. Bir düşmüş, daha da kalka-ıştı ama susmak, sineye çekmek zorunda kalmak başka hiç-zahmete benzemiyordu işte.
Aşçıbaşı ise, Usta'nın doldurduğu elmaları kapaklarını kapa-tepsiye sıralamaya başlamıştı. Eli işteydi ama aklıyla kulak-o karanlık odanın karanlık kapısının önünde kalmıştı. Gözleri en bile kızın o son bakışları geliyordu aklına. O günün na-' olup da geçip gittiğini hiç bilememişti. İki mutfak arasında gi-gelirken, o kapının önünden her geçtiğinde adımlarını yavaş-„ kulaklarını iyice kabartmıştı ama nafile. Ne bir ses, ne bir ■; en ufak bir tıkırtı dahi duyamamıştı.

Nihayet gece çökmüş, el ayak çekilmiş, Darü'z-Zevk konaklar-yükselen şen kahkahalara ve şehvetli naralara teslim olmuştu, şı'nın aklı ise hâlâ kızdaydı. O odanın ne kadar soğuk ve olduğunu düşündükçe ürperiyor, o da kızla birlikte üşü-korkuyordu. Derken aklında küçük bir fikrin kıvılcımı çakı-:. Kimseyi uyandırmamak için yemenilerini bile giymeden, arının ucuna basarak odadan çıkmış ve Büyük Matbah'a ti. Yüksek pencerelerden vuran ayışığının yardımıyla, ama da el yordamıyla, bakliyat çuvallarının arasında dibinde azı-kalmış bir tanesini bulmuş, içindekileri bir kuytuya bo-ve zemine vuran nohut tanelerinin çıkardığı tıkırtıların

dinmesini bekledikten sonra, yine parmaklarının ucunda o karanlık kapıya doğru yürümeye başlamıştı.

Elinde çuvalla bir süre içeriyi dinlemişti Aşçıbaşı. Hiç ses gelmeyince kulağını kapıya yapıştırmıştı ama en ufak bir şey bile duyamamıştı. Korkmuştu... Daha önce de korktuğu, hem de çok; korktuğu olmuştu ama bu sefer bambaşka bir ürpertiydi hissettiği. | İçinde titrek bir ses "Ya bir şey olduysa" diye fısıldayıp duruyordu. Kapıyı çalmaya niyetlenmiş ama çıkacak sesten çekinip vazgeçmişti. Çaresiz, çuvalı kapının altından sokup itmeye başlamışa. Ortalık öyle sessizdi ki ahşap döşemeye sürtünen kaba dokunmu| keten kumaştan yükselen çirkin hışırtı bile kulak tırmalıyordu.

Derken aniden, kapının gerisinden "Hii" diye bir korku nida ve akabinde küçük birkaç patırtı yükselmişti. Aşçıbaşı ne yap cağını bilememiş, çuvalı geri çekmeye yeltenmiş, sonra vazgeç miş, telaşla kapının altına eğilip "Korkma, korkma, benim" fısıldamıştı.

Kapının ardı yine sessizliğe bürünmüştü. Aşçıbaşı yanaş ahşap döşemeye yapıştırmış, alttaki aralıktan içeri bakmaya lamıştı. Başta zifiri karanlıktan başka bir şey görememişti elt ama bir süre sonra önce bir gölge kıpırdamış, ardından kapı' altından gelen bir fısıltı dokunuvermişti kulağına: "Sen kimsin?

Elinde olmadan gülümsemişti Aşçıbaşı. Dudaklarını kapı altına biraz daha yaklaştırarak "Benim" demişti, "Bugün matb tâki..."

Kız cevap vermemişti ama Aşçıbaşı devam etmişti: "Al bı sarın... Soğuktur orası..."

Kız yine cevap vermemişti ve Aşçıbaşı, o tecrübesiz yürejş küçük çıtırtılar hissetmeye başlamıştı. Ama bir süre sonra çii yavaş yavaş hareketlenmişti. Kapının altından içeri doğru çe1 yordu. Hemen doğrulmuş ve yardım etmeye koyulmuştu Aşçıb Fazla uzun sürmemişti. Çuval içeri girmiş ve ortalık yine ses liğe bürünmüştü.

v;

vı

Aşçıbaşı kapının önünde, dizlerinin üstünde kalakalmıştı. Kızın sessizliğine içerlemişti biraz ama kendini mutsuz hissettiğini de söyleyemezdi. İşinin bittiğini, her an birinin gelebileceğini biliyordu fakat hiç gitmek istemiyordu kapının önünden. Kalmak için bir bahaneye daha ihtiyacı olduğunu düşünmüştü ve onu da hemen icat edivermişti.

Tekrar kapının altına eğilip "Aç mısın?" diye sormuştu. Cevap beklemiş, gelmeyince de fısıltısını biraz daha yükseltmişti.

Neden sonra kapının gerisinden, yalancı ve inatçı olduğu aşikâr fair ses "Değilim..." diye cevap vermişti. Aşçıbaşı yine elinde olmadan gülümsemiş ve yokluğunu belli etmemeye çalışarak ayağa kalkıp mutfağa doğru yürümeye başlamıştı. Ne yapacağı hakkında ; çok bir fikri yoktu. Işık yakamayacağım, yaksa bile gürültü çıkar-| nadan yemek yapamayacağını biliyordu. Düşünüp dururken bir-ı burnunda dolaşıp duran kokuyu fark etmişti, elma kokusunu...
ları da kendisini tezgâha doğru götürmüştü zaten. Elini, sanki ■ yer apaydınlıkmış gibi ileri doğru uzatmış, Âdem Usta'nın tez-üstünde unuttuğu iki küçük elmaya dokunmuştu.
Bir bıçak bulup, elmaları soymadan, sessizce ve incecik di-emiş, ardından nasıl götüreceğini düşünmeye başlamıştı. Gü-çıkarmadan alabileceği birkaç tabak bulmuştu ama hepsi de ı büyüktü, kapının altından geçmezlerdi. "Bir mendil, bir peşkir diye fısıldamıştı kendi kendine. Derken kafasında bir şim-l daha çakmıştı. Bıçağı tekrar eline alıp, gecelik entarisinin etek dan bir parça kesmiş ve elmaları özenle üstüne yerleştirmişti.
Tam kapının önüne geri dönecekken durmuştu Aşçıbaşı. Adını iadığı bir eksiklik hissetmişti çünkü. Yemek yaparken doğ-ve yanlışları, fazlaları ve eksikleri garip bir lisanda kendi-> fısıldayıp duran içgüdüleri, elmanın tek başına yeterli olma-söylüyorlardı. İçinde hissettiklerini tam olarak karşılaması idmanın biraz daha tada, başka bir kokuya ihtiyaç duyduğunu Korlardı. Böyle bir tarafı acı, genzi yakan ama bir tarafı da güneşi gibi buram buram huzur ve mutluluk kokan...
109
O güne kadar tanıdığı tüm kokuları yıldırım hızıyla aklından geçirmeye başlamıştı. Ne zor şeydi insanın hislerini bir başka dile tercüme etmesi. Hiçbiri tam anlatamıyordu. Ya eksik kalıyor, ya da fazla geliyordu. Ama sonunda bulmuştu Aşçıbaşı. Zihninden geçirip durduğu kokulardan biri hislerine karşılık gelecek gibiydi
Tüm gürültüleri göze alarak raflardaki baharat kaplarına uzanmış ve parmaklarının ucuyla yakaladığı birkaç karanfil tanesini bezin üstüne koyup, bıçağının sapıyla ezmişti. Parçalanmış taneleri elmaların üstüne serptikten sonra şöyle de bir koklamıştı: mayhoş elma kokusu ile yakıcı ama bir taraftan da iç ferahlatan karanfil— Şimdi tamam olmuştu işte...
Hızla dönüp küçük bez bohçayı kapının altından itmiş ve beklemeye başlamıştı. Başta bir kıpırtı olmamıştı. Kısa bir süre soma küçük bir tıkırtı duyunca hemen yere kapaklanmış, içeriyi dinlemeye başlamıştı. Evet, yanılmamıştı. Küçük küçük kıtırtılar geli-! yordu içeriden, üstelik giderek de hızlanıyordu. Aşçıbaşı yüzünde yine kocaman bir gülümseme açtığını fark edememişti bile. Ona sanki doğduğu günden beridir hep böyle dolu dolu gülüyormuş gibi geliyordu.
Mutlu bir fısıltı ile sormuştu: "Adın ne?"
Kıtırtılar aniden kesilmiş, kız hafifçe yutkunmuş ve cevap vermişti: "Sana ne?"
Bu kısık ses, kapının altından geçip Aşçıbaşı'nın suratının or-i tasma sert bir tokat gibi inivermiş, gülümsemesini de alıp götürmüştü. Kapının önünde secdeye varmış gibi öylece kalakalmıştı. biri görse izahı yoktu. Derken bir fısıltı daha süzülmüştü kapmnı ardından ve bu sefer daha yakından ve daha sıcak gelmişti, yüzünü yumuşacık okşadıktan sonra varmıştı ancak kulaklar Aşçıbaşı gözlerini kapatmış ve dinlemişti sadece. O sesin yan hiç bitmesin istemişti: "Kamer..."

Kulağına gelen bir başka fısıltıyla ancak kendine gelebilm'
Ses biraz sertti. Belli ki ikinci defa soruyordu kız: “Senin adın n
IIO
Aşçıbaşı durmuş ve düşünmüştü. Hangi ismini söyleyeceğini bilememişti çünkü. Âdem Usta yeni bir isim vermişti kendisine ve annesinin verdiği ismi unutmasını söylemişti. Söylemesi kolaydı ama alışması zordu. Aradan yıllar geçmişti belki ama Aşçıbaşı yeni ismiyle kendisine her seslenildiğinde, çok kısa bir an için bile olsa durup düşünmek zorunda kalıyordu “Ben miyim acaba bu çağrılan?” diye.
Oysa böyle bir şey olmamalıydı isim denen şey. Kulağa değdiği anda, gözlerden önce insanın ruhu dönüp bakmalıydı. Yeryüzünde aynı isme sahip on binlerce, yüz binlerce insan vardı belki ama aynı seslerden oluşsalar da her isim farklıydı, her isim tekti, biricikti, her isim tek bir ruhla birleşmişti ve bir insan ismini kaybettiğinde ruhunu da kaybetmiş sayılırdı.
Aşçıbaşı kapının altından ismini fısıldamıştı. Hâlâ alışamamış olsa da herkesin bildiği yeni ismini. Kısa bir süre sonra ismi, yine kapının altından kızın sesi olarak geri gelmişti. Duymuştu Aş-çbaşı. Belki de bunca yıldır yeni ismini ilk defa gerçekten duy-
jBoştu. İsmi, kızın dudaklarından döküldüğünde, onun sesiyle bir-e ve onun sesi olarak kulaklarına değdiğinde hakiki bir anlama mşmuştu artık.
Yeryüzünde her insanın ismi başka başka ağızlardan birçok defa '.Tenirdi elbet. Fakat bunlar çoğu zaman dilden gelen ve kulakta seslerden ibaret olarak kalırdı. Ama bazen öyle biri çıkagelir öyle bir zikrederdi ki bu ismi, hem söyleyenin, hem de işitenin titretirdi. Çünkü bu zikir dilde değil yürekte başlar, kulakta yine yürekte biterdi. Dilden azade olup onun getirdiği bütün îen arınır, salt bir kalp sesi olarak ve artık söyleyen ve işi-ayrımı da yapmadan, iki yürekte birden tınlayıp dururdu. Bir ismi anlamına kavuşunca, ruhu da hayalet olmaktan kur-mabedi olan bedenine çekinmeden yerleşir ve aynası olan e ışıldamaya başlardı. Her insana nasip olmazdı belki bu buna kavuşmak biraz daha yaşamak demekti... Kaybetmekse daha ölmek...
III
Aşçıbaşı o gün, o yaşta, bütün bunların farkında değildi belki Birçok insan gibi o da, bulduğu şeyin ne olduğunu, ancak onu kaybettiği zaman öğrenecekti. Ama kesin olan tek bir şey vardı: O günden sonra Aşçıbaşı, yeni ismini bir daha hiç yadırgamamıştı.
O büyülü gece sadece Aşçıbaşı’nı değiştirmemişti tabii ki. Ka-mer’in de ruhuna can gelmişti. Yüzü güler, yemeklerin yüzüne bakar olmuştu. Serpilip güzelleştiği takdirde Sirrah’ın eğitimine hız verip tez zamanda kendisini misafirlerin huzuruna çıkaracağım biliyordu hâlâ. Ama artık eskisi kadar korkmuyordu Kamer. İçinin bir tarafı hep sıcacıktı. Ne kadar yalnız ve çaresiz olsa da bir yanını hep güvende hissediyordu. Hayaller kuruyordu durmadan ve en karanlık, en karamsar anında bile içinde kımıldayıp duran o anlamsız sevincin isminin umut olduğunu henüz bilmiyordu.

Âdem Usta kız için her gün hususi yemekler pişirmeye başlamıştı. Sirrah'ın emriydi tabii ki bu. Kamer, o küçük ama keskin zekâsıyla, sahibesinin gözündeki değerini anlamış ve bunu kullanmaya başlamıştı. Her sabah canının çektiği yemekleri mutfağa bildiriyor, Usta da küçük hanımın arzularını küçük tencerelerde yerine getiriyordu. Zaten telaşlı olan mutfak için fazladan iş; demekti bu ama Âdem Usta'nın şikâyet ettiği yoktu. Aşçıbaşı'nm; ise canına minnetti.
İlk günlerde Aşçıbaşı, kargaşadan yararlanarak Kamer'in yemeklerini hazırlamaya yeltenmişti. Fakat bir gözü daima onun üzerinde olan Âdem Usta durumu fark etmiş, küçük kız için bile olsa tek başına yemek yapmasına yine müsaade etmemişti. Ama pişe* yemekleri servis için hazırlamasına ses çıkarmıyordu ve bu da Aşçıbaşı için yeterli bir fırsat olmuştu.
Yemekleri tencerelerden kaplara aktarırken, en alta Kamer içi* küçük bir hediye yerleştirmeye başlamıştı Aşçıbaşı. Bu bazen şekerli suda gizlice haşlanmış birkaç ceviz oluyordu, bazen de av cunun içinde çabucak yoğurup kimseler görmeden kızartıverdi^ iki köfte; en sıkışık zamanda ise hiç olmazsa kırılmış bir defne yaprağı... Ama o kapların dibine her gün mutlaka bir şey koyuyordu Aşçıbaşı.
112
Karşılık olarak da Kamer, her öğün sonrası konağın en üst kalındaki hücreye benzeyen odasının penceresinden dışarı doğru bir şarkı söylüyordu.
Kapının altından birbirlerine isimlerini fısıldadıkları o gecenin üzerinden on gün kadar geçmişti ki bir öğleden sonra yukarıda bir gürültüdür kopmuştu. Sirrah'ın bağırtıları konağı inletiyordu yine. Birkaç dakika sonra kıpkırmızı kesilmiş Sirrah mutfakta belirmişti. Pençesinde de Kamer vardı. Kızcağızın suçu, kabahati neydi, kimse bilmiyordu, kimse de sormaya cesaret edememişti. Görünen tek şey vardı: Kamer sahibesini çileden çıkarmıştı.
Aşçıbaşı daha önce de şahit olduğu manzarayı yine çaresiz, yine içi yanarak izlemekteyken, Kamer'in o kaçamak bakışını ve gülücüğünü fark etmişti. Dudağının kenarı yukarı doğru, hafif ve ■nızipçe kıvrılmıştı. Kara gözleri ise tek bir kelime fısıldıyordu gizlice: "Özledim!"
Burnuna ekşi elma kokusu dolmuş, içi de karmakarışık olmuştu Aşçıbaşı'nın: Bir taraftan sevinç, bir taraftan ne olursa olsun öfke, bir taraftan da böylesine yüce bir fedakârlığın kalbine yüklediği o ağır külfet...
Geceyi zor etmişti Aşçıbaşı. Yatsı olup el ayak çekildikten ra yine çıplak ayaklarının ucunda küçük odanın önüne gitmiş, uzanıp kapının altından ismini fısıldamıştı kızın. Sabaha ka-konuşmuşlardı, daha doğrusu Kamer konuşmuştu. Ne çok şey tmıştı kız: doğduğu yeri, büyüdüğü evi, esir tüccarlarına satı-ı, Darü'z-Zevk'e gelişini, Sirrah'ı... Fakat Aşçıbaşı hiçbirini dinlememiş, daha doğrusu duyama-Çünkü kızın sesi, kelimeleri ve cümleleri taşımaktan çok, bir îi, sözsüz bir şarkı gibi gelmişti kulağına. Onun sesini duy-sürece ne anlattığının bir önemi kalmıyordu Aşçıbaşı için, durumun büyülü bir keyif olduğu kadar sinsi bir lanet de ol-u fark edebilecek yaşta değildi elbette. Ne var ki ilerleyen arda da bu bağımlılığından kurtulamayacak, ta ki yıllar derbeder bir vaziyette çıkacağı yolculukta, yine bir kadın ta-aklı başına devşirildiğinde, neyi yapmadığını anlayacaktı:

113
Dinlemiyordu Aşçıbaşı. Mazereti ne kadar tatlı ve yüce olursa olsun dinlemiyordu. Oysa eğer büyüden bir an olsun sıyrılıp dinlemeyi becerebilse, her şeyden çok kızın nazarında kendi kıymetini anlayacaktı. Hayatı boyunca özleyecek bir şeyi ya da kimsesi olamayan, neredeyse geçmişsiz bir kız çocuğu için "özlemek" denen şeyin ne kadar nadide bir duygu olduğunu çok geç anlayabilecekti Aşçıbaşı...
Kamer saatler boyunca konuştuktan sonra durmuş ve sormuştu: "Peki ya sen?"
Kızın sesiyle birlikte hülyalara dalıp gitmiş olan Aşçıbaşı bir anda gerçek hayatın ortasında buluvermişti kendini ve bunu hiç sevmemişti. İçini bir sıkıntı kaplamış, rüyasından henüz uyanmış bir çocuk gibi bir şeyler gevelemeye çalışmıştı. Geçmişini anlatamazdı. Âdem Usta sıkı sıkı tenbihlemiş olmasa bile yapamazdı bunu. Başına gelebileceklerin korkusundan değil, kelimelerin korkusundan. Harem'deki o geceyi daha önce değil başka birine, kendine bile anlatamamıştı. Yaşadıklarım, babasını, hele de annesini kelimelere dökmenin düşüncesi bile derin bir korku salıyordu yüreğine. Ama yalan da söyleyememişti. İçinden yükselen bir ses, o an oracıkta bir geçmiş uyduruvermesi için korkuyla bağırıp durmuştu ama yalanı göze alamamıştı Aşçıbaşı. Ne kadar zayıf olursa olsun, gerçeğin bir gün ortaya çıkma ihtimalinden korkmuş, en berbat doğrunun bile her zaman daha affedilir olduğunu, o çocuk aklıyla bilmese bile ta yüreğinde hissetmişti.
"Sonra" diye cevap vermişti.
Kamer şaşırmış, fısıltısı keskinleşmişti: "Ne demek sonra?"
Aşçıbaşı "Sonra anlatacağım" demişti. Kırgın bir sessizliğe bürünmüştü kız. Aşçıbaşı eklemişti: "Ama kimseye anlatma..."
Kamer aralığa biraz daha yaklaşmış, sinirden fısıltısı çatlayarak konuşmuştu: "Neyi anlatmayayım? Bir şey söylemedin ki!"
Aşçıbaşı'nın sesine tedirgin bir ciddiyet karışmıştı: "Bunu bile anlatma. Sana 'sonra anlatırım' dediğimi bile söyleme kimseye."
114
Kamer susmuş ve Aşçıbaşı yıllar sonra kendi geçmişini anlatana kadar bir daha bu konuyla ilgili tek bir soru bile sormamıştı.
O gece sabaha kadar kapının önünde kalmıştı Aşçıbaşı. Ne soğuğu umursamış, ne de kuru zeminde saatlerce dizlerinin üstünde durmaktan tutulan bedenini hissetmişti. Ayrılmak zor gelmişti o kapının önünden ve özlem, daha odasına doğru attığı ilk adımda kendini hissettirmeye başlamıştı. Ama içi mutluluktan kıpır kı-pırdı. Çünkü ayrılığın fazla uzun sürmeyeceğini, Kamer'in ne yapıp edip yine geleceğini biliyordu. Öyle de olmuştu.
Daha bir hafta geçmeden Kamer, Sirrah'ı çıldırtmanın bir yolunu bulmuş ve o tatlı cezasını çekmek üzere yine odaya hapsedilmişti. Sonraki haftalarda da devam etmişti bu ve birilerine yakalanana kadar da devam edecek gibi görünüyordu. Fakat Aşçıbaşı'nın canına tak etmişti artık...
Kamer'in aldığı her ceza mutlu bir gece demekti tabii ki ama zulüm ve acı da vardı işin içinde. Aşçıbaşı kızın her defasında itilip kakılmasını, dayak yemesini görmeye dayanamıyordu artık. Vicdanındaki azap her defasında biraz daha büyüyor ve giderek Bşınamaz hale geliyordu. Sirrah'tan yediği tokatların Kamer'in janağında hâlâ sızladığını bilmek canını yakıyor, bunu bile bile sohbete devam etmek gururuna dokunuyordu.

115
Mutfağa gelen meşe kütüklerinden, biraz biçimsiz görünen ama sapasağlam iki merdiven yapmıştı Aşçıbaşı. Biri kendine, mutfağm çatısına çıkmak için; diğeri de Kamer'e, çatıya inebilmesi için...
Karanlık odadaki son gecelerinde fikrini Kamer'e açıkladığında, kızın kalp atışlarının kendi yüreğinin gümbürtüsüne karıştığını hissetmişti Aşçıbaşı.
"Sen çatıya çıkabilecek misin?" diye sorduğunda, kız cevap olarak hafif ve manidar bir kahkaha atmıştı.
Sözleştikleri gece Aşçıbaşı önce kendi merdiveniyle çatıya çıkmış, sonra Kamer'in merdivenini iple yukarı çekip konağın kör duvarına dayamıştı. Nisan sonlarına doğru bir geceydi. Gökyüzünde kocaman bir dolunay vardı ve Aşçıbaşı soluk soluğa, gözünü merdivene dikmiş bekliyordu. Saniyeler bile geçmek bilmiyordu, Aşçıbaşı bir aksilik çıkmasın diye dua edip duruyordu.
Nihayet çatının kenarında belirmişti Kamer. Biri yukarıda biri aşağıda, uzun uzun birbirlerine bakmışlardı: Sirrah'sız, Âdem Us-ta'sız, telaşsız ve zamansız... Sonra Kamer merdivenden inmeye başlamıştı. Üzerinde Aşçıbaşı'nın o güne kadar hiç görmediği lacivert bir elbise vardı ve hafif rüzgâr entarisiyle birlikte saçlarım da dalgalandırıyordu.
Yıldızlı gökyüzünden ayışığıyla yıkanmış yeryüzüne, Aşçıba-şı'nın nazarında bir melek gibi süzülerek inmişti Kamer. Sonra koşarak gelip iki adım karşısında durmuştu. Saçının perçemini alnının hemen üzerinde narin bir tokayla tutturmuş, o güzel, çekik gözlerini büsbütün ortaya çıkarmıştı. Nisan rüzgârı bir defa daha esmiş ve kızın özenle taranmış saçlarından ince birkaç tutam daha havalandırmıştı. Ay bu gece bütün şavkını yeryüzündeki adaşı için seferber etmişti sanki. Fildişi rengi ışıklar kızın beyaz teninin etrafında büyülü bir hale oluşturuyor, kırmızıya kesmiş yanaklarında, heyecanlı gülüşünde, tokasının sedefinde ve elbisesinin gümüş işlemelerinde oynaşıp duruyorlardı.
Karşılıklı susmuşlardı. Dağarcıklarında bu ana yakıştıracakları bir kelime bulamamışlar, tasasız bir mecburiyetle öylece durup birbirlerine bakmışlardı. Bir anda parmaklarının ucunda sıcak,
116
yumuşak bir dokunuş hissetmişti Aşçıbaşı ve yüreğinin vuruşları o anda kesilivermişti. Öyle bir soluksuz kalmıştı ki aklının bir köşesi "Öldüm mü acaba?" diye sormadan edememişti. Ama hayır, yaşıyordu. Rüzgârı hissediyor ve duyuyordu. Burnunda ekşi elma kokusu vardı ve parmaklarının ucunda, o asla yakıcı olmayan ama yoğun, kuvvetli mi kuvvetli sıcaklık...
Kalbi atmıyordu bir tek, onun da hiç mi hiç zararı yoktu.
Bir şey söyleyip söylemediğini hiç hatırlamıyordu. Tek bildiği, mutfağın dört bacasından en kuytudakine sırtlarını verip oturduklarıydı. Hiç konuşmadan gökyüzünü seyre dalmışlardı. Bazen de birbirlerini birbirlerine bakarken yakalamışlar, gözlerinin kavuşmasını utangaç gülücüklerle kutlamışlardı. O gece her şey onlar içindi sanki. Ay onlar izlesin diye doğmuş, yıldızlar göğe süs olsun diye serpilmiş, Darü'z-Zevk buluşsunlar, bu çatı kavuşsunlar «fiye yapılmıştı. Sirrah kızı esir tüccarından bu gece için satın almış, annesi kendini oğlu Kamer'ine kavuşsun diye feda etmişti. Hayatlarında o güne kadar gördükleri tüm acılar ve sevinçler, yaptıkları ve yapmadıkları her şey, ama her şey, sadece ve sadece bu gpce ve birbirleri içindi sanki...

İşte böyle başlamıştı karanfilli elmanın hikâyesi...
Matbah-ı Amire'de günler ilerledikçe, zaman daha hızlı geç-:/e başlamıştı.
Aşçıbaşı mutfaktaki dördüncü haftasını geride bırakmak üze-ve kilerdeki darboğaz hâlâ devam ediyordu. Yemeklerin ık olarak belirlenmesi de fazla bir işe yaramamış, olan yine An alt tabaka sakinlerine olmuştu. Cariyeler, baltacılar, ace-ve sair hizmetkârlar haftanın en az üç günü aynı yemekleri zorunda kalırken, yüksek rütbedekiler alışkanlıklarından çmemiş, var yok diye düşünmeden hususi aşçılarına istek-iletmeye devam etmişlerdi. Hal böyle olunca da Matbah-ı gerekli malzemeleri tedarik etmek için Aşçılar Sandığı'na dıkça borçlanmıştı.
117
Yeni Defterdar'ın bir türlü tayin edilememesi de buhranı derinleştirmişti. Emekli olan Halil Paşa'nm kâtibi Sadık Ağa, tayin olunduğu Defterdarlık makamına ancak iki gün dayanabilmiş, mâliyenin ne denli arapsaçına döndüğünü anlayınca, tenzil-i rütbeyi, hatta sürgünü bile göze alarak yalvara yakara görevden affını istemiştL Yerine Sadaret Kethüdası Lütfi Paşa getirilmişti. Bu yeni Defterdarın mâliyeden fazla anlamadığı herkesin malumuydu. İsfendi-yar Usta, "Mâliyeden zerre kadar anlayan bir insan evladı olsa, şu vaziyette mâliyenin başına geçmezdi zaten" diyerek durumu çok güzel izah etmişti. Yeni Defterdar Lütfi Paşa'nın en önemli özelliği Sadrazam'ın en sadık kullarından biri olmasıydı. Kaçıp gitmeyeceği, azlini istemeyeceği garantiydi en azından...
Devlet'in ve dünyanın kervanı dışarıda yürüyedursun, Mat bah-ı Amire'nin duvarları içinde her şey o bildik yeknesak düzeniyle işlemeye devam ediyordu.
Her sabah ezanla birlikte ocaklar harlanıyor, ardından mutfak ahalisi koğuşlarından boşalıp işinin başına geçiyor, kuşluk vaktine kadar bıçaklar çalışıyor, kazanlar kaynıyor, öğleye doğru ilk teslimat yapılıyor, çıraklar bulaşıkları yıkarken, ustalar akşam yemeklerinin hazırlığına başlıyorlardı.
Aşçıbaşı bir taraftan da Mahir'i yontmaya çalışıyordu. Sanki karşısındaki kalfası değil de mutfağa yeni adım atmış bir çırakmış gibi, her şeyi en baştan öğretmeye başlamıştı. Delikanlı elinden gelen her şeyi yapıyordu ama pilava karşı olan o esrarengiz kabiliyeti dışında, aşçılık zanaatı için umutsuz vakaydı.
Aşçıbaşı o gün öğleden sonra yine Cariyeler Matbahı'ndaydı ve Harem'e gidecek yemeklerin hazırlanmasına yardım ediyordu. Tencerelerin altına yerleştirdiği sürprizler, hayli sıkıcı ve tekdüze bir yaşam süren cariyeler için bir eğlence haline gelmişti.
Aşçıbaşı, Harem'in bu en alt tabakası arasında yayılan şöhretini belli bir seviyede tutabilmek için özel bir çaba sarf ediyordu. Zira istediğini elde etmiş, her gün yemekleri teslim almaya gelen
118
Karaağa ile muhabbet kurmayı başarmıştı. Namının daha fazla yayılması, işlerini zora sokabilirdi.
Cariyelerin yemeklerini teslim almak ve boşları geri getirmekle yükümlü olan Karaağa, Neyyir isminde aslen Habeşli bir hadım köleydi. Boyu üç arşından fazlaydı, onu çekebilecek kadar dayanıklı bir kantar bulunup tartıldığında yüz on okka geldiği söyleniyordu.

Neyyir Ağa, çok erken yaşta hadım edildiği için yüzünde ve sesinde çocuksu bir yumuşaklık taşıyordu ve bu durum dev cüssesiyle bir araya gelince ortaya korkutucu bir manzara çıkıyordu. Saray'ın tedrisatından geçmiş herkesin alışkanlığı haline gelmiş olan konuşma şekli ve vücut hareketleri üzerinde iğreti duruyor, en kibar olmaya çalıştığı zamanlarda bile, insan kuğu zarafetiyle havada salınmaya çalışan o elin koca bir şamar olarak patlayıver-diğinde neler olacağını düşünmeden edemiyordu.

Her gün olduğu gibi, yemekler pay edilip kapaklar kapatıldık-bn bir süre sonra Neyyir Ağa peşinde bir tablakâr katarıyla mutfağa girdi. Ciddi bakışlarla bir süre tablakârların çalışmasını izleyip şeyin eksiksiz ve kusursuz tamam olacağına kanaat getirdik-. sonra, iki dev adım atarak Aşçıbaşı'nın yanma geldi: "Acep bu-ne var sahanların dibinde?" diye sordu hafifçe gülümseyerek.

Aşçıbaşı, adamın yüzüne bakabilmek için kafasını iyice yu-kaldırmak zorunda kalmıştı. Benzer bir gülümsemeyle karşı-verdi: "Dibini bir görmek lazım..."

Neyyir Ağa, kısa bir süre daha Aşçıbaşı'na baktıktan sonra, lerini tekrar tablakârlara çevirdi. Gülümsemesi gitmiş, yüzüne o yapmacık mağrur saraylı ciddiyeti yerleşmişti. Fakat Aşçı-'nın yanından da ayrılmıyordu. Belli ki diyecekleri daha bit-
"şti-

Tablakârlar, son sininin de üstünü örtüp sicimlerini sıkıca bağan sonra, tekmil verir gibi durup Karaağa'ya bakmaya başlardı. Neyyir Ağa küçük bir baş işaretiyle sinileri yüklen-ni buyurdu. Ardından da ekledi: "Bâbü's-Saade önünde yin beni..."

Bu son cümle Aşçıbaşı'nın dikkatli kulaklarından kaçmamıştı. Mutfaktan her gün kafilesiyle birlikte çıkan Neyyir Ağa, bu sefer biraz geriden gelecekti demek ki...

Son tablakâr da mutfaktan ayrıldıktan hemen sonra Neyyir Ağa, "Cümleten ellerinize sağlık" diyerek peşlerinden seğirtti. Geçerken Aşçıbaşı'na hafifçe dokunması dışında her şey her günkü gibi, sıradan görünüyordu. Bekir Usta, kalfalara toparlanmalarını, çıraklara da etrafı temizlemelerini buyurdu. Kendisi de bileyi taşını alıp alçak bir tabureye yerleşti. Her akşam iş bitiminde yaptığı gibi, bıçaklarını bileyecekti.

Aşçıbaşı biraz oyalanıp herkesin iyice işine gücüne dalmasını bekledikten sonra dışarı, avluya doğru yürümeye başladı. Tahmin ettiği gibi Neyyir Ağa, mutfakların ön tarafındaki uzun revaktı sundurmanın köşesinde beklemekte, Matbah-ı Amire'den sıralar halinde çıkıp Saray'ın dört bir yanına dağılan tablakârları izlemekteydi.

Aşçıbaşı da bir köşeye çekilip etrafa bakınmaya başladı. Gözleri Bâbü's-Saade'ye doğru giden küçük bir sıranın önünde yürüyen Hasodalı Firuz Ağa ve maiyetini şeçti. Hasodalı'nın hemen arkasındaki oğlan, Silahdar Ağa'nın akşam yemeğini taşıyordu. En arkadakinin elindeki heybe ise, dışarıdan bakınca ekmekle doluymuş gibi görünüyordu. Fakat Aşçıbaşı, bu heybenin dibinde, içi tazecik kızarmış peynir lokmasıyla dolu olan fağfuri bir kâse olduğunu gayet iyi biliyordu. Hasodalı içoğlanlarının ağızları, bugün yine Aşçıbaşı sayesinde tatlanacaktı.

Avludan el ayak çekildikten sonra, Aşçıbaşı hâlâ sundurmanın köşesinde durmakta olan Neyyir Ağa'nın yanma doğru ilerledi. Ağa, gözlerini Bâbü's-Saade'nin kenarında kendisini bekleyen tablakârlardan ayırmadan "Geçmiş olsun Usta Efendi" dedi, "Bir günü daha atlattınız..."
"Sağ olasınız" diye cevap verdi Aşçıbaşı, "Lâkin henüz atlat-; mış sayılmayız. Herkes afiyetle yemeğini yesin, kulağımıza bir şikâyet gelmesin, biz ancak o zaman rahatlarız."
Karaağa, gözlerini tablakârlardan çekip, Aşçıbaşı'na şöyle bir baktı. "Müsterih olunuz" dedi, "Siz ki bugüne bugün Saray'ın ea
120
zahmetli zatına, Silahdar Ağa'ya hizmet edersiniz. Ağa Hazretlerinin yemeklerinizden ziyadesiyle memnun olduğu herkesin ma-hımu. Ondan bir şikâyet gelmediği müddetçe, size karşı ağzını açmak kimin haddine?"
Aşçıbaşı lafını daha Karaağa ağzını kapatmadan hazırlamıştı. "'Lâkin biz Matbah-ı Amire'de yek bir vücuduz" deyiverdi, "Bir matbaha gelen şikâyet, hepimize gelmiş sayılır."
"Anlıyorum" dedi Neyyir Ağa. Fakat bakışları âdeta "Külahıma anlat" diye fısıldıyordu. Biraz sokularak devam etti: "Anlamadığım şey ise Usta Efendi, işiniz zaten bu kadar ağırken, neden bir de Cariyeler Matbahı'na el atarsınız? Niye kendinizi fazladan müşküle sokarsınız?"
Eğer Karaağa o sırada Aşçıbaşı'nın gözlerine değil de göğsüne bakıyor olsaydı, kalbinin nasıl çarptığını mintanının üstünden bile görebilirdi. Fakat yüzünde tek bir kıpırtı bile yoktu genç ustanın. O da Neyyir Ağa'ya doğru biraz yaklaştı: "Eğer zanaatınıza aşk ile bağlıysanız, tek dileğiniz onu daha çok icra etmek olur. Hizmetini gördüğümüz zatın mevkii ve makamı mühim değildir bilim için. Bir aşçı ne kadar çok damağı memnun ederse, kendisi o kadar mesut ve bahtiyar olur. Ayrıca Bekir Usta gibi ehil bir un yanında durmak, ondan feyzalmak herkese nasip olmaz.
yaptığım kendimi zora sokmak değil, karşıma çıkan fırsat-an istifade etmektir."
Neyyir Ağa bir karşılık vermemişti. Aklını okumak istiyormuş bakmaya devam ediyordu. Aşçıbaşı gözünün ucuyla Ağa'nın elinin cüppesinin içine doğru hareketlendiğini gördü. İçinden ses geri kaçmasını söylüyordu ama direndi ve Ağa'nın gözle-bakmaya devam etti. "O zaman kabul buyurun Usta Efendi" Neyyir Ağa, "Zanaatınıza olan aşkınızın bir mükâfatı olarak..."
Aşçıbaşı, Ağa'nın elindeki büyükçe tuluma bakıyordu. Cübbe-içinden tam olarak çıkarmamıştı, gizlice gösteriyordu. "Ha-Kandiye şarabı" diye devam etti Karaağa, "HaSeki Sultan'ın i kilerinden sizin için çıkarıldı. Cariyelerden bir şükran he-olarak..."
121
Aşçıbaşı şaşırmıştı. Kekeleyerek "Sağ olsunlar..." diyebildi. Bir taraftan da hızlıca düşünmeye çalışıyordu. Hediyeyi gönderen ca-riyelerin içinde, hatta başında Kamer olabilir miydi? İçinden kendi sorusuna "Hayır" diye cevap verdi. Bu ne onun üslubuydu, ne de böylesine bir tehlikeye atılacak kadar akılsızdı.
Neyyir Ağa, şarap tulumunu teslim edip "Afiyetler olsun" dedikten sonra Bâbü's-Saade'ye doğru yürümeye koyulacaktı ki Aş-çıbaşı'nm sesiyle durmak zorunda kaldı. "Afedersiniz" demişti Aşçıbaşı, "Merakımı bağışlarsanız bir sualim olacak..."

Meslekdaşlarına nazaran çok az konuşan bu genç ustanın bir sualinin olması Karaağa'yı da meraklandırmıştı. "Buyurun" diyerek geri döndü.
Aşçıbaşı, sorusunun nasıl büyük tehlikelere gebe olduğunu çok iyi biliyordu. Fakat Harem'in içinden birine bu kadar yaklaşmışken kendini tutamamış, merakına ve hasretine yenik düşmüştü.
"Ben bazı geceler yatsıdan sonra hava almak için avluya çıkarım" diye lafa girdi Aşçıbaşı, "Bazen Harem'den gelen bir nağme çalınır kulağıma. Bağışlayın, sesi pek güzel de merak ettim. Kimdir o şarkıları okuyan?"
Neyyir Ağa gülümsedi ve tereddütsüz cevap verdi: "Kim olacak? Başımızın püsküllü belası. İsmi Nur-i Leyl'dir. Doğru dersiniz, sesi pek güzeldir ama kime ne fayda? Bunca yıldır Harem'de-yim, bu hatun kadar aksi, inatçı, kuyruğu dik bir şey görmedim. Güya Haseki Sultan'ı eğlendirsin, sesiyle raksıyla gönlünü hoş etsin diye armağan edildi Harem'e ama nerede... Ziyafet olur, şada söyle dersin, ağzını açmaz, falakaya yatırırsın, şakımaya başlan Raks et dersin, put gibi durur, kılı kıpırdamaz, zindana atarsın! orada başlar raks etmeye. Harem-i Hümayun'dur orası, ne burun büyükler, ne dik başlılar yola geldi o duvarların arasında ama bn hatun karşısında çaresiz kaldık. Nasıl savacağız bu belayı başımızdan, ben de bilmiyorum. Haseki Sultan bize kızıp durur, bir adam edemediniz şunu diye. Olan bize olacak, bizim başımız yanacak maazallah..."

Neyyir Ağa lafını bitirdiğinde soluk soluğa kalmış, zifiri yüzüne garip bir kırmızılık yayılmıştı. Anlaşılan "Nur-i Leyi" bir hayli yormuştu Harem ahalisini. Aşçıbaşı gülmemek için yanaklarının içini ısırıyordu. "Anlıyorum" dedi zorlukla, "Allah kolaylık versin."
Son cümlesini gayet içten söylemişti... Birbirlerini usulünce selamladıktan sonra Karaağa sabırla ve düzen içinde kendisini bekleyen tablakârlara doğru hızlı adımlarla ilerlemiş, Aşçıbaşı da mutfağın yolunu tutmuştu.
İçi karmakarışık olmuştu Aşçıbaşı'nın. Ruhu öfke, sabırsızlık, özlem ve sebat arasında çalkalanıp duruyordu. Fakat mutluydu. Yıllardan beridir ne halde olduğunu bilmediği, sadece kafasında bir hayal olarak yaşattığı Kamer'i, onu gören, duyan birinden dinlenişti. Kafasındaki hayalet biraz olsun bir bedene kavuşmuştu artık. Artık onu sadece geçmişten getirdiği anıların içinde ya da afaki ve snetsiz gündüz düşlerinde ya da rüyalarda ve kâbuslarda gör-î, hayal etmek zorunda kalmayacak, bugündeki halini de biraz gözlerinin önüne getirme imkânı bulabilecekti...
Günlük telaşın bitimiyle gelen sükûnet ve rehavet, Ağalar Mat-ı'na da çökmüştü. Ustalar çoktan gitmişti. Kalan birkaç kalfa çırak ise ayaklarını sürüye sürüye etrafta dolaşıyor, kap kaçağı, ları ve kaşıkları yerlerine diziyorlardı. Tüm bu miskinliğin ie heyecanlı ve lüzumsuzca hareketli görünen tek kişi Ma-'di. Ocağın yanına oturmuş, eline geçirdiği bir bez parçasıyla, kesmekte kullandıkları tahtayı ovup duruyordu. Aşçıbaşı ses-yaklaşıp seslendi: "Kolay gelsin..."

Mahir sıçrayarak döndü. “Sağ olasın Usta” dedi ayağa kalkar-Aşçıbaşı kalfasına şöyle bir baktı. Gerçekten de heyecanlı gö-~yor, elleri tir tir titriyordu. “Ne bu halin?” diye sordu.
“Usta, bırakmayacaktın bana yemeği” dedi Mahir ağlamaklı sesle, “Elimin ayarı kaçmıştır benim...”
Aşçıbaşı gülümsedi. Bugün Mahir’in ve diğer mutfak taifesi-şaşkm bakışları arasında, Silahdar Ağa’nın akşam yemeklerin-hirini, etli kereviz kapamasını, tamamen kalfasına bırakmıştı.
123
Ustası bunu ilk söylediğinde şaka yapıyor zannetmiş, tekrar ettiğinde ise “Pilav değil ki bu” diyerek itiraz etmişti Mahir. Son haftalarda kendine güveni biraz yerine gelir gibi olmuştu. Fakat Silahdar Ağa’ya tek başına yemek yapmaya cüret etmeyecek kadar aklı başındaydı hâlâ.
Aşçıbaşı emrini üçüncü kez ve bu sefer yüksek sesle tekrar edince, Mahir çaresiz tezgâhın başına geçmiş, ağlamaklı bir suratla kerevizlerin saplarını yolmaya başlamıştı.
Etli kereviz kapamasının zor bir yemek olduğunu biliyordu Aşçıbaşı. Üstelik mevsim bahara dönmek üzereydi, kış sebzeleri iyice karta kaçmıştı. Fakat emin olduğu iki şey daha vardı. Birincisi, Siyavuş Ağa denen o gösteriş budalasının, hiç de öyle kendini elâleme tanıttığı gibi hassas bir damağa sahip olduğu falan yoktu. İkincisi ise, Pir-i Lezzet’in tek bir fısıltısı, bir yemekteki bin kusuru örtmeye yetecek kadar kudretliydi.
Neticede Mahir işe koyulmuş ve ilk hatasını daha en başta, eF leri fazla kavurarak yapmıştı. Kapağı hamurla sıvanmış güvecin içinde kerevizlerle birlikte tekrar pişecekleri için neticede tel tel olup dağılacak, yemeğin sadece tadını değil, görüntüsünü de bozacaklardı.
İşin terbiye kısmı ise tam manasıyla bir faciaydı. Mahir elinin ayarını bilemediği için ilk terbiye âz gelmiş, üzerine bir kez daha terbiye atmaya kalkınca da ortalığı kesif bir yumurta kokusu kaplamıştı. Aşçıbaşı sadece bu noktada müdahale etmişti. Birkaç küçük fısıltıyla fazla yumurta kokusunu defetmiş, yemeği biraz olsun yenecek bir hale getirmişti.
Aşçıbaşı, boynuna cellat kemendi dolanmış gibi terleyip duran kalfasına şöyle bir bakıp “Mahir, sen yaptığın yemeğin tadına bakmadın mı?” diye sordu.
Mahir kekeledi: “Baktım Usta...”
“Var mıydı bir eksiği fazlası? Tadı, tuzu, baharatı, yerinde miydi her şeyi?”
124
“Bana göre yerindeydi Usta” dedi Mahir. Aşçıbaşı içinden “Vah vah...” diye geçirirken devam etti: “Ama Silahdar Ağa’nın damağı bu. Benim beğendiğimi o beğenir mi bakalım?”
Aşçıbaşı derin bir of çekti: “Sen eline mi güvenmezsin yoksa diline mi? Tamam, haydi diyelim sen yemek yapmaktan da tatmaktan da anlamazsın. Peki, ben tatmadım mı?”
Mahir bozulmuş, hafifçe de kızarmıştı: “Tattın usta...” “Olmuş dedim mi?”
“Dedin...”
“Peki, benim damağıma mı güvenirsin, Ağa’nınkine mi?”
Mahir gözlerini yere indirdi. Utanmıştı: “Seninkine tabii ki Usta, o nasıl söz?”
“İyi o zaman” dedi Aşçıbaşı, “Son kez söylüyorum, yaptığın .ek olmuş!”

Mahir kısa bir süre susmayı becerdiyse de kendini tutamadı ve ı tekrar açtı. Sesi iyiden iyiye ağlamaklı bir hal almıştı: "Ama ı! Silahdar Ağa bu. Ya beğenmezse? Kovar bizi matbahtan."
Aşçıbaşı, kalfasına acıyan gözlerle baktı. Ne zordu hem kabili-ı, hem hırslı, hem de korkak olmak. "Dertlenme Mahir" dedi ıce, "Gider Galata'da çorbacı açarız. Ölüm yok ya ucunda."
Mahir daha fazla konuşmadı. Aşçıbaşı sessizlikten istifade dö-gidecekti ki aklına başka bir şey geldi. Dönüp sordu: "Haso-bir şey dedi mi?"
Mahir kısa bir tereddütten sonra cevap verdi: "Peynir lokması teşekkür etti Usta."
Aşçıbaşı dik dik kalfasına baktı: "Başka?"
/ Mahir biraz düşündü, etrafta dolaşan çıraklara baktı, sonra us-yaklaştı ve sesini iyice alçalttı: "Silahdar Ağa hakkında attı yine Usta. Her gün bir kirli çamaşırını döküyor ortaya. Ge-de sinkaflı konuştu Ağa hakkında, duymazdan geldim. Kor-artık Usta. Yerin kulağı var maazallah..."

Başını sallamakla yetindi Aşçıbaşı. Kalfasının korkusu bu sefer hiç yersiz değildi. Hasodalı'nın hakkında ettiği lafları Siya-vuş Ağa işitecek olsa, sadece konuşanı değil, işiteni bile topa koyup berhava ederdi. Lâkin bu Aşçıbaşı'nın göze alması gereke bir tehlikeydi ve zaten uygun zaman geldiğinde tüm bunları keşi* i bir şekilde sona erdirecekti.
Kalfasını heyecan ve korkularıyla baş başa bırakıp koğuşuna; çekildi Aşçıbaşı. Yatsı ezanına kadar biraz bedenini ve kafasını dinlendirmek istiyordu. Sonra da yemek kaplarının altına bir şeyler gizlediği her günün akşamında yaptığı gibi, Kamer'i dinlemeye gidecekti.
Yatağında yarı uyur, yarı uyanık, fakat sürekli Kamer'i hayal ederek birkaç saat geçirdi. Sonra herkesten önce mescide gitti, hızlıca namazını kıldı ve aşağı indi. Mutfakların önündeki dar kor»-; dorda yürürken, niyeti yine avluya çıkmak, yine o çınar ağacım*: kuytusuna saklanarak Harem'e kulak kesilmekti. Fakat Helvahane duvarına dayalı bir merdiven görünce aniden durdu. "Neden olmasın?" diye düşündü etrafına bakınarak. Hızla geri döndü, koğuşa çıkıp sandığına gizlediği şarap tulumunu aldı ve gerisingeri aşa^; indi. Şansı yaver gitmiş, kimsenin dikkatini çekmemişti. Karar bürünmüş Matbahlar Yolu'nu hızlıca adımladı, kuytudaki mer venden sessizce çatıya tırmandı. Yukarı çıkar çıkmaz bir ferahla gelmişti içine. Yalnız kalmayı ne kadar özlediğini anımsamı Haftalardır bir güruhla birlikte yatıp kalkıyor, her dakikasını; labalığın içinde geçiriyordu. Bunalmıştı. Serin akşam havasında şifa niyetine, derin bir soluk çekip oturdu. Sırtını bacalardan bir vermişti yine. Tıpkı yıllar önce Darü'z-Zevk'te, Küçük Matbah' çatısında yaptığı gibi. Ve birazdan Kamer de gelecekti.
Tulumun tıkacını açıp önce bir güzel kokladı, ardından küç bir yudum aldı. Cıvıl cıvıldı şarap. Tam Haseki Sultan'ın kiler layıktı. İnsanın ağzında biraz oynaştıktan sonra gırtlağından gv oynaya kayıp gidiveriyordu.

Bugün duyduklarını düşünmeye başladı. Neyyir Ağa, "Nu Leyi" demişti Kamer'in ismine. Önce kendi kendine alayla gül
126
sonra söylendi: "Nur-i Leyi nedir yahu? Başka isim mi bulamadınız?"
Asabı bozulmuş, şarabını yudumlamaktayken aniden kafasına dank etti: Kamer de ismini kaybetmişti! Nasıl bir sıkıntı çektiğini kendisinden daha iyi anlayacak biri olamazdı yeryüzünde. Bir ant daha içti Aşçıbaşı: Kamer'e ismini geri verecekti.
Tam bu sırada, sanki ettiği yemine şahitlik eder gibi, Harem'in kubbelerinden gökyüzüne doğru ince bir nağme yankılanmaya başladı. Kamer başlamıştı işte! Şarkının sözleri hüzünlüydü ama sesi, önceki günlerde olduğu gibi mahzun değildi bu sefer. Daha canlı, daha mutlu geliyordu. Kapların altına gizlediği, üzerine en halisinden tulum peyniri ve Kastamonu sarmısağı sürülmüş pek-smetlerin marifetiydi bu. Peynir, özü olan sütten alırdı şefkatini. Yuvayı, sevgiyi, çocukluğu anımsatırdı. Bu yüzden en yakın ya-iydi ekmeğin. Sarmısağın sıcak tabiatı ise insana her zaman ılık verirdi.
Uzun uzun söylüyordu Kamer şarkısını:
Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge,
Ne açar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı...
Kamer'i gözleri kapalı, soluk almadan dinledi Aşçıbaşı. Onun len başka hiçbir şey duymak, görmek ya da hissetmek iste-du. Kalbi durmuş gibi olmuştu yine. İçi de sessizliğe bürün-Sanki buracıkta yanı başındaydı Kamer. Sanki o da sırtını _ a vermiş, dizi dizinde oturuyordu. Uzansa dokunacaktı sanki...
rken şarkı bitti. Kamer sustu ve büyü bozuldu. Aşçıbaşı, özlemi ve efkârıyla baş başa kalmıştı.
tek çare şaraptı...
cenin gerisini, merdivenden nasıl indiğini, koğuşa nasıl git-çok aydınlık hatırlamıyordu. Sabah kafasında ince bir sar-uyandığında ilk işi sağını solunu gözden geçirmek oldu, ki bir sakatlık çıkmadan yatağına ulaşabilmişti...
127
Gün her zamanki gibi başlamıştı ve öyle de devam edecek giM görünüyordu. Mutfağa girdiğinde, her gün olduğu gibi yine Haso-dalı'yı kendisini beklerken bulmuştu. Fakat bu sefer durumda bir tuhaflık vardı. İsfendiyar Usta ile birlikte Has Matbah'ın Baş Aş-çısı da Hasodalı'nın yanındaydı.
Aşçıbaşı, temkinli adımlarla yanlarına yaklaşıp, ustaları selamladı ve hayırlı sabahlar diledi. Üçü birden kendisine bakıyor ama bir şey söylemiyorlardı. Nihayet İsfendiyar Usta, Hasodalı'ya dö-1 nerek "Siz anlatın..." diye konuştu.
Firuz Ağa'nın yüzü gergindi. "Usta Efendi" diyerek söze başladı, "Namınız Padişahımız Efendimizin kulağına kadar ulaşmış. Kendisi için yemek yapmanızı buyururlar..."
Aşçıbaşı yüzüne yansıyan heyecanı bastırmaya çalışıyordu. Niyeti tevazu gösterisi yapmak değildi. Sükûnetini korumak, zihnini; açık tutmak zorundaydı, çünkü ilk büyük adımını atmak üzereydi. Mutfağa geldiği günden beri bunu bekliyor, bunun için çabalıyor aslında. Nihayet, tam da hesap ettiği gibi, Hünkâr kendisinden 1 yemek istemişti.

Fakat, içinin bir tarafıyla da talihine küfürler yağdırıyordu Kendi elinde olmayan bir gecikmeden dolayı, hazırlığı henüz mam değildi ve bu durumu en kısa zamanda telafi etmek zor daydı. "Haşmetli Padişahımızın emri başımın üstünedir" dedi: kince, "Bahşettiği bu şerefe layık olmaya çalışacağım..."
"Ona ne şüphe" diye cevap verdi Hasodalı. Sesi samimiy Aşçıbaşı'na tebriklerini sunuyordu, fakat yüzünde anlaşılması, bir gerginlik vardı. Devam etti: "Hünkârımız iki gün sonra akş taamını Silahdar Ağa Hazretleri ile birlikte yiyecekler. Siz de bir yemek pişireceksiniz bu sofra için."
Aşçıbaşı, yerlere kadar eğilerek gıyabında Padişah'ı sela ladı. "Başımla beraber... Mübarek nefsinin çektiği bir şey var: dır Hünkârımızın?"
128
"Bir şey buyurmadılar" diye cevap verdi Hasodalı, "Seçmek size kalıyor..."
Bu sırada Has Matbah Baş Aşçısı, küçümser bir ifade ile Aş-çıbaşı'na bakarak söze karıştı: "Yemeği Has Matbah'ta hazırlayacaksınız. İstediğiniz malzemeleri söylemeniz yeterli. Derhal tedarik ederiz. Bu arada tebrik ederim. Matbah-ı Amire'nin tarihinde Has Matbah'a adım atan en genç usta siz olacaksınız. Yanlış mıyım İsfendiyar Usta?"
Usta ağır ağır başını sallayarak "Doğru" diye cevap verdi. Bir taraftan da endişeli gözlerle Aşçıbaşı'na bakıyordu: "Çok genç daha..."
Aşçıbaşı, İsfendiyar Usta'nın imasını da, endişesini de gayet iyi anlamıştı. "Merak buyurmayınız" dedi Usta'ya bakarak. Sonra Has Matbah Baş Aşçısı'na döndü: "Ayak basacağım yerin ehemmiyetini biliyorum. Layık olmaya çalışacağım."
Üçü birden "İnşallah" çektiler. İsfendiyar Usta, Aşçıbaşı'na son bakış daha fırlattıktan sonra, diğer usta ile birlikte ayrıldı. Fi-Ağa ile yalnız kalmışlardı. Aşçıbaşı etrafa şöyle bir baktıktan ~, sesini alçaltarak "Nasıl oldu bu iş?" diye sordu, "Bir malu-ıız var mı?"
"Elbette" dedi Hasodalı, "Silahdar Ağa sizden o kadar sık bah-l:yor ki Hünkârımızın da merakını celp etmiş nihayet."
Aşçıbaşı kafasını salladı. Hasodalı'nın Silahdar Ağa'dan bahçen "hazretleri" dememesi de, ismini anarken yüzünü bürü-öfke dalgası da dikkatinden kaçmamıştı.
"Sizin neyiniz var?" sordu damarına basar gibi, "İyi görünmüyorsunuz. Enderun'da sıkıntı mı var?"
Hasodalı dişlerini öyle bir sıkmıştı ki çene kemikleri neredeyse Jen fırlayacaktı.
"Sıkıntı olmaz mı Usta Efendi?" dedi öfke-ntreyen bir sesle, "Sıkıntı Enderun'un en tepesinde. Bizim bala en büyük sıkıntı!"
Aşçıbaşı anlamazlıktan geldi: "Hayırdır?"
Hasodalı zembereğinden boşalmış gibi konuşmaya başladı: Sîyavuş Ağa denen herif iyice zıvanadan çıktı artık. Sabah
129
uyandığıyla beraber başlıyor eziyete. Ben dahil falakaya yatırmadığı kimse kalmadı Enderun'da. Hem de nasıl bahanelerle! Be» kırk yıl düşünsem bulamam. Karnı doyduktan sonra duruluya; sonra yeniden başlıyor işkenceye. Vallahi iple çekiyoruz yemek saatlerini, biraz olsun rahat ediyoruz hepimiz... Usta Efendi... Bazen şeytan diyor ki..."

Hasodalı lafının bu kısmında durup tekrar dişlerini sıktı. Ağzından çıkacaklar kendisini de korkutmuştu çünkü.
"Hünkârımız bir şey yapamaz mı? Bir çıtlatsanız kulağına? diye, cevabını gayet iyi bildiği bir soru sordu Aşçıbaşı. Hasodalı gülüp geçecekti ama hürmeten cevap verme gereği duydu: Enderun'u bilmezsiniz Usta Efendi. Siyavuş Ağa arz ağalarım biridir. Onun haberi olmadan Padişahımız Efendimize yaklaş] ne mümkün. Her zaman etrafında dolanır, bir an olsun yalnız rakmaz Hünkârımızı. Hadi diyelim ki bir yolunu bulduk, fısıl! dik kulağına..."
Hasodalı durdu ve sesini iyice alçalttı: "Hünkârımız bile ç nir Siyavuş Ağa'nın şerrinden. Düşünsenize, sizin methinizi ne duydu ama sizi Has Matbah'a aldırmadı. Niye? Çünkü siz Ağa' aşçısısınız. Sizi onun elinden almaya cesaret edemedi besbelli."
"Aman efendim" dedi Aşçıbaşı, gözlerine iri bir hayret ifa yerleştirerek, "Olur mu öyle şey? Hünkârımız aşçılarından zi; desiyle memnundurlar da bana tenezzül buyurmamışlardır. Y< koskoca cihan padişahı çekinir mi bir Ağa'dan? Sizin sinirle yıpranmış."
Hasodalı acı acı gülümsedi: "Doğru dersiniz, sinirlerim zi; desiyle yıprandı, lâkin dediklerim doğrudur... Neyse, Allah h mizin sonunu hayretsin..."
"Amin" dedi Aşçıbaşı, "Peki, Ağa Hazretleri bugün ne ye isterler?"
Hasodalı ağzını şöyle bir açtı, sonra "Tövbe" çekip kap: "Kuşluk öğününde Davud Paşa köftesi ile levzine, akşama ise kebabı isterler."
130
"Başım üstüne" dedi Aşçıbaşı. İçinden ise "Bak sen Siyavuş Ağa'ya..." diye geçiriyordu. Eğilerek Firuz Ağa'yı selamladı. Ha-sodalı da aynı şekilde karşılık verdi ve ayrılmadan önce son bir soru sordu: "Peki, siz ne pişireceksiniz Hünkârımız için?"
Aşçıbaşı bu konuda gerçekten düşünceliydi: "Karar veremedim henüz" diye kestirme bir cevabı tercih etti.
Hasodalı mutfaktan ayrılırken, Aşçıbaşı içinden söylenmeye devam ediyordu: "Nerede kaldın be adam? Kaç hafta oldu, nerede kaldın?"
Karnına sancı saplanmış gibi bir ifade ile bir süre düşündükten sonra kendini toparladı ve "Mahir!" diye seslendi. Kalfası zaten eli beri civarında dolanıp duruyor, çağrılacağı anı bekliyordu, ırak ustasının yanına geldi. Gözleri ışıl ışıl parlamaktaydı.
kulaklarında, "Ustam! Hayırlara vesile olur inşallah" diye-yerlere kadar eğildi.
"İnşallah Mahir" diye cevap verdi Aşçıbaşı, "Şimdi hemen..."
Gel gör ki Mahir ustasını duyacak durumda değildi. "Ben de :ek miyim Usta?" diye sordu heyecanla.
Aşçıbaşı soruyu ilk anda idrak edememişti. Şaşkınca kalfasına : "Nereye Mahir?"
Mahir daha şaşkındı: "Has Matbah'a Usta..."
"Sen benim kalfam değil misin?" dedi Aşçıbaşı tatlı sert bir "Ben nereye, sen oraya."
Mahir alabildiğine sırıttı: "Sağ ol Usta..."
Aşçıbaşı da gülümsedi. "Yarının işi yarına kalsın" dedi, "Biz günü kurtaralım hele. İşimiz çok."
Mahir ciddileşmişti: "Ne istemiş Silahdar Ağa?"
Aşçıbaşı Enderun'dan gelen siparişleri sıralayıverince Mahir'in i yuvalarından fırlayacakmış gibi oldu. Siyavuş Ağa'nın is-"taam-ı latif" diye tabir edilen, ince, zahmetli yemek-Ve elbette Mahir bunu bilemezdi ama, Aşçıbaşı'na Ağa'nın hakkında çok şey anlatıyorlardı.

131
“Badem ayıkla Mahir” diyerek ilk emrini verdi Aşçıbaşı, “Suya yatır, kabuklarını soy, iki avucunu havanda kır, gerisini değirmende çek güzelce. Sonra tavada kurut. Ama dikkat et, sakın kavurma.*
Mahir badem bulmak için derhal raflara doğru ilerledi. Aşçıbaşı ise köftede kullanacağı eti, zırhta çekmeden önce tike doğramaya başladı.
Bir süre sonra Mahir elinde küçük bir çuvalla ustasının yanına geldi. “Yeter mi bu kadar badem?” diye sordu. Aşçıbaşı, çuvalın dibine doğru şöyle bir bakıp başını salladı: “Başla hemen_*
Mahir büyükçe bir çanağa su doldurup bademleri içine bastı.1 Bıçağı etlerin üstünde işlemekte olan Aşçıbaşı ise Siyavuş Ağa’ı düşünüyordu.
Ağa’nın istediği yemekler giderek yükseliyordu. Ruhundaki; ralar giderek derinleşiyordu anlaşılan. Sahip olduğu güç ve ikti'1 ne acısını dindirmeye, ne de içindeki boşluk duygusunu örtbas: meye yarıyordu artık. O da çaresiz, kaybettiği huzuru bulabil: için eskiden beri kullandığı yöntemlere sarılıyordu: kibir ve zı
Farkında olmadığı şey ise, her gün daha fazla ihtiyaç duydu kibir ve zulmün, yaralarını daha da fazla azdırmaktan başka işe yaramayacağıydı. Çünkü her gün, Aşçıbaşı’nın elinden çı yemekleri yiyordu.
Aşçıbaşı, zırhın altında kıyma haline getirdiği eti tuz, bil: kimyon ve biraz da toz kırmızıbiberle yoğurup küçük lokmalar 1 linde yuvarladıktan sonra, kalfasının yanma gitti. Mahir bader kavurmadan kurutmayı başarmıştı. Aşçıbaşı parmaklarını baJ ununun üstünde gezdirirken kalfasına buyurdu: “Bal ve su getir
Mahir tekrar raflara doğru ilerledi ve kısa bir süre sonra eli-küçük bir bal testisi ve bir maşrapa suyla geri döndü. Bu sı Aşçıbaşı badem ununu derince bir çanağa almış, ölgün bir at: üzerine yerleştirmişti.
“Dikkatli dinle” dedi kalfasına, “Ben bademi çevirirken de balı dökeceksin. Ama öyle bir dökeceksin ki testiden en
132
sicim kalınlığında süzülecek. Ver dedikçe de lokma lokma su bırakacaksın. Anladın mı?”
Mahir başını salladı. Aşçıbaşı mintanının kollarını iyice sıvadı ve işe girişmeden önce son bir kez daha tenbihledi: “Elinin ayarını kaçırma sakın!”
Kalfasının iyice anladığından emin olunca tencereyi karıştırmaya başladı. Badem, balı yedikçe bağlanıyor, suyu alınca da gevşiyordu. Aşçıbaşı, hareketlerini giderek sertleştirerek levzinenin harcını karıştırıyor, bir taraftan da akşama yapacağı süt kebabını düşünüyordu. İyi et ve taze süt bulmalıydı. Şişlik lokmalar halinde kesilmiş et parçalarını önce sütte iki taşım kaynatacak, sonra hafif ateşin üstünde, kurudukça üzerlerine süt süre süre çevirecekti. Çok zor sayılmazdı ama vakit alan ve dikkat gerektiren bir işti. Bu yüzden de Mahir’e bırakamazdı.
#
133
Köfteler iyice kızarıp bademler sedef rengine dönüşünce Aşçıbaşı tencereyi daha küçük bir ocağa aldı ve içine bolca limon suyu döktü.
“Getir Mahir” dedi kapağı kapatır kapatmaz. Kalfasının elinden kalemi kapıp hokkaya daldırdı ve kâğıda hızlıca birkaç satır karaladı. Sonra kâğıdı Mahir’e uzattı:
“Kapalıçarşı’ya git, Küçük Safran Ham’nda Aktar Naim Efendi’nin dükkânını bul. Selamımı söyle, bunları al gel.”

Mahir kâğıda şöyle bir baktı. Baharatlardan oluşan basit bir listeydi bu: Çin tarçını, isot, haşhaş tohumu, anason, nane-i Hindi—
"Bunlar kilerde vardır Usta" dedi, "Bakayım mı gitmeden?"
Aşçıbaşı kızgın gözlerini kalfasına dikti: "Hünkâr'a yemek yapacağız. Kilerdekiler ne zamandan kalmadır kim bilir."
"Doğru dersin Usta" dedi Mahir. Listeye bir kez daha baktı: "Ben çıkayım o zaman."
Aşçıbaşı, koşmaya başlamak üzere olan delikanlıyı kolundan tuttu: "Bekle. Eğer Naim Efendi sana, 'Bunlardan yok' derse, 'Ustam ne kadarını bulabilirseniz, en geç yarın akşama kadar istiyoc. Eksik olması mühim değilmiş' dersin. Anladın mı?"
"Anladım Usta..."
Aşçıbaşı Mahir'in kolunu biraz daha sıktı: "En geç yarın akşama! Ne kadar bulabilirse. Tamam mı?"
Mahir bir ustasına, bir de koluna yapışmış eline baktı. "Tamam Usta" dedi uysal bir sesle ve hızla Kapalıçarşı'nın yolunu tuttu. Aş-, çıbaşı da, yapacağı safranlı pilav için pirinç bakmak üzere raflara doğru yürüdü. Bir taraftan da düşünüyordu. Yarın gece dışarıda olmak zorundaydı. İsfendiyar Usta'dan rahatlıkla izin alabilirdi fakat işinin ne kadar süreceğini, ne kadar beklemesi gerekeceğini bilemiyordu. Belki de sabaha kadar dönemeyecekti Saray'a. Bir başka kılıf, bir başka çare bulması gerekiyordu. En kötü ihö-; maile, yani çok mecbur kalırsa, yatsıdan sonra kaçar, şafak sökmeden de geri gelirdi. Fakat bunu istemiyordu. Belki biraz fa

şüpheci davranıyordu ama tek bir kişinin bile dikkatini çekmeyi tehlikeli buluyordu. Derken aklına bir fikir geldi ve istemsizce gülümsedi. Kapıdan elini kolunu sallaya sallaya çıkıp gitmek varken, kaçmaya ne gerek vardı? Hem kim bilir, bu gece istediğinden daha fazlasını bile elde edebilirdi belki...
*
İkindi okunmak üzereydi. Aşçıbaşı bütün işleri bitirmişti ve Mahir henüz ortalıkta yoktu. Dışarıya, işe gönderilen her kalfa gibi o da mümkün olduğu kadar geç gelecekti elbette. Aşçıbaşı'nın bundan şikâyetçi olduğu yoktu. Mahirsiz vakit geçirmek çok hoşuna gitmişti hatta. Tek sıkıntısı, dönünce onun yalanlarını ve bahanelerini dinlemek olacaktı. Kendi kendine "Keşke akşama kadar izinlisin deseydim" diye söylenirken, Hasodalı Firuz Ağa ve maiyeti akşam yemeklerini teslim almak üzere mutfağa girdi.

"Ben de sizi görmeye geliyordum" dedi Neyyir Ağa, selamı alırken.
Aşçıbaşı gülümsedi: "Ben de sizi..."
"Havadisi aldım" dedi Ağa, "Hünkârımıza yemek pişirecekmişsiniz. Tebrik ederim."
Aşçıbaşı dağarcığındaki şükran sözlerinden en kallavilerini seçerek teşekkür etti. Tebrik faslı bittikten sonra Ağa merakla sordu: "Siz niye görmek istemiştiniz beni?"
"Şarap için teşekkür etmek istemiştim" dedi Aşçıbaşı, "Na-d ide bir lezzetti."
"Afiyet olsun" diye cevap verdi Karaağa. Aşçıbaşı'na bakmaya devam ediyordu. Bunca yılın Harem Ağası olarak birinin ağzında bakla var mı yok mu, tek bakışta anlardı. Durumun fazlasıyla farkında olan Aşçıbaşı, lafı hiç dolandırmadan konuya girdi: "Anladığım kadarıyla siz de damağına düşkün bir zatsınız. Malum, Saray Matbahı da olsa, insan sürekli aynı ustanın elinden yemekte*; sıkılır, arada değişiklik ister. Bildiğim iyi bir usta var. Mekânı da pek şahsına münhasır, emsalinin katbekat fevkindedir. Haddim al-! mayarak, sizi bir gece orada misafir etmeme müsaade buyurursa-; nız, beni pek bahtiyar edersiniz."

Biraz aşağıdan alarak gülümsedi Karaağa: "Çok sağ olun, kin bizim geceyi Harem'in dışında geçirmemiz haylice zor."
"Hay Allah" dedi Aşçıbaşı yüzünü buruşturarak, "Balıkçı ram Usta'nın yeriydi bahsettiğim..."
Neyyir Ağa'mn ifadesi değişivermişti: "Deli Bayram mı?
"Evet... Bilir miydiniz?"
"Namını duymayan mı var? Derler ki deryadaki cümle lukatın en lezizi onun ağma, oltasına takılmak için yarış ederi Lâkin haylidir mekânı yoktur diye bilirim..."
136
Aşçıbaşı kafasını salladı: "Doğru bilirsiniz. Ama açtı yeni bir yer. Yerini gizli tuttu, sadece tanıdıklarına haber etti. Eh, bizim hukukumuz da eskidir."
Ağa kıvama gelmeye başlamıştı. "Levon da yanında mı hâlâ?" diye sordu.
"Levon evladı gibidir Bayram Usta'nın" dedi Aşçıbaşı, "Ayırır mı hiç yanından?"
Neyyir Ağa enikonu düşünmeye başlamıştı. Aşçıbaşı "Güzel de bir mahzen düzmüş mekânına" diyerek son bir darbe daha vurdu. Ağa, gözlerini sağda solda gezdirerek biraz daha düşündükten sonra Aşçıbaşı'na baktı: "Ne zaman gidebiliriz?"
"Yarın akşam müsaitim ben. Siz izin alın yeter ki..."
"Kızlarağası ile konuşacağım..."
"Güzel haberlerinizi bekliyorum o vakit. Çok mutlu olurum gelebilirseniz. Hem balık mevsimi de bitti bitecek. Kaçırmamak lazım."
"İnşallah..." diye mırıldandı Neyyir Ağa. Bayram Usta'nın balıkları ve Levon'un mezeleri, henüz damağını değilse de dimağını çoktan işgal etmişti...
Balıkçı Bayram Usta, nam-ı diğer Deli Bayram, sadece Payi-:'ın değil, Marmara'nın, Bahr-i Sefid'in ve dahi Bahr-i Siyah'ın, kimilerine göre cümle deryaların en büyük balıkçısı olarak rdi. Ünü sadece bundan ibaret değildi üstelik. Balıkların ve deniz mahlukatının en iyisini tutmakla kalmaz, bunları enfes yemek haline getirmesini de çok iyi bilirdi. Tavaları, ızgara-buğulamaları, salataları, islemeleri, lakerdaları, çirozları, sala-'arı... Her biri dillere destandı. Bir de lakabı üstünde, deliydi...
Bundan yıllar evvel, Haliç'in Balat tarafında küçük bir mey-vardı Bayram Usta'nın. Meyhane de denemezdi aslında, 'z odadan ibaret o derme çatma kulübeyi kendisi ve evlatlığı için yapmıştı Usta. Öyle mekân açayım da para kazanayım
137
gibisinden dertleri yoktu. Olamazdı da! Zira kendisi öyle fazla insanla muhatap olmaktan hiç hazzetmezdi.
Ama bir taraftan da ağa adamdı. Kurduğu Halil İbrahim sofralarında, civardaki fukaranın karnını doyurur, tuttuğu balıklan kanının ısındığı insanlarla paylaşmaktan büyük keyif alırdı. Bayram Usta'nın en seyrek uğradığı yer balık pazarıydı. Evlatlığı Levon küçüktü daha o zamanlar. Dünya, para olmadan da gayet güzd dönebiliyordu. Kendi bileğinin, eşin dostun yardımının ve denizin bereketinin çözemeyeceği bir durum olunca çıkardı pazara. Yarenlerinin damağına layık görmediği balıkları üç beş akçeye satar, sonra yine keyfine bakardı.
Gelin görün ki, keçinin sevmediği ot burnunun dibinde bi. misali, Bayram Usta'mn ünü, o insanlardan kaçtıkça daha da yılıyordu. Balıkları, mezeleri, sofraları herkesin dilindeydi. Le da büyümeye başlamıştı üstelik. Onun da ekmeğini eline ver lazımdı: küçük bir tekne, hiç değilse bir takım da ağ...

Neticede hayat gailesinden yılan Bayram Usta, kulübes' bir odasını az genişletip, içine altı yedi sofra atmış ve meylisini açıvermişti.
Keyfince ve bildiği gibi yaşamayı âdet edinen Usta, me' da aynen o şekilde idare etmeye başlamıştı. Öyle herkesi so' yordu kapıdan içeri. Bilhassa devletlilerden ve kesesi dolu z taifesinden hiç hoşlanmaz, mekânında caka satmaya kalkanı, zıyla içmeyi bilmeyeni, önüne dünyaları serseler bir daha dük nına sokmazdı.
Dahası, Bayram'ın Meyhanesi'nde, yemenin içmenin de bir bedeli yoktu. Ücretler tamamen Usta'nın o anki keyfine ve. tesi günkü ihtiyacına göre belirleniyor, bugün on kuruş dediği tavrite ertesi gün üç akçe hesap çıkarabiliyordu.
Gel gör ki Usta'nın çok umurunda olmasa da memlekette ka kural, nizam ve dahi intizam vardı. Büyük devletin âli yönetici esnaf ve tüccar kafasına göre hareket edip de çarşıyı pazarı ka tırmasın, fiyatları dalgalandırmasın diye her malın ve hizmetin

çok kaç akçeden satılacağını hesaplamışlar, ismine de "narh" demişlerdi. İşte ne olduysa bu narh denen icat yüzünden oldu.
Bayram Usta müşteri seçiminde titizdi elbette. Ama arada yanılıp, numunelik şahsiyetleri de içeri aldığı oluyordu. Akçeye sıkışık olduğu bir zamandı ve meyhanede fiyatlar son birkaç gecedir yüksekten seyrediyordu.
O gecelerden birinde, müşterilerden bir kıtipiyoz, hesaba itiraz edecek oldu. Bayram Usta adamı önce bir güzel dövdü, sonra da ■"Bre pezevenk, geçen hafta hesap almayınca iyiydi. Pek şen şakak çıkmıştın dükkândan" diyerek kapı dışarı etti. Fakat işlerin tan denli büyüyeceğini, milletin önünde yediği dayağa çok içerleyen adamın soluğu kadının huzurunda alacağını ve narhın üze-ie hesap çıkardığı için kendisinden şikâyetçi olacağını elbette lin edememişti.
Ertesi gün Kadı Efendi, adamlarıyla birlikte Bayram Usta'nın yhanesine varıp vakayı bir de ondan dinlemek istedi. Usta o sı-"Yok öyle bir şey, yapmadım, olmadı" dese, ne aleyhine şa-edecek biri çıkacak, ne de Kadı Efendi mevzuyu uzatacaktı serde delilik vardı işte. Bayram Usta yalan bilmezdi.
Kadı Efendi sordu: "Narhın üstünde para istedin mi?"
Usta dedi: "Narh bilmem. Ederi neyse onu söyledim."
Kadı Efendi sordu: "Peki, darp da etmişsin adamı, doğru mu-
Usta dedi: "Bir temiz hem de!"
Hal öyle olunca, yapacak bir şey kalmamıştı. Kadı Efendi mey-bir hafta kapatılmasına hükmetti. Aslında, nizama göre ihlal edeni bir de falakaya çektirmesi gerekiyordu ama Us-namı öyle yüksekti ki aklının ucundan bile geçiremedi.
Kadı Efendi işini bitirip gittikten sonra Bayram Usta, eşine cümle sevdiklerine, hatta az sevdiklerine bile "Akşama var, herkesi bekliyorum..." diye haber etti ve kayığına atlayıp çıktı. Akşamüstü geri döndüğünde, meyhanesinin etrafında sayılır bir kalabalığı kendisini beklerken buldu. Oltalarını

dolduran derya kuzularını karaya çıkarıp misafirlerinin önüne koydu ve herkesin şaşkın bakışları arasında, hem evi hem meyhanesi olan kulübesini dört bir köşesinden tutuşturuverdi. "Aha size mangal..." dedi gitmeden önce, "Hadi afiyet olsun..." Sonra evlatlığı Levon'la birlikte Marmara'ya doğru kürek çekmeye başladı w günbatımı kızıllığı karanlığa dönüşürken, ufukta gözden kaybol

İşte namına böyle layık olmuştu Bayram Usta ve söylenene bir daha Şehr-i İstanbul sınırları dahilinde kendisini gören o mıştı. Ne var ki rivayetler yanılmaktaydı. Bundan bir sene k önce Usta, evlatlığı, leziz balıkları ve maharetli elleriyle bir' geri dönmüş, Karaköy sırtlarında bir sokak arasında yeni, kü bir mekân daha açmıştı. Dönüşünü gizli tutmuştu. Yalnız sevd ve muhabbetine güvendiği birkaç yarenine haber vermiş, or da dükkânın yerini dile düşürmemelerini sıkı sıkı tenbih etr
İşte o gece, günbatımından hemen sonra Aşçıbaşı, yar kalfası Mahir ve Neyyir Ağa, Bayram Usta'nın bu yeni mekâ doğru yola çıkmışlardı.
Bin bir yalan dolanla Kızlarağası'ndan bir gecelik izin k mayı başaran Neyyir Ağa ile Bâbü's-Selam'ın önünde buluş lar, birlikte kapılardan geçip gitmişler, önden gönderdikleri hir'in hazır ettiği sandalla Haliç'i geçip, Karaköy sahili bo~ biraz yürüdükten sonra, Tophane'ye az kala sola sapıp Galata' doğru yokuş yukarı yürümeye başlamışlardı.
Mekânın yerini Aşçıbaşı da bir başkasından öğrendiği için sokaklarda biraz dolanmış, birkaç kişiden tarif sormuş, nihayet lisin bile yalnız adım atmaya çekineceği, izbe bir çıkmazın en bindeki bu demir kuşaklı kara kapının önüne gelmişlerdi.
Tokmağı tereddütle üç kere vurdu Aşçıbaşı. Sora sora bul1 ları iki katlı bu evin doğru yer olup olmadığına emin değildi.' ranlık çöktükten sonra, bu muhitte yanlış kapıyı çalmak gibi ' hata çok hayırlı şeylere sebep olmayabilir, her ne akla hizmetse def pul işlemeli kırmızı bir cüppe giymiş bulunan Neyyir Ağa' çok acayip haller içine düşmesine yol açabilirdi.
140
Uzun sayılabilecek bir bekleyişin ardından, kara kapının tokmağı paslı paslı şangırdadı ve kapı birazcık aralandı. Aralıkta "Defol git" der gibi bakan iri bir çift göz belirdi ve en yakında duran Aşçıbaşı'nın, hemen yanındaki Mahir'in ve o zifiri karanlıkta seçebildiği kadarıyla Neyyir Ağa'nın üzerinde dolaşmaya başladı. Gözler yeniden Aşçıbaşı'nın üzerine döndüğünde, içeriden "Bak heleee..." diye kısık bir ses geldi ve kapı biraz daha aralandı.
Aşçıbaşı, mekândan dışarı vuran kandillerin ışığı altında Bayram Usta'yı gördü. Yaşlanmıştı. Zayıf yüzündeki çizgiler iyice belirginleşmiş, ince uzun bedeni sanki hafifçe bükülmüştü. Fakat duruşu ve ifadesi deliliğinden bir şey eksilmediğini söylüyordu. "Bak hele kim gelmiş" dedi Bayram Usta. Aşçıbaşı'nm omzuna iki sert şaplak atarken gözleriyle de diğer iki kişiye bir daha baktı. Ağa'nın saraylı olduğu pek fazla belli oluyordu ve Usta devletlilerden hiç mi hiç hoşlanmazdı. Lâkin baş misafir makbul ve mühimdi, peşine kimi taktığını sual edemezdi.
"Geçin" dedi Bayram Usta.
Aşçıbaşı içeri girince etrafa şöyle bir baktı. Usta tam adına ya-bir yer yapmıştı yine: sade, gösterişten uzak ama emsalsiz olda her halinden belli...
Ocağıyla tezgâhını, hallice bir oda ebadında sayılabilecek mekâ-sol tarafına kurmuştu. Geri kalan yere altı yedi sofra atıp üs-siniler koymuş, etraflarına dörder beşer tabure atmış, tam ya da koca bir mangal oturtmuştu. Her sofrada birer testi dudu. Mangalın üzerinde ise koca bir kazan kaynamaktaydı.

Vakit daha erken olduğu için içeride kimsecikler yoktu. Aşçı-mekânın âdetini eskiden beri bildiğinden, Bayram Usta'nın meşine gerek bırakmadan doğruca dev mangalın üzerindeki a doğru ilerledi. Kapağı kaldırır kaldırmaz, yoğun bir buhar havalandı. Her yer mis gibi, tazecik balık çorbası kokmaya işti. Aşçıbaşı, fazla dağılmadan, buharı derin derin soludu, n yan taraftaki sehpanın üstüne dizilmiş toprak kâselerden koca bir kepçe çorbayla doldurup Neyyir Ağa'ya uzattı. Ağa'nın da aklını başından almıştı ama kâseye çekinerek

bakıyordu. Her ne kadar ortada duruyor olsa da kimseye sormadan etmeden çorbaya yanaşmak garibine gitmişti. Aşçıbaşı "Boranın âdetidir efendim" diyerek Ağa'nın gönlünü rahatlattı, "Her gelen önce çorbasını alır, öyle geçer sofraya."

Neyyir Ağa da mekânın kendine has bu geleneğine riayet ederek, çorbasını alıp köşedeki sofralardan birine geçti. Aşçıbaşı kendi kâsesini doldurmaktayken, Ağa kaşığı çoktan eline almış, sıcaklığına aldırmadan çorbayı kaşıklamaya başlamıştı bile. Aşçıbaşı kazanı ve kepçeyi Mahir'e devrettikten sonra Ağa'nm yanma geçti. Çorbayı şöyle bir karıştırıp bir kez de yakından kokladı. Herhangi bir kelimeye yer bırakmayacak kadar muntazamA çorba. Yemeye başlamadan önce, içinde uyanan o küçük kıskançlık duygusunun tadını çıkarmaya çalıştı. Zira bugüne kadar çok az aşçı içinde böyle bir his uyandırmayı başarabilmişti ve Bayram Usta da bunlardan biriydi. Kendine hiçbir alanda rakip kabul mez, bir zanaatdaşıyla yarışa girmeye bile tenezzül etmezdi Aşçıbaşı. Ne var ki söz konusu Bayram Usta ile balık yemeklerinde aşık atmak olunca, kendisi bile bir durup iki kere düşünürdü.

Yeryüzündeki tüm çorbaların iki sultanından biri ve balık. çılığının zirvesi olarak bilinen balık çorbası, zor olan her şey ı mükemmel olmalıydı. Bir balık çorbasının "şöyle böyle"si, "id eder"i, "fena değil"i olmazdı. İyi yapılanına çorba, kötü yapılar çöp denirdi, işte o kadar. Dünyanın en garip yemeklerinden birij bu. Ne kadar bol malzemeyle yapılırsa o kadar makbul sayılı Kesinlikle mutlak bir tadı yoktu. Zemindeki temel lezzeti, tam! rarında bir kokuya sahip olması şartıyla, balık olan bu çorba kaşıkta tat değiştirirdi. İlk kaşıkta balığa eşlik eden kereviz ve havuç, ikinci kaşıkta ortadan kaybolarak yerini soğan ve kü bir taze kekik parçasına bırakır, üçüncü kaşıkta ise tane karab' rin tatlılıkla kavurduğu duru bir balık lezzeti tek başına hün sürerdi. Çorbanın sonuna kadar devam ederdi bu şenlik. Bir raki kaşıkta ağzınıza nasıl bir tat geleceğini asla tahmin eder diniz ve her yudumda şaşıra şaşıra kâsenin dibini buluverirdi-

Aşçıbaşı, kâsesinden son yudumu aldıktan sonra diğerleri gibi derin bir oh çekip, taburesinde şöyle bir kaykıldı. O hassas damağı çok keyifli bir imtihandan geçmişti az önce. Fakat kazanan çorba (¿muştu. Aşçıbaşı bir yerden sonra ağzındaki lezzetin nelerden ibaret olduğunu çözmeye çalışmaktan vazgeçmiş, zihnini zevkin körlüğüne teslim etmişti. Balık çorbasının en az yirmi iki çeşit malzemeden yapılması gerektiğini biliyordu fakat o kazanın içinde bu sayıdan çok daha fazlası olduğuna yemin edebilirdi.

Çorbaları bitirdikten bir süre sonra Bayram Usta sofralarına yanaştı. Elindeki çiğ badem, fındık ve ceviz dolu üç kabı sininin istüne bırakıp boş kâseleri aldıktan sonra "Bre, davet mi beklersiniz?" diyerek bir de azar çekti. Usta'nın sinideki testiyi işaret etikte olduğunu fark eden Aşçıbaşı derhal kendini çorbanın reha-inden kurtardı ve toprak kupaları şarapla doldurmaya başladı.
üç bardak da iyice dolana kadar bekledi ve "Hah şöyle..." i. Sonra Aşçıbaşı'na döndü: "Kaç zamandır beklerim seni. Gö-yollarda kaldı..."
'Kısmet bu geceyeymiş Usta" diye cevap verdi Aşçıbaşı.
Usta gözlerini kaçırmadan başını salladı: "Kalıcı mısınız, gi-mi?"
"Misafiriniz bu akşam" dedi Aşçıbaşı. "Müsaitsen elbet..." diye ekleyecekti fakat Usta beklemedi. Tezgâha doğru "Levon" diye yiverdi. Daha sesinin yankısı dinmeden evlatlığı tezgâhın arda beliriverdi. "Üç oda hazır et yukarıda" dedi Usta.
Levon, misafirlere uzaktan bir hoş geldin selamı verdikten yine geldiği gibi sessizce gözden kayboldu.
Ağa, Kalfa ve Usta, sofrada şarapla baş başa kalmışlardı ve Jen dökülen yakut renkli mey, Haseki Sultan'ın kilerindeki-boy ölçüşecek kadar iyiydi. "Sofraya konan böyleyse mah-daha neler vardır kim bilir" diye düşünmeden edemiyordu Üstelik Bayram Usta'nın hatırlı misafirlerine en has şarap-an ikram ettiği de herkesçe biliniyordu. Neyyir Ağa, Aşçı-bu misafirlerden biri olması için dua ediyordu.
143
Sinideki testi üç bardağı ikişer kez doldurmaya ancak yetmiş, Levon hemen yetişip yenisini koymuştu sofraya. Yeni dolan bardaklar daha yarısına henüz gelmişti ki Bayram Usta elleri kollan tabaklarla dolu bir halde sofraya yanaştı. Ortaya koyduğu büyük yayvan tabağın yarısı istavrit, yarısı tekirle doluydu. Una bulanıp I yağda kızartılmış balıklardan hâlâ ince bir cızırtı yükseliyordu. Yanma koca bir kâse de salata yapmıştı. İçindeki envai çeşit malzemenin rengi ya yeşil ya da beyazdı. Bol limonla boyunları bükülen yeşilliklerin gönülleri halis zeytinyağıyla ışıl ışıl yıkanarak alınmıştı. Sonra bol sumaklı ve maydanozlu soğan salatasıyla üsti i bezle örtülmüş bir sepetin içinde sıcacık mısır ve nohut ekmekleri | geldi. Ziyafet başlamıştı...
Neyyir Ağa, Harem'de aldığı talim terbiyeyi unutmuş gibi saldırmıştı balıklara. Mahir zaten kendinden geçmiş, ölse ruhu duymayacakmış gibi yiyordu. Önlerinde üç beş balık ancak kalmışken, ! Levon cızırdayan bir başka tabağı koymuştu bile önlerine. Bu sefer gelen hamsi ile mezgitti. Bayram Usta artık nereye ağ attıysa, mevsimin son hamsilerini alıp koyuvermişti önlerine. İnce mezgitler de hediyesiydi.
İkinci tabağın yarısına geldiklerinde, Aşçıbaşı hamsileri üçer ağzına atan Mahir'e "Yavaş" demek zorunda kaldı. Lokr ağzında öylece kalakalan kalfası rencide olmasın diye de he" ekledi: "Daha yiyecek çok şey var. Doyurma karnını, sonra lürsün."
Bu laf Neyyir Ağa'yı da kendine getirmişti. Koca parmak rının arasında kılçığından ayıklamaya çalıştığı mezgiti kafa ruk demeden ağzına attı ve bardağında kalan şarabı bir yudu" mideye indirdi. Zevkten yüzü gözü ışıl ışıl olmuştu Karaağa'r "Daha ne gelecek" dedi iyice çocuklaşan gülümsemesiyle, kadarı bile kâfi. Bırak bu geceyi, daha ömrüm billah balık yer sem de olur."

Aşçıbaşı nazik bir kahkaha attı: "Deryanın dibinde balık, ı rinde de Bayram Usta durduğu müddetçe, biz daha çok balık riz Ağa Hazretleri."
144
Karaağa, Aşçıbaşı'nm gülüşüne eşlik etti: "İnşallah ustam, inşallah!"
Tam bu sırada, sanki Neyyir Ağa'nın duası kabul edilmiş gibi, Usta yine yanlarında bitiverdi. Bu sefer elinde üzeri küçüklü büyüklü kaplarla dolmuş koca bir tepsi vardı. Hızlı hareketlerle bir taraftan boşları toplamaya, bir taraftan da tepsidekileri siniye dizmeye başladı. Tabaklar, kâseler, sahanlar birbiri ardına yağıyordu sofraya. Sıcak sahanlarda midye tava ve bülbüliye ile soğan, saransak, havuç ve azıcık kerevizden ibaret bir yatağın arasında, tencerede kendi suyunda pişmiş kalkan balığı vardı. Midye tavanın yanına badem, her halkası hafif sarıya çalan, beyaz altın renginde kızarmış bülbüliyenin yanma ise ceviz taratoru konmuştu. Sala-aura hamsiler çekirdeksiz yeşil zeytinlerin etrafına sarılmış, çiroz iyice havalandırılıp güzelce dövülmüş, üstüne de bol dereotu jilmişti. Yeşil salatanın içine iri karidesler ve körpecik ahta-kolları eklenmişti bu sefer. Lakerda dilimleri tabakta canlı bir kadar diri görünüyor, çatalda parçalanmıyor ama ağızda da tak gibi dağılıveriyorlardı.
Sofradakiler daha ilk postanın şaşkınlığını atlatamamışken, bu elinde daha küçük bir tepsiyle Levon yaklaştı sofraya. Önce yer açıp, boylamasına ikiye kesilip halka soğanlarla birlikte edilmiş irice bir lüferi ortaya yerleştirdi. Aradaki boşluk-ise topik, fava, pilaki, midye dolma ve tarama dolu meze kâ-i bıraktı. Sinide bir tabaklık boş yer kalmıştı ve Levon bu-elbette en şahane mezesi için ayırmıştı.
Tepsisindeki son tabağı sofraya koyar koymaz, misafirlerden sevinç ve takdir nidası yükseldi. Mezelerin en latifi uskumru a teşrif buyurmuşlardı ve her sofra erbabı gibi onlar da bu yemeği hürmetle karşılamışlardı.
Sofraya üçüncü testi olarak gelen komanderiye şarabının son arı da pay edildikten sonra, üstüne bir de kaynatılarak kı-getirilmiş ve bal eklenerek sertleştirilmiş meybuhter şarabı ge-kafalar iyice dumanlanmış, iştah yerini muhabbete bırakmıştı.
145
Dili ilk çözülen Mahir olmuştu. Ağzı hafiften dolanarak, biraz kaderden ve hayatın gailesinden şikâyet ettikten sonra, Aşçı-başı'nın da merak ettiği hikâyesini anlatmaya başlamıştı.
Babası da bir aşçıydı Mahir'in. Anlattıklarına göre oldukça da aksi bir adamdı. Mahir, babasının zanaatını devam ettirmek iste- j mişti ama yeteneği pilavdan öteye geçemediğinden, yanında fazla barınamamıştı. Babası, yol yakınken kendisine başka bir meslek seçmesi için tek oğlunu mutfağından kovalamıştı.
Vaziyet Mahir'in içine fazlaca oturduğundan, ya da belki de I tam bir kabiliyet fukarası olduğundan başka bir işte de dikiş tutturamamıştı. Dördüncü çıraklık denemesinde, bir terzinin yanında çalışmaktayken babası hastalanmış, yatağa düşmüş, kısa bir zaman ; içinde de göçüp gitmişti. Dükkânı işletecek kimse olmadığı için borçlar biriktikçe birikmiş, neticede dede yadigârı dükkân üç kuruşa satılıp gitmişti. Dul kalan annesi, babasının hatırlı meslek-daşlarından birini araya sokarak, yetim kalan oğlunu İstanbul'a, Matbah-ı Amire'ye yerleştirmişti. Mahir, yevmiyesinden biriktirdiği paraları memleketteki annesine gönderiyordu. En büyük hayali ise, kendi tabiriyle "büyük adam" olup anasını yaşlılığında rahat yaşatmaktı.

Aşçıbaşı, kalfasının hikâyesini hüzünle dinlemişti ama bu son sözlerine için için gülmüştü. "Büyük bir aşçı olacağım" dememişti | Mahir, ya da büyük başka bir şey. Küçük bir çocuk gibi "Büyük adam olacağım" demişti sadece. Belli bir tercihi yoktu; şu an önüne; fırsat çıksa, ikbal istikbal görse dümeni tekrar terziliğe, hatta se- j yisliğe bile kırabilirdi.
"Ne doğru adam seçmişim..." diye geçirdi Aşçıbaşı içinden. Sonra dışından ekledi: "Merak etme Mahir. Her şey yolunda giderse, iyi yaşatacaksın anacığını..."
Kafası en az Mahir kadar dumanlı vaziyette olan Neyyir Ağa, Harem terbiyesinden geçtiği için sohbete biraz daha ketum yaklaş-: mıştı. Mahir'in hikâyesine yalandan bir iki ah vah ettikten sona konuşmaya, konuştukça açılmaya ve nihayet Harem'den bahsei-meye başlamıştı. Aşçıbaşı can kulağıyla dinliyordu elbette. Faka

duymak istediği bu sefer Kamer değil, bir başka kadındı. Neyyir Ağa nihayet, Padişah'ın gözdesi ve bir erkek evladının annesi olan Haseki Sultan'dan bahsetmeye başlayınca, Aşçıbaşı kulak kesildi.
Ulaşılması Hünkâr'dan bile daha zor olan, etrafta hakkında çok az laf dolaşan Haseki Sultan'ı çok önceden gözüne kestirmişti. O tüm anahtarları elinde tutandı ve Aşçıbaşı'nın nihai hedefiydi.
Neyyir Ağa'nın onun hakkında anlattıklarının birçoğu, Aşçı-başı'nın daha önce duyduğu şeylerdi. Fakat bunları onu doğrudan tanıyan bir Harem sakininden dinlemek çok daha başkaydı. Haseki Sultan, Saray'a gelmiş en zeki kadınlardan biri olarak tanınıyordu. Daha çok genç yaşta Padişah'a ve Harem'e hükmetmeyi başarmıştı. Gücünü paylaşmayı hiç sevmiyordu ve rakiplerini çok hızlı bertaraf etmesiyle tanınıyordu. Birtakım dedikodular, Siyavuş Ağa ile aralarında sessiz ama çok ciddi bir savaşın sürmekte olduğunu anlatıyordu. Silahdar Ağa gözlerini Haseki Sultan'ın üzerine çevirmişti ve gözden düşmesini sağlamak için fırsat kolluyordu.
Neyyir Ağa, uzun uzun konuştuktan sonra, dilinin şarabın da etkisiyle mahrem bilgilere doğru kaymaya başladığını fark etmiş, hâlâ Harem ve Saray'dan bahsetmekle birlikte, daha havadan sudan konulara geçmişti. Aşçıbaşı duyacağını duymuştu zaten. Biraz geriye çekilip muhabbeti Ağa ile Mahir'e bırakmıştı. Arada kısa da olsa lafa karışıyor, bir gözüyle de kapıya bakıyordu. Kendile-ien sonra çok gelen olmuştu ama Bayram Usta şu an iki sof-oturan beş kişi haricinde herkesi defetmiş, bazılarına kapıyı açmamıştı.
Mahir ile Karaağa sohbete devam ediyorlardı. Daha doğrusu durmadan soruyor, iyice çakırkeyif olan Ağa da ballandıra ıdıra anlatıyordu. Aşçıbaşı yan gözle kalfasına baktı. Saray'ın :ü kapısının gerisindeki hayatı dinlemeye doyamıyordu Ma-Işıl ışıl gözleri ve yarım aralanmış ağzıyla, Ağa'nın dudakla-dökülen her kelimeyi kapıp, zihninde ulaşılması güç ama esi tatlı hayallere dönüştürüyordu. Hanedan ailesine men-olmadığı sürece, tüm uzuvları yerinde olan bir erkeğin Harem'e basamayacağını biliyordu elbette. Fakat Mahir tıynetinde bir

147
güç budalası, tüm o şatafata, asalete ve en önemlisi iktidara yak» olabilmek için bacaklarının arasındakini feda edilebilir bir fazlalık olarak görmeye başlayabilirdi. Aşçıbaşı bunu da gayet iyi biliyordu ve Mahir işte biraz da bu yüzden kalfasıydı...
Neyyir Ağa da heybetli bir vücuda, beyaz bir tene ve güzel bir yüze sahip bu delikanlıyı pek bir sevmiş olacak, nasihat üstüne nasihat veriyor, laf aralarında da "bundan böyle kardaşı olduğunu, her vakit arkasında duracağını" söylemeyi ihmal etmiyordu. "Ha-rem'den ya da Enderun'dan başlamak şart değil ya" diyordu Neyyir Ağa, "İnsan Saray'ın bir yerine adımını atmış olsun bir defa, o yeter. Azmeden, güzel dostları olan daima yükselir!"
Aşçıbaşı, orta seviyede bir Harem görevlisi ile aynı sofrada şarap içmeyi başına konmuş bir devlet kuşu olarak gören kalfasını* istikbale dair hayallerini için için gülerek dinlemekteydi ki diğer! kulağıyla kapının vurulduğunu duydu. Başını hiç çevirmeden dikkat kesildi. Bayram Usta her zaman yaptığı gibi kapıyı önce bira* aralamış, gelene bakmış, fakat bu sefer küfür ederek suratına kapamamış, içeri buyur etmişti.
Aşçıbaşı bu yeni gelen misafirin çorbasını almasını bekledL; Adam hemen sağ çaprazındaki sofraya oturunca gözlerini hafifçe; kaydırdı. Beyaz bir cübbe giymiş, başındaki siyah külahın etrafın da belindeki kuşak gibi siyah bir sarık dolamış, uzunca boylu, sivri siyah sakallı bir adamdı bu. Çorbasını içmeden önce bardağını şarapla doldurup yarısına kadar içti ve yan bakışıyla ufak bir selam verdi. Aşçıbaşı bu selamı dik dik bakarak karşıladı ve önüne döndü.
"Hele şükür..." diye mırıldanıyordu içinden.
Hiç renk vermeden sofradaki muhabbete bir saat daha katlandıktan sonra ayağa kalkıp Neyyir Ağa'dan kibarca müsaade isteri. Bahanesi, testide durduğu gibi durmayan şaraptı. Kafası iyice dumanlanmış olan Neyyir Ağa da kendini iktidara bir soluk dahi; yakın hisseden Mahir de şikâyetçi olmamıştı gidişinden. Belli ki! muhabbetleri şafağı bile söktürecek kadar koyuydu.
Aşçıbaşı odasına çıkıp yatağına uzandı ve beklemeye başlarfc. Tek bir kandil aydınlatıyordu odayı ve zihni de etrafı gibi loştı.
148
Her şeyin beklediği ve istediği gibi, telafi edemeyeceği bir aksilik çıkmadan gitmesi için dua ediyordu ki kapı hafifçe vuruldu. Yatağından hızla fırlayıp kapıyı araladı. Beklediği gibi gelen, o beyaz kıyafetli, siyah sarıklı adamdı.
"Es-selamu 'aleyk" dedi adam. Şivesi enikonu Arapçaya kayıyordu. Aşçıbaşı selamı "Nerede kaldın?" diye fısıldayarak aldı. Adam hafifçe gülümsedi, şüpheli gözlerle arkasındaki karanlık koridora bakındı.
"Zor oldu" dedi kısık bir sesle, "Daha da tamam değil ama sen 'Ne varsa getirsin bu gece5 diye haber gönderince, mecbur getirdim."
Aşçıbaşı çaresizce başını salladı. Daha fazla bekleyecek zamanı kalmamıştı. Hal böyle olunca da, bu adama ulaşabileceği lek kanala, yani Aktar Naim Efendi'ye şifreli bir mesaj göndermiş, toplayabildiği kadarını, eksik gedik demeden kendisine teslim etmesini istemişti.

Aşçıbaşı adamın kolunu sıkı sıkı tuttu: “Çok selam söyle Bi-'e... Özlediğimi söyle...”
149
“Başım üstüne...” dedi adam ve son bir selam verdikten soma karanlık koridorda gözden kayboldu.
Aşçıbaşı kapıyı usulca kapattıktan sonra kandili yanma aldı ve yatağın üstüne bağdaş kurdu. Deri tomarı aceleyle çözerek, içinde« çıkan bir deste parşömeni yatağın üstüne yaydı. Kutlu bir hâzineye bakar gibi bakıyordu kâğıtlara. Her birinin üzerine büyükçe bir daire çizilmiş, her daire on iki dilime bölünmüş ve Hamel’den başlayarak Hut’a kadar on iki burcun işareti yerli yerine çizilmiş, Uta-rid’den Zühal’e kadar yedi kadim yıldız da hanelere işaretlenmişti.
Yıldız haritalarıydı bunlar. Saray-ı Cedide-i Amire’de yaşaya« bütün muhterem şahısların yıldız haritaları!
Her bir haritada saray halkından bir kişinin doğduğu sırada hangi yıldızın hangi burçta ve hanede olduğu tek tek gösterilmişti. Bilmeyen birine anlamsız işaretlerden ibaret bir kâğıt parçası, bir saçmalık gibi görünebilirdi bu haritalar. Fakat okumayı bilen biri, harita sahibinin talihini ve talihsizliğini, becerisini ve beceriksizliğini, neyi beğenip beğenmeyeceğini, hatta neyi düşünüp düşün- i meyeceğini ve neyi yapıp yapmayacağını öğrenebilirdi.
Aşçıbaşı, sayfaları hızlıca tarayarak ikisini bir kenara ayırdı. Asıl ihtiyaç duydukları bunlardı ve çok şükür ki buradalardı. Ba iki yıldız haritasının biri Silahdar Siyavuş Ağa’ya, diğeri Haşmetli Padişah’a aitti.
Aşçıbaşı önce Siyavuş Ağa’nın haritasını okudu. Tam beklediği gibiydi. Harita olmasa da ne yapacağını kestirebilirdi. Sona Padişah’ın yıldız haritasını önüne aldı ve uzun uzun inceledi. Yıldızların konumlarına, hangi burç ve hanede olduklarına, birimleriyle yaptıkları açılara tek tek baktı. Bir fikir oluşmuştu kafasında. Biraz düşündü ve kendi kendine mırıldandı: “O zaman yarın Pa-zarbaşı’na haber verelim, av kuşları bulsun bize...”
Haritayı bir kere daha gözden geçirdikten sonra, diğer kâğıtlaa bakmaya başladı. Sadrazamdan Kapıağalarına kadar neredeyse herkesin yıldıznamesi emrine amadeydi. Elinin altındaki gücün büyüklüğü içini ürpertmekteyken, kâğıtların arasında bir harita dikkatini çekti. Eline alıp bakınca gözleri dehşetle açıldı.
150
“Yarabbim!” diye bir fısıltı koyuverdi kendi kendine. Harita Haseki Sultan’a aitti ve az önce Neyyir Ağa’nın, daha önce de başkalarının anlattıklarını gökyüzü de doğruluyordu.
Yıldızlar Haseki Sultan’a öyle bir zekâ, öyle bir dirayet ve öyle bir iktidar bahşetmişlerdi ki, erkek olarak doğsa cihanı fethedebi-lirdi. Bu yola karar kıldığı günden bu yana, ilk defa böylesine derin bir endişe hissediyordu Aşçıbaşı. Haseki Sultan gerçekten tehlikeliydi ama zarlar elden çıkmıştı bir kere. Bu yolun dönüşü yoktu!
151
ağdat’m at ÜT tepenin üstı nü, birbirine b fahane olarak lı Âdem Usta’yla
On yedi ya;
Her şeyin b seslerin çoğu z; fibi duyulduğu samanın sanki t bmsızlaştığı bi

Tüm dünya: yaşamında [saman olmamış Çünkü “haj ar yoktu o î^syai” gibi şey lanetli, bul alıp veriyi
Âdem Usta, ıyı bile çalm ılardı sadece, rlıyordu Aşç la nasıl da yi
5

HEKİM İLE MÜNECCİM

B
ağdat’ın at binimi bir saat uzağında, çölün kıyısında yüksekçe Ür tepenin üstüne inşa edilmiş, biri büyük kubbeli, diğeri düz çatılı, birbirine bitişik iki yapıdan ibaret, hem rasathane hem de şi-fahane olarak hizmet veren el-Hâki Biraderler’in evinin kapısında Âdem Usta’yla vedalaştığı günü hayal meyal hatırlıyordu Aşçıbaşı.
On yedi yaşındaydı.
Her şeyin bir bulutun ardına gizlenmiş gibi puslu göründüğü, ■erin çoğu zaman uğultu, bazen de kulak tırmalayan çığlıklar ' duyulduğu, kokuların ve lezzetlerin akılda hiç yer etmediği, anın sanki durduğu, gündüz ile gece arasındaki farkın bile an-'îzlaştığı bir kısmını yaşıyordu hayatının.
Tüm dünyası gibi suskundu Aşçıbaşı da. Zaten az konuşurdu yaşamında bundan daha fazla sessizliğe büründüğü bir başka i olmamıştı. Bir daha olup olmayacağını da bilmiyordu üste-Çünkü “hayatının geri kalanı”, “ilerisi”, “geleceği” gibi mef-yoktu o an Aşçıbaşı için. Dolayısıyla “umut”, “temenni”,
’ gibi şeyler de yoktu. Geçmişin kasvetli gölgesinde yaşa-lanetli, bulanık bir şimdiki zamana hapsolup kalmış, öylece alıp veriyordu.
Âdem Usta, el-Hâki Biraderler’in evinden değil içeri girmek, bile çalmadan geri dönmüştü. Hiç konuşmadan kucaklaş-sadece. Tepenin üzerinden onun gidişini izlediğini biraz ordu Aşçıbaşı. Her adımda nasıl ufalmış, sonra çölün uf-nasıl da yitip gitmişti. “Bir daha ne zaman görürüm acaba?”
153
diye düşündüğünü hatırlıyordu. Hatırlıyordu; çünkü o zamanlan gelecek denen zamana dair kafasında beliren tek cümle buydu...
Hayattan istediği tek bir şey kalmıştı Aşçıbaşı’nın; tek bir umudu, tek bir duası: unutmak.
Boğazına yapışıp kalan o acı tattan, göğsünü sıkıp duran o kasvetten ancak unutarak kurtulabileceğini düşünüyordu.
Ölümün ötesinde bir unutmaktı istediği. Hiç yaşamamış, hiç var olmamış gibi bir unutmak...
Geçmişin en tatlı hatırası bile, sanki kalbi yerinden sökülmüş gibi bir acı veriyor, geleceğin sadece ismini anmak bile korkuda* kanını donduruyordu. Aynı acıyı başka bir kılıkta, bir kez daha yaşamak, bir kez daha unutmak zorunda kalmak da vardı çünki hesapta.
Fakat olmuyordu. Unutmak şöyle dursun, kafasının içinde geçmişin ve Kamer’in olmadığı tek bir an bile yoktu. Kendine kızıyor, düşüncelerini kafasından kovmaya çalışıyor, içiyor, ağlıyordu ama nafile. Ne zihnini durdurabiliyor, ne de acısını biraz olsun hafifletebiliyordu. Öyle derin bir dertti ki içindeki, durdurmaya, kurtulmaya kalktıkça daha da büyüyordu sanki. Başlarda uyuyarak kurtulabileceğini, bir süreliğine bile olsa rahatlayabileceğim düşünmüştü ama o sinsi karanlık, zaman geçtikçe uykularına da sirayet etmeye başlamıştı. Kâbuslar görüyor, soluk soluğa ter içinde uyanıyordu her gece. Artık uyumaya da korkar olmuşla bir zaman sonra.

Durmaksızın düşünmek, dalıp gitmek yine daha iyiydi. Az: da olsa hâkim olmak mümkün oluyordu bazen. Ama rüyalar çok daha acımasızdı. İradeden azade, kendi başlarına akıp gidiyorlar,, insanı en savunmasız anında yakalayıp çok daha keskin acılar y* da olmadık mutluluklar yaşatabiliyorlardı. Tüm saçmalığına rağmen sımsıcak, kısacık ama umman kadar derin bir hikâyenin ortasında uyanmak ve onun bir rüya olduğunu anlamak kadar in: kendisini çaresiz, aciz ve zavallı hissettiren başka bir şey yol herhalde yeryüzünde.
154
Dünyasının nerede tersine dönmeye başladığını düşünüyordu ama bulamıyordu bir türlü. Belki de hep tersti. Şimdi hayal meyal hatırladığı tüm o mutluluklar, koskoca bir yanlışın içinde yaşadıkları hülyalardı belki de.
Oysa ne güzel olurdu sonsuza kadar kalabilselerdi o rüyanın içinde. Hayat tüm yanlışlığıyla akıp gitseydi bir kenardan, hiç iliş-meseydi onlara. Sonsuza kadar yaşayıp gitselerdi işte mutfağın tepesindeki bacaların arasında, o çatının üstünde, hiç büyümeden, üzülmeden. Olmaz mıydı?
Olmamıştı...
Aşçıbaşı on dört, Kamer on üç yaşındaydı ve geride bıraktıkları bir yıl boyunca fırsat buldukları her gece o çatıda buluşmuşlar, hayatlarının en güzel, en mutlu anılarını var etmişlerdi.
Kamer'in saçları yüzüne ilk değdiğinde gökteki ay yarım, Aşçıbaşı yanlışlıkla kızın elini tutup ikisini de yıldırım çarpmışa döndürdüğünde hilaldi. Ve yine bir dolunay zamanıydı, Kamer'in kulağına fısıldadığı şarkının tam da kendilerini anlattığını ve yaşadıkları şeyin isminin "aşk" olduğunu keşfettiklerinde.
Hiç unutmamacasına hatırlıyordu ve hatırlayacaktı o şarkıyı:
Öyle sermestem ki idrâk etmezem dünya nedir,
Men kimem, sâki olan kimdir, mey-i sahbâ nedir?
Ve gün geçtikçe güzelleşen Kamer'in, adaşının ışığı altındaki ilan... Olmayan bir müziği var eder gibi başının üzerinde kıv-kolları, boynunun ufak bir hareketiyle gecenin üzerine tül r gibi savrulan saçları, bastığı yeri okşayan adımları ve Aş-ı'nın gözlerini bir an olsun ayıramadığı, zaman zaman mah-çok defa hınzır ve bazen de acemi çapkın bakışları... Gün geç-daha da büyüleyici oluyordu Kamer, su gibi raks ediyordu, ki Aşçıbaşı, kızın durmaksızın salman o narin kollarından yarak, ışıktan bir su gibi akıp gidivereceğinden korkuyordu.
155
Kamer'in deli bir raks tutturduğu o geceyi de dün gibi hatırlıyordu. Ahenkli adımlarla bir taraftan Aşçıbaşı'nm etrafında dönüp dururken, her üç adımda bir de sertçe kendi etrafında dönüyordu. Kızın ve bu muhteşem dansının tek bir anını bile kaçırmak istemeyen Aşçıbaşı da ister istemez kendi etrafında dönmek zorunda kalıyordu. Hınzırlığı tutmuş, her adımda hızlanıyordu Kamer. Alışık olduğu için ne bir adım kaçırıyor, ne de başı dönüyordu. Oysa Aşçıbaşı'nın ayakları çoktan yalpalamaya başlamıştı. Kız biraz daha hızlanınca "Yeter artık, dönme!" diye seslenmişti gülerek.

Kamer aniden durmuş ve geriden gelerek yüzüne yapışan saçlarının arasından Aşçıbaşı'na bakmıştı.
"Ben Kamer'im, dönerim" demişti şımarık bir sesle ve daha da hızlanarak devam etmişti.
Aşçıbaşı kızı takip etmekte zorlanıyordu artık. Bakışlarına da hayranlık yerine bir endişe yerleşmişti. Çünkü Kamer, her dönü- I şünde çatının kenarına biraz daha yaklaşıyordu ve durumun far- i kında değildi. Aşçıbaşı birkaç kez daha "Dur!" diye seslenmişti j ama nafile. Kamer her defasında ya küçük bir kahkaha ya da bir j sıçrayışla karşılık vermişti.
Bu çılgın raksı lafla durduramayacağını anlayan Aşçıbaşı, ani-| den ileri atılmış ve kızı kolundan tuttuğu gibi kendine doğru çek-j mişti. Sanki gecenin armağanı gibi, öyle bir anda tutuvermişti ki] kızı, zaten iki ayağı birden yerden kesik durumda olan Kama,] küçük bir çığlıkla birlikte havada süzülüp Aşçıbaşı'nın kollarını«] arasına girivermişti.
"Ne yapıyorsun?" diye kızgın bir sesle sormuştu Kamer. Ama] bir taraftan da, sanki hâlâ düşmekten korkuyormuş gibi Aşçıba-j şı'nın boynuna dolanan kollarını da bir türlü çözmüyordu.
"Düşüyordun az daha" diye cevap vermişti Aşçıbaşı. Kız görünmeye çalışıyordu. Bir eli kızın kolundaydı. Boştaki diğer ı de beline doğru kayıvermişti. Rakstan zaten soluk soluğaydı mer. Aşçıbaşı da izlemekten bitap düşmüştü. Bir de bedenlerıı ateşi vurunca birbirlerine, alınlarında boncuk terler birikiverr
156
"Düşmezdim..." demişti Kamer.
"Düşecektin" diye üstelemişti Aşçıbaşı, "Yavaş yavaş yaklaşıyordun çatının..."
İncecik bir tebessümle sözünü kesmişti Kamer: "Düşmezdim... Sen vardın çünkü... Düşmezdim..."
Aşçıbaşı'nın kalbi susuvermişti yine, bacakları yoktu ve o an soluk almadan da yaşanabileceğine dair dünyanın tüm âlimleriyle bahse tutuşabilirdi. Bir taraftan kızın gözlerine bakmakta, bir ta-nftan da söyleyecek güzel bir şeyler düşünmekteydi. Tam o sırada Kamer, başını boynuyla omzunun arasına yaslayınca, tüm kelimeler kifayetsiz kaldı yine. O an tüm varlığın ve kâinatın yegâne an-ı, sırtında Kamer'in ellerini, boynunda kirpiklerini, göğsünde slerinin ateşini hissetmekti. Kızın saçlarına uzanmış ve du-göğe bakmıştı. Niyeti şükretmekti, bu anın hiç bitmemesini :ekti ama, gözlerinin ucuyla, çatının tam kenarında, felaket-başlangıcım görmüştü.
Sirrah'ın kölelerinden biri duruyordu merdivenin başında. Yatışlardı...
Umursamamıştı Aşçıbaşı. Zerre kadar korkmamıştı da. O an sıkıntısı, başı boynuyla omzunun arasında soluk alıp veren Ka-Tn huzurunun kaçacak olmasıydı. İzin vermeyecekti buna. Dö-köleye bakmaya başlamıştı. Gözlerine nasıl bir gazap yerleş- artık, adam kısa bir süre sonra gözden kaybolmuştu.
O gece orada ne kadar daha kaldıklarını hatırlamıyordu. Fa-aynlmadan önce söylemişti Kamer'e. "Yakalandık..." demişti, ta anlatır Sirrah'a..."
Gülmüştü kız. "Anlatır elbette ama biz yakalanmış sayılmayız içmişti, "Kötü bir şey yapanlarla kaçanlar yakalanır sadece..."

ıbaşı o an biraz daha âşık olmuştu Kamer'e...
ledikleri gibi bir kıyamet kopmamıştı ertesi gün. Sonraki de sakin geçmişti. Sirrah akıllı kadındı, Kamer'i de çok ordu. Üzerine giderse, yasak koyarsa, işin daha çok inada ti biliyordu. Ufak tedbirler almakla yetinmişti. Müşteri
157
olmasa bile Kamer'i bir konaktan diğerine yollayıp duruyor, ged kalan vakitte de ölümüne talim yaptırıyordu. Kapısına da çifte kilit vurmuş, çatıya çıkabileceği bütün yolları kesmişti.
Aşçıbaşı'nın kulağını büküp nasihat vermek ise Âdem Usta'ya düşmüştü elbette. Usta sürekli vaaz veriyor, Darü'z-Zevk'in geçidi bir yer olduğunu, günün birinde çok büyük bir aşçı, hatta aşçıları« en büyüğü olacağını, bunun için doğduğunu, aklını sadece zanaatına vermesi gerektiğini söyleyip duruyordu. Aşçıbaşı aynı şeyled tekrar tekrar dinlemekten usanmış olsa da Usta'ya saygısından susuyor, başını sallayıp geçiyordu. Fakat Âdem Usta'nın laf aralarındı Kamer'i aşağılamaları yok mu, işte o sözler yüreğini delip geçiyor, kanını beynine sıçratıyordu. Usta "Darü'z-Zevk'ten helal emmiş biri mi çıkmış bugüne kadar?", "Bir rakkase parçasına layık görürsün sen kendini evlat?" dedikçe Aşçıbaşı dişlerini sıkıyor, ters bir laf etmemek için içinden "Ya sabır" çekip duruyordu.
Ne Sirrah'ın tedbirleri, ne de Âdem Usta'nın sözleri, K ile görüşmelerini engellemeye kâfi gelmemişti tabii ki. Buluş için her yolu deniyorlardı.
Ya yemeklerinin kudretini yeni yeni keşfeden Aşçıbaşı köle den ya da müşterilerden birilerini ayartıyor veya Kamer, Sirrah! kızlarından birini yardımcı olması için zorla ya da güzellikle i ediyordu. Çok zorda kaldıkları zaman Aşçıbaşı yine sahanların bine gizliyordu sözlerini. Hiçbir çare bulmadıkları, gırtlakl kadar özleme battıkları zamanlarda ise, Kamer camları kır; sına bir şarkı patlatıveriyordu. O esnada ya kendini işine vermiş da yatağında dönüp durmakta olan Aşçıbaşı'nın içinden gam savet uçup gidiyor, yüzünün bir yarısı gülerken, bir yarısı da lamaklı bir hal alıyordu.
Haftalar, aylar bu şekilde geçip gidiyor, bin bir zahmetle rattıkları küçük mutluluk anları, çölde rastlanan vahalar mi ancak yüreklerini biraz olsun ferahlatmaya yarıyordu. Arala o güne kadar hiç konuşmamışlardı, lâkin ikisi de bu işin son kadar bu şekilde gitmeyeceğini, gidemeyeceğini anlamaya b mışlardı. Bir geleceğe ihtiyaçları vardı artık. Zor da olsa, uzak
158
olsa bir istikbal kurmaya, en azından hayal etmeye mecbur kalmışlardı. Ne var ki geleceklerini düşünen sadece kendileri değildi. Bugünleri yetmezmiş gibi, önlerindeki yıllar da çoktan ipotek alana alınmıştı.
Günlerden bir gün, Aşçıbaşı her sabah yaptığı gibi mutfağa indiğinde, Âdem Usta'yı daha önce hiç görmediği iki adamla otururken bulmuştu. Usta misafirlerini tanıtmamış, Aşçıbaşı da sormaya çekinmişti. Adamlar, sabahtan öğleye kadar dikkatli gözlerle onun çalışmasını izlemişler, yaptığı yemeklerin tadına baktıktan sonra Adem Usta ile kapı önünde kısaca konuşup çekip gitmişlerdi. Aş-pbaşı olanlara bir anlam verememişti. İşin rengi ise birkaç gün ra ortaya çıkmıştı.

Sabahın kör bir vakti uyandırmıştı Âdem Usta. Ezan bile okun-ıştı daha. Bir izahat vermemiş, sadece "Adamlıklarını giy" 'şti. Aşçıbaşı denileni yapmış, temiz kıyafetlerini üzerine ge-Usta'nın peşine düşmüştü. Birlikte yürüyerek Üsküdar'a inler, oradan sandala binip Unkapam'na kadar uzun bir deniz luğu yapmışlardı. Karaya çıktıktan sonra dümdüz yukarı, ydam'na doğru yürümeye başlamışlardı. Yolda bir ara Aşçı-yan gözle Âdem Usta'ya bakmıştı. Yüzünün sapsarı kesildi-' görmüştü Usta'nın. Sanki çok meşakkatli bir işe gidiyormuş bir hali vardı.

Haylice yol gittikten sonra sağa sapıp, aşçı, kebapçı, işkembeci, ci, başçı, helvacı ve turşucu dükkânlarının yan yana dizildiği sokağa girmişlerdi. Âdem Usta, bir helvacı ile kebapçı dükkânı a sıkışıp kalmış küçük bir kapıyı vurup beklemeye başla-Kısa bir süre sonra kapı açılmıştı. Aşçıbaşı kendilerini içeri eden adamı tanımıştı. Birkaç gün önce Darü'z-Zevk'in mut-gelip kendisini izleyen iki kişiden biriydi bu.

Kısa bir koridordan geçtikten sonra, büyükçe bir salona gir-i. Aşçıbaşı, salonun köşesindeki kerevetin üstüne serili bir postunda oturan ihtiyar adamı görünce anlamıştı nerede im: Aşçılar Loncası'na gelmişlerdi. Postta oturan ihtiyar, 'mn Şeyh'iydi. Hemen sağ tarafındaki Nakib, sol tarafındaki,

kendisini Darü'z-Zevk mutfağında teftişe gelen adam da Yiğitbaşı olmalıydı. Aşçıbaşı, ustalık mertebesine terfi etmeyi o güne kadar hiç umursamamıştı. Genç yaşma rağmen en ehil ustayı bile geride bırakacak kadar iyi yemek yapabiliyordu zaten. Bunu sadece kenefi ustası söylemiyordu, o nemrut Sirrah da dahil olmak üzere yemeklerini tadan herkes hemfikirdi bu konuda. Her şey bir tarafa, çocukluğundan beri kendisine "ilahi bir kabiliyetle doğduğunu" ve "aşçıların en büyüğü olacağını" söyleyip duran bir ustası varken nasıl umursayabilirdi ki usta olmayı? Yine de heyecanlanmış, kalbi talfc tatlı atmaya başlamıştı. Fakat bir gariplik sezmişti. Bildiği kadarıyla ustalığa geçiş merasimi ilkbaharda, bütün Lonca Heyeti'nuç Lonca'ya bağlı üstadların, hatta Kadı ve Muhtesib efendilerin katılımıyla yapılırdı. Oysa bırak diğer ustaları ve Kadı'yı, Lonca Heyeti'nin yarısı bile mevcut değildi salonda. Âdem Usta'nın zündeki gerginlik de marazi bir hal almıştı. Utançla dolu göz rini herkesten kaçırıyor, merasimi bir an önce tamamlamak i; her şeyi âdet yerini bulsun diye, aceleyle yapıyordu. Kurul üye rine kendisini hızlıca takdim edip kefil olduğunu söylemiş, sc zanaatındaki maharetini gören Yiğitbaşı'nın şahitliğini almış, nun üzerine Lonca Şeyhi de kısa birkaç cümle ederek, ustalığ ilan edivermişti. Âdem Usta, Nakib'den aldığı kırmızı peşta titreyen elleriyle hızlıca beline dolamış, Yiğitbaşı da eline tını tutuşturuvermişti. Ne dua edilmiş, ne de yüzlerce yılın olan nasihat sözleri söylenmişti. İşte bu şekilde, belki de bin lık Lonca tarihinin gördüğü en tuhaf merasimle almıştı ustalık; yesini Aşçıbaşı.

Geldikleri gibi hızla salonu terk ediyorlardı ki Şeyh, Âdem 1 ta'nın arkasından seslenmişti. Bir an durup durmamakta tere etmişti Usta ama içinde yetiştiği Lonca'nın terbiyesi galip gel dönmüştü. "Sen taşra bekle beni" demişti Aşçıbaşı'na da.
"Baş üstüne Usta" diye cevap vermişti Aşçıbaşı. Salondan mış, fakat tam çıkacakken merakına yenilmiş, kapının önünde rup içeri kulak kabartmıştı. Şeyh Efendi'nin
"Yetmedi mi bv
160
yıldır işkence çektirdiğin kendine Âdem" dediğini duymuştu, "Kalan borcunu öderiz Lonca Sandığı'ndan, dön aramıza."
"Olmaz" demişti Usta, "Kendim ettim, kendim buldum. Lon-ca'ya ödetemem kefaretimi."
Şeyh Efendi üstelemişti: "Yapma evladım. Kendine acımıyorsan zanaatına acı. Âlem senin gibi aşçı görmedi..."
Usta'nın cevabı kısa olmuştu: "Görecek inşallah..."
Lonca'dan çıktıktan sonra, yine hızlı adımlarla gerisingeri Un-kapanı'na doğru yürümeye koyulmuşlardı. Denize yaklaştıkça Us-ta'nın yüzündeki gerginlik azalmış, adımlan biraz daha rahatlamıştı. Yol üstündeki bir bozahanenin önünden geçerken duruvermişti.
"Gel hele" demişti, "Oturalım biraz..."
Köhne, küçük bir mekândı bozahane. Dükkânın hemen önün-' uzun mangalda birkaç şiş kıyma kebabı cızırdayarak pişmek-i. Küçük hasır taburelere oturmuşlardı. "Arnavut mu olsun, ez mi?" diye sormuştu Usta. Aşçıbaşı mahcup mahcup gü-emişti: "Sen bilirsin..."
Çerkez dediği herkesin bildiği tatlı bozaydı. Arnavut usulü ırık bozası ise biraz alkollüydü ve tezgâh altından satılırdı. Usta tezgâhın gerisinde büyük tahta fıçıların başında duran ıya seslendi: "İki Arnavut!"
Bozacı az bir süre sonra, elinde kulplu iki toprak kupayla yan-'a bitivermişti. Bozaları önlerindeki küçük siniye bırakırken, Aşçıbaşı'nın beline sarılı yepyeni futaya ve kuşağına sıkış-kırmızı mühürlü berata takılmış, "Hayırlı olsun" demişti, yüzünü yere baktırmasın..."
Aşçıbaşı ile Usta "Amin..." diye karşılık vermişlerdi. Bozacı en sonra Âdem Usta o gün ilk defa gülümsemiş, bir kez de yırlı olsun" demişti.
"Sağ olasın Usta" diye cevap vermişti Aşçıbaşı, "Senin sayende..."
Usta uzun uzun bakmıştı eski kalfasına. Aşçıbaşı gurur dolu ışları gayet iyi tanıyordu. Kusursuz hazırladığı bir yemeği
ateşten indirip tabağa aldıktan sonra da böyle bakardı. "Yok" demişti bir süre sonra, "Hepsi senin kabiliyetin sayesinde. Ben çok bir şey yapmadım. Zaten yapacak bir şeyim de kalmadı artık."
Aşçıbaşı bu sözlerin manasını çözememişti. Devam etmişti Âdem Usta: "Evlat, benim sana öğretecek bir şeyim kalmadı artık. Yanlış anlama beni, gerçekten kalmadı. Sen zanaatının birçok inceliğini doğuştan biliyordun zaten. İçinde, kanında, ruhunda vardı. Ben üzerine birkaç şey kattım o kadar. Lâkin, benim öğretecek bir şeyim kalmadı demek, senin öğrenecek bir şeyin yok demek değil... Anlıyor musun beni?"
Aşçıbaşı gözlerini Usta'dan kaçırarak başını sallamıştı. Yüzi parça parça dökülüyordu âdeta. Çünkü lafın nereye varacağını anlamıştı. Sesini biraz alçaltarak, tam da tahmin ettiği cümleyle girmişti Âdem Usta konuya: "Sen Pir-i Lezzet'sin! Uzun bir yol vx önünde ve daha yarısında bile değilsin. Benim sana öğrettiklerim ummanda bir avuç su ancak. Daha nice âlimler, nice irfan sahipleri var, senin yolunu gözler. Onların

yanma varmalısın, rahlelerinden geçmelisin. Daha öğrenecek çok şeyin var senin, sen Pir-i Lezzet olmalısın! Evlat, gitmelisin!"

O an, sanki dünyayı sırtına yüklemişler gibi hissetmişti kı dişini Aşçıbaşı. Sanki görünmez bir çift kol göğsünü sarmalaı kaburgalarını kırmak ister gibi sıktıkça sıkıyordu. Aslında Usta seyahat hikâyesini yıllar önce anlatmıştı kendisine ve geçen lar boyunca da sık sık tekrarlamıştı. Ama adı üstünde, hep hi' gibi gelmişti Aşçıbaşı'na. Usta'nın son zamanlarda aynı konu, daha sık, daha yüksek perdeden açıp durmasını da hiç ciddiye mamıştı. Çünkü ciddiye alması Kamer ile uzun süreli bir ayr da göze alması anlamına geliyordu ve bu hiç tartışmasız Aşç şı'nın hayattaki en büyük kâbusuydu.
Derin bir soluk almış, tüm cesaretini toplamış, gözleri d ancak iki yudum aldığı kupasında, kısık bir sesle "Usta, ben mek istemiyorum" deyivermişti.
162
Lafını uzun bir sessizlikle karşılamıştı Âdem Usta ve bir süre sonra "Neden?" diye sormuştu. Aşçıbaşı bir cevap veremeyince, hiç dolandırmadan sormuştu bu sefer: "Kamer yüzünden mi?"
Aşçıbaşı sadece başını sallamıştı. Gözleri hâlâ boza kupasın-daydı. "Bana bak" demişti Âdem Usta. Sesi yüksek değildi ama sıkıntıyla yankılanmıştı. Aşçıbaşı çekinmiş, gözlerini kaldıramamıştı. Bir kez daha söylemişti Usta: "Bana bak!"
Bu sefer söz dinlemişti Aşçıbaşı ve baktığında hayal kırıklığı, pişmanlık ve kızgınlıkla dolu bir Âdem Usta görmüştü karşısında. TDarü'z-Zevk orası" demişti Usta, "Ne kadınına, ne erkeğine bel iağlama. Sonra üzülürsün evlat. Oradan hatun çıkmaz."
Yine dişlerini sıkmıştı Aşçıbaşı. Dilinin ucuna kadar gelen sözleri kovmuş, "Kamer başka Usta" demişti sadece. Âdem karşılık olarak acı acı gülmüştü. "Bana bak" demişti tekrar, n karşında kim duruyor, biliyor musun?" Gözleri geçmişe da-gitmiş, yüzündeki kırgınlık daha da artmıştı Âdem Usta'nın. uşuyordu ama ruhu bulundukları yerde değildi sanki: "Bir za-'ar koca İstanbul'un en namlı aşçısıydım ben" diyerek başla-anlatmaya, "Bir dükkânım vardı ki üç katlı. Gece gündüz tıklım dolardı. Kapılardan kovardık müşterileri. Paşalar, r ziyafetlerine yemek yapmam için yalvarırlardı. Giderdim, gece çalışırdım, ellerim kollarım hediyelerle, ceplerim ağzına altınla dolu dönerdim evime. Matbah Emini kaç defa geldi la Saray Matbahı'na geçmem için. Hem de doğruca Has Mat-'ta başlayacaktım işe. Tenezzül etmedim. İsfendiyar'ı gönder-kendi yerime, kalfama bile razı oldular. Zanaatımda birinciy-mesuttum, şöhretim, itibarım, torunlarıma bile yetecek kadar vardı... Sonra..."
Bir soluk durmuştu Âdem Usta. Durmuş ve gözünden akmak e olan bir damla yaşı çabucak sildikten sonra devam etmişti: gün Darü'z-Zevk'e düştü yolum. Öyle içkiye, meşke düşkün ndan değil. Aşçısının methini duymuştum sadece. Yemek-bir tadına bakıp dönecektim... Lâkin bilmiyordum oranın em bir bela olduğunu. Önce Sirrah'ın dili zehirledi beni.
163
Bir gün diye gittiğim yerden beş günde ancak çıkabildim. O dil kalfalarımın ve dostlarımın zoruyla. Çıkmıştım çıkmasına da ak-| lım Darü'z-Zevk'te kalmıştı... Sevdalanmıştım..."

Usta gözlerini kaçırdı. Boğazında koca bir taş varmış gibi zorlukla yutkunduktan sonra devam edebildi ancak: “Gittiğimin üçüne» gecesi çıkmıştı karşıma. Ud çalar, şarkı söylerdi. Öyle bir güzellik» ki ne ben anlatabilirim, ne de anlatabilecek birisi gelmiştir bu (Hayaya. Aklım başımdan gitmişti. Yatardım, kalkardım, hayalimde hep o. Bırak yemek yapmayı, bir lokma bile yiyemez hale gelmiş-tim. Dayanamadım, bir name gönderdim. Ertesi gün cevap geldi— Ne cevap hem de! Ayaklarım yerden kesilmişti. O gün kimsede» hesap almadım, ertesi gün de soluğu yine Darü’z-Zevk’te aldım.j Tam on gün, hayatımın en güzel vakitlerini geçirdim onunla, da bana âşıktı, emindim bundan. Artık paranın pulun, şanın, naatın hiçbir anlamı kalmamıştı. Bütün vaktimi onun yanında | çirmek istiyordum. Dükkânı da iyice boşlamıştım artık. İşler 1 siz yürümedi, bir yıla kalmadı, kapısına kilit vurduk. Umun; değildi ama. Bana iş mi yoktu. Darü’z-Zevk’te çalışmaya ba dım. Zaman geçtikçe onun başka müşterilere şarkı söylemesi,: nak eğlencelerine, âlemlere gitmesi zoruma gitmeye başladı, sini bir tek ben duyayım, bir tek bana ud çalsın istiyordum ama 1 isteğim para demekti. Neticede Sirrah’ın malıydı kız. Gitme mani olduğum her müşterinin parasını ben ödedim. Böyle eridi servetim. Üstüne bir de Sirrah’a borçlandım. Serbest bir çaktı hesapta kızı... Bıraktı da... Ama benimle kalmadı, zengin 1 beyzadeye gitti... Gitti evlat, gitti...”
Âdem Usta durup nemli gözleriyle Aşçıbaşı’na bakmış ve; sözlerini etmişti: “O hep seninle kalacak zannetme. Hayale tırma kendini. Darü’z-Zevk’in havasını soludu bir kere. Kamer t gidecek.”
Aşçıbaşı’nın elleri yine titremeye başlamış, içinde köpü öfke dalgası Usta’nın hikâyesine duyduğu üzüntüyü silip at Yine de sakin olmaya çalışmış ve “Usta” demişti, “Kamer baş Bambaşka...”
Gülüp g “Kamer baş Zenginliği jş fan, benden fDrecek...”
Ağzını i ffdecekleri 1 ▼üttüğü bu (âdeta. “İsted yüzüne bin 3 nıek zorundi
Kendini 1 başı: “Ben bj
O günde: ■amış, her ş (Ista nın hika Aette halin« dediği adam; bilmiş, ne de evet, Kamer’« fakında ol m;
Yaşını b, belanın
|f*aşı yaşını fareye oturt ▼arması imli ine sinsi pürdü. Şüphe lan şeyi i silmiş sof eğini, kendi fasında teli nbegün bü
vurur olm

Gülüp geçmişti Âdem Usta. “Haklısın” diye karşılık vermişti, “Kamer başka. Başka, çünkü daha küçük. Hiçbir şey görmedi daha. Zenginliği görmedi, şatafatı görmedi. Hayatı Darü’z-Zevk’ten, senden, benden ibaret zannediyor henüz. Ama şüphen olmasın, o da görecek...”
Ağzını açmamıştı Aşçıbaşı. Çünkü ilk kelimesinin ardından gelecekleri kendisi de tahmin edemiyordu. Fakat Usta, elinde büyüttüğü bu delikanlının aklından geçenleri gözlerinden okumuştu âdeta. “İstediğin kadar kız bana” demişti, “Fakat hakikat bu. Yeryüzüne bin yılda bir gelen bir yeteneksin. Heder etme kendini. Gitmek zorundasın.”

Kendini tuta tuta, dişlerinin arasından vermişti cevabını Aşçıbaşı: "Ben bir yere gitmiyorum!"
O günden sonra Kamer'in ya da seyahatin bir daha sözü açılmamış, her şey zamana ve sessizliğe mahkûm edilmişti. Aşçıbaşı, Usta'nın hikâyesini birkaç defa döndürmüştü kafasında. Üzülmüştü elbette haline, hatta böylesine bir aptallığı konduramamıştı ustam dediği adama. Lâkin ne o hikâyedeki kızın yerine Kamer'i koyabilmiş, ne de kendisini Âdem Usta'ya benzetebilmişti. O an için evet, Kamer'e olan inancı zerre kadar sarsılmamıştı belki ama hiç farkında olmadığı bir illet tohumcuğu yerleşmişti kafasına: şüphe!

Yaşını başını almış, erdem sahibi insanlar bile, adına şüphe delen belanın akıllarına düştüğünü fark etmekte zorlanırlardı. Aş-çbaşı yaşındaki toy bir delikanlının ise, bozahanedeki o alçak iareye oturduğu hali ile kalktığı hali arasındaki farkın ayırdına lası imkânsız bir şeydi. Öyle pis bir illetti ki şüphe, insanın ıine sinsice girer, için için kemirir, varlığını hissettirmeden bü-iü. Şüphe illetine tutulmamış, inancı sağlam olan insanlar, inanları şeyi akıllarına getirip durmazlardı. Oysa Aşçıbaşı, imanı İmiş softanın duaya sarılması gibi, Kamer'in çekip gitmeye-i, kendisini çok sevdiğini, birlikte bir ömür yaşayacaklarını ında tekrarlayıp durmaya başlamıştı; bu terennümle birlikte :gün büyüyen şüphe de zihninden taşıp yavaş yavaş gözle-vurur olmuştu.

Üstüne üstlük, Aşçıbaşı kendisine mi öyle geliyor hiç bilmiyordu ama, Kamer gün geçtikçe güzelleşiyordu. O afacan kız çocuğu gitmiş, muhteşem bir kadının hatları belirmeye başlamıştı yavaş yavaş. Sirrah da durumun farkındaydı ve bu yeni gözdesini* güzelliğine güzellik katmak için hiçbir masraftan kaçınmıyordu. En nadide kumaşlardan en namlı terzilere elbiseler diktiriyor, kızın saçlarını, boynunu, kollarını hâzinesinin en değerli mücevherleriyle süslüyordu.
Aşçıbaşı da kendince bir şeyler yapmaya çalışmıştı Kamer'ıı güzelliğini kutlamak için. Âdem Usta'nın verdiği harçlıkları w; müşterilerden gelen bahşişleri biriktirmiş, yarım gün izin alıp Ki-palıçarşı'nın yolunu tutmuştu. Biraz dolaşıp, halden anlayan bir kuyumcu bulmuş ve Kamer'e ucunda küçük bir elma sallanan altın bir kolye yaptırmıştı. Gerçi parası ancak düşük ayarlı altına yetmişli» Sirrah'ın taktıkları gibi ışıldamıyordu ama zararı yoktu. Kolyeyi Darü'z-Zevk'in geniş bahçesinin bir kuytusunda Kamer'e verdijp gece kızın gözlerinde çakan o nemli ışık, yeryüzündeki tüm mücevherlerin parıltısını gölgede bırakırdı. Ellerinin titremesini durdurup da kolyeyi takamamıştı Kamer. İkinci kez yere düşürt "Sen tak" demişti. Gel gör ki Aşçıbaşı daha fena titriyordu. Üs lik zincir o kadar inceydi ki kopçasının iki ucunu kavuşturma sakin ellerle bile çok zordu. Üçüncü defa da Aşçıbaşı düşürür ikisinin de sinirleri boşalmış, bir gülmedir tutturmuşlardı. Kolyv. almak için aynı anda eğilmişlerdi, yerde elleri kavuşmuş, Aşçıb şı'nın titremesi de ancak o zaman geçmişti. Kalbi durmuş gibi; muştu çünkü yine...

Kolye nihayet Kamer'in boynundaki yerini aldıktan sonra,, tında durdukları ulu çınar ağacının gövdesine yaslanarak ot muşlar, yaprakların arasından görünen gece göğünü ve yıldız izlemeye koyulmuşlardı. Başını Aşçıbaşı'nın omzuna yasla Kamer. Bir eliyle onun elini tutuyor, diğer eliyle kolyesinin el sim okşuyordu. Alçak sesle Aşçıbaşı'nın kulağına fısıldadığı kıyı bitirdikten sonra, "Hiç çıkarmayacağım bunu, hep boynu" taşıyacağım" deyivermişti. Daha sıkı tutmuştu kızın elini Aşçı da. "Daha güzellerini alacağım sana" demişti. Kamer susmuş,'
166
şey söylememişti. Bu sükûtun öncekiler gibi kelimelerin anlamsız kaldığı, mutluluk sessizliklerinden biri olmadığını daha o dakika anlamıştı Aşçıbaşı. Ensesi ürpermiş, sırtından hafif, soğuk bir ter boşalmıştı. O an fark etmişti ki gelecek, sadece cümle içinde geçiyor olsa bile, korku ve karamsarlıktan başka bir şey vermiyordu Kamer'e.
O sıralar Aşçıbaşı'nın kafasını kurcalayan şeylerden biri de Sirrah'ın aklından geçenlerdi. Kamer ile her fırsatta buluştuklarını sağır sultan bile duymuşken, Sirrah'ın olan bitenden haberi yokmuş gibi davranmasına bir türlü akıl erdiremiyordu. Oysa Âdem Usta'nın hikâyesini birazcık idrak edebilmiş olsa, tilki akıllı bu kadının, ömrünün sonuna kadar karın tokluğuna çalıştırabileceği yeni bir aşçının peşinde olduğunu anlayabilirdi. Zamanında Âdem Usta'yı ciddiye almadığı gibi, Aşçıbaşı'nın da Kamer'i Da-râ'z-Zevk'ten götürebileceğine ihtimal vermiyor, olanları görmezden gelerek, müstakbel aşçısının batağa iyice saplanmasını bekliyordu. Lâkin Sirrah, akıllı olduğu kadar da talihli bir kadındı. Vuku bulan bir olay, işlerin hiç de düşündüğü kadar kolay yürü-eceğini göstermiş ve her şeyin değişmesine neden olmuştu.
Kamer gözdelik mertebesine yükselmişti ama sahibesi şımar-1a kesinlikle izin vermiyor, disiplini elden bırakmıyordu. Eh, er de eski Kamer'di tabii ki, can çıkmadan huy çıkmıyordu.
uğundaki kadar dik kafalıydı. Hele dili; yaşı büyüdükçe da sivrilmişti. Durum böyle olunca, Sirrah'ı eskisinden çok kolay çileden çıkarabiliyordu. Ne var ki Sirrah artık tek ba-başa çıkamıyordu Kamer'le. Haddini bildirmesi gerektiği zada kölelerinden yardım istemek zorunda kalıyordu. Kıya-o zaman kopuyordu işte. Kamer kölelere de direniyor, eline ne î fırlatmaya başlıyor, çığlıkları ve beddualarıyla bütün Da-vk'i inletiyordu. Sesi mutfağa kadar da geliyordu elbette, ı da canından can kopuyormuş gibi hissediyordu. Birkaç ie kendini kaybedip satıra uzandığı olmuştu fakat Âdem araya girerek elinden bir kaza çıkmasını engellemişti.
167
Günlerden bir gün mutfakta yalnızken, üst katta yine vul patlamış, Kamer bağırmaya başlamıştı. Aşçıbaşı yine dişlerini < mış, ya sabır çekmekteyken, kız öyle acı bir çığlık atmıştı ki bıi dünya bir anda gözünün önünden silinivermişti. Mutfaktan çıktığını, onca hademeyi aşıp Sirrah'ın talimhanesine nasıl ğini hiç bilmiyordu. Elindeki satırın tersiyle Kamer'in saçma pişmiş kölelerden birinin kolunu kırıp, diğerinin de kafasını boyunca yardıktan sonra Sirrah'a dönmüş, "Bir daha bu kızın ı nını yakarsan, canını alırım" demişti.

Sirrah karşısında eli satirli bir adamı ilk defa görüyor değildi ı bette. Bu tehdidin bin kat daha ciddisini, bin kat daha belalı ad lardan, binlerce defa işitmişti. Aşçıbaşı'na bir sokak köpeğine 1 kar gibi şöyle bir bakmış, sonra Kamer'e dönüp "Yürü" der Kamer durakmış, karmakarışık gözlerle Aşçıbaşı'na bakmaya I lamıştı. Sirrah, iki sevgilinin birbirlerine bakışını çok kısa bir! izledikten sonra tekrar etmişti: "Kamer! Yürü dedim!" Öyle pis, öyle hedefi belirsiz bir tehdit katmıştı ki sesine, mer hayatı boyunca sahibesinden ilk defa gerçekten korkmuş' emrine itaat etmek zorunda kalmıştı. Kız çıktıktan sonra Sıı en aşağılayıcı gülümsemesiyle Aşçıbaşı'nı şöyle bir süzmüş, başıyla duvardaki büyük boy aynasını işaret ederek "Aşçı! dine bir baksana sen..." deyivermişti.

Eğer o an Aşçıbaşı'nın yanında, hayatının sonraki yılla tanıyacağı irfan sahibi kişiler olsaydı, hepsi bir ağızdan "Bai diye bağırırlardı. Fakat o an orada, tüm toyluğu, her geçen gün i ağır hüzne batan aşkı ve içinde kendisine fısıldayıp duran şfi şeytanıyla birlikte yapayalnızdı Aşçıbaşı ve o aynaya bakmı

Tam da Sirrah'ın o zehirli diliyle kafasına kazımak istediği | gördüğü şeyden hiç hoşlanmamıştı. Sonraki günlerde, başka ay lara daha uzun bakmış ve baktıkça daha uzun sevmemeye ba mıştı kendini. Üstü başı lekeli, elleri kesikler, yanıklar içinde Hadi yaralar geçer, üst baş temizlenirdi, ama peki ya kendisi, | leceği? Pir-i Lezzet de olsa neticede bir aşçıydı ve hep öyle maya mahkûmdu. Aynalara baktıkça o güzel yüzü kendi naza

ı

rar

11 11

i 1

168

bir gudubete, eşsiz yeteneği de kaderin boynuna doladığı bir lanete dönüşüyordu.

Bir taraftan da Kamer'i hayal ediyordu. Oysa ne kadar güzeldi o. Saraylara, sultanlara layıktı ve layık olduğu gibi yaşamalıydı elbette. O an bile, kendisi izbe bir mutfağa tıkılıp kalmışken, Kamer şatafatlı odalarda raks ediyor, hayatın tadını çıkarıyor, beylerin, paşaların iltifatlarına mazhar oluyordu; köleler ve hizmetçiler bir dediğini iki etmeden etrafında pervane oluyorlardı.

"Zor" diye mırıldanmıştı Aşçıbaşı kendi kendine. Ve bu kelimeyi Kamer'e ve kendisine dair ilk defa dile getirmesiyle birlikte, o güne kadar kurduğu tüm hayallerin üzerine kasvetli bir sis perdesi çöküvermişti.

O saatten sonra artık her şey kaderin bir oyunu gibi gelmeye lamıştı Aşçıbaşı'na. Sanki bütün dünya bir olmuş, umutlarını aya, onu karanlık bir geleceğe hapsetmeye çalışıyordu. Daha kötüsü, Kamer'le de eskisi kadar sık görüşemiyorlardı. Talinizdeki o vukuattan sonra Sirrah kıza göz açtırmamaya başla-'ı. Çünkü Aşçıbaşı'nın göremediğini o görmüş, aralarındaki in sudan bir heves değil gerçek bir aşk olduğunu, birbirlerine ışlarından anlamıştı. Aşçıbaşı o eski hikâyedeki Âdem Usta değildi.

Dahası, Kamer de o kıza hiç benzemiyordu. Gözünü "maya meyilli insanları çok iyi tanırdı Sirrah. Kimseye belli e de kaçmalarından korkmuş, kızın etrafına kölelerinden bir örmüştü.

Ne var ki Aşçıbaşı, artık durumu tahlil edebilecek bir halde İdi. Kötü fikirleri ne kadar kovmaya çalışsa da, aklının bir kı-Kamer'in kendisini görmeyi eskisi kadar istemediğini fısılda-duruyordu. Kızı göremedikçe meraklanıyor, meraklandıkça dü-or, düşündükçe de aklı ister istemez karanlık hayallere kayıp ordu: Belki sevmiyordu kendisini artık, belki gelen zengin lerden biri aklını çelmişti, belki o da âşık olmuştu da üz-için söylemiyordu... Düşünüyordu Aşçıbaşı. Durmaksızın yor ve düşündükçe batıyordu.
#
169
İskenderiye eşrafından Darıcızadelerin büyük oğlu Mahmufl Bey'in İstanbul'u ziyareti tam da bu vakitlere denk gelmişti. Çok zengin ve güçlü bir aileydi Darıcızadeler. Uçsuz bucaksız topraklara sahiptiler. Öyle ki tarlalarından bir mevsimde kaldırdıkla! hasat, sadece İstanbul'daki değil, bütün Osmanlı mülkündeki hububat fiyatlarını etkileyebilecek miktardaydı.
Darıcızade Mahmud Bey'in İstanbul'a gelişi büyük bir gürühi koparmıştı. Nasıl koparmasın, üç kadırgayla yanaşmıştı limana. Kendisi bir yalıya yerleşmiş, maiyetinde getirdikleri için de iM ayrı konak kiralanmıştı. Sadrazam tarafından kabul edilip onuruna ziyafet verilmiş, Payitaht'ın cümle tacirleri bir dakika olsou görüşebilmek için kapısında sıraya dizilmişti.
Mahmud Bey İstanbul'a gelirdi de Darü'z-Zevk'in namını maz olur muydu hiç? Sirrah ne yapmış etmiş, mekânının is Bey'in kulağına fısıldatmıştı.
Darıcızade'nin Darü'z-Zevk'e gelişi de tantanalı olmuştu.
Bir hafta önceden başlamıştı hazırlıklar. Bütün müşteriler karılmış, konaklar baştan aşağı temizlenip elden geçirilmiş, mud Bey'in gözüne görünecek herkese yeni kıyafetler diktiril
Aşçıbaşı, mutfağın öyle hummalı bir çalışmaya tutuldu görmemişti daha önce. Sanki kilerde hiçbir şey yokmuş gibi baştan alışveriş yapılmış, her şeyin en tazesi, en makbulü, en didesi satın alınmıştı.
Fakat Aşçıbaşı'nın aklı başka bir yerdeydi. Mahmud B huzuruna baş rakkase olarak Kamer'in çıkacağını duyduğu a beri bir sıkıntı çökmüştü üzerine. Aslında bu şaşılacak bir şey ğildi. Sirrah böylesine önemli bir konuğun önüne elbette en g" diği kızını çıkaracaktı. Ne var ki Aşçıbaşı, daha Mahmud Bı Darü'z-Zevk'e gelmesine günler varken kafasında yaşayıp mişti her şeyi. Hayalinde Mahmud Bey Kamer'e hayran ol sırf bu yüzden ziyaretini birkaç gün daha uzatıyor, gittikten fazla dayanamayıp, aradan çok bir zaman geçmeden tekrar yor, sonra da Kamer'i yalısına davet ediyordu...
170
Gerisini tahayyül etmeyi ise, artık iyice maraza bulanmış zihni bile kabul etmiyordu. Kaderin bir oyunu muydu, yoksa bir şeyin gerçek olması için kırk kere söylemek değil de kırk kere düşünmek bile yeterli geliyor muydu bilinmez, her şey tam da Aşçıbaşı'nın hayal ettiği gibi gitmişti.
Darıcızadelerin veliahtı Darü'z-Zevk'ten ayrıldıktan birkaç gün sonra, bir gece aniden yine gelmişti. Önceki gibi şatafatlı olmamıştı gelişi. Yanma sadece birkaç hizmetkârını almış, sıradan bir müşteri gibi odasına yerleşmiş, ne içki, ne hizmet, ne de başka bir ,, sadece ve sadece Kamer'i istemişti.

Darü'z-Zevk'e bir gelenin bir daha gelmesi hiç görülmedik bir değildi. Sırf Kamer'in raksını izlemek isteyenler de olmuştu önce ama o gecenin sabahında Mahmud Bey'in kızı yalısına ması... İşte bu ciddi bir istisnaydı.
Sirrah'ın evinden kız çıkarmak büyük bir meseleydi. Birçok "teri teklif etmeye cesaret dahi edemezdi. Sirrah ancak çok çok lı müşterilerine sunardı böyle bir ayrıcalığı ve karşılığında da rvete yakın bir ödeme isterdi.
Ve Darıcızade'de hatır da çoktu, altın da...
Haberler Aşçıbaşı'nın kulağına yıldırım hızıyla ulaşmıştı tâki. Darü'z-Zevk'te herkes bu olayı konuşuyordu. Hatta kimi-' Mahmud Bey'in Kamer'e sırılsıklam âşık olduğunu, İstanbul etini onun için uzattığını, kızı İskenderiye'ye götürmek için _h'la konuştuğunu bile söylüyorlardı. Dönen dedikodulara göre ade'nin kız için vaat ettiği para, Darü'z-Zevk'i içindekilerle satın almaya yetecek miktardaydı.
Aşçıbaşı, Darıcızade'nin yalısına gitmeden önce Kamer'i bir dsun görebilmek için canını vermeye bile razıydı ama başara-. Ne teklif ettiği rüşvetler, ne de yalvarmaları kâr etmişti; m kızın etrafına ördüğü duvarı aşmayı başaramamış ve Ka-günbatımında altı atın çektiği bir arabayla Darü'z-Zevk'ten mı çaresiz gözlerle izlemek zorunda kalmıştı.
171
Yarı uyur, yarı uyanık, yatağında dört dönerek ter içinde g o gecenin sabahına yaklaşmaktayken odasının kapısı çalını Gelen, Kamer ile birlikte giden kızlardan biriydi. "Bahçede bekliyor" demişti fısıldayarak.
Aşçıbaşı nasıl giyinip çıktığını bilememişti. O çınar ağacı altında kendisini bekleyen Kamer'in daha siluetini gördüğü bile içindeki tüm kasvet gitmiş, yerini ferah bir mutluluğa bırakmıştı. Fakat fazla uzun sürmemişti bu. İyice yaklaşıp gözleri şeytanın gör dediğini seçmeye başlayınca, karanlık yine esir almış», Aşçıbaşı'nı. Öyle bir öfke, öyle bir kırgınlık kaplamıştı ki içi* neredeyse bir aydır hasret kaldığı sevgilisinin yüzündeki gür semeyi ve gözlerindeki ışıltıyı göremez hale gelmişti.
"Hoşgeldin..." demişti kız, şaşkınca, sanki bir yabancı, bir: safir gibi iki adım ötesinde öylece duran Aşçıbaşı'na. Derken i reye baktığını fark etmiş, elini korka korka boynuna, boynum1 elmas ve zümrütlerle bezeli koca gerdanlığa götürmüştü.
"Daha yeni geldim... Odama uğramadım... Kalmış boynumdaJ diye kekelemişti. Sonra aniden koşup Aşçıbaşı'nın boynuna vermişti. Tam "Özledim..." diye fısıldamaya başlamışken, buz, bir sesle konuşmuştu Aşçıbaşı: "Gitme bir daha..."
Kamer, sarıldığı yerde biraz daha tutunmaya çalışmış, ruhunun üşümesine dayanamayıp çözmüştü kollarını: "Ben de: temiyorum gitmek ama..."
Bir kez daha sözünü bölmüştü onun Aşçıbaşı: "Gitme..."
"Ama gitmek zorundayım..."
"Gitme..."
Kamer durmuş, Aşçıbaşı'na bakmış, yüzünde dudakları dökülmek üzere olan o keskin gerçeğin acısıyla "Ben Sirrah'a dim" demişti, "Gitmek zorundayım..."
Bu sefer Aşçıbaşı susmuştu uzun uzun. Acıydı, zordu ama ruydu. Geriye söyleyebileceği tek şey kalmıştı... O güne kadar düşündüğü, hayalini kurduğu, ama nasıl olacağını kendisinin

172
bilemediği tek bir çare kalmıştı geriye ve onu söyledi: “Gidelim... Gidelim buradan...”
Kamer’in gözleri ışıldamıştı bir an ama yüzünün geri kalanı bulanıktı. “Nasıl?” diye sormuştu, “Ya sonra?”
Aşçıbaşı’nın verecek tek bir cevabı bile yoktu...
Karanlığın ortasında çaresiz bakışmaları sürmekteyken, ağaçların arasından “Kamer” diye bir fısıltı duyulmuştu. Aşçıbaşı’na haber vermeye gelen kızdı bu. “Sirrah uyanmış...” demişti.
Kamer telaşla Aşçıbaşı’nın yanağına bir öpücük kondurmuş ve ağaçların arasında önce bir siluet haline gelmiş, sonra giderek soluklaşmış ve nihayet karanlığa karışıp gözden kaybolmuştu.
daha okumuştu Aşçıbaşı, sonra bir daha, bir daha ve bir Hep aynı şey yazıyordu.
173
Kâğıdı gözlerinin önünden çekince de yerde, ayaklarının ucundı duran, ucu elmalı minik kolyeyi görmüştü...
İşte Aşçıbaşı bu andan sonrasını hayal meyal hatırlıyordu.
Âdem Usta kendisini Bağdat’ın at binimi bir saat uzağında, çölün kıyısında yüksekçe bir tepeye inşa edilmiş, biri büyük kubbeli, diğeri düz çatılı, birbirine bitişik iki yapıdan ibaret, hem rasatha* hem de şifahane olarak hizmet veren el-Hâki Biraderler’in evi* bırakıp geri döndükten bir süre sonra, mutlak yalnızlık denen : yin ani idrakinden kaynaklanıyor olacak, kafası biraz olsun ça maya, zamanı hafif hafif de olsa algılamaya başlamıştı.
El-Hâki Biraderler, endamlarından konuşmalarına, gözlerir renginden sakallarının teline kadar birbirlerine tıpatıp benze) ikiz kardeşlerdi. Fakat Sa’d el-Hâki ile Sadr el-Hâki Biraderle birbirlerinden ayırt etmek çok kolaydı.
Müneccim olan Sa’d el-Hâki, neredeyse kırk yıldan beri tinin çoğunu gökyüzüne bakarak geçirdiğinden, gökyüzüne mazken bile kafası yukarıda dolaşırdı.
Hekim olan kardeşi Sadr el-Hâki ise tam tersine, nerede) kırk yıldır durmaksızın kitaplara ve şifa arayan hastalara bai için sair zamanlarda da kafası sürekli aşağıda dolaşırdı.
Aşçıbaşı önce Sa’d Birader’le tanışmıştı. Evin bir duvar kc sağır olan hizmetlisi Fadıl tabii ki kapıyı duymadığından, ker sini o sırada bir hastası için merhem karmakta olan Sadr Bir~ karşılamış, kapının eşiğinde uzun uzun süzdükten sonra, bir “] geldin” bile demeden “Delv yahut Cevza” diye mırıldanmıştı.
Aşçıbaşı doğrusunu elbette biliyordu ama şaşkınlığını ele1 memeye çalışmış ve susmuştu. Küçüklüğünden hatırladığı bir' bihti bu. Annesi “Burcunu kimseye söyleme” demişti. Neden bilmiyordu ama hep kulağında tutmuştu bu sözü. El-Hâki Bira ler’in evinde geçireceği iki yıl boyunca, burcunu neden sakla gerektiğini gayet iyi anlayacaktı...
Aşçıbaşı bir cevap vermeyince, Sa’d Birader “Buyurun...” demişti. Aşçıbaşı bunun basit bir davet olduğunu düşünmüştü ama, Birader doğruca içeri, rasathaneye doğru yürümeye başlamıştı: “Buyurun, bir bakalım. Belki vardır zîciniz bizde...”
Tedirgin ve şaşkın bir halde Birader’in peşinden gitmişti Aşçıbaşı. Bir taraftan da kendi yıldız haritasının dünyanın bir ucundaki bu adamın eline nasıl geçmiş olabileceğini düşünüyordu. Ne var ki Sa’d el-Hâki’nin peşinden rasathaneye girdiğinde aklındaki tüm soruları bir anda unutuvermişti.

Dışarıdan mütevazı görünen rasathanenin içi tek kelimeyle büyüleyiciydi. Yedi sekiz adam boyu yüksekliğindeki duvarların üstüne, yaklaşık altı kulaç çapında bir kubbe oturtulmuştu. Kubbelin tam doğu yönünde, ufuk noktasından başlayıp gökkubbenin «rpe noktasına kadar ilerleyen, yarım kulaç genişliğinde bir açık-kk vardı. Zeminden kubbeye kadar uzanan dev bir usturlabın sivri ■cu, tam bu açıklıktan, gökyüzüne doğru uzanıyordu. Hava karalınca yıldızlar belirecek ve Sa'd Birader usturlabın başına geçerek ların hareketlerini izleyecek, açılarını hesaplayacaktı.
Rasathaneyi etkileyici kılan sadece kubbe ve usturlap değildi, duvarın tamamını, yerden tavana kadar uzanan, elyazmala--ia ve basma kitaplarla dolu raflar kaplıyordu. Duvarların kub-.le kesiştiği alan da on iki burç ile yedi kadim yıldızı tasvir çizimlerle bezenmişti.
Sa'd Birader, içeri girer girmez kitaplığa dayalı merdiveni bi-sola çekip, çabucak en tepesine kadar tırmanmıştı. Elyazmala-arasında hızlı hızlı bir süre arandıktan sonra "İşte burada..." şti. Merdivenin ucunda, önce elinde tuttuğu sararmış parşö-parçasına, Aşçıbaşı'na bakıp gülümsemişti: "Doğru tahmin şim. Delv..."
"Doğru" demişti Aşçıbaşı soğuk bir sesle. Sa'd Birader, milin tedirgin olduğunu ancak o zaman anlamış, bir açıklama a ihtiyacı hissetmişti. "Merak etmeyin" demişti merdiven-inerken, "Biz evimizden geçecek kişilerin her şeyini bilmek

isteriz. Daha doğrusu bilmek zorundayız. Âdem Usta bize her şeyi anlattı... Tüm geçmişinizi..."
Aşçıbaşı "Anlıyorum..." diyerek başını sallamıştı, "Peki ya zî-cim? Onu nasıl buldunuz?"
Sa'd Birader gülümsemişti: "Saray'da doğan her çocuğun zîci çıkarılır. Biz müneccimler de birbirimizi tanırız ve elimizdeki bilgiyi paylaşmaktan şeref duyarız."
Aşçıbaşı, geldiği evi daha fazla ciddiye alması gerektiğini iş» o an anlamıştı.
Sa'd el-Hâki, Aşçıbaşı'na alıcı gözle biraz baktıktan sonra "Bitkin gördüm sizi" demişti, "Bir sıkıntınız var mı? Ağrınız, sızınız?"
Aşçıbaşı kafasını sallamıştı: "Hayır, sıhhatim yerinde..."
Birader, "O vakit mesele yok. En mühimi sıhhattir. Gayrisini* çaresi bulunur her zaman" dedikten sonra elindeki yıldıznamew bakıp devam etmişti: "Geçimden yana sıkıntı yok diyor yıldızlat. Gönül meselesi midir sebebi?"
Acı acı gülmüştü Aşçıbaşı: "Sebebi çok mühim değil. Ne zaman geçeceğini söylüyor mu yıldızlar?"
Sa'd Birader bir cevap vermemiş, birkaç adım sağ tarafta, lâ-: tap raflarının arasındaki bir boşluğa sıkıştırılmış küçük sedire« rup, yanma da Aşçıbaşı'nı buyur etmişti.
"Yıldızlar yarın ne cağımızı söylemezler" demişti minderine iyice kurulduktan sor "Yarın ne hissedeceğimizi, ne şekilde düşüneceğimizi söyler Hislerimizin durumu ve düşüncelerimizin şekli de hareketle mizi ve tercihlerimizi belirler. Bunların yekûnuna da kader L verilir genç üstadım. Misalen konuşmak gerekirse; Zühre, aşk keyfin ve zevkin yıldızıdır. Şimdi ben size 'Yarın Zühreniz cunuzda parlayacak' desem, bu, Zühre yarın karşınıza büyük' aşk çıkaracak ya da size çok keyifli vakitler geçirtecek manas gelmez. Lâkin, burcunuzda parlayan Zühre'nin, içinizdeki aşk keyif hislerini, isteklerini kabartacağı kesindir. Bu da ister iste-

176
sizin davranışlarınıza, sözlerinize ve hatta bakışlarınıza yansıyacaktır. Eh, bunlar da gününüzün nasıl geçeceğini belirleyen şeyler değil midir?"
Aşçıbaşı durmuş, biraz düşünmüş ve Sa'd el-Hâki'nin gözlerine daha büyük bir ilgiyle bakmaya başlamıştı. Sonraki iki yıl boyunca da hayret ve merak gözlerinden hiç eksik olmamıştı.
Gökyüzünün tüm sırlarına vâkıftı Sa'd Birader ve on iki burcu, yedi yıldızı, yıldızların birbirleriyle, burçlarla ve hanelerle ilişkilerini, açıları, ricatları, kavuşum ve tutulmaları anlattıkça, Aşçıbaşı şaşmaz bir düzenle ama asla tekrara düşmeden işleyen bu ilahi Matematiğe hayran kalıyor; kadere, düzene, dünyaya ve insana bakışı günbegün değişiyordu.
"Gökyüzüne bak" demişti sıcak bir yaz gecesinde Sa'd Birader, arka avludaki kerevette otururken. Parmağıyla doğu ufkunun yukarısında bir yıldız kümesini işaret etmişti. "Utarid evine, /za'ya yerleşmiş. Rahat ve huzur içre. Müşteri ise tam tesli-~, Mizan'a yerleşmiş. Utarid ile ahenk içinde. Cümle burçlar ama bilhassa hava ve ateş burçları için faydalı bir durum bu. id sözlerin, cümlelerin ve alışverişin yıldızıdır. Şu an hem ra-ı hem de Müşteri'nin bereketinden faydalanmakta. Lâkin Zu-'e dikkat etmek lazım. Tam Utarid'in terbiinde durmakta. Ora-herkesi aşırıya kaçmaması, makul olması için ikaz etmekte... 'ar sadece üç burçta duran üç yıldızın bize söyledikleri. Daha kalan dördünü, Kamer'i, Şems'i, Zühre'yi ve Merih'i sayma-bile. Hangi hanelerde olduklarına bakmadık. Ay düğümlerin-içtimalardan, mukabelelerden, yükselmekte ve batmakta olan lardan hiç konuşmadık. Üstelik bunlar sadece bu gece, bu an üzünde olan şeyler genç üstadım. Şimdi gözlerini kapa, bir so-alımı bekle ve aç. Karşında bambaşka bir gökyüzü bulacaksın, id yine aynı burçta görünecek ama derecenin binde biri ka-yer değiştirmiş olacak ve gözle görülemeyen bu fark bile çok tesir edecek. Şunu unutma. Gökyüzü akan bir nehir gibidir, anı diğerine benzemez. Hep değişir. İşte bu yüzden hiçbir in-bir diğerine, hatta ikizler bile birbirine benzemez..."
177
Sa'd Birader çok haklıydı ve sözlerinin en büyük ispatı ildi kardeşi Sadr el-Hâki'nin varlığıydı. Tıpkı gökyüzünün birbirini takip eden iki anı gibi, çok çok birkaç dakika arayla dünyaya gelmiş olan bu iki kardeş arasında, insanı hayrete düşürecek kadar büyük farklılıklar vardı. En basitinden, Sa'd el-Hâki ne kadar samimi w rahatsa, ikizi Sadr el-Hâki bir o kadar mesafeli ve disiplinliydi.
Aşçıbaşı, hekim olan Sadr el-Hâki ile eve geldikten ancak bir; hafta sonra tanışabilmişti. Rasathanede Müneccim Birader'den Kamer ile Şems'in burçlardaki hareketlerini dinlemekteyken, Hekim Birader içeri girmiş, kibarca kendini takdim edip tanışmakta bu dar geç kaldığı için özür dilemiş, mazeretini de "Ender görülen rahatsızlığa tutulan hastama şifa aramaktaydım" diye kısaca be tikten sonra, "Yarından itibaren derslerimize başlıyoruz" de:

“Gün aşırı devam edeceğiz. Kuşluk vakti şifahanemde olunuz.'
Geldiği gibi başı önde, rasathaneden çıkıp giden Hekim Bi der’in ardından bakakalmıştı Aşçıbaşı. Müneccim Birader ile larında “ders saati” gibi mefhumlar hiç olmamıştı. Üstad ders latır gibi de öğretmezdi zaten, burçlar ve yıldızlar hakkında sol eder, hikâyeler anlatır, sorular sorardı. Aşçıbaşı’nın halini g(
Sa’d Birader küçük bir kahkaha atmış ve “Evet” demişti, “A) anadan doğduk biz...”
Ertesi gün ilk ders saatinde ve tabii ki tam vaktinde şifaha: girdiğinde Hekim Birader’i, karşılıklı yerleştirilmiş iki yazı pasından birinin başında kendisini beklerken bulmuştu. Sehp, ortasında bir tomar kâğıt, köşesinde ise içinde kalemiyle birli küçük bir hokka duruyordu.
“Oturunuz...” demişti Sadr el-Hâki karşısındaki sehpayı gösi rek. Aşçıbaşı şifahaneye çöken dingin havayı bozmamak için inaklarının ucunda yürümüş ve mindere usulca bağdaş kurmı
Sadr Birader, uzun uzun onun yüzüne baktıktan sonra derinden kalkıp yanma gelmişti. Göz kapaklarını iyice açıp katle incelemiş, yukarı ve aşağı bakmasını istemiş, sonra da zını dinlemişti.
178
“Durgun bir haldesiniz ama kalbiniz hızlı atıyor” demişti bileğini bıraktıktan sonra, “Baş ağrınız var mı?”
“Hayır...” demişti Aşçıbaşı.
“Peki, uykusuzluk çekiyor musunuz?”
“Evet... Biraz...”
“Zihninizi toparlamakta güçlük? Bir konuyu uzunca dinleye-meme ya da konuşamama hali?”
Aşçıbaşı cevap verebilmek için durup kafasını toparlamak zorunda kalmıştı. Bu sırada Hekim Birader cevabını çoktan almış, manidar bir edayla “Anlıyorum...” demişti. Tam teşhisini koyacakken, Aşçıbaşı, ruh hali yerinde olmayan insanların çoklukla yaptığı gibi, sağlığının iyi olduğunu ispata kalkışmış ve anlamsız bir şekilde “Sa’d Üstad sıhhatimin yerinde olduğunu söylemişti” de-yivermişti.
Sadr el-Hâki, Aşçıbaşı’na ters ters baktıktan sonra yerine geçmiş ve aynen şu karşılığı vermişti: “İkiz olmamız kafanızı karıştırmasın. Hekim olan benim!”
Tokat gibi inen bu cevabın ardından Aşçıbaşı susmuş, Sadr Birader de karşısındaki bu genç adamın ilk dersini adamakıllı aldığından emin bir şekilde, ağzından tane tane dökülen kelimelerle, asıl dersi anlatmaya koyulmuştu:
“Gönül şehrinin dostlarına gelince. ‘Ferah’ın yandaşı ‘güzellik’, abbet’in yandaşı ‘aşk’, ‘Ümit’in yandaşı ise ‘akıl’dır.
179
“Gördüğünüz gibi, düşmanların yandaşları, dostların yan_ larından daha fazladır. Bu durum da ‘gönül şehri’ni, beden rının en hassas yeri haline getirir. Onun rahatsızlanması, beden» de rahatsızlanması, sıhhatin bozulması anlamına gelir ki ilm-i tababette bunun adına ‘maraz’ denir.
“Beden dediğimiz mefhum, tıpkı tabiat gibi, tıpkı gökyüzü gibi, dört unsurun bir araya gelmesinden oluşmuştur. Bu unsurlar hava, su, ateş ve topraktır ve sıhhat dediğimiz şey bu dördünün ahenk ve denge içinde olması demektir.
“Hava unsuru kan ile alakalıdır ve yeri karaciğerdir.

“Su unsurunun yeri akciğer olduğu gibi, aynı zamanda mi ve dolayısıyla hazmı da ilgilendirir.
“Ateş unsurunun yeri safra kesesidir. Bedenin zindeliği ile gini, gözlerin ferini ilgilendirir.
“Toprak unsurunun yeri kalp ve akıldır. Gönül marazL akli ve ruhi rahatsızlıkları ilgilendirir.
“Bu dört unsurdan birinin artması ya da azalması, ki diğer surların da artmasına ya da azalmasına sebep olacaktır, sı bozulmasına neden olur.
“‘Maraz beden diyarına gıda vasıtasıyla girer’ der Üstad zuli. Ziyadesiyle haklıdır. Lâkin, sadece gıdalar değil, görd rimiz, duyduklarımız, kokladıklarımız, hatta dokunduklarımız tecrübe ettiklerimiz de sıhhatin bozulmasına sebep olabilir.
“Maraz bedene ne şekilde girmiş olursa olsun, defedilmesi cak üç şekilde mümkündür: perhiz, ecza ve cerrahi.
“Perhiz hepsinden daha önemlidir, çünkü birincisi, teda en tabii yoludur; İkincisi, sadece marazın defedilmesine değil, hatin korunmasına da yarar. Perhiz işe yaramazsa eczaya ba: rulur. O da kâr etmezse, son çare cerrahidir.
“Genç üstadım. Burada olduğunuz süre boyunca sizinle dalar üzerinde çalışacağız. Şimdi söyleyin bana. Tabiatın

unsurundan haberdarsınız. Peki, bu unsurların tabiatları hakkında malumatınız var mı?”
Aşçıbaşı karışan kafasını mümkün olduğunca hızlı toparlamıştı ama sonuç yine aynıydı: Bilmiyordu.
“O zaman yazınız” demişti Sadr el-Hâki, önündeki defteri göstererek.
Kalem Aşçıbaşı’nın o güne kadar eline fazlaca aldığı bir şey değildi. Korka korka uzanmış, hokkadan dikkatlice çıkarmış ve Hekim Birader’i dinlemeye başlamıştı.
“Hava:” diyerek başlamıştı Sadr el-Hâki, “Tabiatı sıcak ve nemlidir.
“Su: Tabiatı soğuk ve nemlidir.
“Ateş: Tabiatı sıcak ve kurudur.
“Toprak: Tabiatı soğuk ve kurudur...
“Unsurların bu bahsettiğim tabiatlarını ezberlemekle kalmayacak, zihninize iyice kazıyacaksınız genç üstadım. Sizin zanaatımızın temeli nasıl dört tat ise, tıp ilminin temeli de bu unsurların ■ıbiatıdır. Dahası, sizin aşçılık zanaatınız ile bizim ilmimiz işte bu noktada, unsurların tabiatında kucaklaşır. Anladınız mı?”
Sadr Birader, Aşçıbaşı’nın boş boş bakan gözlerine bir süre ıış ve belli belirsiz gülümsemişti: “Anlayacaksınız genç üs-Bu sebeple buradasınız. Misallerle devam edelim... Şöyle ız: Sarmısak, ikinci dereceden sıcak ve yine ikinci derece-kuru tabiatlı bir gıda olup, yıldızı Merih’tir.”
Elinde kalem öylece kalakalmıştı Aşçıbaşı. Hekim Birader bu ılığı bekliyormuş gibi başım sallamış ve devam etmişti: “Sa-insanların değil, tabiattaki tüm bitkilerin, hayvanların, hatta ın ve madenlerin bile tabiatları ve yıldızları vardır. Şimdi tokalım. Ne demiştik: ‘Sıhhat, insan bedenindeki dört unsurun içinde olması halidir.’ Eğer bu ahenk bozulursa hastalıklar /a çıkar. Misalen, eğer bir kişi hekime halsizlik, dilin damağın ası, mafsallarda ağrı gibi şikâyetlerle geliyorsa ve dahi benzi

181
de sarı bir renk almışsa, bu emareler kişinin bedeninde ateş unsurunun yükseldiğini, yani unsurlar dengesinin bozulduğunu gösterir. Ateş unsurunun sıcak ve kuru tabiatlı olduğunu biliyoruz. Sar-mısağın tabiatının da sıcak ve kuru olduğunu söyledik. Şimdi sual ediyorum: Bu emarelere sahip bir hasta sarmısak yerse ne olur?"
Bu sorunun herkesin akıl edebileceği tek bir cevabı vardı ve ; Aşçıbaşı da onu söylemişti: "Bedenindeki sıcak ve kuru tabiat yükselir."
Verdiği cevabı, "Yani hastalığı azar" diyerek onaylamıştı He-1 kim Birader. Ve tekrar sormuştu: "Peki ne yapmak lazım gelir?"
"Soğuk ve nemli gıdalar daha uygundur..."
"Doğru. Peki, sizin şikâyetinizde ne yapmak gerekir?"
Aşçıbaşı önündeki kâğıtlara bakmaya koyulmuştu. Sadr Birader, gönül sıkıntılarının bedendeki toprak unsurunun yükselmesinden kaynaklandığını söylemişti. Toprağın tabiatı soğuk ve kuruydu. O zaman bozulan dengeyi geri getirmek için sıcak ve nemfi gıdalara yönelmek gerekirdi.
Uzunca bir süre geçtikten sonra cevabını vermişti ve bir ker daha "Doğru" diye onaylamıştı Hekim Birader. Aşçıbaşı'nın kafasının iyice açıldığını anlamış olacak, hiç oyalanmadan deva*1 etmişti: "Gelelim dereceler meselesine. Ne demiştik? Sarmısak ikinci dereceden sıcak ve kurudur...
"Unsurları ahenkte bir beden hayal edelim. Bu bedene, başa gıdalar olmak üzere, dışarıdan girecek her şey dengeyi bozacakta-ve beden de ahengini geri kazanmak için derhal çabalamaya başlayacaktır. İşte dereceler bize, bedenin ne kadar süre içinde eski ahengine kavuşacağını söyler.
"Misalen, sarmısak ikinci dereceden unsurlara sahip bir gıda-i dır ve sarmısak yiyen bir kimsenin beden dengesi, en geç iki saat içinde eski haline kavuşur. Dereceler arttıkça dengeye gelme sı resi de artar. Üçüncü ve dördüncü derecedekiler, 'ağır' diye tabir ettiğimiz gıdalardır. Beş ve üst derecelerde ise zehirler başlar. Bic hekimler, ağır seyreden vakalarda dereceleri yüksek gıdaları ı
182
onlarla hazırlanmış ilaçları kullanırız. Mesela, derin ruhsal buhranlarda üçüncü, hatta hastalığın seyrine göre dördüncü dereceden sıcak ve nemli gıdaları, ya da mesir macunu gibi bu gibi yüksek tabiatta baharatlardan hazırlanmış ilaçları tercih ederiz.
"Şimdi son sualimi soruyorum: Düşününüz ki bir hasta için perhiz yemeği ya da macun hazırlanıyor. Eczacı, orta derecede gıda ve baharatları tercih etmiş. Tam macun karılırken içeri siz giriyorsunuz ve bir vasıta ile işe dahil oluyorsunuz... Neler olacağını tahmin edebiliyor musunuz?"
Aşçıbaşı donakalmış bir vaziyette hocasına bakıyordu. Bir kez daha sormuştu Sadr el-Hâki: "O kazana Pir-i Lezzet'in eli değerse aeler olacağını tahmin edebiliyor musunuz?"
Aşçıbaşı susuyordu ama neler olabileceğini anlamak hiç zor değildi. Gücünün yeni farkına varan, kendini belki de hayatında ilk defa bu denli ciddiye alan, daha doğrusu gücünü tanımaya ve ona «anmaya çalışan birinin suskunluğuydu Aşçıbaşı'ndaki.

Sadr Birader, düşüncelerini okur gibi devam etmişti: “Büyük kudrete sahipsiniz genç üstadım. Bir insana sıhhat de verebi-iniz, ölüm de. Tek duamız varsa eğer, o da kudretinizi hayır nda kullanmanız içindir. Zira, bedenin ve gıdaların sırlarını 'en, gökyüzünün gizli dilini ise nücum âlimi olan biraderim-öğreneceksiniz. Yapacağınız bir hatanın ya da gözünüzü bir için bile olsa karartıp şer yoluna sapmanızın vebali, hocaları-olarak bizim de defterimize yazılacaktır. Dilerim boynumuza ediğiniz mesuliyetin farkındasınızdır.”
Aşçıbaşı uysalca başını sallamıştı ama hemen gidip, rasatha--ki kütüphaneden rastgele bir kitabı seçerek okumaya başla-ak için kendini zor tutuyordu. Kudretinin farkına varmasıyla e içinde korkunç bir merak duygusu da kabarmıştı çünkü, obur bir duyguydu ki bu, yeryüzündeki canlı ya da cansız varlıkların sırlarını, hiç doymamacasına, içindeki açlığı dur-ızın büyüterek yutmak ve sindirmek istiyordu. Bir taraftan da, ruhuna yerleşen o iflah olmaz sıkıntıdan kurun bir yolunu bulduğunu düşünüyordu. Kafasını kitaplara

gömerek, zihnini ilm-i tababetin ve ilm-i nücumun sırlarına vakfederek aklındaki o kasvetli düşünceleri yok edebileceğini, en azından bir kenara sıyırabileceğim düşünüyor, bu sırada geçecek olan zamanın da yanma kâr kalacağını hesap ediyordu.
O günden sonra vaktinin çoğunu ya şifahanedeki yazı sehpasının başında, ya rasathanede rafların arasında ya da bahçedeki peykenin üstünde okuyarak, yazarak, hatmederek geçirmeye başlamıştı Aşçıbaşı.
Hekim Sadr el-Hâki’den etlerin, sebzelerin, meyvelerin, köklerin, hububat ve bakliyatın sırlarını, tabiat ve yıldızlarını öğreniyor, müneccim Sa’d el-Hâki’den ise cihanın gökkubbesinde, kâh uzakta ağır ağır, kâh yakında hızlı hızlı dolanan yıldızları, “bestekâr” Zühre’yi, “kâtip” Utarid’i, “serasker” Merih’i, “hazinedar' Müşteri’yi, “sultan-ı cihan” Şems ile “vezir”i Kamer’i dinliyi*, bunların burçlarda ve hanelerde dolaşırken, özleri aynı kalmak şartıyla nasıl usul ve tabiat değiştirdiklerini öğreniyor, keyfin, güzelliğin ve aşkın yıldızı olan Zühre’nin, evi olan Mizan burcunda havai bir haldeyken, bir toprak burcu olan Cediy’e geçtiğinde nasıl bir anda aklını başına toplayıverdiğini anlamaya çalışıyor, doğum anında Utarid’i Esed burcunda ve ikinci hanesinde olan bir kişinin, Utarid burç değiştirdikçe para işlerindeki hallerinin nasi değişeceğini kestirmeye uğraşıyordu.
İçindeki acıdan ve kafasında uğuldayıp duran seslerden kurtulmaya çalışır gibi, bir hastalığı ya da müptelası olduğu bir belayı defeder gibi çalışıyordu Aşçıbaşı. Lâkin bitap düşüp yüzü*; gökyüzüne her çevirdiğinde onu görüyordu.
Yanında olduğu zamanlarda Kamer’in gözlerine bakardı, simsiyah gözler büyür, büyür, büyür, gece göğü gibi olurdu. S yıldızlar belirirdi üzerinde: parlak, her biri bir umut, bir sevgi, vesli bir ışıltı...

Yokluğunda, özlediği zamanlarda da geceleri gökyüzüne kıyordu. Gökyüzü Kamer'in gözleri oluyordu. Derken yıld kayboluyordu birer birer, gece ve Kamer'in gözleri hasret k. sına bürünüyordu...
184
İşte yıldızları ve hislerin sırlarını böyle öğrenmişti Aşçıbaşı...
Padişah Hazretleri'ne yapacağı yemeğe karar vermeden önce Hünkâr'in yıldız haritasını iyice incelemiş, tüm o karmaşık hesapların ve her biri bin farklı şekilde yorumlanabilecek açıların arasından, gökyüzünün kendisine sunduğu fırsatı seçmeyi başarabilmişti.
#
Ne var ki Hünkâr'a hazırladığı yemeğin üstünden üç gün geçmiş olmasına rağmen sessizlik sürüyordu. Bâbü's-Saade'nin gerisinden çıt bile çıkmamıştı henüz...
Mutfakta günlük işlerin başındaydılar. Mahir hemen yanı başında, akşam yemeğine hazırladıkları pilav-ı Hünkâri için etleri kuşbaşı doğruyordu. Asık yüzünü işinden kaldırmadan mırılda-rnr gibi bir sesle sordu: "Yok mu bir haber Usta?"
185
Kalfasının hangi hayallerinin yıkıldığını gayet iyi biliyordu ve bunu bilmek hoşuna gidiyordu. Has Matbah'ın rüyası sarma-lamıştı Mahir'i. Hayalinde Padişah yaptıkları yemeği çok beğeniyor, Aşçıbaşı'nın kalfasıyla birlikte Has Matbah'a alınmasını emir buyuruyordu.
Güzel bir hayaldi. Ne var ki Mahir için o mutfağa girmek, mesleki bir yükselme azminden çok, gölgesinde ikbal ve istikbal bulacağı iktidara doğru atılmış bir adım anlamına geliyordu. Derdi, İmparatorluk sınırları dahilindeki bir aşçının ulaşabileceği en itibarlı mutfağa kabul edilmek, zanaatının zirvesine çıkmak değildi. Aklı sıra, önce Has Matbah'a geçecek, sonra Neyyir Ağa ile kurduğu muhabbet sayesinde Harem'de ismini duyuracak ve Haseki Sultan'ın iltifatına mazhar olacak, sonra da aşçılık denen bu sefil meslekten tez zamanda kurtulup ya Enderun'da, ya da olmai bazı uzuvlarını gözden çıkarmak suretiyle Harem'de, bir sıfat ve mertebeye kavuşabilecekti. Geçmişte benzerine rastlanmamış bir durum değildi bu...
Lâkin işler hiç de Mahir'in hesapladığı gibi gitmemişti. Duyduklarına göre Padişah, Aşçıbaşı'nın hazırladığı yemekten ancak iki lokma almış, ardından sadeyağda kavrulmuş domalan mantarı; ile kengerli cacığın getirilmesini buyurmuştu.
Kendi yemeklerinin bir mantar kavurması ile cacığın karşısında mağlup düştüğüne inanası gelmiyordu Mahir'in. Aşçıbaşı'nın, Sıd-tan'ın sofrası için seçtiği yemeği duyunca ne kadar heyecanlanmıştı oysa. Zarf kebabı yapacaklardı. Kümes hayvanlarından değil, av kuşlarından hem de!
Zarf kebabını ilk duyduğunda ne kadar takdir etmişse, şimi bir o kadar kızıyordu ustasına. Kendi kendine "Böyle zor, böyie hassas bir yemeği seçmenin ne lüzumu vardı" diye söylenip duruyordu. Kebapların en meşakkatlisi olarak bilinirdi bu yemek w hindi, tavuk, ördek palazı ve bıldırcın birbirlerinin içine konularak pişirilirdi. Önce hayvanları ayrı ayrı, sularını birbirine karıştırmadan ve de kararında haşlamak, sonra da hepsini içiçe koyup tek bir şişe geçirerek, en dıştakini yakmadan, en içtekini de çig

186
bırakmadan ateşte döndürmek gerekirdi. Bilgi ve görgüden daha çok, sabır ve maharet işiydi. En ufak bir umursamazlık, küçücük bir dikkatsizlik her şeyin mahvına sebep olur, aşçıların şahı olsanız kâr etmezdi.
Dahası, Aşçıbaşı kendi işini zorlaştırmış, kümes hayvanları yerine etleri daha lezzetli ama pişmesi daha zor olan av kuşlarını kullanmıştı. Has Matbah ahalisinin şaşkın bakışları arasında kocaman bir yaban kazını, irice bir sülünü, kekliği ve bıldırcını haşlamış, sonra hepsini baharatla ovup, birbirlerinin içinde şişe geçirip, saatler boyunca ateşte çevirmişti. Piştikten sonra etrafına kavrulmuş sebze parçaları döşemiş, üzerine de ateşte bir taşım kaynattığı turunç ve nar suyu karışımını boca etmişti.
Padişah'ın övgüsünü alamamıştı belki ama, başta Has Matbah olmak üzere tüm Matbah-ı Amire'nin dilinde dolaşmayı başarmıştı Aşçıbaşı. Kimilerine göre yaptığı gösteriş budalalığından başka bir şey değildi ve aptallığının cezasını çekiyordu. Kimileri ise cesaretini takdir ediyor, böylesine zor bir yemeğin lezzetini daha önce denenmemiş bir seviyeye çekme çabasından övgüyle bahsediyorlardı.
Kim ne derse desin, aslında bu yemek tek bir amaca hizmet «diyordu ve bunu da Aşçıbaşı'nın kendisinden başka bilen hiç ise yoktu.
Zîc-i Sultani'ye bakıp, Merih yıldızının Hünkâr'ın burcunu şe-endirdiğini gördüğünde kararım vermişti Aşçıbaşı. Üstelik, ye-yapacağı vakit, aynı yıldız, gökkubbenin yine aynı burcunda ediyor olacaktı. Merih, burcunda dolaştığı kişinin coşkusunu şiddetini kabartmasıyla bilinirdi. Diğer taraftan da Zühre göz makta, coşkuyu keyfe çevirmeye davet etmekteydi.
Aşçıbaşı yemeğin temelinde üçüncü dereceden sıcak ve ikinci ceden kuru tabiatlı av etlerini kullanarak, ateşli bir yıldız Merih'in etkisini yükseltmiş, kullandığı baharat ve sebzeler de Zühre'nin hararetini artırmıştı. Hünkâr'ın bir lokma alması da almaması hiç önemli değildi. Amacına ulaşması için koku-burnuna değmesi bile yeterli olacaktı.
Aşçıbaşı kendinden
187
çok emindi. Bu yüzden bu üç günlük sessizliği hiç dert etmiyoc, kulağı kapıdan gelecek haberde, sabırla bekliyordu.
Şamfıstığı ile kuşüzümünü hafif ateşte kavururken, kalfasını da sabırla izliyordu Aşçıbaşı. Mahir nihayet önündeki son et parçasını da ikiye bölünce içinden "Hele şükür..." diye geçirdi. Elindeki tahta kaşığı kalfasının eline tutuşturup, ateşteki tencereyi gösterdi: "At içine kavur fıstıklarla beraber..."
Mahir etleri tencerede çevirirken, Aşçıbaşı da onun omzunu» üzerinden yemeğin baharatını ayarlıyordu. Bolca karabiber serpti, üstüne de dört beş öğütülmemiş tane bıraktı. Elini tam kişniş kavanozuna atmıştı ki Mahir sancılı bir ifadeyle "Usta..." dedi, "Müsaade edersen bir husus arz etmek isterim..."
Bu kadarı bile yetmişti Mahir'e. Gözleri dolu dolu olmuşa.; Sanki yarın peştamal kuşanacakmış gibi mutluydu. "Sağ olasa Usta..." diyerek uzun bir teşekkür merasimine girişiyordu ki sözlen

koridorda dolaşmaya başlayan ve giderek büyüyen bir uğultunun arasında kayboldu. Taş duvarlar "Sefer..." sesleri ile yankılanıyordu, "Sefer... Hünkârımız Sefer-i Hümayun buyurmuşlar..."
Mutfaklarda ustalar, kalfalar işlerini bırakmış, koridora kulak kabartmışlardı. Meraklarına yenik düşen kimileri de işin aslını astarını öğrenmek için dışarı çıkmış, gördüklerine "Hayırdır?", "Harp kiminle?", "Sefer nereye?" diye sormaya başlamışlardı.
Kısa bir süre sonra Baş Aşçıbaşı İsfendiyar Usta, yanında Matbah-ı Amire Emini Şakir Efendi ve bir Divan Çavuşu ile birlikte orta kapıdan mutfağa girdi. Usta'nın yüzü gergindi. Matbah-ı Amire Emini ise perişan bir vaziyetteydi. En geriden, Divan Ça-»üşu'nun da ardından geliyor, boş gözleri dalıp gitmiş, kara kara düşünüyordu. İsfendiyar Usta, yanındakilerle birlikte gelip Has Matbah ka-psmın hemen önünde durdu. Bir anda etrafına toplanan kalabalığa şöyle bir baktıktan sonra Divan Çavuşu'nu işaret etti: "Efendinin diyecekleri var..."
Bütün Matbah-ı Amire ahalisinin gözleri ve kulakları, bir adım ileriye çıkmış Çavuş'a dikilmiş durumdaydı. Çavuş, usul gereği mı üç kere yere vurduktan sonra yüksek sesle tebligata başladı: ıkârımız, Rumeli'ye av seferi tertip edilmesini emir buyur-lardır. Sultanımız, yarın sabah namazının ardından Edirne'ye ru yola çıkacaklar, av ahalisi de hazırlıklarını derhal tamamken geç iki gün sonra yola koyulacaklardır. Matbah-ı Has'tan aşçının, Matbah-ı Ağayan'dan Hasodabaşı, Silahdar Ağa, Ri-ar Ağa, Çuhadar Ağa, Kilercibaşı ve Hazinedarbaşı aşçıları kalfalarının, Gılman-ı Enderun ve Divan matbahlarından otuz ile kalfalarının hazırlıklarını tamamlayıp sefer ahalisine ka-'arı Divan-ı Hümayun tarafından emrolunur!"
Çavuş, lafının sonuna noktayı koyduğu gibi, konuşmasına benli seri adımlarıyla mutfağı terk etmiş, gidişinin hemen ardın-kalabalık koridoru bir uğultudur kaplamıştı. Herkes bir ağız-konuşuyor, sorular soruyordu: "Bu ne acele yahu?", "İki günde

sefere mi hazırlandırmış?", "Bu yoklukta sırası mı şimdi av seferinin! Aklını mı yitirdi bu?"
Duvarlarda yankılanarak birbirine karışan bu fısıltı yumağı, İsfendiyar Usta'nın aniden patlayan sesiyle dağılıverdi. "Yeter?" diye bağırmıştı Usta. Öfke dolu gözleri ise kalabalığa değil, tek bir kişiye bakıyordu. Koridorun uzağında bir köşede duran Aşçı-başı'nın gözlerini daha Çavuş'un konuşması bitmeden yakalamış bir daha da bırakmamıştı.
"Herkes işinin başına!" diye bir kere daha bağırdı Usta. Gözleriyle de Aşçıbaşı'na "Sen bir yere kaybolma" diyordu.
Koridordaki kalabalık iyice dağıldıktan sonra İsfendiyar Usta, Aşçıbaşı'na doğru yürümeye başladı. Tam yanından geçerken "Gd benimle" diye fısıldadı ve hiç durmadan, kapıdan çıkıp gitti.
Aşçıbaşı, birkaç adım geriden Usta'yı takip etmeye başlamışa. Koğuşlara doğru gidiyorlardı. Kapıdan içeri girip yarı karanlık sahanlığa adım attıklarında Usta durdu, döndü ve olanca öfkesiyle bakmaya başladı. Aşçıbaşı şaşkınca "Usta, hayırdır..." diye konuş-; maya başlayacak oldu ama böğrüne inen sert bir baston darbesi suluğunu kesti. İki büklüm kıvranmaktayken İsfendiyar Usta oı boynunu bastonuyla itti ve duvara doğru sertçe bastırdı.

“Ne halt ettiğini sanıyorsun sen?” diye tıslayarak sordu rinin arasından. Aşçıbaşı konuşacak durumda değildi. Sadece ğuk birkaç hırıltı çıkarabildi. Usta devam etti: “Batıracak sen Devlet’i? Ona mı niyet ettin?”
Aşçıbaşı boynundaki bastonun şaka yapmadığını anlamıştı tık. Can havliyle Usta’yı sertçe itti ve soluk soluğa birkaç defa sürdü. “Ne yapıyorsun Usta?” diye sordu hem öfkeli hem de ş bir sesle. İsfendiyar Usta tekrar Aşçıbaşı’na doğru yaklaştı. Yi vaş hareket ediyordu ama hiç de sakinleşmiş gibi görünmüyoı
“Zarf kebabı ha!” dedi alçak ama hiddetten çatlayan bir a “Sultan’ın sıhhatine kastedeceksin diye korkmuştum ama sen da ileri gittin. Seferi Hünkâr’ın aklına sen düşürdün. Yeme
190
efsunladın Padişah’ı! Bir av seferi Hazine’ye ne kadar yük getirir, biliyorsun, değil mi... Biliyorsun... Gayet iyi biliyorsun hem de!”
“Biliyorum Usta” diye cevap verdi Aşçıbaşı. Yüzünde pişmanlığa ya da suçluluğa dair en ufak bir emare yoktu.
İsfendiyar Usta bastonunu tekrar Aşçıbaşı’nın boynuna doğru yaklaştırmaya başladı: “Hazine zaten darda, hepten tamtakır kalacak. On gün sonra kulun ulufesi dağıtılacak, bunları da biliyorsun, değil mi? Yeniçeri akçesini eksik alınca kazan kaldıracak. E, Hünkâr zaten seferde, meydan boşta, Saray muhafazasız! İsyan başlayınca kelleler gitmeye başlayacak, ortalık karışacak, sen de o hengâmede Harem’den istediğini alacaksın, öyle mi?”
Aşçıbaşı, “Usta, bir dinle hele...” diyerek izaha başlamıştı ki bastonun boynuna hafifçe dokunmasıyla sesi kesiliverdi.
Aşçıbaşı’nın yüzünde o kendinden emin gülümsemelerinden belirivermişti. “Siyavuş Ağa Saray’da henüz...” diye fısıldadı, en belli sefere katılacağı?”
191
İsfendiyar Usta hem şaşırmış hem de karşısındaki adamdan biraz daha korkmuştu. Yine de ipleri elinden bırakmadı. Bastonu Aş-çıbaşı’nın boynuna iyice dayadı: “Eğer Devlet-i Aliye’ye bir zarar gelirse, kendi ellerimle koyarım kelleni Bâbü’s-Saade’nin önüne! Sana başkaca lafım yoktur. Anladın mı!”
Aşçıbaşı kafasını sallayıp cevapladı: “Anladım Usta. Lâkin me- ; rak etme. Ne olursam olayım damarımda hâlâ Âl-i Osman kanı dolaşır. Hünkârımız da, şehzadeleri de akrabamdır hâlâ. Eğer devle® ya da hanedana bir zararım olursa, canım helal, kellem fedadır.”
Usta sadece sustu ve bastonunu geri çekti. Aşçıbaşı’na son bir bakış fırlattıktan sonra hızlı adımlarla koğuşa doğru merdivenleri tırmanmaya koyuldu...
Aşçıbaşı, koğuş sahanlığından taşra çıktığında, Matbah-ı Amiıe j Emini Şakir Efendi’nin, yanında birkaç kişiyle beraber dairesine doğru gitmekte olduğunu gördü. Hemen durup selam verdi ama Emin Efendi’nin hiç teşrifatla uğraşacak hali yoktu. Yanındaki adamlar, sefer sırasında konaklanacak menzilleri* düzeni ve donanımından sorumlu olan Nüzul Emini ve vekilleri olmalıydı. Birlikte oturup hesap yapacaklar, Hünkâr’la birlikte sefere katılacak olan sekbanların, doğancıların, samsoncuların, zağarcıların, turnacıların, bostancıların ve Enderun halkının nerede konaklayacaklarını, Otağ-ı Hümayun’un hangi menzillerde kurulacağını, sayıları altı yüzü bulacak av halkının en az iki ay boyunca ne yiyeceğini, onca atın, öküzün, katırın ve av köpeğini* nasıl besleneceğini kalem kalem hesaplayacaklardı.

Bunlar yine mesele değildi. Ne Devlet'in görgüsü eksikti, kulun tecrübesi. Menzilleri çizmek, levazımı hesaplamak, hazırU-mak ve yola düzmek bir günde de halledilirdi. Lâkin Emin Efı di'nin bin bir güçlükle hale yola koymayı başardığı kiler yine b lacak, aniden ve hesapsızca ortaya çıkıveren bu sefer, Hazine': paranın da ciddi bir kısmını silip süpüreceği için eksilen m meyi yerine koymak eskisinden çok daha zor olacaktı. Yıllardan beridir devlet hizmetinde olan Şakir Efendi, y; şan fırtınayı sezebilecek tecrübedeydi. Yeniçerilerin ulufe gün
düşündükçe tüyleri diken diken oluyordu ama bu bile en acil derdi değildi. Eğer bir yolunu bulup geride kalan Saray ahalisinin karnını doyurmayı beceremezse, ulufe gününü göremeden makamından azlediliverirdi. Lâkin kim bilir, belki de bu, başına gelebileceklerin en hayırlısıydı...
Aşçıbaşı mutfağa girdiğinde, ortalık iyice yatışmış olmakla birlikte, meraklı fısıldaşmalar yer yer devam ediyordu. Ağalar Matba-hı'na ise daha ağır bir sessizlik hâkim olmuştu. Kalfaların birçoğu ortalıkta görünmüyordu. Muhtemelen ustaları tarafından hazırlıklara başlamakla görevlendirilmişlerdi.
Tüm ustaların tadı kaçmıştı elbette. Daha şimdiden seferin dertleri kaplamıştı içlerini. Matbah-ı Amire'nin rahatı ve düzeninden sonra, yarı açık bir çadırın altına kurulmuş iptidai bir mutfakta, kısıtlı bir malzemeyle Ağayan'ı, Paşayan'ı ve dahi Hazret-i Hünkâr'ı memnun etmek, şüphesiz güç bir işti.
193
"İnşallah" dedi sadece, "İnşallah..." Sonra hemen önüne bir sahan çekti ve "Simit unu, yumurta, sadeyağ, az yoğurt ve susa« yağı" diye hızlı hızlı sıraladı, "Koş getir."
"Hemen Usta" dedi Mahir fakat hâlâ olduğu yerde duruyord*. "Lokma mı yine?" diye sordu. Aşçıbaşı kafasını salladı. Mahir tekrar sordu: "Hasoda'ya mı?"
"Seferden önce ağızları tatlansın biraz" dedi Aşçıbaşı sabrın« sınırında, "Çok ararlar dağda bayırda..."
Mahir şaşırmıştı: "Biz olmayacak mıyız yanlarında? Sefı yapılmaz mı tatlı? Kaide mi var?"
Aşçıbaşı hafifçe dilini ısırdı. Kendisine mi kızsın, kalf; mı, bilemiyordu. Kazara verdiği açığı sertlikle örtecekti med Dik dik bakarak "Bir solukta birden fazla soru sorulmaz! "Koştur!"
"Hemen Usta" dedi yine Mahir ve bu sefer yerinde dur Sadeyağı, yumurtaları ve yoğurdu mutfağın içinde hızlıca bir laşarak toparladıktan sonra, simit ununu ve susam yağını g(mek için kilere yollandı. Beş dakikayı geçmeden geri döndüğü kucağındaki un kesesi ve yağ testisinin yanında koca bir de nak vardı. "Sen bal demeyi unuttun ama ben getirdim" dedi tasının suratına doğru sırıtarak. Fakat Aşçıbaşı'nın önünde dı ağzı yırtılmış, büyükçe bir kâğıt külahı görünce, gülümsemesi ratında donuverdi.
"Ne... Nevbet şekeri mi o Usta?" diye sordu alçak sesiyle keleyerek. Mutfağın o ölgün ışığında bile pırıldayan iri ve şe şeker kristallerine büyülenmiş gibi bakıyordu. Belli ki ilk görüyordu bu cins şekeri Mahir. Hiç de şaşılacak şey değildi, taht'ta en halis balın okkası on altı, haydi taş çatlasın yirmi akç ken, nevbet şekerinin okkası yüz akçeye satılıyordu. Mutfağına l şekerin girebildiği konak sayısı parmakla gösterilecek kadar, Hünkâr'ın sofrasına gidecek olan tatlılarda ve şerbetlerde, bal; da pekmez değil, şeker tercih edilirdi ama nevbet şekeri ancak t özel durumlarda, sultan düğünlerinde karılan helvalarda, şef lerin doğumlarında hazırlanan şerbetlerde kullanılırdı.

b
194
“Nereden buldun Usta bunu?” diye sormaya devam ediyordu Mahir, “Bununla mı yapacaksın lokmayı?” Daha da sormaya devam edecekti ama kafasını kaldırdığında Aşçıbaşı’nın burnunun önünde durmuş, sus işareti yapan şahadet parmağıyla karşılaştı. Derhal çenesini kapatıp, kaçamak gözlerle etrafına şöyle bir bakındı. Ustası sus demekte haklıydı. Zira, Matbah-ı Amire’de, bir okkadan fazla nevbet şekerinin Has Matbah ya da Helvahane dışında bir yerde görülmesi, ziyadesiyle dikkat çekici bir durumdu. Dahası bu şekerin, Hasoda’ya el altından, armağan olarak gönderilen bir tatlıda kullanılmasının hiçbir izahı yoktu.
Mahir’in gözlerindeki şaşkınlık, yerini ürkek bir meraka bırakmıştı. Sormak istediği daha onlarca soru vardı ama hiç cesareti joktu. Ne de olsa Aşçıbaşı’nın kalfası ve dahi suç ortağıydı. Şeker-en hasıyla tatlı yaptıklarını kimseye anlatamayacağı için ha-lanıyorken, Aşçıbaşı “Haydi, sen git istirahat et biraz” deyiverdi.
Mahir enikonu bozulmuştu. “Yardım istemez misin Usta?” sordu.
“Yok” dedi Aşçıbaşı onun suratına bile bakmadan. Elinin terde hafifçe kışkışladı: “Sen git...”
“Tamam Usta” dedi Mahir ve ayaklarını sürüyerek kapıya yürümeye koyuldu. Aşçıbaşı yüzünü görmemişti ama sesi-ezikliği bile yüreğini cız ettirmeye yetmişti. “Kusura bakma ” dedi kendi kendine ve sonra her şeyi, kendini bile unutup e yapacağı tatlıyı düşünmeye başladı.
Önce yoğurdu ve yumurtaları elinin altından uzaklaştırdı, yaramayacaklardı. Kesedeki has unu önündeki sahana bo-en bir taraftan da yan gözle etrafı izliyordu. Un öbeğinin ıe yumruğuyla bastırıp küçük bir çukur açarken mutfağa bir kez daha göz attı. Herkes işiyle meşguldü ve üzerinde do-hiçbir bakış yoktu. Elini kuşağının arasına atıp, küçük bir şişe çıkardı. Mantar tıpasını yavaşça açtı. Şişenin içindeki »«şil renkli, hafif kıvamlanmış sıvıyı sahana boşaltınca, et-ekşimiş ama keskin, garip bir ıhlamur kokusu yayıldı. Aşçı-hızla uzanıp, hâlâ kaynamakta olan tencerenin kapağını açtı
195
ve bu dikkat çekici kokunun, sıcak çorba buharı arasında boğulup gitmesini sağladı. Lokmayı bu sefer mayalı hamurdan yapacaktı. Bunun için lamur mayası hazırlamıştı. Dudağındaki fısıltılar eşliğinde bastırdığı ıhlamur çiçekleri, hamuru kabartmak, lokmaya y şak bir doygunluk vermek ve daha da önemlisi, tatlının merke yer alacak o esrarlı özü oluşturmak için hazır hale gelmişlerdL
Ihlamurun tabii haliyle rahatlık ve ferahlık veren bir bitki ok herkesçe bilinir, maya halinde ise bu rahatlatıcı tabiatının bii misli arttığı rivayet edilirdi. Ulemadan bazıları ıhlamur maya caiz bulmazdı. Hatta bazı sancaklarda üretilmesi ve kullanıl' kadı fermanı ile menedilmişti.
Ulema efendiler biraz titiz davranıyor, bu mis kokulu çiç günahını alıyorlardı belki ama, Pir-i Lezzet’in elinden çıkma lamur mayasıyla yapılan herhangi bir hamur işinden bir lokma, mış olsalardı eğer, sade menetmekle kalmazlar, zinhar haram ilan ederlerdi. Bu masum maya Pir-i Lezzet’in ellerinde, aşın 1 leri zapturapt altında tutan o akıl ve mantık barikatını parçala* ve tüm iradeyi alıp götüren bir şey haline geliyordu çünkü. Bu tam Aşçıbaşı’nın ihtiyaç duyduğu şeydi. Ihlamur mayasıyla k mış ve lezzetlenmiş hamur öncü kuvvet olacaktı ve hislere vuran mefhumları silip atacaktı. Bu tatlıdan yiyen korkuyu ve: dakati unutacak, geleneklerini ve kurallarını görmezden gelr başlayacaktı. Ardından mayanın açtığı bu boşluğa, susam yağ birleşerek iyice ağırlaşmış olan saf şekerin lezzeti ve bu lezz kabarttığı hisler hücum edecekti. Ve

Aşçıbaşı biliyordu ki dört" mel tattan biri olan tatlı, vücuttaki dört unsurdan, şiddeti ile hur ateşin sevgilisiydi!

Aşçıbaşı, top top kestiği lokmaları kızartıp, az limonla ha? dığı şerbette iyice beklettikten sonra, hepsini saltanat kayığım dıran derince bir fağfuri kâseye dizmiş, terleyip yumuşamas diye de kapağını açık bırakmıştı. Şerbet hamura oturdukça, o1 zarmış yağ kokusu yerini, arşınlarca uzaktan bile genzi yat beceren, nefis bir tatlı kokusuna bırakıyor, gözler de ister iste-
196
tezgâhın üstünde ince ince tüten bu kâseye doğru dönüyordu. O an mutfakta bulunanları gelip kâseden bir lokma almaktan alıkoyan tek şey, Aşçıbaşı'nın geldiği günden beri koruduğu tekinsiz ve mesafeli duruşuydu.
Aşçıbaşı bir taraftan bıçaklarını temizliyormuş gibi yapıyor, diğer taraftan da Firuz Ağa'nın bir an önce gelip kendisini kem gözlerden, fağfuri kâseyi de iştah dolu bakışlardan kurtarmasını bekliyordu. Mutfaktan içeri süzülen bir siluet gözünün ucuna değince "Hah..." dedi kendi kendine. Fakat sevinci boşa çıkmıştı. Gelen Hasodalı değil, kalfası Mahir'di.
Gittiği gibi yüzünden düşen bin parça, başı önde geri gelmişti Mahir. Besbelli hâlâ kırgındı. Ayaklarını sürüye sürüye gelip, tezgâhın iki adım ötesinde, tek bir laf etmeden öylece dikilmeye başladı. Aşçıbaşı "Nerelerdeydin? Ne yaptın?" diye sordu bir süre sonra.
sonra lokmaların mayasını anımsayıp, elin sahibinin de Mahir olduğunu fark edince aniden "Hayır!" diye bağırıverdi.
Telaştan sesi öyle kuvvetli çıkmıştı ki mutfaktaki bütün ballar bir anda üzerlerine çevrilmişti. Zavallı Mahir ise donakalmış« âdeta. Eli kâsenin üzerinde öylece duruyor, şaşkın ve ağlamakfc gözlerle ustasına bakıyordu.
Aşçıbaşı, "Sıcak daha... Oturmadı şerbeti..." gibisinden fa«; şeyler geveledi ama bunlar Mahir'in tuz buz olan yüreğini ts edecek sözler değildi. Tam bu sırada, mutfaktaki kalfalardan kendini daha fazla tutamayıp kısa ve manidar bir kahkaha kc verince, Mahir hepten ağlamaklı bir halde mutfaktan çıkıp gitti.
Aşçıbaşı üzüldüğü kadar endişelenmişti de. Telaşa düşüp kalfasının kalbini biraz fazla kırmıştı ama Mahir'in o tatlıdan fa« lokma tatması gibi bir tehlikeyi de göze alamazdı. Zira sadakatsiz, korkusuz ve hırs küpüne dönmüş bir Mahir'i hayal etmek bile korkutucuydu.
Delikanlının kendisine kızgın olduğunu biliyordu Aşçıl Daha da kızacaktı. Çok yakında, zamanı geldiğinde Aşçıbaşı cini alması, yüreğini soğutması için kalfasına gerekli fırsatı layacaktı. Mahir bunun için vardı ve bunun için yanındaydı. Tı diğer insanlar gibi... Defterdar Halil Paşa gibi, Neyyir Ağa Hasodalı gibi, Silahdar Ağa gibi, Hünkâr gibi, Haseki Sultan
Aylardan beri uğraşmış, kılı kırk yarmış, tüm taşları yerli rine dizmişti. Artık oyuna başlama zamanıydı. Hemen dirs nin dibinde duran, içi lokma dolu bu fağfuri kâse, birazdan Si] dar Ağa'nın yemekleriyle beraber Enderun'a doğru yola çıkaca
Ve yarın Saray'da birçok şey, bugünkü gibi olmayacaktı...
#
Aşçıbaşı, o günün akşamında koğuşa çekildiğinde, uyku nen şeyin yatağının yanma bile uğramayacağını çok iyi biliyo Gece boyunca yalancıktan kapalı gözleriyle etrafı dinleyip du Ertesi gün sabah namazının ardından, tüm Saray halkı ile biri mutfak ahalisi de Padişah'ı uğurlama merasimine katılacağı]

198
ustasından çırağına herkes bir hazırlık telaşına kapılmıştı. Tecrübeli kalfalar, duvar dibine çektikleri çıraklara merasim adabını ve teşrifat kaidelerini belletiyorlardı. Bir taraftan da temiz kıyafetler, işlemeli yemeniler, leke görmemiş allı mavili futalar bohçalardan çıkıyor, sarıklar çözülüp baştan sarılıyor, bıyıklar düzeltilip sakallar iyice kazınıyordu.
Ortalığın yatışması neredeyse gece yarısını bulmuş, aşçılar koğuşu da ancak o zaman o bildik uyku sessizliğine kavuşmuştu. Aşçıbaşı gözlerini kapamış, soluklarını ağırlaştırmış, bekliyor ve diniyordu. Gözüne uyku girmeyen biri için zaman zaten ağır akardı. Bir de uyurmuş gibi yapmak, bunu yaparken de düşünmek ve me-nk etmek, zaten tek başına bir işkenceye bedel olan o beklemek en şeyin kasvetini katbekat artırıyordu.
Aslında ne olacağını çok iyi biliyordu Aşçıbaşı.
Fakat merak ettiği, sebep olduğu şeyin nasıl vuku bulduğu ya buluyor olduğuydu. Zor işti böyle bir şeyi düşünmek. Aklın-kovmaya çalışıyordu ama başaramıyordu. Gözünün önüne ge-her manzarayla birlikte vicdanına ince bir sızı saplanıyor, bu yı örtbas etmek için de her defasında biraz daha öfkelenmek ıda kalıyor, her öfkelendiğinde de ister istemez uzak geçmi-karanlık ve acı hatıralarında dolaşırken buluyordu kendini.
İki yüreği vardı sanki göğsünün içinde: biri kara, biri ak. Biri konuşkan ve katı, diğeri akil, ketum ve yumuşak.
Beklediği haber Aşçıbaşı'nın kulağına, sabah ezanına bir saat geldi. Telaşlı bir ayak sesi, Bâbü's-Saade'den çıkmış mutfağa hızla ilerliyor, acemi koşturuşu gelenin Enderun'dan bir içoğ-okhığunu söylüyordu. Ayak sesleri Has Matbah kapısından içeri aradaki koridordan koğuşlara doğru ilerlemeye devam etti in önündeki avluda kısa bir süre durdu. Koğuşlara tek ba-girmeye çekiniyor, derdini anlatacak birilerini arıyordu bes-Derken ağır ağır gelen başka bir çift ayak sesi, Enderun'dan misafire doğru yürümeye başladı. Kiler nöbetçisiydi bu. Kü-feirkaç mırıltının ardından nöbetçi de Enderunlu'nun telaşına
199
katıldı. Birlikte koğuşa doğru yönelmiş ve merdivenleri tırma«-maya başlamışlardı. Aşçıbaşı, yattığı yerde dinlemeye devam ediyordu. Koğuşa*: nöbetçisi gelenleri merdivenin başında karşılamış, haberi aldıkta* sonra önce kimi uyandırması gerektiğine karar verememiş, Aşçı-başı'nın yatağının etrafında birkaç defa dolaştıktan sonra İsfenci-yar Usta'ya doğru yönelmişti. Bu sırada çıkardığı gürültü sayen sinde birkaç koğuş sakinini de uyandırmayı becermişti tabii kL Hafif fısıltılar gecenin sessizliğini iyiden iyiye bozmaya başlamıştı. "Ne varmış?", "Ne olmuş?" diye soruyordu uyku mahmura sesler. Aşçıbaşı giderek büyüyen bu uğultunun arasında, Üçüd Kapı'dan mutfağa doğru ilerleyen birkaç ayak sesini daha seçebilmiş, hatta içlerinden birini apaçık tanıyabilmişti: Firuz Ağa ı mutfağa geliyordu.
İsfendiyar Usta öfkeli ve aksak adımlarıyla gelip bastonuy' omzunu dürtene kadar yalancı uykusunu bozmadı Aşçıbaşı, lerini şaşkınca açıp önce bastonun ucuna, sonra kafasını haf çevirip yukarı baktı. "Hayrola Usta?" dedi doğrulurken. İsfer yar Usta'nın gözleri çokça kızgın ve tedirgin, az buçuk da takd bakıyordu. "Firuz Ağa aşağıda" dedi, "Seni bekler..."

Aşçıbaşı apar topar yataktan kalktı. “Ne istermiş bu vakitı diye mırıldandı. Sesi ve konuşması ustaca şaşkındı. Yatağınm ötesinde birikmiş kalabalığa bakmamaya çalışarak sırtına mi nını geçirdi ve hızla aşağı indi.
Hasodalı Firuz Ağa avluda, koğuşlara çıkan kapının b' adım gerisinde kendisini beklemekteydi. Yanında iki Has daha vardı. Hâlâ soluk soluğa olanı, önden koşup haberi ko' yetiştiren içoğlanıydı mutlaka.
Aşçıbaşı, Firuz Ağa’nın yanma gidip selamını verdi ve sunu sormadan önce peşinden aşağı inen meraklı kalabalığın,: nuşmaları duyabileceği bir mesafeye kadar yaklaşmasını be Yatağında duyabildiği kadarıyla haber çoktan tüm koğuşa y mıştı. Şimdi artık herkes, Hasodalı’nın ağzından çıkacak r~ açıklamayı bekliyordu.
200
Ayak sesleri ve kıpırtılar azalınca Aşçıbaşı, Ağa’nın gözleri-içine bakarak “Nedir bu telaş?” diye sordu.
Suali masumdu belki ama, sesinde ya da bakışlarında bildiğini ayan ya da yaptığını inkâr eden bir oyun yoktu.
Firuz Ağa, Aşçıbaşı’na kısa bir an baktıktan sonra yüzünü ez-bir matem içinde yere doğru eğdi. “Silahdar Ağa Hazretleri ’ın rahmetine kavuştu” dedi titrek bir sesle.
Aşçıbaşı sarsılmıştı ama acımaktan, üzülmekten ya da ken-suçlu hissetmekten kaynaklanan bir his değildi bu. Tam ter-vicdanmın böylesine sessiz kalmasına hayret ediyordu. His-kten hicap duyduğu garip, kara bir ferahlık çökmüştü içine, 'inin bir tarafı tüy gibi hafiflemişti ama diğer tarafı bir öfke uyla doluydu ve kurşun gibi ağırdı hâlâ. İntikam denen şe-acemisiydi. İlk defa tadına bakıyordu ne de olsa. Ve intika-öfkeyi silip atmak yerine, onu taşa işlenen yazılar gibi insa-yüreğine hiç çıkmamacasına kazıdığını daha yeni öğreniyordu.
Arkasındaki kalabalıktan yükselen riyakâr uğultunun dinme-beklemeden “Başımız sağ olsun” diye konuştu, “Ne oldu peki? oldu?”
“Elim bir kaza” diye cevap verdi Hasodalı, “Hamama gitmek " Ağa Hazretleri. Sabah efendimizi abdestli halde sefere uğur-arzusunda idi. Bilirsiniz pek de tez canlı idi rahmetli. Ha-a hızlıca yürürken ayağı kaydı, başını kurnanın kenarına ... Takdir-i ilahi...”
“Takdir-i ilahi...” diye tekrar etti Aşçıbaşı ve Hasodalı ile bir-nin gözlerinin en derinine yine kısacık bir an baktılar.
Yalan Firuz Ağa’nın dilinden sinsi sinsi kayıp gitmişti ama ha-- kıvılcımları gözlerinden taşıyordu. O gün orada susmak zo-ydı Firuz Ağa. Belki daha uzun yıllar boyunca susmak zo-kalacaktı. Fakat bir gün anlatacaktı. Aşçıbaşı da biliyordu Firuz Ağa, bu gece birkaç saat önce, Enderun Hamamı’nda anları, hem de elifi elifine, bir gün birilerine mutlaka anla-
201
Siyavuş Ağa’dan başlayacaktı anlatmaya. Nasıl nemrut, ce-berrut, kindar ve nalet bir adam olduğunu uzun uzun anlatacak» önce. Sonra bu geceye gelecekti. Siyavuş Ağa’nın gecenin bir kâr saati bütün acemileri bağıra çağıra nasıl kaldırıp giyindirdiğini, hamamı yaktırdığını, suyun sıcaklığı kararında olmamış diye br tas kaynar suyu külhancının başından aşağı nasıl döktüğünü, hamamın o sıcağında ve rutubetinde Ağa’nın emri üzerine, cüppesinden külahına kadar tekmil Enderun kıyafetlerini giymiş bir halde ter içinde etrafında bekleyen zavallı acemi oğlanlarını umursamadan nasıl saatlerce keselenip sabunlandığını, ve en nihayetinde karalansın diye kendisine sunulan peşkir yeteri kadar yumuşak degİ diye, çamaşırlarından sorumlu acemioğlanım bütün koğuşdaşlan-j nın ortasında soğuk suda ıslattığı ipek

peştamalıyla nasıl dövmefej başladığını ve en nihayetinde, dayak yiyen oğlanın yarenlerinde»! bir genç irisinin, Siyavuş Ağa'nın o küçük kafasını avucunun içnej aldığı gibi kurnanın kenarına nasıl çarpıverdiğini, içinde bu şamki kadar taze tuttuğu öfkesiyle birlikte anlatacaktı.

Bunu kendinden ötürü biliyordu Aşçıbaşı. Çünkü bir gün lecek, kendi de anlatacaktı. Doğruydu, sindeki nüfuzı
Siyavuş Ağa'nın en nefret ettiği, en hassas olduğu yemeği 1 lanıp rüyalarına sızarak kendisini nasıl Saray Matbahı'na ald ğını, yaptığı yemeklerle Ağa'nın kibrini ve zulmünü nasıl kör diğini, sonra Enderun'a gönderip durduğu tatlılarla, içoğlanla içindeki kini ve nefreti nasıl damla damla şiddete dönüştürdüğ ve Saray ile Harem üzerinde büyük bir güce sahip olan Ağa'yı aş kakından çekerek hedefine giden yolu nasıl temizlediğini...
Silahdar Ağa'yı bertaraf etmenin, öldürmekten başka yüzle yolu olduğunu da söyleyecekti elbette. En basitinden, tıpkı terdar Halil Paşa'ya yaptığı gibi yatağa mahkûm edebileceğini ı da aklını başından tamamen alıp, hayatının geri kalanını bir 1 liyenin tımarhanesinde kilit altında geçirmesini sağlayabilece de anlatacaktı.
Siyavuş Aj eski hikâyesin dan kaçan bir men dibinde n dolayıp sıktığır vala koyup Sa boyunca yaptığ durma saydı eğı
Fakat anlat ! iağma gelmiş t
Ve Aşçıbaş [çatısında ve A< I gayet iyi biliyoı
Gelmiş geçi [Ağa da. Ölümü r seferi iptal ec Ifcye ertelemekle
"Ağa hâlâ yaşıyor olabilirdi..." diyecekti Aşçıbaşı.
Ağa'nın cer gibi hızlıca a, Saray ahal aya başlamıştı
Padişah'm S daha hızlı c ' yaparsa yaps yanmakta e r'da bir odada rlama yapılır ı şey değildi, rasim düzenli olmazsa bira
202
Doğruydu... Ne içoğlanlarına ettiği zulüm, ne de Saray içerisindeki nüfuzu sebepti Silahdar Ağa'nın ölmesine.
Siyavuş Ağa hemen her işret sofrasına oturduğunda o malum eski hikâyesini, yani bir önceki padişahın cülusu gecesi fermandan kaçan bir cariyeyi, Harem'in çatısında, Adalet Kulesi'nin hemen dibinde nasıl yakaladığını, kemendi oracıkta boynuna nasıl dolayıp sıktığını ve sonra hâlâ can çekişmekte olan kadıncağızı çuvala koyup Sarayburnu'ndan denize nasıl savuruverdiğini, ömrü boyunca yaptığı en matah işmiş gibi ballandıra ballandıra anlatıp durmasaydı eğer, bugün hâlâ yaşıyor olabilirdi.
Fakat anlatmış ve anlattıkları dönüp dolaşıp Aşçıbaşı'nın kulağına gelmiş bulunmuştu bir kere...
Ve Aşçıbaşı, bir önceki padişahın cülus gecesinde, Harem'in sında ve Adalet Kulesi'nin hemen dibinde yakalanan kadını et iyi biliyor ve hatırlıyordu: Annesiydi...
*
Gelmiş geçmiş tüm zalimlerle aynı kaderi paylaşmıştı Siyavuş da. Ölümü ani olmuş ve tez unutulmuştu. Beklenenin aksine seferi iptal edilmemiş, Padişah Hazretleri gidişini sabahtan öğ-ertelemekle yetinmişti sadece.
Ağa'nın cenazesi öğle namazını müteakiben bir çirkefi defe-gibi hızlıca kaldırılmış, tabutu daha birinci kapıdan çıkma-Saray ahalisi Sultan'ı uğurlamak üzere ikinci avluda saf tut-başlamıştı.
Padişah'ın Saray'dan ayrılması, Siyavuş Ağa'nın cenazesinden daha hızlı olmuştu. İçi kendisinin de mana veremediği, ama yaparsa yapsın karşı da koyamadığı bir av heyecanıyla alev yanmakta olan Sultan, uğurlama merasimi istememişti. Sa-bir odadan diğerine gitmesi bile teşrifatla olan Padişah'ın ta yapılmadan sefere çıkması Âl-i Osman tarihinde görül-şey değildi. Rical-i devlet, Hünkâr'ın iradesine boyun eğmiş, düzenlememişti. Fakat durum içlerine sinmediğinden, azsa biraz kalabalık görünsün diye tüm Saray ahalisinin

203
İkinci Avlu'da toplanmasını buyurmuşlardı. Bu bile yavaşlatama-mıştı Padişah'ı. Gözü kimseyi görmemiş, atını mahmuzladığı gibi Saray'dan çıkıp gitmişti. Öyle ki Sadrazam'ın ve sair paşaların selamları havada kalmış, seferde sultam korumakla yükümlü olaa Solaklar, o gösterişli merasim kıyafetlerinin içinde Sultan'ın peşinden koşmak zorunda kalmışlardı.
Hünkâr, ardında bir sürü muamma bırakarak ayrılmıştı Saray'dan. Ruh hali herkesin kafasına bir soru çakmıştı tabii ki i asıl merak edilen, boşalan Silahdarlık makamına kimin tayin aileceğiydi. Zira Padişah, Enderun'da ve dolayısıyla Saray'da birçok kallavi taşı yerinden oynatacak bu tayin konusunda henüz bir irade buyurmuş değildi.
Bu belirsiz durumun kafaları en çok meşgul ettiği yerle" biri ise, Enderun ve Harem'den sonra, şüphesiz Ağalar Ma hı'ydı. Çünkü, eğer Padişah silsilenin takibini buyurursa, hali zırdaki Hazinedar, Rikabdar ve Çuhadar Ağa ile Kilercibaşı birer basamak yükselecekler, onlarla birlikte aşçıları da terfi miş olacaklardı. Yok eğer Sultan, Silahdarlık makamına dışarı bir tayin yaparsa herkes yerinde kalacaktı. Bu durumda ise me edilen tek konu, yeni Silahdar Ağa'nın aşçılık vazifesine kimi: çeceği olacaktı.
Beklenen haber akşam ezanından hemen sonra bir ulak va sıyla Saray'a, oradan da yıldırım hızıyla Matbah'a ulaştı.
Aşçıbaşı, kararın tebligatını almak üzere çağrıldığı Vekil1 Dairesi'ne girdiğinde, İsfendiyar Usta'yı, Matbah Emini Şakir Ef: ve Matbah-ı Amire'nin kıdemli ustalarıyla birlikte bir sofranm: rafında buldu. İçeri girer girmez üzerine dikiliveren kâh ala;, kâh acıyan bakışlar Hünkâr'ın kararını aşağı yukarı anlatıyor
"Beni arzu etmişsiniz. Buyurun" dedi İsfendiyar Usta'ya ba
Usta, önündeki gümüş kadehten aldığı yudumu boğaz aşağı gönderdikten sonra
"Padişahımız silsilenin takibini irade yurmuşlar" dedi, "Rikabdar Ağa Hazretleri Silahdarlık maka terfi etti. Hususi aşçısı da görevine devam edecek."
204
"Ferman Padişahımız Efendimizin, arzu Ağa Hazretleri'nin-dir" dedi Aşçıbaşı bozulmuş görünmeye çalışarak, "Bana nasıl bir vazife münasip gördünüz?"
İsfendiyar Usta bardağından yavaş bir yudum daha aldı: "Aslında..." diye konuşmaya başladı, "lazım gelenden fazla aşçımız var matbahta. Lâkin Bekir Usta seni yanma istedi... Kıramadım."
Aşçıbaşı, İsfendiyar Usta'nın hemen yanında oturan Bekir Us-ta'ya dönüp minnetle eğildi: "Sağ olasınız..."
"Ne demek" diye karşılık verdi Bekir Usta, "Senin gibi ehil bir aşçıyı taşra göndermek ziyandır."
"Mahcup ediyorsunuz beni" dedi Aşçıbaşı.
Bekir Usta babacan bir kahkaha attı: "Mahcubiyetin lüzumu . Aile içinde sayılırız burada..." Oturduğu yerde İsfendiyar Us-'ya doğru biraz yaklaşarak boşalan yeri işaret etti: "Buyur otur. %e çıkacak kardaşlarımıza veda ediyorduk biz de..."
Aşçıbaşı hafifçe İsfendiyar Usta'ya bakıp gözlerinden desturunu aklıktan sonra Bekir Usta'nın yanına oturdu. Usta onun önüne bir eh koyup elleriyle doldurmaya başladı.
Bu sırada sofradaki mu-bet de kaldığı yerden devam ediyordu. Konu tabii ki devlet ve eket meseleleriydi. O sıralar Payitaht'ta birçok sofrada olduğu Vekilharç Dairesi'nde de Padişah'ın hali ve aniden çıkan bu seferinin ne getirip ne götüreceği tartışılıyordu. Lâkin bu sof-konuşanlar Saray'ın aşçıları olunca, sohbet de daha ciddi ve ilir oluyordu.

İsfendiyar Usta, iki sol yanında oturan Hasodabaşı Aşçısı'na dö-'Senin de lafını böldük Kerim Usta" dedi, "Kusura kalma..."
Kerim Usta, samimi bir ''Estağfurullah" çektikten sonra, sö-kaldığı yerden bağlamaya koyuldu: "Diyordum ki Hünkâr'a 'a kabahat bulmamak gerekir. Çocuk sayılırdı tahta oturdu-Sancağa bile çıkmamıştı daha..."
ı karşısında oturan Helvacıbaşı Bilal Usta araya girdi: "Dev-Aliye bunu da gördü ya! Sancağa çıkmadan tahta oturmak ne

demek? Sancakta pişmemiş şehzade devlet yönetmeyi ne bilsin? Sırf lala terbiyesiyle olacak iş değil ki bu."
"Usta Efendi doğru der" dedi Bekir Usta, "Yaşından ziyade tecrübesizliği daha büyük dert. Şehzade sancağa sırf devlet işlerini öğrensin diye gönderilmez ki. Bir kapı halkı olur. Kendi haremini, içoğlanlarım idare etmeyi öğrenir. Eh, bir de Hünkâr'a bak. Doğru düzgün bir kapı halkı bile olamadı ki. Babaannesi Eski Saray'a taşınınca Harem bomboş kaldı."
İsfendiyar Usta "İyi dersiniz de Ağalar..." diyerek sözü akk. Sesi sinirliydi: "Koskoca Devlet-i Aliye'de kalmadı mı bir Allah'ın kulu Hünkâr'a doğruyu yanlışı söyleyecek? Haydi Enderun Ağaları'nı geçtim. Peki Sadrazam ne yapar? Lalaları, musahipleri ne işe yarar?"
Şakir Efendi hafifçe güldü: "İlahi İsfendiyar Usta. Duyan da Çin-i Maçin'de yaşar zanneder. Sen bilmez misin Saray'ın halini?
"Sadrazam'ın canına minnet" diye lafı aldı Kerim Usta, dişah sefere çıksın ki o da dilediği gibi at oynatsın. Enderun'u sayma zaten. Hepsi kendi ikbalini düşünür, devletin derdi s gelir. Bir de şu yeni Haseki Sultan'a çok akıllı, çok cevval h. diyorlar ama..."
Haseki Sultan'ın lafı açılınca, o ana kadar rüyadaymış görünen Aşçıbaşı'nın kulakları kabarıvermişti. Fakat Helvacı "Ne cevvaller harcadı o Harem, bilmez misin Usta?" diyerek nuyu kestirip atınca hevesi kursağında kaldı.
Sofraya karamsar bir sessizlik çökmüş, sohbete omuz ve yine İsfendiyar Usta'ya düşmüştü. "Şudur budur, öyledir b dir..." dedi Usta, "Olmuşla ölmüşün çaresi yok, vaziyet ortada, av seferi ocağımıza incir ağacı dikmesin de gerisi yürü gider, ne dersin Emin Efendi? Nedir vaziyet?"
Gözler Matbah Emini'ne çevrilmişti. Vazifesi gereği idari kamlarla çok haşır neşir olurdu ve tabiatıyla en sağlıklı mal ondaydı. Usta'nın sorusunu "Kötü" diye yanıtlayıverdi Şakir Ef

"Hazine şimdiden tamtakır. Yeniçerinin ulufesini bile denkleştire-memişler duyduğuma göre."
Sofradan bir "Eyvah" nidası yükseldi. "Ulufe vaktine şurada on gün ya var ya yok" dedi Bekir Usta, "Ne yapacaklar, ne edecekler? Kazan kalkar, isyan çıkar vallahi!"
Emin Efendi, "Dahası da var" diye devam etti, "Defterdar Lütfi Paşa azlini istemiş, Sadrazam kabul etmemiş. Üstelik kaçmasın diye de kapısına asker dikmiş."
"Lütfi Paşa azlini istemiş ha?" diye hayretle sordu Bekir Usta, "Sadrazam'ın en yakınıdır o. Bırak kaçıp gitmeyi, müsaade almadan adımını atmaz."

“E, can tatlı” dedi Kerim Usta, “Ulufe eksik çıkarsa, kul önce Defterdar’ın kellesini ister.”
İsfendiyar Usta yan gözle kızgın kızgın Aşçıbaşı’na bakarak “Akıl alacak gibi değil” diye homurdandı, “Sadrazam Hazretlerinin aklı neredeymiş peki? Niye caydırmamış Hünkârımızı seferden? Defterdar’m kellesini vererek kendisini kurtaracağını mı zanneder? Kulun akçesini denkleştiremeyen adamı tutarlar mı o makamda?”
Tıpkı İsfendiyar Usta’nın dediği gibi, Sadrazam’ın bu rahatlığı a sığacak gibi değildi. Herkes sessiz sessiz bu garip duruma ken-ce bir açıklama düşünmekteyken, o ana kadar hiç konuşmadan an Kızlarağası’nın aşçısı Hayri Usta kıs kıs gülmeye başladı tekmil bakışları üzerine çektikten sonra “O meseleler çoktan edildi” diye konuştu.
Sofradaki herkes hayrete düşmüştü ama en büyük şaşkınlığı ah Emini yaşıyordu. “Nasıl halledildi?” diye sordu oturduğu e doğrularak.
Hayri Usta, sahip olduğu sırrın tadını biraz daha sessiz kalarak diktan sonra “Benden duymuş olmayın” dedi, “Zira Harem’in da Sadrazam’dan başka kimse bilmiyor. Haseki Sultan’ın ma-ıdeki cariyelerden birisi Darıcızade Mahmud Bey’e verildi...”
Sofradan yükselen hayret nidalarının arasından, bir anda e?” diye bir ses patladı.

Hayri Usta, sesin sahibi olan Aşçıbaşı’nın bembeyaz kesilmiş suratına garip garip baktıktan sonra “İskenderiye eşrafından Da-rıcızade Mahmud. Hiç mi duymadın?” deyiverdi. Sonra gözlerini sofradakilere çevirerek anlatmaya devam etti: “Ee, Harem’e da- j mat olmak kolay değil tabii. Mahmud Bey de açıyormuş keseni*] ağzını. Yeniçerinin ulufesi zamanında ve de akçesi akçesine ödenecek. Kerim Usta doğru dedi. Haseki Sultan hakikaten çok akılh] hatun. Ne yaptı etti, çözdü meseleyi...”
Aşçıbaşı bir yerden sonra, artık söylenenleri duymamaya baş-J lamıştı. Bütün sesler yine korkunç uğultulara dönüşmüştü çünkâ.1 Düşünmek şöyle dursun, neye üzüleceğini bile ayırt edemez bir] hale gelmiş, ruhunu da korkunç bir yılgınlık esir almıştı. Güç bdı] “Müsaadenizle” diyerek sofradan kalktı ve âdeta kaçar gibi Vekâ-| harç Dairesi’nden çıkıp gitti.
Duyduklarına İsfendiyar Usta da inanamıyordu. Kızlarağası’n aşçısı “Darıcızade” dedikçe midesine bir bıçak saplanmış gibi his-j sediyordu. Sohbeti biraz daha dinledikten sonra, “Ben şu kalfalan bir bakayım, temizliği bitirmişler mi?” diye bir bahane uydurarak ! sofradan kalktı. Doğruca aşağı inip mutfaktan dışarı çıktı ve Aş^-J çıbaşı’nı tam tahmin ettiği yerde, revakların altında bir ku> Harem’e bakarken buldu. Revakları ayakta tutan taş sütunlardan ayırt edilemeyecek] dar cansız ve hareketsiz görünüyordu Aşçıbaşı. Öylece dur Harem’e doğru bakıyor, ruhundan yayılan soğukluk bir iki ad öteden bile insanın içini üşütmeye yetiyordu.
Usta doğruca yanma gidip elini usulca omzuna koydu. “] hele...” dedi dirayetli bir sesle. Fakat Aşçıbaşı duyacak, dinleye halde değildi. “Bu nasıl kader Usta?” diye mırıldandı.

İsfendiyar Usta, Aşçıbaşı'nı hafifçe sarstı: "Dur hele evlat.' rıcızade kimi alıyor bilmiyoruz ki daha. Harem cariye dolu."
Aşçıbaşı cevap vermedi. Darıcızade'nin, Harem'de Kamer'd başka kimseyi istemeyeceğini o da İsfendiyar Usta kadar iyi liyordu.
208
"Bak beni dinle" diye devam etti Usta, "Şu işin aslını astarını bir öğrenelim önce... Eski bir kalfam vardı. Enderun'a aldılar bir sene önce. Kulağı deliktir, ona bir sorayım."
Aşçıbaşı yine bir şey demedi ama kafasını hafifçe salladı.
"Gözünü seveyim, sen bekle beni burada. Ben gelmeden bir şey yapma" dedi Usta ve topal ayağıyla seke seke Üçüncü Kapı'ya doğru koşturmaya başladı.
Aşçıbaşı taze gecenin ortasında, yılgınlıkla buz kesmiş ruhu ve düşünmeyi çoktan bırakmış aklıyla yapayalnız kalmıştı. "Bu nasıl kader?" diye mırıldandı bir kez daha. Haklı sayılabilirdi. Yıllar önce birden peyda olup, gece ışığına göz koyan, içindeki şeytanın uyanmasına, şüpheye düşmesine, yanılmasına sebep olan adam, yıllar sonra yeniden ortaya çıkmıştı. Hem de böyle bir zamanda, Kamer'e ulaşmasına adımlar kala ve bütün hesaplarını alt üst ederek. Kaderin oyunundan başka ne olabilirdi ki bu?
Bir anda zihninde "Eyleyemediklerinin ismini kader koyma!" diyen bir kadının sesi patlayıverdi.
Kadını da, sesi de gayet iyi tanıyordu. Aklı yine birkaç yıl öncesine kaymaya başlamıştı.
209
"Evlat..." diye devam etti Usta. Sanki ölmek üzere olan birini teselli etmeye çalışıyormuş gibi konuşuyordu: "Bazen olmaz... Kader izin vermez bazen... Yapacak bir şey yoktur... Bir yolu yoktur—"
İsfendiyar Usta, bu hiçbir yaraya derman olmayan, kendi kulaklarına bile manasız gelen sözlerine devam etmekteydi ki Aşçıbaşı kafasını ağır ağır çevirip onun gözlerine baktı. Usta'nın yüzündeki o yılgın ve ağlamaklı ifade önce donakalmış, bir an sonra da uçup gidivermişti. Aşçıbaşı o her zamanki kendinden emin ifadesi ve o deli iradesiyle bakıyordu çünkü.
Çünkü, az önce zihninde beliren o gözlerin sahibi olan kadınla, günün birinde yeniden karşılaşma ihtimalini düşünüyordu. Yeniden karşılaşırlarsa eğer ve kadın yine "Peki sen ne yaptın?" diye sorarsa, bu sefer, yıllar önce yaptığı gibi gözlerini zavallı bir suskunlukla yere devirmek yerine dolu dolu bakmak ve dolu dohı bir hikâye anlatmak istiyordu. Sonu hezimetle bitmiş bile olsa...
Aşçıbaşı elini omzunda duran Usta'nın elinin üstüne koydu ve dudaklarından tek bir cümle döküldü:
"Bir yolu var Usta..."
210
6
ITIRLAR HANIMI
r\şçıbaşı, el-Hâki Biraderler'in yanında geçirdiği iki yılın sonunda, yeryüzünün ve gökyüzünün sonsuz sırları arasından kendine yetecek kadarına hâkim olmayı başarmış, yıldızların ve bitkilerin dilini artık enikonu anlamaya ve konuşmaya başlamıştı.
Burçlar çarkı ve yıldızlar, onun için takvimin ve saatin yerini almıştı. Sa'd Birader "Kamer boşluktan kurtulup Akreb'e girdiğinde gideriz" dediğinde ertesi gün akşamüstünü kastettiğini, "'Hani Zühre, Sevr'de ricattaydı ya..." dediğinde de önceki yılın bahar aylarından bahsettiğini hiç yadırgamadan anlayabiliyordu.

Öğrendiklerini zanaatına uygulayabilmek için çok gayret gös-fcmişti Aşçıbaşı. Fakat işler hiç de beklediği gibi gitmemişti...
Mesele, evin mutfağının mütevazının da gerisinde olması de-i. Âdem Usta'nın yetiştirmesiydi neticede. Bir tencere ile iki zemeden dört çeşit yemek çıkarmayı gayet iyi bilirdi.
Birinci mesele, hane halkının iştah fukarası olmasıydı. Evin etine bakan Feridun'u bile, onca zaman boyunca yemek yer-ancak bir iki defa görebilmiş, hatta bu ortadan uzun boylu, za-ve iri kemikli adamın nasıl olup da hayatta kalabildiğini için merak etmeye başlamıştı.
211
Bu da yıldırmamıştı Aşçıbaşı'nı. Günbatımıyla birlikte yıldıkları izlemeye başlayan ve ancak şafak söktükten sonra yatağına g|- i ren Sa'd Birader ile şafakla birlikte uyanıp yatsı namazının hemi ardından kafasını yastığına koyan Sadr Birader'in gün boyuna bir araya gelebildikleri tek vakit olan akşam saatlerinde, mutfağj® ve elindeki malzemenin elverdiği ölçüde mükellef sofralar haza^ lamaya başlamıştı. Çalışmasına yeni başlayacak olan Münecdaı Birader'i zinde tutacak, işini bitirmiş ve yatmak üzere olan Hekte Birader'i ise uykusunda rahatsız etmeyecek yiyecekler seçiyordk üstelik. Bir sini üzerinde iki ayrı sofra kuruyordu ama... Dertler bitmek bilmiyordu...
Her şeyden önce, Hekim Birader, konu insanın midesine girecek şeyler oldu mu kılı kırk yarmaya başlıyordu. Öyle her malzemeyi kullandırmıyor, evdeki herkesi sıkı bir perhizde tutmaya ça- i lışıyordu.
Müneccim Birader'in sofrası ise mutlak suretle gökyüzü ile ahenk içinde olmalıydı...
Aşçıbaşı birbirlerini destekler gibi görünen, hatta yer yer iç içe geçmiş olan ilm-i tababet ile ilm-i nücumun, yeri geldiğinde nasi çatıştıklarına bu akşam sofralarında şahit olmuştu.
Biraderler arasındaki en büyük tartışmalar yiyeceklerin unsur- ; lan ve tabiatları konusunda çıkıyordu. Hekim Birader, hafif bir baş; ağrısından muzdarip olan ikiz kardeşinin sıcak ve nemli gıdalarda« uzak durması gerektiğini, bu nedenle önündeki bol kişnişli yahniden bir lokma dahi almasının hastalığını azdıracağını ve Allah korusun yataklara düşüreceğini söylerken, Müneccim Birader kişniş ile kuzu etinin unsurlarının sıcak ve nemli olmasına rağmen, kiş-nişin yıldızının Merih olduğunu, gökteki yıldızların vaziyetine ve | doğum haritasına göre Merih yıldızının düşük olduğunu, hastalığının bundan kaynaklandığını ve bu yüzden bol kişniş yemesini« iyi geleceğini iddia ediyordu.
Tartışma uzadıkça uzuyor, Hekim Birader odasından getirdiği kitaplardan ve büyük tıp âlimlerinden deliller sunarak ikizini ilan etmeye çalışıyor, Sa'd Birader ise tabakları ve bardakları kullanarak
212
sofranın üzerinde yıldızların konumunu anlatmaya çalışıyordu. Yemekler de bu gürültünün arasında soğuyup gidiyordu tabii ki...
Aşçıbaşı, Feridun'un neden yemek yemediğini işte o zaman anlar gibi olmuştu. Yıllardır bu ikiz kardeşlerin yanında yaşayan zavallı adamcağız, ne yiyeceğini şaşırıp sonunda çareyi az yemekte bulmuş olmalıydı.

Neyse ki Aşçıbaşı'nın kurduğu bu akşam sofralarının ömrü fazla uzun olmamıştı. Akıl ve beden sağlıklarına fazlasıyla dikkat eden el-Hâki Biraderler, Aşçıbaşı'nın bilgisiyle birlikte yeteneği de arttıkça yaptığı yemeklere temkinli yaklaşmaya başlamışlar, en nihayet bir gün, yemekleri eskiden olduğu gibi Feridun'un yapmasını kibarca rica etmişlerdi.

Gerçekten de okudukça ve öğrendikçe yeteneği de yükseliyordu Aşçıbaşı'nın. Hekim Birader ile birlikte Bağdat şifahanele-rine yaptıkları ziyaretlerin birinde, bazı hastaların perhiz yemeklerini yapmasına müsaade edilmişti. Ortaya çıkan netice Aşçıbaşı'nı bile şaşkına çevirmişti. Türlü dertlerden muzdarip hastalar kendilerini çok daha iyi hissetmeye, kullandıkları ilaç ve merhemlere çok daha olumlu tepkiler vermeye başlamışlardı. Ne var ki bu ilk ve son perhiz yemeği tecrübesi olmuştu Aşçıbaşı'nın. "Bir kereye mahsus, kudretini gör diye izin verdim" demişti Sadr Birader, "Lâkin tedavide devam esastır. Bir tedavi çok iyi olsa bile eğer devamım getiremeyeceksen sakın tatbik etme. Faydadan çok zarar verirsin. Üstelik şunu da sakın aklından çıkarma: Sen bir aşçısın, tabip ya da eczacı değil..."

Velhasıl, el-Hâki Biraderler'in evinde günler ve geceler bu şe-ie yazarak, okuyarak ve öğrenerek geçtikten ve Aşçıbaşı artık 'er bir şahsın zîcinde, Zühal'i Mizan'da, Müşteri'si Seretan'da, d'i Sünbüle'de ricatta ve Şems'i de Esed'de ise, sualin soruldu zamanda Şems yine Esed'de, fakat Kamer Sevr'de yanmakta Zuhal Akreb'de ricatta iken, bu şahsın halet-i ruhiyesi, asabının /ali ne vaziyette olur ve eğer baba tarafından soyunda irsi bir rahatsızlığı var ise, yıldızları hangi vaziyette ve hangi hane-1 iken bilhassa kalp sıhhatine dikkat etmeli ve ne tür bir perhiz

tatbik etmelidir?" şeklindeki sorulara kalem oynatmadan cevaplar vermeye başlayınca, Hekim ve Müneccim Biraderler bu evde daha fazla oyalanmasının vakit israfından başka bir şey olmayacağına kanaat getirmişler ve eğitiminin bir sonraki durağı için yol hazırlığına yavaş yavaş başlamasını rica etmişlerdi.

Nereye gideceğini son geceye kadar söylememişlerdi ona. Veda günü gelip çattığında ise, mutfağa girmesine izin vermiş ve neşelerini yerine getirecek yemekler yapmasını istemişlerdi.

Arzularını layıkıyla yerine getirmişti Aşçıbaşı. Bu akşam sofrasının sayesinde, el-Hâki Biraderler'in evi belki de tarihinin en keyifli, en neşeli gecesini geçirmişti. Biraderler hiçbir konuda tartışmamışlardı. Her ikisi de ilimlerine dair kıssalar ve nükteler anlatmış, vakit ilerledikçe muhabbetin yolu eskilere uzanmış, hatla çocukluk anılarına kadar dayanmıştı...

Yatsıyı saatler geçe, Hekim Birader'in artık enikonu esnemeye başladığı bir vakitte, Aşçıbaşı daha fazla sabredememiş ve nereye gideceğini sormuştu. Sa'd Birader, yan gözle ikizine bakıp, yanın dudak bir gülümsemeyle Aşçıbaşı'nın sorusuna soruyla karşılık vermişti: "Nereye gideceğini mi merak ediyorsun, yoksa ne öğreneceğini mi?"

Aşçıbaşı susmayı uygun bulmuş, Sa'd Birader de devam etmişti: "Buradan doğruca güneye, Fars Körfezi'ne doğru gideceksin. Basra şehrine vardığında limanı bulacaksın. Limanda kara yelkenM küçük bir gemi göreceksin. Kaptanının ismi Behrengi'dir. O seni Hürmüz Adası'na götürecek. Adaya vardığında şehirde hiç oyalanmadan, denizi sağ koluna alıp yürümeye başlayacaksın. Geniş, sarı-kızıl kumlu bir sahili geçtikten sonra kayalıklar başlayacak. Tırmanacaksın. İki tepe aştıktan sonra kayaların arasına sıkışmış bir sahil, sahilde büyükçe bir iskele ve taş bir konak göreceksin. Kapıyı vurup Itırlar Hammı'nı görmek istediğini söyleyeceksin. O sana baharatları öğretecek."
Bilinmezliğe atılacak olan bir adımın tatlı korkusuyla birlikte bir de heyecan kaplamıştı Aşçıbaşı'nın içini. Çünkü baharatlaı; zanaatına aklının ermeye başladığı ilk günlerden beri esrarlı bir
214
muamma olmuştu kendisi için. Yemek yapmak, lezzetleri birbirine karıştırmak ve ortaya çıkacak olan şeyi, daha tencereyi ocağa bile vurmadan zihninde canlandırmak, kendini bildi bileli kolay olmuştu. Lâkin iş baharatlara gelince durum bir hayli değişiyordu. Onca malzemenin içine atılan bir tutamcık şeyin lezzeti tamamen değiştirmesine duyduğu hayranlık bir tarafa, aynı yemekte aynı miktarda kullanılan bir baharatın nasıl olup da her defasında farklı bir tat yaratabildiğini aklı bir türlü almıyordu.
Ezcümle, Aşçıbaşı'nın kurulu bir saat misali işleyen mantığı, baharatlar söz konusu olunca aksamaya başlıyor, o engin, çoğu zaman küstah yeteneği bile kuyruğunu biraz indirmek zorunda kalıyordu. Bu yüzden heyecanlanmış ve biraz da korkmuştu. "Daha erken değil mi?" diyecek olmuş ama lafını son anda yutup, "Hayırlısı..." demekle yetinmişti sadece.
O son gecenin sonrasında, Hekim Birader uykusuzluğa daha fazla dayanamamış, meşrebini aşan bir samimiyetle Aşçıbaşı'na sarılarak veda etmiş ve odasına çekilmişti. Yıldızlara olan merakını her şeyden üstün tutan Müneccim Birader de rasathanesinin yolunu tutunca, yalnız kalan Aşçıbaşı'na, gidip bohçasını düğümlemek düşmüştü. Sabaha doğru yine Müneccim Birader vurmuştu kapısını. "Zühre doğmak üzere" demişti. Aşçıbaşı bohçası sırtında evden çıkmış, doğu ufkunda sarı-kızıl bir ışıltıyla yanan o kutlu Çobanyıldızı'm biraz izledikten sonra Sa'd Birader'le kucaklaşmıştı.
215
Bağdat'tan başlayıp güneye, Basra şehrine doğru yaptığı yolculuk, hiç beklemediği bir şekilde, kâbus gibi geçmişti. Çünkü evden, Biraderler'den, kitaplardan, daha doğrusu aylardır zihnini meşgul eden o bitmek tükenmek bilmeyen ezberlerden uzaklaşıp yalnız kaldıkça, unuttuğunu düşündüğü tüm o hatıralar saklandıkları yerlerden teker teker çıkmaya, kurtulduğunu zannettiği o kasvetli düşünceler, aklını ve ruhunu ağır ağır, hem de eskisinden çok daha ızdıraplı bir şekilde yeniden işgal etmeye başlamışlardı.
Hayatı boyunca kendini hiç bu denli çaresiz ve kimsesiz hissettiğini hatırlamıyordu Aşçıbaşı. Gündüz kavurucu sıcakta, bulabildiği bir gölgelikte dinlenmeye çalışırken, ya da bir kervansarayın köhne bir odasında, ya da gürültülü bir handa, veyahut serin bir çöl akşamında ıssız bir yolda yürürken, ya da peşine takıldığı bir kervanla birlikte bir vahanın kıyısında... Aklında hep Kamer olmuştu. Üstelik, aradan geçen bunca zamandan sonra düşünmek çok daha ağır gelmişti. Sorular vardı çünkü artık. Bitmek bilmeyen, dahası cevapsız, daha da beteri cevapsız kaldıkça yeni bir soru peydahlayan, yani ruhunun pençesine düştüğü bu dermansız illet kadar derin ve

sonsuz sorular vardı: Neredeydi, ne haü deydi, aç mıydı, üşüyor muydu, zevce miydi, anne miydi, raks ediyor muydu hâlâ, mutlu muydu, pişman mıydı, eskiyi yâd ediyor muydu zaman zaman ya da çölde yürüyen bu mecnunun taşıdığı efkârın bir katresi kadar bile olsa aklına geliyor muydu bazen ya da... Çoktan unutmuş muydu?

Belki de öyleydi ve öyle idiyse eğer, cevap ne kadar korkunç olursa olsun geriye en azından bir teselli bırakıyordu: O da unutmak denen şeyin mümkün olduğuydu...
Basra limanına kadar kendini dar atmıştı Aşçıbaşı. Neyse ki deniz yolculuğu iyi gelmiş, tayfaların arasına karışıp kendini işe vermiş, gece gökyüzünden yön bularak dümenciye yardım etmiş, Kaptan'ın anlattığı birbirinden ilginç masallarla avunmuştu. Dört gece beş gün sonra Hürmüz limanına yanaşmıştı küçük gemi. Aşçıbaşı şehirde hiç oyalanmamış, denizi sağ koluna alıp

yürümeye başlamıştı. Yeni hocasının yanma varıp, kendini bir an önce yine bilgiye, öğrenmeye ve ezbere vermek istiyordu.
Kumsalı geçip kayalıkları tırmanmış ve tıpkı Sa'd Birader'in anlattığı gibi, aşağıda, küçük bir koyun kıyısındaki iskeleyi ve taş konağı görmüştü. Etraf sakin ve sessizdi. Kayalık tepeler uğultulu rüzgâra, hilal şeklindeki koy ise açık denizin dalgalarına geçit vermiyordu.
Denize doğru inerken, ayağının altından kayan taşların çıkardığı seslerden olacak, iki katlı, büyükçe konağın kapısı daha vurmadan açılıvermişti. Kapının ağzında uzun boylu, irice yapılı, esmer tenli, yakışıklı mı yakışıklı bir adam bekliyordu kendisini. Aşçıbaşı, eşiğe çıkan dört büyük basamağı tırmanıp, Itırlar Hanı-mı'm görmek istediğini söylemişti.
"El-Hâki Biraderler'in evinden mi geliyorsunuz?" diye sormuştu adam.
Aşçıbaşı "Evet" diye cevap verince adam kenara çekilmiş ve _u içeri buyur etmişti. Eve attığı ilk adımla birlikte aklı başından gidecek gibi ol-tu Aşçıbaşı'nın. Kapı çok büyük bir odaya açılmıştı ve her envai çeşit baharatla doluydu. Odanın ortasına sıra sıra yerilmiş masaların başında kadınlar ve erkekler, ayaklarının di-'eki irili ufaklı çuvalların, kavanozların, kapların ve şişelerin ie duran türlü türlü kurutulmuş bitkiyi, kökü, tohumu, çiçeği, değı ve sakızı eziyor, kırıyor, ayıklıyor, eleklerden ve imbik-n geçiriyor, minik terazilerde tarttıktan sonra üzerinde Ha-'m damgası bulunan kadife keselere ya da porselen kaplara dol-orlar ve bütün bu işleri, sanki odayı dolduran binlerce farklı dan sarhoş olmuş gibi büyük bir sessizlik ve dinginlik içeri-yürütüyorlardı.
Aşçıbaşı, birçoğunu o güne kadar hiç duymadığı kokuların da büyülenmiş gibi odanın içlerine doğru yürümeye başla-kendisini kapıda karşılayan adam nazikçe kolundan tutmuş anım yukarıda, terasta..." demişti. Birlikte odanın sol duva-bitişik giden merdivenlerden yukarı tırmanmışlar, iki tarafı

sıra sıra kapılarla dolu, upuzun, hafifçe karanlık ama geniş ve seri» bir koridoru aştıktan sonra bir merdivenin daha başına gelmişlerdi.
"Devam edin..." demişti adam duvara doğru çekilerek. Aşçıbaşı tek başına merdivenleri tırmanmaya koyulmuştu. Yukarıdaki kapısız açıklıktan esen hafif deniz havası burnunu ve aklım temizlemeye başlamış, zihni açıldıkça da aşağıda gözüne değe» fakat o an ayırdına varamadığı bazı garip ayrıntıları düşünmem başlamıştı. Hanım'ın konağındaki tüm kadınlar ve erkekler şaşırtıcı derecede güzel ve yakışıklıydı. Hepsinin ayakları çıplaktı w hepsi, kollarını omuzlarından itibaren açıkta bırakan, uzun, ipek olduğu besbelli, bembeyaz entariler giymişler ve bellerine de gümüşten sıra sıra örülmüş çiçeklerden oluşan kemerler takmışlank.

Daha da garibi, belki gözünün yanılmasından, belki de zihninin bulamklığındandı ama, sanki hepsi de birbirlerine benziyord». Aşağıda kadınlar ve erkekler gördüğünü biliyordu Aşçıbaşı. Fakat düşününce, kapıda kendisini karşılayan haricinde, hangisinin kadın, hangisinin erkek olduğunu ayırt edemiyordu.
Aşçıbaşı'nın kafasındaki karmaşa, terasa adımını atmasıyla birlikte bir anda son buluvermişti. Itırlar Hanımı ileride, terasm ucunda, sırtı kendisine dönük ve ellerini taş korkuluklara hafifçe yaslamış bir şekilde, denize doğru öylece duruyordu.
O da aşağıdakiler gibi beyaz bir elbise giyip gümüş çiçekfi bir kemer takmış ve simsiyah saçlarını dalga dalga omuzlarıntfa» aşağı bırakmıştı. Tam karşısında, ufkun ve denizin biraz üzerinde batmaya hazırlanan güneşten yayılan kızıl huzmeler ipek elbisesini delip geçiyor ve Itırlar Hammı'nın, bu tül gibi kumaşın altında gizlenmiş çırılçıplak bedenini, pürüzsüz sırtını, incecik belinin hemen altında ve abanoz ağacından yontulmuş gibi dı kalçalarının hemen üzerindeki bir çift gamzeyi, dolgun uylukla-! rından başlayarak dizlerine indikçe incelen ve bileklerine vı kırılacakmış gibi narinleşen kusursuz bacaklarını, insanda şeh1 ten ziyade tapınma isteği uyandıran muhteşem ve muazzam bir luet halinde aydınlatıyordu.
Itırlar H radan denizi yapacağını, eğmekte bul
"Kaldır i yaklaşırken,
Bu lafın gövdesinin ıı mak zorund; tiği putlarda] dar da unuta
"Ben Itır ilerisinde, ka elbisesi ve h deki en nadi »elerin en gı nın dört bir t; bakalım.
Ser
"Ben Pir ! lan öğrenme
| Itırlar Ha ! lor gibi attığ i np bir kez dı
Aşçıbaşı, tanenin imk vardı ki o ba İ doğruyu değ i [«k kelimelik
"Unutma]
Itırlar Ha ["O zaman bu [düşüne, "Bell
218
Itırlar Hanımı bir de aniden dönüp, göğüslerini ve karnını, karadan denize doğru esen hafif rüzgâra doğru verince, Aşçıbaşı ne yapacağını, ne yana bakacağını bilememiş, çareyi başını önüne eğmekte bulmuştu.
"Kaldır kafanı..." demişti Itırlar Hanımı adım adım kendisine yaklaşırken, "Böylesi utanmak kem gözlere yaraşır ancak..."
Bu lafın ardından Aşçıbaşı, kafasını bir kaplumbağa misali gövdesinin içine çekebilmeyi dilemiş olsa da çaresiz başını kaldırmak zorunda kalmış ve zamanın behrinde firavun kavminin diktiği putlardaki kadınların gözlerine benzeyen, ömrünün sonuna kadar da unutamayacağı o gözlere ilk defa bakmıştı.
"Ben Itırlar Hammı'yım" demişti Itırlar Hanımı; birkaç adım derisinde, karşıdan esen rüzgârın vücuduna iyice yapıştırdığı ipek elbisesi ve hafif hafif uçuşan dalgalı kara saçlarıyla, "Yeryüzün-deki en nadide ıtırların, yaprakların, köklerin, çiçeklerin ve reçinelerin en güzelleri benim evime gelir ve benim evimden dünyanın dört bir tarafına dağılır. İşim ve irfanım budur. Şimdi sen söyle bakalım. Sen kimsin ve niye buradasın?"
"Ben Pir-i Lezzet'im" diye mırıldanmıştı Aşçıbaşı, "Baharatları öğrenmek için buradayım."

Itırlar Hanımı, Aşçıbaşı ile arasında kalan son mesafeyi süzü-gibi attığı iki adımla kapatmış ve gözlerini gözlerine yapıştı-bir kez daha sormuştu: "Niye buradasın?" Aşçıbaşı, karşısındaki kadına yalan ya da eyyamcı bir söz söy-enin imkânsız olduğunu işte o an anlamıştı. Öyle bir büyüsü Jı ki o bakışların, insanın aklından ve dudaklarından sadece ■uyu değil, lisanın labirentlerinde dolanmaktan kirlenmemiş o kelimelik en yalın hakikati bile bir hamlede söküp alabiliyordu.
"Unutmak..." diye mırıldanmıştı Aşçıbaşı.
Itırlar Hanımı dudağını bükmüş ve başını hafifçe sallamıştı, zaman burada oyalanman doğru değil belki" demişti düşüne e, "Belki seni doğrudan Üstad-ı Nisyan'a göndermeliyim..."
219
Üstad-ı Nisyan lafını duyunca Aşçıbaşı'nın gözleri çocuksa bir saflıkla parıldamaya başlamıştı. "İster misin?" diye sormuşta Itırlar Hanımı.
Aşçıbaşı afallamıştı. Hemen "İsterim" diye atılmanın densizlik olacağını düşünmüş, "İsmini ilk defa sizden duyuyorum" diye gevelemişti, "Ama merak ettim... Nerede yaşar acaba kendisi?"
Gözlerini eskilere daldırıp anlatmaya başlamıştı Itırlar Hanına: "Bir zamanlar senin gibi unutmak için yanıp tutuşan bir delikanlıyı göndermiştim Üstad'ın yanına. Derdine ancak o derman olabilirdi. Çünkü şüphesiz ki o, yeryüzünde unutmak denen ilmin tüm sırlarını bilen tek kişiydi..."
Aşçıbaşı daha da meraklanmıştı: "Peki, bulabilmiş mi Üstad'ı?*
Hanım yüzünü denize dönmüş, bir iki adım ilerlemiş ve devam etmişti: "Bulmuş. Çok zor olmuş. Karlı dağları, karanlık ormanları, ıssız çölleri aşmış ama sonunda bulmuş. Üstad-ı Nisyan bir nehrin kenarında öylece oturuyormuş. Delikanlı yanma gidip kendini tanıtmış ve unutmak istediğini, kendisine rahatsızlık ve acı veren her şeyi hiç hatırlamamak üzere ve hatta hiç yaşamamış gibi unutmak istediğini, eğer bu ilmin sırrını kendisine öğretirse istediği her şeyi yapacağını, hatta ömrünün sonuna kadar yanındı kalıp kendisine hizmet edeceğini söylemiş. Üstad tevazu sahibiymiş... Delikanlıya bildiği her şeyi, unutmanın tüm sırlarını sesn seve, hem de hiçbir karşılık beklemeden öğreteceğini söylemiş. 'Lâkin' demiş Üstad, 'Bir küçük mesele var...'"
Itırlar Hanımı tam burada susmuş ve dönüp heyecan ve merak içinde kendisini dinlemekte olan Aşçıbaşı'na şöyle bir baktıktan sonra devam etmişti: "'Ben ilmimin sırlarını da unuttum!'"
Alaya alındığını anlayan her insan gibi Aşçıbaşı da bir amil; kıpkırmızı kesilmişti ve Itırlar Hanımı da bu surata doğru keskin ve uzun bir kahkaha patlatıvermişti. Gülmesi bittikten sonra Aş-çıbaşı'nın bürnunun dibine kadar sokulup, ciddiyetle tıslayan bir sesle "Unutmak diye bir şey yoktur!" demişti, "Ne kadar debelen-sen de sadece unuttuğunu zannedersin ve unuttum dediğin şeyler zaman gelir kılık değiştirerek çıkar karşına. Yumurtadan çıkanı
220
kuşlar gibi ruhunu delik deşik ederek çıkarlar hem de. Şunu iyi anla: Unuttum diyen biri, kendini ömrünün sonuna kadar aynı şeyi tekrar ve tekrar yaşamaya mahkûm etmiştir sadece, o kadar!"

Etrafında dolanarak konuşmuştu Itırlar Hanımı ve dolanırken de kapının yanında sallanan, birbirlerine çarptıkça küçük şıngırtılar çıkaran, iplere dizilmiş deniz kabuklarına sert bir tokat atmıştı. Sözünü bitirdikten sonra yine tam önünde durmuş ve deniz kabukları çığlık çığlığa çınlamaktayken, Aşçıbaşı'nın öfkeden hâlâ yanmakta olan suratına dik dik bakarak sormuştu: "Anladın mı?"
Aşçıbaşı'nın anlamak denen şeyle yakından uzaktan bir alakası kalmamıştı. Gerçeği aniden ve tüm çıplaklığıyla karşısında bulu-veren herkes gibi o da inkâra ve isyana kapılmıştı. Karşılık olarak söyleyebileceği kallavi bir laf aramış, ama bulamamış, bulduklarını da cesaret edip dilinden dökememişti. Hanım'a duyduğu hürmetten öte, alacağı cevabın keskinliğinden korkmuştu çünkü. Bir hakikat tokadına daha, en azından o an için, hiç mi hiç tahammülü yoktu.
Aşçıbaşı'nı düştüğü bu çıkmazdan, herhalde deniz kabuklarının sesine koşup gelen, ev ahalisinden beş kişi kurtarmıştı. Kapının ağzında çabucak sıraya girip, Hanım'ın ağzından çıkacakları beklemeye başlamışlardı.

derdi aklında mı yoksa aklının ötesinde bir yerlere mi saklanmış? Sıcak havuza taze gül yaprakları dökün, ve leylak ve yasemin w hint sümbülü. Soğuk havuza ise sadece ve sadece esmeramber_*
Bundan sonra, kıyafetlerinin beş çift el tarafından narince ama çabucak çıkarıldığını hatırlıyordu Aşçıbaşı. Belinden kuşağı çözülürken hafif bir utanç hissetmişti ama etrafındaki beş çift göz öyle art niyetsiz bakıyordu ki utancı daha ileri gitmeye yüz bulamamıştı. Zaten bir süre sonra, buhurdanlıklardan yükselen dumanlar zihnindeki tüm tortuları alıp götürmüş, geriye sadece burnundaki kokular, tenindeki hisler ve kulaklarındaki ince şarkılar kalmışa.
Hamamın ortasındaki sıcak göbektaşına yüzüstü yatırıldığım hatırlıyordu Aşçıbaşı ve birkaç çift elin sırtında, boynunda ve bacaklarında dolaşmaya başladığını...
Duyduğu kokular arasından safranı gayet iyi tanıyordu. Tüm mutfakların en nadide malzemelerinden biriydi. Misk kokusunu ise çocukluğundan, Harem'in buram buram parfüm kokan odalarm-dan ve kadınlarından hatırlıyordu. Bu iki koku, çocukluğunun w zanaatının en pürüzsüz hatıralarına götürmüştü Aşçıbaşı'nı. Fakat, aradan gelen o keskin kâfur kokusu yok mu? Kötü ya da çirkin denemezdi ama öyle baskındı ki sanki muhtemel tüm kötü kokulan örtsün diye gönderilmişti yeryüzüne. Ve sırf bu tabiatından dolaşıl ister istemez ölümü, çürümeyi ve bozulmayı anımsatıyor, tüm m güzel düşlerin arasında Aşçıbaşı'na, hayatın çıbanlarının da hafi durdukları yerde durmakta olduklarını haber veriyordu.
Daha sonra, düşünde bir çiçek bahçesinin içinde yattığını hatırlıyordu Aşçıbaşı ve vücudunun her tarafını, sanki güneş sadece gökyüzünde değil de dört bir yandaymış gibi, latif bir sıcaklığn sarmaladığını... Kokuları arzusuna göre kâh tek tek, kâh ikişer üçnrj içine çektiğini ve düşünde gördüğü düşlerin peşine takılarak, m-rıltılı şarkıların eşliğinde, rengârenk bir diyarda sonsuzluğa do| bir gezintiye çıktığını... Ve en nihayet, vücuduna binlerce iğne ince ince batan bir üşüme hissiyle uyanır gibi olduğunu ama s koyuverdiği derin bir nefesle birlikte, keyif ve huzur gibi acıya hoş geldin diyerek, derin, katıksız bir uykuya daldığını...

222
#
Uyandığında kendini geniş, kuştüyü bir yatakta çırılçıplak bulmuştu Aşçıbaşı. Başucundaki sehpadan ve sehpanın üstündeki küçük toprak sürahiden başka hiçbir eşyanın olmadığı bir odadaydı ve etraf, açık pencerelerden içeri dolan tertemiz deniz havasından başka hiçbir şey kokmuyordu. Yatağının hemen yanında, tüm konak ahalisinin giydiği beyaz ipek kıyafetlerden birini görmüştü. Çiçeklerden işlenmiş gümüş kemer de üzerinde duruyordu.
Mecburen giyinmiş ve aşağı inmişti. O ince elbisenin içinde kendini çıplak, dolayısıyla da utangaç ve savunmasız hissetmişti. Fakat, sanki ruhu da aynı kıyafeti giymiş gibi, garip bir hafiflik vardı üzerinde. Hamamda soluduğu buhurlara ve Hanım'ın insanlarının maharetli ellerine yormuştu bunu. Zira o zamanlar, kaçmaya başlayıp kaçtıkça daha çok korkan tavşan misali, yeryü-zündeki birçok tedirginliğin, aslında insanoğlunun kendi kendine ■ydurduğu, taşıdıkça ağırlaşan hayali ve mesnetsiz prangalardan iıaret olduğunu anlayamayacak kadar toydu...
Konakta herkes çoktan uyanmış ve dinginlik içinde günlük erini görmeye koyulmuştu. Eller becerikli, hızlı ama telaşsız, ler bir şeyleri yetiştirme telaşından azadeydi. Aşçıbaşı, karabi-tanelerini elekten geçirmekte olan bir ev sakinine yanaşıp Ha-'ın nerede olduğunu sormuş ve tek kelimelik basit bir karşılık işti: "Bilmiyorum..." Şaşırmıştı. Hatta baştan sayıldığını bile düşünecekti ama ce-veren öyle bir samimiyetle bakmıştı ki sadece bilmediğini de-merak dahi etmediğini de anlatmıştı. Hanım'ı umursamıyor İdi elbette. Sadece nerede olduğunu, ne yaptığını ya da ne za-geleceğini, yahut ne diyeceğini bilmesini gerektiren bir du-olmadığım anlatmaya çalışıyordu. Zaten Aşçıbaşı da kısa süre içerisinde anlayacaktı ki bu evde hiç kimsenin kendinden : bir şey bilmesi gerekmiyordu. Çünkü bu evde kimsenin var-Ür başkasını var etmiyor, yokluğu da kimseyi eksiltmiyordu. Bu kimse kimseye ne yapacağını ya da yapmayacağını söylemi-ama yine de gemilerden gelen çuval çuval baharat elbirliğiyle
223
indiriliyor, işlendikten sonra yine birlikte gemilere yükleniyordu. Acıkan, bir tas zeytinyağının içine dilediği baharattan koyarak \m parça ekmekle karnını doyuruyor, işten yorulan ya da sıkılan odasına çekiliyor, ya da kendini, kardeşleriyle birlikte sohbetin, mi-ziğin, bazen de aşkın kollarına bırakıyordu.
Gündelik konuşmalar çoğu zaman kısa ve mırıltılıydı. Dalgaların, rüzgârın ve işleyen ellerin dışında ses olarak ya şarkılar; duyuluyordu, ya sazlar ya da Firdevsi'den, Fuzuli'den, Bağdadı Ruhi'den dizeler ya da mahlası henüz Nef'i olarak değişmemiş Zarri'den hicivler...
Bir de Itırlar Hammı'nın hiç beklenmedik zamanlarda çın çn ötmeye başlayan sesi vardı tabii ki. Konakta yüksek sesle konuşma ayrıcalığı bir tek ona aitti ve ancak o bıraksanız sonsuza kadar rebilecekmiş gibi görünen bu dinginliği bozabilir ve dünyanın şıdığı tüm yüklerle birlikte dönmeye devam ettiğini insanlara hatırlatabilirdi.

Aşçıbaşı, Itırlar Hanımı'm o gün görememişti. Daha soı gün ve sonraki gün de... Dördüncü günün sabahı koridorda karşılaştıklarında, Hanım dece halini hatırını sormakla yetinmiş ve odasına çekilmişti, tesi gün ise Aşçıbaşı onun baharat almak için denize açıldığım en az üç hafta dönmeyeceğini öğrenmişti. Hanım döndüğünde değişen bir şey olmamıştı. Yine bir görünüp bir kaybolmuş, başı'nın hevesle beklediği dersler bir türlü başlamak bilmemiştL

Konağın tüm yaşantısına ve tüm sakinlerine derin bir saygı lemekle birlikte, artık iyiden iyiye sıkılmaya başlamıştı Aşçı! Yemek yapma hevesi, evde değil mutfak, doğru düzgün bir oc bile olmadığını görünce kursağında kalmış, eli mecbur, bal ların işlenmesine, yüklerin taşınmasına, temizliğe ve düzene dım etmeye başlamıştı. Teras gecelerinde rubailer dinlemiş, lara eşlik etmişti ama, kendini oyalamayı beceremeyişti bir Sıkılıyordu ve sıkıldıkça da efkârı, içinde oluşan boşluğa daha büyük bir şiddetle hücum ediyordu. Kendini kapana kısılmış hissediyor, evin dinginliğinden, insanların sükûnetinden, baharatlardan ve kokularından günbegün daha da nefret ediyordu.

Bu şekilde neredeyse bir ay kadar bir zaman geçirdikten sonra, Aşçıbaşı artık daha fazla dayanamamış ve Hanım'ın kapısının önünde bekleyip çıkar çıkmaz derslerin ne zaman başlayacağını sormuştu. Garip garip bakmıştı Hanım. Öyle ki sanki ağzından çıkan kelimeleri hayatında ilk defa duyuyordu. Derdini başka sözlerle anlatmak zorunda kalmıştı Aşçıbaşı: "Bana baharatları öğretecektiniz. Öyle söylenmişti..."

Itırlar Hanımı, aynı ifade ile biraz daha baktıktan sonra manidarca gülümsemişti: "Baharatları mı öğrenmek istiyorsun?"

Aşçıbaşı kafasını sallamıştı.

"Gel benimle" demişti Hanım ve birlikte alt kata inmişlerdi. Eleklerin ve dibeklerin başında çalışan insanların arasından hız-hca geçip, rastgele bir rafın önünde durmuşlardı. Rastgele bir kava-■oz seçmişti Hanım. Kapağını açıp içine şöyle bir baktıktan sonra çıbaşı'nın eline tutuşturuvermişti: "Al sana susam. Gizli muci-ir. Tek başına tadı neredeyse yoktur. Ama girdiği yere fazla-yoğunluk ve yağ katar. Piştikten sonra da hafif bir yanık ko-verir. Yağı da olur ki ayrı bir meseledir, sonra anlatırım..."

Aşçıbaşı elindeki susam kavanozuna garip garip bakmaktay-Hanım hızla gidip bir başka rafa uzanmıştı: "Al bu da çöre-. Bu da başta yanık bir tat verir. Ardından anasona benzeyen 'n bir tada dönüşür. Fakat çabuk parlar, çabuk söner. Damakta bir hükmü olmaz... Sen bunları boş ver en iyisi. İşine yara-bir şeyler bulalım biz. Bakalım..."

Önündeki rafı bir süre kokladıktan sonra büyükçe bir çömleği içinden kalın bir tutamı havaya serpmişti Itırlar Hanımı. Et-dağılan koku, her aşçının gayet iyi bildiği bir baharata aitti, yon" diyerek ismini söylemiş ve hızla devam etmişti Hanım: atların en cevvallerinden biridir. Girdiği yemeğin maka-değiştirir. Yemeğe verdiği tattan ziyade, kattığı koku önemli-Karabiber ya da tarçın gibi, lezzeti girdiği yemekle fazla kay-Ama kokusu yemeğin kokusuyla birleşince, iştah açıcı,

şehvetli, davetkâr bir koku çıkar ortaya. Kimyon bir nevi çağmadır; tahrik edici, baştan çıkarıcıdır...”
Hanım tam başka bir rafa seğirtmişti ki Aşçıbaşı soruvermiştE “Peki, tabiatı nedir?”
Itırlar Hanımı sanki bu kelimeyi de ilk defa duyuyormuş gibi bakmış, Aşçıbaşı da kendini izah etmek zorunda hissetmişti: “Ya* sıcaklığı mı?.. Nemi mi?..”
“Bilmiyorum” diye kestirip atmıştı Hanım, “Ben hekim değilim!"
Aşçıbaşı bozulmuş ama bir karşılık vermemişti. Baharat derslerinin öyle ya da böyle başladığını düşünüyor, kafasını meşgul edecek bir şeylere sahip olmanın vereceği rahatlığı bozacak her şeyden sakınmaya çalışıyordu.
“Kâğıt kalem alabilir miyim?” diye sormuştu sakince.
Karşılık olarak da Hanım’ın keskin kahkahası yine suratındı patlamıştı. Sıra sıra rafları ve raflardaki yüzlerce kavanozu, kâseyi, çömleği göstermişti Itırlar Hanımı. “Ne yapacaksın?” dne sormuştu, “Hepsini ezberleyecek misin?”
Aşçıbaşı’nın ağzını açmasına fırsat vermeden de devam etmişte “Hangi birini ezberleyeceksin ve daha önemlisi nesini ezberleyeceksin? Misal, tarçın... Tatlıya da, tuzluya da, ekşiye de, acıya dı yakışır. Buyur, zencefil: Ete de koyarsın, turşusunu da kurarsa^ reçelini de yaparsın. Hangi tarçını, hangi zencefili ezberleyeceksin? Bir insanın damağındaki kişniş ile başkasının damağındaki kişniş aynı değildir. Kekik, iki farklı aşçının pişirdiği yemek* başka başkadır. Baharatları ezberleyemezsin, onları öğrenemezsin. Onları sadece anlayabilirsin!”
Itırlar Hanımı susmuş, dosdoğru Aşçıbaşı’nın üstüne yürüyüp parmağını alnının ortasına bastırmıştı onun: “Çünkü baharatlar akılla alakalı değil...”
Parmağını kafasından çekip göğsünün ortasına saplamıştı ba sefer: “Kalple, hislerle alakalıdır. Baharatların ne olduğunu bilmenin, ağaçtan mı, kökten mi, yoksa kabuktan mı geldiğini öğrenmenin ya da tabiatlarını ezberlemenin ne manası vardır, ne ıfee

faydası olur sana. Sen bir diş sarmısağı burnunun altından geçirip iki mısra rubai söylemeli, ağzının içinde kaynaşan fesleğen ile damla sakızından bir destan yazmalı, bir nefes mürr kokusuna, bir tutam biberiyeye methiyeler düzebilmelisin. Ancak o zaman baharatları öğrendim diyebilirsin bana! Sen, yemeğinle gözünü bağlamak istediğin birinin gözlerinin içine bakıp, onun ruhunun halini, kalbinden geçenleri okurken, bir taraftan da bildiğin tüm kokuları aklında sıralayıp, hangisinin o adamın ruhunun açlığını bastırmaya ya da azdırmaya kifayet edeceğini bilmelisin. Ancak o zaman Pir-i Lezzet olmuşsun diyebilirim sana!”
Itırlar Hanımı durmuş, biraz soluklanmış ve hakikat aynasına benzeyen o gözlerini yine Aşçıbaşı’nın gözlerine dikerek devam etmişti: “Ama bütün bunları yapabilmen için önce insan denen o varlığı çok iyi tanıman lazım ki o varlığı tanıyabilmen için de önce kendi varlığından haberdar olmalısın. Lâkin sen kendi hislerinden birer hortlakmış gibi kaçmaya, kendi hatıralarını birer pislikmiş gibi gömmeye ve yok etmeye çalıştığın sürece bunu nasıl becerirsin, bilmem. Ama sana naçizane, küçük bir tavsiye verebilirim: Bırak kendinle cebelleşmeyi. Çöz hatıralarının zincirlerini. Bırak aksınlar. Sen sadece dur ve düşün. Ama hakkını vererek düşün. Sadece aklınla değil, kalbinle de düşün.”

Aşçıbaşı, Itırlar Hammı'nın sözlerini başta anlamamıştı. Hatta Hanım yine kendi üslubunca alay ediyor zannetmişti. En büyük derdi düşünmek, en çok istediği şey zihnini durdurmak, aklına gem vurmak olan birine düşünmeyi salık vermek, onu alaya almaktan başka ne olabilirdi ki?
Yine de, biraz da çaresizlikten, Hanım'ın tavsiyesine uymuş, kendisiyle uğraşmaktan, yani sürekli aklını oyalayacak bir şeyin: arayıp durmaktan vazgeçmişti. Canı bir şey yapmak istemedi sürece öylece duruyor, bazen iş yapanlara katılıp saatlerce randa tarçın dövüyor, bazen de tüm gününü terasta denize ba-ak geçiriyordu.
Böylece akıp giden ayların ardından, mevsimin artık kışa dö-rüzgârın artık tatlı sert esmeye başladığı günlerin birinde,

Aşçıbaşı bir anda tam da Hanım'ın yapmasını salık verdiği şeyi yaparken bulmuştu kendini: düşünürken...
Düşünmemek için kendisiyle kavga etmenin, ruhundan kasveti, aklından hatıraları kovmaya çalışmanın beyhude bir çaba olduğum fark etmişti. Oysa savaşmaktan vazgeçip, yaşadığı her şeyi acısıyla ve tatlısıyla, hülyasıyla ve kâbusuyla düşünmeye başladığı and* itibaren, korktuğu şeyler ehlileşmeye başlamış, bir süre sonra da korku olmaktan çıkma yoluna girmişlerdi.
Düşündükçe, ama gerçekten, hakkını vererek ve korkmada« düşündükçe yeniden hissetmeye de başlamıştı ve acı çekmemek için ruhunu nasıl kötürüm bıraktığını anlamıştı. Nasıl gece günm bir parçasıysa, acı, keder ve kasvet de yüreğin bir parçasıydı w bunları kesip atmaya çalışmak insanı huzura kavuşturmuyor, tan tersine ruhun sakat kalmasına ve hissizleşmesine neden oluyortta.
Düşünmek, olanları, Kamer'i ve olmuş olabilecekleri düşünmek, hâlâ tarifi imkânsız bir acı veriyordu yüreğine ama, eski« gibi kendisini cansız bir bedenden ibaretmiş gibi de hissetmiyordu. Karanlık bir hiçlikte yaşamak gibi değildi. İnsanın genzinde burti da olsa bir tat bırakıyordu en azından, buram buram özlem koklıyordu ve gözyaşlarından meyveler veriyordu.
Ağlıyordu Aşçıbaşı. Yıllardan beri ilk defa ağlayabiliyordu.
Oysa ne çok tutmuştu kendini, ne kadar korkmuştu bunda«. Ağladığı takdirde son kalesinin de yıkılacağını ve yüreğine dolacak karanlığın kendisini sonsuza kadar esir alıp, bitmez bir acna mahkûm edeceğini düşünmüştü.
Korktuğu hatırlamaktı oysa, ve evet, ağlamak hatırlamaktı—
Düşündükçe görmeye de başlamıştı artık. Fakat hatıraları* ve hayallerini eskiden olduğu gibi kendi öfke ve yeis dolu gözleriyle değil, âdeta bir melek gibi gökyüzünde süzülerek, anılar*; geçmişte kaldığını, rüyaların ise hiç yaşanmadığını bilerek, dışarıdan ve yukarıdan görüyordu Aşçıbaşı. Her şeyi görebiliyonhc çocukluğunu, Saray'ı, Darü'z-Zevk'i, Âdem Usta'yı, Sirrah'ı Kamer'i... En önemlisi, kendini görebiliyordu artık. Acab.

keşkeleri, doğruları, yanlışları, umutları, karamsarlıkları, yaptıkları ve yapmadıklarıyla birlikte kendi hayatını görebiliyor ve en nihayetinde o kaçınılmaz hakikati itiraf etmek zorunda kalıyordu: Kamer'i hâlâ ve hâlâ deliler gibi seviyordu.

Dudaklarında Kamer'den dinlediği bir şarkı, kendini gökyü-zündeki aya ve mevsim yürüdükçe sertleşen dalgaların sesine bıraktığı gecelerden birinde, narin bir dokunuşun gözpınarlarından henüz süzülmüş bir damlayı siliverdiğini hissetmişti. İrkilmişti Aşçıbaşı ve kafasını çevirince hemen yanında Itırlar Hammı'nı görmüştü. "Solmuş ruhların cansuyudur gözyaşı" demişti Hanım, parmağındaki damlacığa bakarak. Sonra yanma oturmuştu: "Anlat..."
Bu sefer Aşçıbaşı sanki o kelimeyi ilk defa duyuyormuş gibi bakmıştı. Hikâyesini bugüne kadar birine anlatmak şöyle dursun, kafasında dönüp duran düşünceleri gün gelip de söze dökeceğini bile tahayyül etmemişti. Hayatı boyunca Kamer'den başka kimseyle doğru dürüst konuşmadığını, ona bile içini açarken ne kadar ketum davrandığını anımsamıştı. Itırlar Hanımı, tek bir kelime ile kimsesizliğini yüzüne vurmuştu onun.
Anlatmak, bu ölüm sessizliğine kendi sesiyle bir son vermek aklına gelen ilk ve belki de en saf cümleyle başlamıştı konuş-ya: "Saray'da doğmuşum ben..."
Başlarda utanmış, çok zavallıca bir şey yapıyormuş gibi his-:işti kendini. Fakat kelimeler ilerledikçe düğümleri çözülmüş, .eğinin de yavaş yavaş hafiflemeye başladığını hissetmişti.
Bir zaman sonra sadece anlatan değil, dinleyen de olmuştu Aş-ı. Sanki konuşan kendisi değil de başka biriymiş gibi dinli-, bunca zamandır aklında dönüp duran şeylerin, dile değdikçe başka başka hallere büründüğünü hayret ve ibretle izliyordu, aşık bildikleri yalınlaşıyor, kesin dediklerinin üzerine mim-koyuyor, düşünerek gecelerini harcadığı bir hatıra ya da hayal e hesabıyla ancak üç satır edince şaşkınlıktan anlamsızca gü-~ yordu. Dili çoğu zaman yalana izin vermiyordu. Fakat bazen,

çok keskin ve güçlü hakikatleri olduğu gibi söylemeye cesaret edemiyor, ancak sözlerini törpüleyip şekillendirdikten sonra duyulur hale gelmesine izin veriyordu.
Tüm gece boyunca konuşup, şafak sökmek üzereyken susmuşta Aşçıbaşı. Rüzgâr dinmiş, dalgalar durmuş, deniz birazdan yanmaya başlayacak olan tan kızıllığının alevine alev katmak için bekleyem dev bir aynaya dönmüştü âdeta.
Aşçıbaşı'nın dudaklarından dökülen son kelime "Zor..." olmuşta.
Küçük bir kahkahayla karşılık vermişti Itırlar Hanımı: "Zar mu? Sen zor mu diyorsun hayatına?"
Aşçıbaşı ne evet diyebilmişti, ne de hayır. Bakakalmıştı öylece.
Hanım devam etmişti: "Başına kötü şeyler gelmiş elbet, ama adına 'zor' denmez senin hayatının. Hatta sen 'zor' ne demek tanımamışsın bile. Saray'da doğmuşsun, el bebek gül bebek büyümüşsün. Aileni kaybettikten sonra da ustaların sahip çıkmış san», üzerine titremişler. Ne çıraklığın çilesini çekmişsin, ne kalfalığa zahmetini. İlahi kabiliyetin sayesinde zanaatında rekabet nedir onu bile bilmemişsin. Sen hiç kaybetmemişsin ki! Kaybetmediğin için de kazanmayı, kazanmak için çabalamayı, didinmeyi öğrenememişsin. Hayatın boyunca sadece tek bir zorluk çıkmış karşına, onda da çuvallamışsın."

Aşçıbaşı bir garip hale düşmüştü. İçinin bir tarafı karşısındaki kadını tuttuğu gibi denize fırlatmak istiyor, diğer tarafı ise ayaklarına kapanıp eteğine yüz sürmesini söylüyordu. Fakat içinden geçen sesleri dinlemeye fırsat bulamamıştı. Zira Hanım konuşmaya devam ediyordu: "Bana hayallerinden bahsedip durdun. Yok Ka-mer'le şöyle olacaktı, yok böyle olacaktı. İnsanın istediği bir şey varsa eğer, hayal etmesi yetmez. Yüreğiyle inanması, iman etme» gerekir. Sen onca hayal yerine, aşkına bir damlacık iman etmiş olsaydın eğer, bugün bu halde olmazdın. Şimdi söyle bana. Kama-o mektubu gönderdi ya sana, peki sen ne yaptın? Durup ağlamaktan ve sonra terk-i diyar etmekten başka ne yaptın? Karşısına dikilip o mektupta yazanları bir bir duydun mu ağzından? Korktıa mu? Hayalden ibaret aşkın, hayallerinle birlikte yıkılıp gidi ini
230
verdi? Düştün mü peşine? Varıp o bilmemnezadenin konağını başına yıktın mı? İskenderiye'yi yaktın mı? Bir parça kâğıt, birkaç damla da mürekkepten mi ibaretti senin aşkın? Söyle bana delikanlı! Sen ne yaptın?"
Aşçıbaşı, kulağında Itırlar Hammı'nın çın çın öten sesiyle başını önüne eğmiş, öylece durmuştu. Kafasını kaldıramaz, yüzüne bakamazdı. Hanım'ın gözleri bir cevap isteyecekti çünkü ve Aş-çıbaşı'nın verebileceği tek bir cevap vardı: "Hiçbir şey..."
İşte Aşçıbaşı, en pespaye utançların, insanın yaptıklarından ya da beceremediklerinden değil de eylemeyerek yarım bıraktıklarından kaynaklandığını, hatta boş, yersiz, ya da beyhude ve hatta kötü amellerin bile kendilerince bir doğruluğunun ve gururunun olduğunu Itırlar Hammı'nın konağında böyle öğrenmişti.
#
Bugün ise, Saray'ın büyük avlusunda Harem'e doğru bakarken 1 Kamer ellerinin arasından kaymaktayken, Aşçıbaşı'nın hayatilin geri kalanında değil Itırlar Hammı'na, kendine bile izah ede-eyeceği tek şey, çaresiz bir şekilde öylece durmak ve kabullen-olacaktı.
"Bir yolu var Usta..." diye tekrar etti Aşçıbaşı.
İsfendiyar Usta'nın gözlerini bürüyen endişe, diline de sira-etmişti. "Evlat..." dedi kekelememeye çalışarak, "Haseki Sul-sözü çoktan kesmiş. Hünkârımız da müsaade buyurmuşlar... nikâh engellenemez."
Sadece baktı ve güldü Aşçıbaşı: "Ben öyle bir şey biliyorum Usta, ne irade dinler, ne de ferman..."
Usta'nın bıyıkları titremeye başlamıştı. "Bir tek Darıcızade'nin ü durdurur bu nikâhı" dedi boncuk boncuk terleyerek, "Ona yaklaşanlayız bile. Kat kat muhafız vardır etrafında. Girsek layız, çıksak kellemizi kurtaramayız. Haydi ben kendimden ı, sen daha..."
"Bir yolu var diyorum" diye sözünü kesti Aşçıbaşı. Artık gü-miyordu. Usta'ya doğru biraz yaklaştı: "Lâkin yardım lazım."
231
Usta'nın dudakları kelime-i şahadet getirir gibi bir süre kıpıdandı: "Söyle..."
"Aşçı lazım bana. Bir ziyafet sofrası çıkaracak kadar ehil w ağzı sıkı üç dört aşçı daha lazım. Bulabilir misin?"
"Kolay... Başka?"

“Bir de bu gece taşra çıkmam lazım. Kimseye görünmeden«. Konuşmam gereken biri daha var. Arka kapıyı açabilir misin?"
“O da kolay. Başka?”
“Şimdilik bu kadar Usta. Sabah ezanı okunmadan dönmüş ah-rum, merak etme.”
“İyi... Sen şimdi buralarda biraz oyalan. Bir kalfa gönderip yanıma çağıracağım seni. O zaman bil ki arka kapı açık.”
“Sağ olasın Usta.”
“Bir de dönünce koğuşa çıkma hemen. Saat kaç olursa o doğru Cariyeler Matbahı’na gel. Orada bekliyorum seni.”
Merak etme sırası Aşçıbaşı’ndaydı artık: “Neden?”
“Sen söylediğimi yap” dedi İsfendiyar Usta ve karanlığa d: yürümeye başladı.
Aşçıbaşı Saray’a geri döndüğünde, sabah ezanının okunm~ haylice vakit vardı. Balıkçı Deli Bayram’ın meyhanesine kısa' ziyarette bulunmuş, derdini çabucak anlatıp dermanı için söz. diktan sonra hemen geri dönmüştü. İzanı yüksek ve meraksız' zattı Bayram Usta. Bir kere dinlemiş, üzerine tek bir soru dahi: mamış, sadece “Merak etme aslanım sen” demişti.
Matbah-ı Amire’nin arka kapısını sessizce kapatıp kilidini vurduktan sonra usul adımlarla mutfaklara doğru yürümeye 1 mıştı Aşçıbaşı. Vekilharç Dairesi’nin, kilerin ve koğuşların i den geçmesi gerekiyordu. Bir kuytuya gizlenip, can sıkıntısı bir içeri bir dışarı volta vurmakta olan nöbetçinin ayakaltı çekilmesini bekledi. Etrafta kimsenin olmadığından emin oh

saklandığı yerden çıktı ve hızla avluyu geçti. Gece o kadar karanlıktı ki yıldızlar bile insanın gözünü alıyordu. Sağ elini duvara dayayarak Matbahlar Yolu boyunca yürümeye başladı. Elinin değdiği ilk kapıdan içeri girdi ve etrafına bakındı. İleriden, Cariyeler Mat-hahı’ndan belli belirsiz, ölgün bir ışık geliyordu. îsfendiyar Usta, söylediği gibi kendisini bekliyor olmalıydı. Işığa doğru ilerledi ve içeri girdi. Tek bir kandille aydınlanmaya çalışan koca mutfakta, gözleri bir silueti seçti. Fakat Usta değildi bu. Daha dik duruyordu daha iri yarıydı. Bu siluetin arkasında kıpırdanan birkaç gölgeyi de fark edince Aşçıbaşı irkildi. Vücudu geriye doğru sıçra-için gerilmişti ki siluet dile geldi: “Benim kardaş. Korkma...”
Aşçıbaşı şaşkındı. Sesi tanımıştı ama emin olmak için gözle-kısarak iyice baktı: “Bekir Usta?”
“Benim ya...” dedi Bekir Usta.
Aşçıbaşı ışığa doğru birkaç adım yaklaştı. Bekir Usta, her za-samimi gülümsemesiyle mutfağın ortasında duruyordu. Altı ası ise hemen arkasında sıralanmışlardı.
“Ben... Uyku tutmadı da...” diyerek duruma bir laf uydurmaya Aşçıbaşı. Bekir Usta güldü: “Seni bekliyorduk biz de. îsfen-Usta söyledi geleceğini. Haberim var her şeyden.”
Aşçıbaşı’nı soğuk bir ter basmıştı. Bekir Usta’nın “her şey-” derken neyi ve ne kadarını kastettiğini derhal öğrenmek isti-“Ne dedi size?” diye sordu sesini sakin tutmaya çalışarak.
“Pir-i Lezzet’in yardıma ihtiyacı olduğunu söyledi” deyiverdi Usta.
Aşçıbaşı’nın sırtından bir anda buz gibi bir ter boşaldı, üstün-mintanı sırılsıklam etti. Kafasında bin bir düşünce dolaşıyordu ne söyleyeceğini, ne yapacağını kestiremiyordu. Tam bu sı-mutfağın en karanlık köşesinden Aşçıbaşı’nın çok daha iyi 'ı bir başka ses yükseldi: “Aynen öyle söyledim...”

Ardından bir baston tıkırtısı yankılandı ve İsfendiyar Usta öl-ışığın altında arz-ı endam eyledi. Gülümsüyordu. "Ehil aşçı
233
istemiştin" diye konuştu, "Al sana ehil aşçı. Sekiz kişi hem de. Kâfi gelir mi?"
"Gelir Usta" dedi Aşçıbaşı bezmiş bir sesle, "Lâkin Bekir Usta_ Ne vakittir haberdar?"
Cevabı İsfendiyar Usta değil, sorunun muhatabı verdi: "En başından beri... İsfendiyar Usta matbaha geldiğin ilk gün söyledi. Ba- j şına bir hal gelirse sana göz kulak olmamı istedi."
Aşçıbaşı, İsfendiyar Usta'ya baktı. Ne diyeceğini bilemiyonhL j Fakat kesinlikle kızgın değildi.
"Bırak şimdi boş sualleri" diye çıkıştı İsfendiyar Usta, "Soı| söyle bakalım, nasıl yardımımız dokunur sana?"
"Yemek yapmak için elbette Usta" dedi Aşçıbaşı, "Muaz bir ziyafet sofrası kurmamız lazım. Ama öyle ki damaktan göze hitap edecek..."
"Yapmadığımız iş değil. Peki, kaç kişiyi ağırlayacak bu sof
"Bir..."
Usta dik dik baktı. En önemli soruyu sona saklamıştı: "] nerede?"
Aşçıbaşı gülümsedi: "Darü'z-Zevk'te..."
"Anlaşıldı" dedi İsfendiyar Usta başını sallayarak. Sesi yine < kenlenmişti. "Lâkin" diye devam etti, "bize Darü'z-Zevk'in bahım bırakacaklar mı bakalım?"
"Hah işte, işin o kısmında biraz bilek gücüne ihtiyacımız ı cak" diyerek işin en can alıcı noktasına temas etti Aşçıbaşı: kin merak etmeyin, birkaç arkadaş omuz verecek."
İsfendiyar Usta of üstüne of çekmekteyken, Bekir Usta iri 1 ğını kuşağından sıyırıverdi. "Ne dertlenirsin bre İsfendiyar dedi yüksekçe bir sesle, "Sade soğan doğramaya yaramaz ya 1 Zanaatımızın piri olması bir tarafa, matbahtan bir kardaşımız ı külünü söylemiş, yardım istemiş. Canımız feda!"
"Eyvalla! kir Usta'nın
Aşçıbaşı için bulduğu demekle yetil
İsfendiyaı "Haydin baka
"Yarın şa hazır. Saray'c leşinde buluşı
Usta başır juldu. Bekir 1 | maya başlamı
Aşçıbaşı, yetişerek koluj Aşçıbaşı Beki]
"Usta" dedi, "| "Eee?"
"Sekiz aşç
İsfendiyar
Igön ışığı uzak] çok belli oluyc
"Senin bur.
Usta sesini Jdermem seni."
"Allah aşkıı enin burada eken birkaç
Usta soluk s
"Ben geri c linin arasım
234
"Eyvallah" diye mırıldandı İsfendiyar Usta. Aynı mırıltıyı Bekir Usta'nın altı kalfası da tekrar etti.
Aşçıbaşı ne diyeceğini bilemez haldeydi. Minnetini anlatmak için bulduğu her cümle kifayetsiz kalıyordu. Usulca "Sağ olun..." demekle yetindi.
İsfendiyar Usta bastonunu sertçe yere vurarak ayağa kalktı: "Haydin bakalım, gazamız mübarek ola. Ne vakit yola çıkıyoruz?"

“Yarın şafaktan önce” diye cevap verdi Aşçıbaşı, “Kayıklar hazır. Saray’dan ayrı ayrı çıkarız, Kasımpaşa’da kayıkçılar isketesinde buluşuruz.”
Usta başını salladı ve “Öyle yaparız...” diyerek yürümeye koyuldu. Bekir Usta ve kalfaları da yanan tek kandili alıp toparlanmaya başlamışlardı.
Aşçıbaşı, karanlıkta kaybolmak üzere olan İsfendiyar Usta’ya yetişerek koluna giriverdi. “Yine ne var?” diye homurdandı Usta. Aşçıbaşı Bekir Usta ve kalfalarının çıkmasını bekledikten sonra “Usta” dedi, “Sen sekiz aşçı yeter mi dedin ya...”

“Eee?”
Usta soluk soluğa kalmıştı: “Ne demek ben yokken?”
“Ben geri dönmeyeceğim” dedi Aşçıbaşı. Elini beline atıp, ku-n arasından çıkardığı küçük bir şişeyi İsfendiyar Usta’nın
235
eline sıkıştırdıktan sonra devam etti: “Bunu iyi sakla. Bekir Usa dönüp her şeyin yolunda olduğunu söyleyince, bu şişenin içinde-kini bir bardak demirhindi şerbetine karıştırıp Mahir’e içireceksin. Aynı gece de uykusunda yanma gidip benim kim olduğum« ve bu sarayda yaptığım her şeyi bir bir kulağına fısıldayacaksın Merak etme, sesini hatırlamayacak. Söylediğin her şey, sanki kenefi aklına gelmiş gibi kalacak kafasında. Aradan birkaç gün geçince bostancılar gelecek matbaha. Beni soracaklar. Zaten şehrin ba yerinde de beni arıyor olacaklar. Ben Melekgirmez Sokağı’ndaki bekâr odalarında olacağım. Kendini açığa vurmadan beni ihbar edeceksin. Anladın mı?”
İsfendiyar Usta birkaç defa yutkundu: “Peki, sonra ne olacak?"
“Sonrası... Allah kerim...” dedi Aşçıbaşı, “Eğer her şey hesap ettiğim gibi giderse, bu matbahta son birkaç işim daha olacak, onları yapmaya geleceğim. Yok, gitmezse... Hakkını helal edersin—"
“Sana hakkım bin kere helal olsun evlat, ama...”
Aşçıbaşı, Usta’nın sözünü kesti: “Aması kalmadı artık bu işaı Usta. Ya ben bu saraydan Kamer’i alacağım, ya bu saray beni alacak. Bu kadar!”
Gözünde birkaç damla yaş parıldadı İsfendiyar Usta’nın. Aş-\ çıbaşı ona diyecek laf bırakmamıştı.
Kucaklaştılar...
Koğuşa döndükten sonra Aşçıbaşı hemen yatağına girmedL Sessizce başucundaki sandığı açıp, dibinden yıldıznameleri ve I yeşil diğeri siyah ciltli iki kitabını çıkardı. Yedekte tuttuğu peşts-; mallarından birini de yanına aldıktan sonra tekrar dışarı çıktı ’ merdivenlerdeki kandillerden birinin altına oturdu.
Siyah kaplı kitabın yapraklarım hızlı hızlı kurcalamaya ladı. “Kusura bakma Üstad” diye mırıldanarak, kendisine la olacak üç yaprağı koparıp kuşağına sıkıştırdıktan sonra, kita" yıldıznamelerle birlikte peştamalına sardı.
236
Artık hazırdı. Yatağına geri dönüp, bohçayı yastığının altına yerleştirdi. Sabah ezanına çok az bir vakit kalmıştı. Uyumak anlamsızdı ama Aşçıbaşı yine de yatağına uzanıp, gözlerini kapattı.
*
Yeni gün, sefere gidecek ustaların ve kalfaların uğurlanması vesilesi ile hızlı başlamıştı. Koğuşların önündeki avluda küçük bir merasim düzenlenmiş ve seferliler dualar eşliğinde mutfaktan yolcu edilmişlerdi.
Onca telaşın arasında Hasodalı Firuz Ağa bir fırsatıiı bulup veda etmeye gelmiş, Ağalar Matbahı’ndan alındığı için üzüntülerini belirtmiş, Edirne’den bir isteği olursa kendisine mutlaka bildirmesini defalarca rica etmişti.
“Aklıma bir şey gelirse mutlaka haberdar ederim sizi” diye cevap vermişti Aşçıbaşı. Fakat, Firuz Ağa’yı ne kadar hoş cümlelerle yâd edecek olursa olsun, ömrünün geri kalanında ne bir saraylıdan, ne de bir devletliden herhangi bir istekte bulunmayı hiç ni hiç düşünmüyordu.

Merasim sona erdikten sonra her şey çabucak eski haline dön-nüş, mutfağın asırlık çarkları derhal yerli yerine oturup, şaşmaz düzen içinde işlemeye başlamıştı. Aşçıbaşı kalfası ile birlikte yeni mutfağmdaydı artık ve yeni layan o günde, sadece Matbah-ı Amire'nin değil, koca Saray-ı 'ide'nin bile en mutsuz insanı hiç şüphesiz kalfa Mahir'di.
Ağalar Matbahı'ndan Cariyeler Matbahı'na geçmek Mahir'e zül işti. Sanki istikbali çalınmış, hayalleri elinden alınmış derbe-bir ruh gibi dolaşıyordu ortalıkta. Eski mutfağının o güzelim ri kâselerinden, incecik porselenlerinden, seçme malzemele-n, ince ince çalışarak tabakları bahar bahçesi gibi süsleyen arından sonra, bu mutfağın kaba demir kazanlarına, bakırdan larına, sıradan yemeklerine ve tencereleri kaplara boca edi-kalfalarına tiksintiyle ve küçümseyerek bakıyordu.
237
Hele bir de ustası, Bekir Usta'nın her sözüne "Baş üstüne" diye cevap vermiyor muydu... İşte o zaman âdeta yüreği yanıyordu Ma-hir'in. Bu tenzil-i rütbeyi bir türlü içine sindiremiyordu...
Neyse ki Neyyir Ağa yetişmişti imdadına. Yemekleri teslim almaya geldiğinde, Mahir bu dev hadımı bir kenarda yakalamayı başarmış, derdini ona fısıldamıştı. Ne konuştuklarını duymak mümkün değildi tabii ki ama Mahir'in yeni bir istikbal inşa etme çabasında olduğunu birazcık izanı olan herkes anlayabiliriL İhtiras denen illetin pençesine çoktan düşmüş olan bu genç kalfa» kendisiyle ve dertleriyle öylesine meşguldü ki etrafında dönüp duran kaş göz işaretlerinin ve fısıldaşmaların hiçbirini görememiş» hatta İsfendiyar Usta'nın o gün mutfağa fazladan birkaç defa uğradığını bile fark edememişti.
Mahir uzak ve hayali bir geleceği kurmaya çalışırken, Aşçıbaşı ile Bekir Usta ve altı kalfası çok yakın bir geleceğin düzenini çoktan yerine oturtmuşlardı. İsfendiyar Usta, Aşçıbaşı ile öç kalfanın izin tezkerelerini hazır etmişti. Onlar günbatımında Saray'dan ayrılacaklar, Bekir Usta ile diğer kalfalar ise gece ilerleyip el ayak çekildikten sonra arka kapıdan çıkacaklardı.
Akşam yemekleri de teslim edildikten sonra, Aşçıbaşı hâlâ bir köşede Neyyir Ağa ile konuşmakta olan kalfasına görünmedm mutfaktan ayrıldı. Doğruca koğuşa gidip, yarı oturur vaziyette yatağına uzandı ve gözlerini kapatıp beklemeye başladı. Yorgunrfa. Uyumamak için zor tutuyordu kendini. Neyse ki fazla beklemek: zorunda kalmadı. Kapı tarafından kalfasının sürüne sürüne ilerleyen ayak sesleri duyuldu.
Aşçıbaşı, gözleri hâlâ kapalı bir vaziyette, ayak sesleri yataj^-mn tam dibinden geçmekteyken "Mahir..." diye seslendi.
Sonra gözkapaklarım kaldırdı ve hafifçe doğruldu: "Gel hele_"
Mahir yaklaşıp yatağın yanına çömeldi. Merakla bakiye Aşçıbaşı, elini yastığının altına uzatıp, gece hazırladığı bohr çıkardı: "Al bunu!"
238
Kırmızı peştamalla sarmalanmış bohçaya garip garip biraz baktıktan sonra uzanıp aldı Mahir. Bohçanın ağırlığı tuhaf gelmişti. Haliyle, sormadan edemedi: "Nedir bu Usta?"

“Mühim şeyler var içinde” diye cevap verdi Aşçıbaşı, “Ben birkaç gün izinliyim. Bunlar sana emanet. Kurcalama sakın.”
“Merak etme Usta” dedi Mahir.
Aşçıbaşı gülümsedi ve gözlerini tekrar kapattı. Fakat kalfası hâlâ yatağının yanı başında duruyordu. Gözlerini açmadan “Bir şey mi var?” diye sordu.
Mahir bir süre bir şeyler geveledikten sonra konuşmaya başladı: “Neyyir Ağa ile konuştum da... Hani usta olabilirsen diyor... Enderun’a aldırmak için konuşurmuş... Ne dersin? Daha yeni sordum sayılır ama... Düşündün mü benim terfiimi?”
Gözlerini açıp Mahir’e şöyle bir baktı Aşçıbaşı: “Bana ‘Ne zaman usta olurum’ diye sormuştun, değil mi?”
Mahir başını salladı: “Öyle... Düşüneyim demiştin...”
“Düşündüm” dedi Aşçıbaşı, “Aslında ne vakit usta olabileceğin sana bağlı... Demem o ki kırk fırın ekmeği ne kadar çabuk yiyebilirsen, o kadar çabuk terfi edersin...”
Lafını bitirir bitirmez gözlerini hemen kapatıvermişti Aşçıbaşı. Zira yüreği, kalfasının yüzünün aldığı ifadeyi görmeye dayanamayacaktı. Mahir ise çoktan kalkıp kapıya doğru yürümeye başlamıştı. Ayakları da artık yılgınca sürünmüyor, öfkenin ve hırsın verdiği kuvvetle, yeri döver gibi basıyorlardı.
Mahir, ustasının aklından ve yüreğinden geçenlerden haberdar ildi elbette. O, kendisini sevmediği artık apaçık ortada olan bu ıtah adama daha uzun yıllar boyunca kalfalık yapacağım düşüyor, ustasını artık bir mahkûmiyet, istikbalinin önünde bir en-olarak görüyordu. Bu engeli aşmak zorundaydı ama ne bunu acak cesareti vardı, ne de kafasında bir fikri. Fakat çok ya-a olacaktı.
239
Her şey yolunda giderse yarın, menekşe hamiresi karıştırılmış o demirhindi şerbetini içtikten sonra Mahir, aklına üşüşen fikirlere, yüreğine doluveren cesarete kendisi de çok şaşıracak, ustasına olan son sadakat bağlarını da hızlıca koparıp atacaktı.
Bütün bunları istemese de yapmak zorundaydı Mahir. Çünkü Harem’e giden yolun kapısını o aralayacaktı.
*
Aşçıbaşı, yatağında uykuya direnerek bir saat kadar vakit geçirdikten sonra kalkıp giyindi ve Saray’dan ayrıldı. Önce Tah-takale civarında bir çorbacıda karnını doyurdu, ardından denize doğru yürümeye başladı. Unkapanı’nda, rıhtıma yakın, büyük we kalabalık bir hanı gözüne kestirip içeri girdi ve ortalıkta fazla dolaşmadan doğruca odasına çekildi. Uykuya ihtiyacı vardı. Üstünü çıkarmadan kendini yatağa bıraktı... Gözlerini tekrar açabildiğinde, müezzinler namazın uykuda» hayırlı olduğunu tebliğ ediyorlardı. Gecikmek üzereydi. Yattığı gibi hızla yataktan kalkıp dışarı çıktı. Ara sokakları tercih ederek rıhtıma indi ve gördüğü ilk kayığın kürekçisini uyandırıp karşıya, Kasımpaşa’ya doğru çekmesini söyledi.
Haliç’in durgun sularında süratle yol alırken Tersane-i Amire’de uslu uslu yatmakta olan bir kadırgayı seyre daldı. Üç direkli, iki güverteli, elli sekiz toplu bu dev gemi alacakaranlıkta bir hayalet gibi görünüyordu. Fakat tan yeri ağarıp da yükselen ışık üzerine vurdukça ete kemiğe bürünüyor, bir an önce ummana kavuşmak için huysuzlanan bir deniz ejderhasına dönüşüyordu.

240
Derken nihayet, yukarıdaki sokaklardan birinde, Deli Bayram'ın yeryüzünde bir emsali daha olmayan silueti belirdi. Levon her zamanki gibi yanındaydı. Bayram Usta'nın biraz gerisinde ve sokağın iki tarafına dağılmış vaziyette, yarım düzine kadar daha adam sahile doğru geliyordu. Yürüyüşleri bir acayipti. Biri topallıyor, biri üç adımda bir dönüp arkasına bakıyor, biri yengeç gibi yan yan, biri de her an koşmaya başlayacakmış gibi vücudunu öne yıkmış şekilde yürüyordu.
Aşçıbaşı'nın canı sıkılmıştı ama adamların garabetinden değil, sayılarının eksikliğinden kaynaklanıyordu bu. Gelenlerin selamlarını tek tek alırken manidar gözlerle Bayram Usta'ya baktı. Usta vaziyeti anlamıştı. Manidar bakışları manidar bir gülücükle karşıladıktan sonra denize doğru keskin bir ıslık çalıverdi. Tiz perdeden kopan ses daha suyun üstünde sekerken, Haliç'in muhtelif yerlerine dağılmış, birbirleriyle alakasızmış gibi görünen beş kayığın kürekleri aniden belirdi ve kayıklar sahile doğru tam yol yaklaşmaya başladı.
Beş çifte kürek Haliç'in sakin sularını sessizce yırtarken, Bayram Usta yanında getirdiği adamlardan en kısa olanını yanına çekip Aşçıbaşı'na takdim etti: "Bu Tekir..."
Aşçıbaşı'nın gözleri parlamıştı. İlk defa tanışıyordu ama namını çok duymuştu Tekir'in. Eline çabuk, ayağına sessiz bir hırsızdı. Darü'z-Zevk'e de iki kere girmişliği vardı.
"Büyük Konak'ı bilir misin?" diye sordu Aşçıbaşı.
Tekir sırıttı: "Avucumun içi gibi evelallah."
"Muhafız koğuşlarını, Sirrah'ın odasını?"
(t
sunu
Sirrah'ın odasını bilmeye ne lüzum var Beyim? Altın koku-takip et, bulursun."
"Eyvallah..." dedi Aşçıbaşı, "Arkadaşlara yolu sen gösterecek-o zaman. Büyük Konak düştü mü Darü'z-Zevk bizim demek-Yalnız Sirrah'ın kılına zarar gelmeyecek. İş bittikten sonra da dırabildiğiniz ne varsa sizindir."
241
Tekir başını hafifçe eğip, elini yarı çıplak bağrına götürdü. Bu sırada kayıklar da kıyıya yanaşmıştı. Kürekçiler inip, urganları buldukları taşlara ve kazıklara kabaca bağlayıp yanlarına geldiler. İçlerinden ikisi birbirlerine fazlaca benziyorlardı ve tam da Bayram Usta'nın anlattığı gibi, ikisi de boylu poslu, genç irisi, erkek güzeli birer delikanlıydı.
"Yavaş Karındaşlar mı bunlar?" diye sordu Aşçıbaşı.
Bayram Usta başını salladı: "Sıfatlarına aldanma ama... Dokuz sancakta hükümleri var."
Aşçıbaşı, Yavaş Karındaşlara bir defa daha baktı. Gerçekten de, o saraylara layık yüzleriyle, suratlarında zerre meymenet taşımayan bu eşkıya güruhunun arasında eğreti duruyorlardı. "Yola çıkalım o vakit..." diye mırıldandı.
Adamlar kayıklara doğru hareketlenmişlerdi ki Bayram Us-ta'nın sesi hepsini yerine mıhladı: "Kardaşım ne diyorsa o" dedi Aşçıbaşı'nı göstererek, "Bir dediği iki edilmeyecek!"
Adamlar ellerini yüreklerine götürdüler. Sonra kayıklara atladılar ve küreklere asılmaya başladılar. Bayram Usta, yanında Le-von ile birlikte sahilde kalmış, uzaklaşan beş kayığı izliyordu. Kayıklar Haliç'in ağzından Boğaz'a, Üsküdar'a doğru dümen kırıp gözden kaybolana kadar da izlemeye devam etti...

Kayıklardaki adamlar Boğaz'ı hızlıca geçtikten sonra Üsküdar'da karaya çıkıp yürümeye başlamışlar, birkaç tarlayı ve küçük bir dereyi aştıktan sonra da koruluğun ortasına, Darü'z-Zevk'in duvarlarının dibine gelmişlerdi.
Aşçıbaşı, sindiği ağacın dibinde neredeyse beş kulaç yükseklikte olan bu duvarlara bakıyordu. Hemen yanı başında hafif bir çıtırtı işitti. İrkilerek dönünce, Tekir lakaplı kısa boylu adamı tam burnunun dibinde buluverdi. Sırtında da küçük bir heybe vardı. Söylenenler doğru çıkmıştı. Bu adam öylesine sessiz yürüyordu ki sanki ayakları yere basmıyor gibiydi.
242
Tekir heybesinden ucuna kanca bağlanmış uzunca bir kangal urgan çıkardı ve etrafı kolaçan ettikten sonra birkaç adım yaklaşıp ipi duvarın üstüne doğru fırlatıverdi. Kanca yüksekçe bir ses çıkarmıştı ama duvarın kenarında bir çıkıntıya tutunmayı da başarmıştı. Tekir, hızla duvara tırmanmaya başladı. Öyle çabuk, öyle sessiz hareket ediyordu ki göz açıp kapayıncaya kadar duvarın gerisinde kaybolup gidivermişti.
Aşçıbaşı ile birlikte geride kalanlar beklemeye koyulmuşlardı. Darü'z-Zevk'in cümle kapısı yirmi arşın kadar solda, ağaçların arasında kalıyordu. Beş dakika kadar sonra, o taraftan, ilkin bülbül ötüşüne benzeyen fakat biraz dikkat kesilince ıslık olduğu anlaşılan ince bir ses duyuldu. Tekir işaret çekiyordu.
Aşçıbaşı, ayaklarının altındaki kurumuş iğne yapraklardan oluşmuş örtüyü fazla çıtırdatmamaya çalışarak sese doğru ilerleyince, devasa demir kapının yarım kol boyu kadar aralanmış olduğunu gördü. Vakit kuşluk vaktiydi ve kurulduğu günden bu yana geceleri soluk alıp veren Darü'z-Zevk en ölü zamanlarının koynun-daydı. Aşçıbaşı, kapının aralığından "Gelin" diye işaret eden Te-kir'e doğru yürüdü ve girmeden önce içeri baktı: İki nöbetçi yerde boylu boyunca uzanmaktaydı.
Diğerleri de içeri girdikten sonra, kapının önünde iki öbek halinde toplandılar. Bekir Usta ve kalfaları Aşçıbaşı'nın, Bayram Us-ta'nın adamları ise Tekir'in arkasındaydılar.
"Matbahta buluşuruz" dedi Aşçıbaşı. Tekir gözleriyle onayladı.
Tekir adamlara son tenbihlerini verirken, aşçılar taifesi de usul adımlarla mutfağa doğru ilerliyordu. Yaklaştıkça, Aşçıbaşı'nın içini buruk bir heyecan kaplamaya başlamıştı. Kalfalardan biri mandalı yavaşça kaldırıp kapıyı itince, içi cız ediverdi. Tüm anılar kapının aralığından akıp, yüreğine boşalıvermişti sanki...
Aşçıbaşı kendini çabuk toparladı. Zira hissiyatın hiç sırası değildi şu an. Küçük Matbah'a adımını attı ve geridekilere kendisini takip etmelerini işaret etti.
243
Sessizce yürüyerek mutfakları geçtiler ve koğuşlara çıkan koridorun başına geldiler. Aşçıbaşı kalfalara koğuşlarda kaçar kişi olduğunu parmaklarıyla anlattıktan sonra Âdem Usta'nın kapısın* sokuldu. Bekir Usta ile bir kalfası da yanındaydı ve her ikisi de bıçaklarını kuşaklarından çıkarmışlardı.
Bekir Usta, Aşçıbaşı ile kısacık bir an göz göze geldikten sıma kapıyı araladı. Âdem Usta yatağında, derin bir uykudaydı. Arada* geçen zamana göre biraz fazlaca yaşlanmış görünüyordu. Gözlerinin kenarındaki çizgiler iyice derinleşmiş, saçma ve bıyıkların* aklar hücum etmişti.

Aşçıbaşı karmakarışık duygular içinde, huzursuz bir uykud» olan ustasına bakıyordu. Bir taraftan Bekir Usta'nın elindeki bıçağı kapıvermek istiyordu. Diğer taraftan ise koşup yattığı yerde Âdem Usta'nın boynuna atılıvermek... Neyse ki zaman ve olay!» Aşçıbaşı'nın içinden gelenleri yapmasına fırsat vermeyecek kadar hızlı gelişiyordu. Yan odalardan ve konağın üst katından gelen boğuk çığlıklar Âdem Usta'nın uykusunu bölmeye başlamıştı. Tan gözlerini açıp, seslere kulak kabartacakken Bekir Usta ile kalfasa ihtiyar adamın üstüne atıldı. Kalfa üzerine çullanmış, Usta ise ağzını sıkı sıkı kapatmıştı.
Âdem Usta can havliyle biraz debelendikten sonra boşuna çabaladığım anlamış, şaşkınlık ve korku dolu gözlerle Bekir Usta ile kalfasına bakmaya başlamıştı. Bu sırada başucuna yaklaşan Aşçı-başı'nı görünce bakışlarındaki dehşet ve şaşkınlık artmış, çehresine bir de pişmanlığın o ağlamaklı ifadesi yerleşmişti.
Aşçıbaşı ustasına doğru biraz daha yaklaşıp, en sakin sesiyle "Korkma" diye fısıldadı, "Derdim canınla değil. Sesini çıkarma yeter..."
Usta'nın yuvalarından fırlamış gözleri bir parça da olsa huzura kavuşmuştu. Çaresiz bir halde başını salladı. Diğer odalardan gelen patırtılar kesildikten sonra, Aşçıbaşı'nın işaretiyle Bekir Usa elini adamın ağzından çekti. Âdem Usta titrek sesiyle "Evlat_* diye konuşmaya başlayacak oldu ama...

"Tek kelime bile etme" diye susturdu Aşçıbaşı, "Kalk gel benimle..."
Usta'yı ayağa kaldırdılar ve birlikte Büyük Matbah'a çıktılar. İşini bitiren kalfalar da birer birer yanlarına geliyordu. "Bir sakatlık var mı?" diye sordu Bekir Usta.
Kalfaların kıdemlisi "Yok Usta" diye cevap verdi, "Dipteki odaya tıktık hepsini..."
Birlikte Tekir ile diğer adamları beklemeye koyuldular. Yukarıdan gelen küçük birkaç çığlığın ardından etraf tamamen sükûnete kavuştu. Kısa bir süre sonra da Tekir, Yavaş Karındaşlar'la birlikte mutfağın kapısında belirdi. Sirrah iki kardeşin arasındaydı. Gecelik kıyafetlerinin içinde, dağılmış saçları ve korkudan bembeyaz kesilmiş boyasız yüzüyle perişan görünüyordu. Elleri arkasından bağlanmış, başındaki çarpılmış örtünün bir ucu tortop edilip ağzına tıkılmıştı.
Yavaş Karındaşlar, Sirrah'ı Aşçıbaşı'nın tam önüne getirip diktiler.
"Nasılsın Sirrah?" diye sordu Aşçıbaşı. Kadın cevap veremedi. Kendini dokunulmaz bellemiş herkes gibi karşısındakinin cüretine inanamıyor, bir anlam veremiyordu. Neden sonra kim olduğunu hatırlayıp kendine geldi. Ağzındaki bez parçasını tükürdü ve "Ne istiyorsun?" diye sordu. Sesi dik çıkmıştı güya ama rengi hâlâ uçuktu.
Aşçıbaşı, kadına doğru bir iki adım yaklaşarak, ne istediğini söyledi: "Dilini..." dedi sakince, "O tatlı dilin lazım bana Sirrah. Verecek misin?"
"Ne istiyorsun?" diye tekrar sordu Sirrah. Sesi daha sakindi. Yılların kadınıydı ve ölmeyeceğini anlamıştı. Aşçıbaşı lafı fazla [andırmadı: "Darıcızade İstanbul'daymış. Onu bu gece Da-'z-Zevk'te misafir edeceksin."

Sirrah, Aşçıbaşı'nın derdini anlamış ama maksadını çözeme-i. "Gelmez..." dedi tedirgin bir sesle, "Başı çok meşgul. Dü-hazırlıkları..."
245
Son iki kelimesi ağzından kazara çıkmıştı ve durduğunda artA çok geçti. Aşçıbaşı'nın alev saçan gözleri kadını delip geçiyordu
"Gelecek" dedi Aşçıbaşı sıkılmış dişlerinin arasından, "Sen Âdem Usta ile birlikte Darıcızade'nin konağına gideceksin. Rica edeceksin, yalvaracaksın, o tatlı dilinle ne yapıp edip ikna edeceksin ve bu akşam buraya getireceksin o herifi. Yavaş Karındaşlar da sizinle gelecek. Eğer ağzından olur alamazsan, eğer konuşurken kaşın gözün oynarsa, Darıcızade konağı falan dinlemeyecekler, oracıkta kesecekler gırtlağınızı! Anlaşıldı mı?"
Sirrah cevap vermek yerine, iki yanındaki delikanlıların elinde ciddiyetle parıldayan usturalara baktı. Aşçıbaşı, Yavaş Karındaş-lar'a dönerek devam etti: "Alın bunu çıkın yukarı, hazırlansın. Siz de münasip kıyafetler bulun üstünüze."
Yavaş Karındaşlar Sirrah'la birlikte mutfaktan çıktıktan sonra, sıra geride suspus bir halde bekleyen Âdem Usta'ya gelmişti. "Haçdl Usta" dedi Aşçıbaşı, "Durma, üstünü giy sen de..."
Bir saat kadar sonra, yeşil kadifeden hizmetkâr kaftanları içindeki Yavaş Karındaşlardan, muhafız kılığındaki üç haramiden v Âdem Usta ile Sirrah'tan oluşan yedi kişilik davetçi kafilesi, dan; atın çektiği süslü bir arabanın içinde Darü'z-Zevk'ten ayrıldı.
Tekir ile birlikte geride kalan adamlar Büyük Konak'ın odalarına dağılmış, ganimet topluyor, Bekir Usta, kalfalar ve Aşçıbaşı ise mutfakta gergin bir halde Darıcızade Konağı'ndan gelecek haberi bekliyorlardı. Her biri ya bir tarafa oturmuş ya bir köşeye çökmüştü. Bir tek Aşçıbaşı ayaktaydı. Ellerine bakıyordu. Parmaklarındaki ve avuçlarındaki her iz, burada, bu mutfakta yaşadığı fan hikâyenin hatırasıydı.
Sol ayasının ortasındaki hilal şeklindeki derin yara dokuz yaşından kalmaydı. Tatlı için ayva oyarken çekirdekle fazla inatlaşmış, hırslanıp yüklenince de bıçağı eline saplayıvermişti. Kan çoktn. bağırmıştı. Çığlığına Âdem Usta koşmuş, bileğini sıkı sıkı tutı^ çanaktan aldığı bir tutam tuzu yaranın üstüne basıvermişti. CaH
246
öyle bir yanmıştı ki soluğuyla birlikte ağlaması da kesilmişti. Bir bez parçasıyla elini sıkıca sardıktan sonra yerdeki yarım ayvayı gösterip "Devam et" demişti ustası. Aşçıbaşı o gün öğrenmişti eli ya da parmakları yerinde durduğu sürece bir aşçının işine devam etmek zorunda olduğunu...
Sağ avucunu çaprazlama geçen pütürlü yanık izi ise, şimdi tam karşısında bulaşıkların arasında duran büyük tavanın hatırasıydı. On bir ya da on iki yaşındaydı. Âdem Usta, patlıcan parçalarını az yağda hafiften öldürmesini istemişti. Tavayı ateşe koyduktan sonra kuşbaşı etleri zırhlamaya dalmış, burnuna dokunan ince bir kızartma kokusuyla kendine gelmişti. Patlıcanlar haddinden fazla kızarıyordu ve en yakın bez parçası mutfağın ta öbür uçundaydı. Zanaatına özgü bir dürtüyle, kaybedeceği o iki saniyenin bile yemeğin tadını ne denli bozacağını düşünmüş, hiç tereddüt etmeden kızgın tavanın çıplak sapma yapışıvermişti. Hem yemeği kurtarmış, hem de mesleğinin en ufak bir dalgınlığı bile kaldırmayacak kadar hassas olduğunu kendisine ömür boyu hatırlatacak bir ize sahip olmuştu.

Sağ elinin işaret ve orta parmaklarındaki derin çizikler ise Ka-mer'in eseri sayılabilirdi. Limon kabuklarını rendelerken Kamer şarkıya başlamıştı ve sesini duyar duymaz Aşçıbaşı'nın aklı da bir hülyalı diyara sekivermişti. Limon kabuğunu bitirip parmaklarına geçtiğini ancak kızın sesi kesilince fark edebilmişti. Allahtan kısa kesmişti Kamer. Hiç can acısı hissetmemişti çünkü. Nereye kadar rendelemeye devam ederdi, hiç bilmiyordu...
Mutfağın ortasında hayallere dalmış bir şekilde uzunca bir süre durmuştu. Bekir Usta arada birkaç muhabbet açmaya çalışmıştı ama her birini de kısa cümlelerle geçiştirmiş, her kaba, her bıçağa, her köşe bucağa uzun uzun bakarak bu evde geçirdiği her anı, yaşadığı her hatırayı teker teker hatırlamaya çalışmıştı.
Delice bir uğraştı belki, mutluluktan çok kasvet vericiydi fakat mecburdu buna... Hatırladığı şeyler binlerce diken gibi yüreğine batıyordu belki ama, iyisiyle kötüsüyle "evim" diyebileceği yerdi burası, geçmişinin ispatıydı.
247
Evet, yıkık dökük de olsa bir geçmişi vardı ve ona sahip çıkmalıydı...
♦
Aşçıbaşı'nı ancak Darü'z-Zevk'in gıcırdayan büyük cümle kapısı ve akabinde taşlık yolda tıkırdamaya başlayan nal ve tekerlek sesleri kendine getirebildi. Davetçiler dönmüşlerdi.
Seslerle birlikte Bekir Usta ve kalfaları da ayaklanmış, hep birlikte dışarı çıkmışlardı. Arabadan önce Âdem Usta, onun ardından Yavaş Karındaşlar eşliğinde Sirrah indi.
Aşçıbaşı heyecanla yaklaştı ve Sirrah'a baktı.
"Tamam" dedi kadın, "Akşama geliyor..."
Sirrah'ın yüzünde öyle bir ifade vardı ki muhtemelen hayatında ilk defa, bir şeyi başardığı için kendisini böylesine mağlı^ ve mutsuz hissediyordu.
Aşçıbaşı teyit almak için Yavaş Karındaşlar'a baktı.
"Merak etme ustam" dedi büyük olanı, "Kimse renk vermedi. Darıcızade akşam burada."
Aşçıbaşı'nın yüzündeki gergin ifade gitmiş, yerini küçük bar gülümsemeye bırakmıştı.
"Sağ olasınız" dedi, "Simdi son bir ricam daha var sizden..."
Yavaş Karındaşlar başlarını hafifçe eğdiler.
Aşçıbaşı devam etti: "Darü'z-Zevk'te ne kadar hatun kişi vara hepsini bahçeye toplayın. Çalgıcısı, çengisi... Kim varsa hepsini*
Lafını bitirdikten sonra Bekir Usta ve kalfalara döndü: "Hayıİ ağalar" dedi, "İş başına..."
Yeniden mutfağa girmişlerdi.
Aşçıbaşı biraz soluklanıp heyecanını yatıştırdıktan sonra, "İşi* pis tarafını kazasız belasız atlattık" diye konuşmaya başladı, "Sıra geldi hünerimizi konuşturmaya. Öyle bir sofra kurmalıyız ki Has Matbah çatlamak..."
248
Bekir Usta biraz düşünüp "O zaman dane-i sarı Allah'ın emri" diye lafa girdi, "Yalnız iyisinden safran var mıdır burada?"
Aşçıbaşı kafasını salladı: "En hası vardır Ustam, merak etme sen. Sirrah malzemeden kısmaz... Başka ne yaparız?"
Tecrübeli kalfalardan biri söz aldı: "Madem safran var, Üsküdar'dan taze levrek aldırabilirsek ben bir güzel büryan ederim onu."

“Madem Üsküdar’a gidilecek, karides de alınsın. Pilakisini yapayım, yakışır sofraya” dedi bir diğer kalfa.
Aşçıbaşı aklına yatan teklifleri sessizce onaylıyor, beğenmediklerini ise yüzünü buruşturarak savıyordu. Darıcızade için kurulacak sofra yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştı: “Humus lokması, kırma badem çorbası, kaz kebabı, nar ekşili kırma tavuk, ekşi aş üzerinde kuzu incik, yahni-i hassa ve mahmudiye...”
Aşçıbaşı son olarak yine bir kalfadan gelen cüretkâr bir öneriye, çavdar ekmekleri üstünde tiritli paça yemeğine olur verdikten sonra tekrar Bekir Usta’ya döndü: “Tatlılardan ne yaparız?”
Usta hiç tereddütsüz “İlla ki baklava” diye cevap verdi.
Aşçıbaşı düşünceliydi: “Yetişir mi?”
Bekir Usta o ana kadar hiç konuşmadan duran iki kalfasına bakarak gülümsedi: “Akşam yemeğine kadar bayatlar bile...”
“Eyvallah” dedi Aşçıbaşı, “Yanına da hafif bir şeyler koymak lazım. Sofra okkalı oldu zira...”
Bekir Usta da aynı şeyi düşünmüş olacak, çözümü hemen söyledi: “Helatiye yapalım o zaman. Serin serin iyi gider.”
“İyi gider...” diye onayladı Aşçıbaşı. Sonra sustu ve açık kapıdan dışarı, bahçeye doğru bakmaya başladı. Bu sırada Bekir Usta, biraz çekingen bir sesle, herkesin merak ettiği o soruyu sordu: “Peki, sen ne pişireceksin?”
Aşçıbaşı gülümsedi. Bir taraftan da dışarıdan gelen tedirgin mırıltılara kulak kabartıyordu. Usta’nın sorusunu “Birazdan karar vereceğim” diye cevapladı ve bahçeye doğru yürümeye başladı.
249
Yavaş Karındaşlar, aldıkları emir üzerine, Darü’z-Zevk’teki tüm kadınları odalarından çıkarıp bahçede toplamışlardı. Sayılan otuza yakındı kadınların.
Aşçıbaşı bu hatun güruhuna uzun uzun baktıktan sonra, içlerinden yirmi kadarını gerisingeri odalarına gönderdi ve kalanları» önünde tek sıra halinde dizilmelerini istedi. Ardından, sol baştaki kızın yanma gitti, iyice yaklaştı, bir süre baktı ve derken gözleri* kapatıp kimseye belli etmeden koklamaya başladı.
Bahar kokuları uyanmıştı zihninde. Sanki yeni çiçek açmış erik ve badem ağaçlarının dalları hafif rüzgârda salınıyorlardı. İ»-sanın başını döndürecek kadar hoştu ama fazla naifti. Aradığı b» değildi. Bir yandakine geçti.
Bu hatunun daha keskin bir kokusu vardı ama zihninde uyandırdığı ıtırların çoğu acıydı ve keskin tabiatlıydı: karabiber, tarçın, hardal ve derinden kişniş. İstediği bu da değildi. Bir yandakine geçti...
Sıraya dizilmiş kadınların tedirgin bakışları arasında, bu şekilde gözleri kapalı ve gizlice koklaya koklaya sıranın neredeyse ortasına kadar gelmişti. Bukleli kokulara sahip, yani buram buram taze nane ya da fesleğen kokan bir iki kız hoşuna gitmişti. Ne var ki ya işine yaramayacak kadar tekdüzeydiler ya da kafa karıştıracak kadar uyumsuz bir demete sahiptiler. Hele bazıları, göze görünen güzellikleriyle kıyaslandığında hayal kırıklığı yaratacak kadar silik kokular uyandırıyorlardı. Aşçıbaşı artık ehven-i şerde» bir seçim yapmayı düşünmeye başlamıştı ki bir anda zihnini dti-duruveren bir koku bütün keyfini geri getirdi.

Onlarca kokudan oluşmuş ama tek olmayı başarabilmiş bir kokuydu bu. Sanki yüz bin çeşit baharattan ustaca karılmış bir macu» gibiydi. Öyle şahsına münhasırdı ki... Yakıcı ve dik ama şefkatli ve cezbedici. Pir-i Lezzetlerden biri olarak bu kokunun ismini biliyordu ve ismi içinden zikrettiği anda kokunun lezzete dönüşmüş halini önce dilinde, ardından ağzında ve damağında, sonra da lezzetin hislere dönüşmüş halini yüreğinden başlayarak, karın boşluğunda ve kasıklarında hissetti. Aklına üşüşüveren düşleri çabucak
250
kovalayıp, kokunun ismini bir kez daha zikretti. Sonuç aynıydı. Doğru kokunun ve doğru kadının önündeydi.
Gözlerini açıp, o çok merak ettiği yüzü görünce bir anda irkildi Aşçıbaşı. Sirrah'ın gençliğinin karşısında durduğunu zannetmişti bir an ve bu daha da çok hoşuna gitmişti. Gülümseyerek sordu: "Adın nedir senin?"
Hatunun gözlerinde gençliğinden kaynaklanan ufak bir ürkeklik vardı o kadar.
"Nihan..." diye cevap verdi.
Aşçıbaşı usulca tekrarladı: "Nihan..." Sonra tekrar konuştu: "Bu akşam Darıcızade Mahmud Bey teşrif edecek Darü'z-Zevk'e. Haberin var mıdır?"
"Yok..." dedi kız.
"Artık var..." diye devam etti Aşçıbaşı, "Ve gözdesi de sen olacaksın. Sen raks edecek, yemekleri sen sunacaksın. Ona göre hazırlan."
Kızın gözlerine öyle cevval bir ışıltı yerleşmişti ki Aşçıbaşı bile hafiften ürpermişti.
Tam bu sırada arkadan bir ses duyuldu: "O olmaz..."
Sirrah'ın kırk yıllık burnu, ne olacağını ve nasıl olacağını çözememiş olsa da tehlikeyi sezmişti. Etekleri alev alev yanlarına geldi ve tekrar etti: "O olmaz!"
"Neden?" diye sordu Aşçıbaşı. Sirrah'ın verebilecek düzgün bir cevabı yoktu.
"Netameli hatundur" dedi sesini alçaltarak, "Yalı-göçüren derler namına..."
Aşçıbaşı kıza bir kez daha baktı. Lakabının hakkını vereceğinden hiç şüphesi yoktu. Uzanıp saçından tek bir tel kopardı ve "Git hazırlan" dedi. Ardından hızlı adımlarla mutfağa doğru yürümeye başladı.
Diğerleri peşinden yetişip mutfağa girdiklerinde, Aşçıbaşı elindeki saç telini çoktan bir tencerenin dibine yerleştirmiş, malzemelerini hazırlamaya başlamıştı.
Bekir Usta Aşçıbaşı'nın tezgâha dizdiği bir bütün koyun gerdanına, arpacık soğanlarına, domalan mantarına, küçük bir pancara, birer avuç kestane ile erik kurusuna, taze zencefile, reyhana,
251
biberiyeye ve kekiğe şaşkınca baktıktan sonra sordu: "Gerdaniye mi yapacaksın?"
Aşçıbaşı gülümsedi: "Onun gibi bir şey..."
Başka bir soru sormadı Bekir Usta. Sadece "Kolay gelsin_~ dedi ve kalfalarına döndü: "Bıçak başına!"
Usta'nın sesiyle mutfak bir anda havasını buluvermişti. Bıçaklar bileniyor, tavalar sahanlar takırdıyor, kilerden mutfağa çuvallar, heybeler, sepetler taşınıyordu.
Aşçıbaşı, mutfağın çok sevdiği bu musikisine dalıp gitmiş, önündeki koyun gerdanını az önce havanda ezdiği taze zencefil ve biberiye ile ovuyordu ki sol kulağının dibinde Tekir'in sesini duydu: "Bunları ne yapalım?"

Aşçıbaşı önce dönüp Tekir'e, sonra da Tekir'in gösterdiği yere. Yavaş Karındaşların arasında akıbetlerini bekleyen Âdem Usta ile Sirrah'a baktı.
Elindeki eti bıraktı ve "Gelin benimle" dedi.
İki mutfak arasındaki o küçük, penceresiz, soğuk ve karanlık odaya doğru gidiyordu. Yıllar önce Sirrah'ın Kamer'i kilitlediği odaya doğru...
Kapıyı açtı ve içeri baktı. Kamer'in hayali gözlerinin önüne gelmişti yine. Kömür çuvallarının, tahta parçalarının ve ıvır zıvırm arasındaki boşlukta, dizlerini karnına çekerek oturmuştu. Gözlerini küçük odadan ayırmadan arkasına seslendi Aşçıbaşı:
"Atın içeri___"
Sirrah, kimsenin kendisini itip kakmasına izin vermeden dümdüz odaya yürüdü. Fakat Âdem Usta sorun çıkaracak gibiydi. Kapının ağzında durup Aşçıbaşı'na baktı ve "Dinle beni..." dedi.
"Sus Usta" diye kestirip attı Aşçıbaşı.
Lâkin Âdem Usta ısrarlıydı. Konuşmaya devam etti: "Ben ne yaptıysam senin için yaptım. Taşıdığın isim için yaptım. Pir-i Lezzet olasın, isminin hakkını veresin diye yaptım..."
Aşçıbaşı'nın yüzü buruşmuştu. Kırgındı, ağlamaklıydı, yüzn pul pul olup dökülmeye başlayacak gibiydi.
"Usta..." dedi sitemkâr bir sesle, "Pir-i Lezzet benim sıfatım_ İsmim o değil ki benim..."
252
7
İSİMLER
Hürmüz Adası'nın kıyısındaki o taş konakta bir senesini doldurduktan birkaç ay sonra, Itırlar Hanımı ile birlikte uzun bir deniz yolculuğuna çıkmıştı Aşçıbaşı.
O bir seneyi neredeyse bir şey yapmadan, daha doğrusu konak ahalisinin yaptıklarından farklı ve özel bir şey yapmadan geçirmişti: Baharathanede çalışmış, okumuş, bol bol düşünmüş, hatırlamış ve konuşmuştu.
Geçen onca zaman içinde ruhuna en iyi gelen şey konuşmak olmuştu muhtemelen. Konağa adım attığı ilk günlerde birbirlerinden ayırt etmekte bile zorlandığı insanların konuşup tanıdıkça nasıl da farklılaştıklarını hayretle izlemiş, bir insanın karşısındaki insanla ancak ve ancak onun kendisine gösterdiği samimiyet ölçüsünde samimiyet kurabileceğini, kendini de en az karşısındaki kadar ciddiyetle dinleyerek öğrenmişti.
Her yılın eylül ayı, cihanın bu canibinde sakin olan tüm ticaret erbabı gibi, Itırlar Hanımı için de seyahat vaktiydi. Yağmurların azaldığı bu mevsimde tüccarlar, hâlâ denizden karaya doğru esmekte olan muson rüzgârlarını arkalarına alarak Hint kıyılarına ve daha doğudaki adalara yelken basarlardı.
253
düşünmüştü. Aşçıbaşı da soru sormamıştı zaten. Hanım'ın hikmetinden sual olunmayacağını çoktan öğrenmişti...
Birkaç gün sonra şafak vakti, taş konağın önündeki iskeleni* açığında tanıdık bir gemi, Kaptan Behrengi'nin kara yelkenlisi belirmişti. Konak ahalisi ile birlikte yolculukta kullanılacak erzakı, satılacak ya da değiş tokuş edilecek baharatları ve son olarak da Hanım'ın sedef kakmalı hazine sandığını gemiye taşımışlar, iskelede helalleşmişler ve geride kalanların söylediği kadim bir veda şarkısı eşliğinde gün batarken yelken açmışlardı. Sakin denizde süzülerek Boğaz'ı geçmişler ve büyük denize açılmadan önce güneybatıya dönerek ilk durakları olan Muskat limanına doğru yola devam etmişlerdi.

Muskat şehri, o güne kadar gördüğü en heyecan verici yerlerden biri olarak kazınmıştı Aşçıbaşı'nın aklına. Envai çeşit baharatın alınıp satıldığı bu küçük ama hareketli limanda iki gece geçirmişler ve ambarlarındaki boş yerleri başta akgünlük, mürr ve sakızı olmak üzere türlü baharat ve koku vericilerle doldurmu
Aşçıbaşı, Itırlar Hammı'nın bir küçük küp dolusu Mekke; sengini, hiç pazarlık yapmadan, ağırlığının iki katı gümüş rek satın alışını hayretle izlemişti. Alışveriş bittikten sonra k: açtığında Hanım "Sen has pelesengi bulduğuna şükret'3 gülüp geçmişti. Aynı küpü Bengal Körfezi kıyılarındaki bir; yerinde, Portekizli bir tüccara ağırlığınca altına sattıktan sonra' yan gözle Aşçıbaşı'na bakıp hafiften tebessüm etmişti.
Muskat'tan sonraki durakları Seylan Adası olmuştu. Zira ' lar Hanımı yüklü miktarda tarçın almak niyetindeydi. Kıyıda mirledikten sonra, yanlarına tayfalardan birkaçını da alarak nın içlerine doğru yarım günlük bir yolculuk yapmışlar ve ı ormanın ortasındaki tarçın bahçelerine ulaşmışlardı. Bahçenin hibi adayı şereflendiren bu itibarlı müşterinin ne kadar titiz ğunu biliyor olmalıydı. Muhtemelen bu yüzden, Hanım'ın ke tarçın ağaçlarını tek tek seçip işaretlemesine hiç ses çıkarm
Itırlar Hanımı'nın şartları ve istekleri bu kadarla da mıştı. Yanlarında getirdikleri tayfalar ağaçların kesilmesine

soyulmasına refakat edecekler, kabuklar kuruyup tarçın çubukları haline gelene kadar da başında bekleyeceklerdi. Ödeme ise, Hanım diğer işlerini bitirip malı teslim almak üzere geri döndüğünde, kurumuş mahsulün ağırlığı üzerinden yapılacaktı...
Seylan Adası'ndan ayrıldıktan sonra, Bengal Körfezi'ne doğru dümen kırmışlardı. Aşçıbaşı Hint kıyılarına kadar hiç durmadan yol alacaklarını düşünürken, bir sabah uyanıp güverteye çıktığında, geminin garip bir adanın açığında demirlemiş vaziyette durduğunu görmüştü.
Bulundukları yerde gayet sakin görünen deniz, dört tarafı yalçın kayalıklarla çevrili bu adaya yaklaştıkça âdeta çıldırıyor, devleşen dalgalar kıyıdaki taştan duvarları hınçla dövüyordu.
Itırlar Hammı'm yanında hazine sandığını taşıyan iki tayfayla birlikte karaya çıkmaya hazır bir şekilde görünce beti benzi atmıştı Aşçıbaşı'nın. Geminin küçük filikalarının ilerideki o kudurmuş denizle başa çıkması hiç mümkün görünmüyordu. Alabora olmaktan ezkaza kurtulsalar bile, dalgalarla savrulup kıyıdaki kayalıklara çarpıp parçalanacakları apaçık ortadaydı.
Neyse ki suya tek bir filika bile indirilmemişti. Itırlar Hanımı, yanında tayfalarla birlikte güvertede durmuş, sabırsız gözlerle adaya doğru bakıyordu. Birkaç dakika sonra, kıyıda devleşen dalgaların arasından birkaç karaltı belirmiş, gemiye doğru yaklaşmaya başlamışlardı. Aşçıbaşı dikkatli bakınca bunların ince nzun kayıklar olduğunu fark etmişti. Her birinde tek sıra halinde oturan dörder adam, ellerindeki kısa kürekleri, sanki bir canavarı terbiye ediyormuş gibi sertçe suya daldırıyor, bu sayede hız kaza-sivri kayıklar, üzerinden aşmak yerine, dalgaları birer çuval-gibi delip geçiyordu.

Kayıklar çalkantılı sahil kısmını kolayca aşmış, daha sakin açık denize ulaşınca da yelken balıklarıyla yarışacak bir sü-yükselip, neredeyse göz açıp kapayıncaya kadar geminin di-bitivermişlerdi.
255
Itırlar Hanımı sandığı taşıyan tayfaları önden yollamış, gemiden sallandırılan ip merdivenden aşağı inerken de Aşçıbaşı'na doğru "Ne duruyorsun" der gibi bir bakış fırlatmıştı.
Eli mecbur, inmişti Aşçıbaşı. Ne dinlerini bildiği, ne dillerinden anladığı, siyah renkli vücutları beyaz dövmelerle bezeli, iri yarı ve tekinsiz şimali kürekçilerin arasına oturmuş ve kelime-i şahadet getire getire adaya doğru yola koyulmuştu.
Fakat hiçbir şey korktuğu gibi gitmemişti. Suyun lisanını ana dilleri kadar iyi bilen bu adamlar, deniz sertleştikçe kürekleri yavaşlatmışlar, kayıkları dalgaların akışına bırakarak rahatça kıyıya doğru yol almaya başlamışlardı.
Uzaktan yekpare bir ada gibi gördüğü şeyin, aslında denizin üstüne serpiştirilmiş yüzlerce küçük kayalık olduğunu o zaman fark etmişti Aşçıbaşı. Kürekçiler usta manevralarla kayıklara yön vererek bu adacıkların arasından kolayca sıyrılmışlardı.
Asıl kan parçasına ulaştıklarında ise Aşçıbaşı, gördüğü güzelliğin hayal olup olmadığını anlamak için gözlerini birkaç kez kapatıp açmak zorunda kalmıştı...
Ömründe o güne kadar görmediği berraklıkta, rengine ne mavi, ne de yeşil diyebileceği, değil içindeki balıklar, dibindeki beyaz kum tanecikleri bile tek tek parıldayan, alabildiğine duru ve durgun bir deniz uzanıyordu önünde.
Dünya bir anda öylesine değişmişti ki birkaç arşın gerisinde hâlâ çılgınca kayaları dövmekte olan dalgaların o korkutucu gümbürtüsü bile, huzurlu bir yaz akşamında anlatılan bir umacı masalı kadar hayali ve yalancı kalıyordu. Denizin dibini boydan boya örten beyaz kumlar, tatlı bir meyille yükselerek sudan kurtuluyor w dar bir kumsal haline dönüşerek adanın kıyılarını sedef bir kuşak gibi çevreliyordu. Kumun bittiği yerde başlayan, boyunlarım sahilin üstünden denize doğru uzatmış palmiye ağaçları, beyazın ve mavinin üzerini yeşilin en yumuşak tonuyla gölgeliyordu.
Aşçıbaşı, kıyıya ne zaman çıkıp da sahilde yürümeye başladığını pek iyi hatırlamıyordu. Ayaklarının altında gıcırdayan kum, yüzünü okşayan rüzgâr, güneşlenmiş deniz ve yaprak kokusu ve
256
artık iyice uzaktan gelen dalga seslerinden başka hiçbir şey kalmamıştı aklında. Ancak Hanım'ın sesiyle kendine gelebilmişti. Hanım, sahilin öte tarafında, kırk elli adım kadar geride durmuş, deniz ile kumun birleştiği bir noktaya bakıyor ve Aşçıbaşı'nı çağırıyordu. Aşçıbaşı, koşar adımlarla yanına varmıştı onun. Kayıklar kıyıya çekilmişti ama kürekçiler görünürde yoktu. Itırlar Hanımı, hemen kıyıda, suyun içinde duran, dallardan kabaca örülmüş sepetleri göstermişti. Başta ne olduklarını anlayamamıştı Aşçıbaşı. Derken Hanım sepetlerden birini sudan çıkarmış ve burnuna doğru biraz yaklaştırmıştı. Sepetin içinde, biçimsiz ve üzeri gri-beyaz renkte sümüksü bir tabakayla kaplı tuhaf bir nesne duruyordu. Berbat da kokuyordu üstelik, sanki bir kova dolusu balık günlerce güneşin altında bırakılmıştı.

Aşçıbaşı yüzünü buruşturarak "Bu ne?" diye sormuştu.
Hanım gülümsemişti: "Tamyamadın mı?"
Aşçıbaşı'nın lügatinde bu kokuya karşılık gelen birkaç isim vardı elbette: pislik, çöp ya da leş. Fakat hiçbirini zikretmemiş, sadece başını iki yana sallamakla yetinmişti. Tam o sırada, onları adaya getiren kürekçiler ağaçların arasından tekrar belirmişlerdi. İçlerinden ikisi, birer ucundan tuttukları büyükçe bir sepeti taşıyorlardı.
257
Adalılar, Hanım'ın önerdiği tutarı beğenmemişlerdi tabii ki. Asılmış suratlarıyla hep bir ağızdan homurdanırlarken, içlerinden biri en siyahlarından iki taşı alıp birbirine vurmuş ve kırılan parçalardan birini Hanım'a, diğerini de Aşçıbaşı'na uzatmıştı. Aşçıbaşı eline tutuşturulan taş parçasını yüzüne yaklaştırdığında, burnuna önce çürümüş yosun kokusuyla karışık bir gübre kokusu çarpmıştı. Herhangi biri olsa hemen tiksinip elinden atıve-rirdi belki ama, Aşçıbaşı'nın kokulara aşina burnu, derinden gele» ve giderek belirginleşen o temel notayı daha ilk anda ayırt etmiş ve koklamaya devam etmişti. Şaşkınlıktan küçük bir kahkaha almıştı Aşçıbaşı: Esmeramberdi bu!
Berbat kokan şeylerin yemeklerde muhteşem lezzetlere dönüştüğünü daha önce tecrübe etmişti. Örneğin şeytantersi denen reçinenin o çürümüş soğana benzeyen kokusuna ilk başta pek ihtiyatlı yaklaşmış, yemeği pişirmeden önce koca tencereyi sadece nohut kadarcık bir parçasıyla ovmakla yetinmişti. Netice ise türe önyargıları yerle bir edecek kadar hayranlık verici olmuştu. Şeytantersi tencerenin içinde âdeta dönüşmüş, sanki tuzla iyice terbiye edilmiş soğan ya da birkaç yavru pırasa konmuş gibi, yemeğe uysal bir lezzet katmıştı.
Ne var ki esmeramberin yaşadığı dönüşüm bambaşka bir şeyi. Mutfakta sadece bazı şerbetlerde ve tatlılarda, o da çok az miktarda olmak şartıyla kullanılırdı. Aşçıbaşı, bu garip koku vericini» parfüm imalatçılarının baş tacı olduğunu da biliyordu. İspermeçet balinasının kusmuğundan elde edildiğini de duymuştu ama rivayet zannedip gülüp geçmişti. Fakat hakikat gözlerinin önündeyıfi işte. Az önce sahilde gördüğü, dalgaların arasında yıkanmaya w olgunlaşmaya bırakılmış o pis kokulu şey, uzun yıllar boyunca güneşin altında bekletilince, birçok parfümün temel esansını oluşturan ve diğer kokuları da sabitleyen o anlı şanlı esmerambere dönüşüyordu. Ve değeri de Hanım'ın hazine sandığını ciddi şekilde hafifletecek kadar yüksekti...
Öyle bir seyahat olmuştu ki Aşçıbaşı'nın çıktığı, her geçen gün bir öncekini unutturuyordu. Esmeramberi hayret tahtından indiren de bir başka koku verici, misk, olmuştu...
Uzun bir yolculuğun ardından vardıkları Kalküta şehrinde kurulan sayısız baharat pazarlarından birinde, Çinli bir tüccar ile buluşmuşlardı. O güne kadar uğradıkları her limanda ve pazarda tam vaktinde ve hürmetle karşılanmışlardı. Fakat her ne hikmetse bu tüccar geciktikçe gecikmiş, nihayet teşrif buyurduğunda ise Ha-nım'ı laubali bir şekilde selamlayıp, sanki daha sırada bekleyen yüzlerce müşterisi varmış gibi alelacele alışverişe girişmişti.

Öfkelenmişti Aşçıbaşı. Daha önce Itırlar Hanımı ile böylesine yukarıdan konuşan birini görmediği gibi, satacağı malı göstermeden para konuşmaya başlayan bir ticaret erbabına da şahit olmamıştı.
Asıl ilginç olan, Hanım'ın sükûnetiydi. Tıpkı pelesenk alırken yaptığı gibi bu adamla da pazarlık etmemiş, istediği fiyatı olduğu gibi kabul etmişti.
Anlaşma sağlandıktan sonra Çinli tüccar, omzundaki heybeden, kat kat kumaşlara sarılmış, içi koyu kestane rengi bir sıvıyla dolu, bir karış uzunluğunda, narin boyunlu, cam bir şişe çıkarmıştı. Şişenin ağız yerinde, içindeki sıvının ancak ince damlalar halinde akmasına izin verecek ölçüde küçük bir delik vardı.
259
kokulardan biriydi misk kokusu. Ne var ki seyreltilmemiş haliyle ilk defa karşılaşıyordu ve kokunun yoğunluğu tüm tahayyülleri* ötesindeydi. Birkaç denemeden sonra ancak nefes alabilmişti Aşçıbaşı ve soluğu daha burnuna değdiği anda şaşkınlığının üstüne bir şaşkınlık daha eklenmişti. Bir baharat pazarının ortasındaytk, etrafta onlarca değişik koku vardı ve hepsi için zaman durmuşa sanki. Misk, etrafını sarmaladığı diğer kokuları bastırmamış, aksine hepsini daha da belirginleştirmişti. Daha da ilginci, herhangi bir kokunun bir diğerini bastırmasına da izin vermiyordu. Kokular arasındaki zaman, mekân ve ton farklılıklarını silip atmıştı. Az önce yanlarından geçen bir satıcının heybesindeki darülfülfül de, hemen yanlarındaki tezgâhta duran kebabe de, pazarın öte ucım-daki sandalağacı da aynı derecede kokuyordu.
Aşçıbaşı aklındaki her şeyi bir tarafa bırakmış ve bu tuhaf şölenin tadını çıkarmaya koyulmuştu. Yakalayabildiği her kokuy» derin derin içine çekmekteyken, Itırlar Hanımı'nın tüccarın elindeki şişeye, darasıyla birlikte ağırlığının bir buçuk katı kadar ahi* ödediğini de gözden kaçırmamıştı elbette... Ve hiç şaşırmamışü_
#
Seyahat devam ediyordu ve Aşçıbaşı uzun bir zamandan soma ilk defa kendini huzur ve mutluluk denen şeylere böylesine yakm hissediyordu.
Her şeyden önce, bu sefer gerçekten "uzaktaydı". Etrafında koşuşturan, bağırıp çağıran insanlar, gemide her zaman bir iş, denizdi boşlamaya gelmez bir tekinsizlik, limanlarda heyecan vardı. BeDâ de bunlar yüzünden fazla düşünemiyordu ama kısa da olsa yalnız kaldığı zamanlarda sanki artık daha durgun akıyordu zihni. Evet, hâlâ biraz hüzün, bir ince sızı, buram buram bir hasret kokusu vank ama hiçbiri de acılı hezeyanlara dönüşüp göğsünü didiklemiyorcta.
Kendisini rahatsız eden tek şey Itırlar Hanımı'ydı.
Hanım, garip bir şekilde, unutmasına izin vermiyordu. Hoç, onun lügatinde unutmak diye bir kelimeye yer yoktu zaten. O, her i şeyin zihninin gerisine kaçıp sislerin arkasına gizlenmesini, un-tülmüş taklidi yapmasını engellemeye çalışıyordu belki de.
260
Aşçıbaşı'na vakitli vakitsiz geçmişini ve Kamer'i hatırlatıp duruyordu Hanım. Olmadık yerlerde, örneğin Aşçıbaşı denizi, gurubu ya da mehtabı izlemeye dalmışken ya da aklını tamamen ambarı düzenlemeye, baharatları istif etmeye vermişken, Hanım lafı usturuplu bir biçimde tutup, Kamer'e, Darü'z-Zevk'e ya da Aşçıbaşı'nın yüreğinin irkilmesine neden olabilecek bir yere, ustaca bağlayıve-riyordu. Çoğu kez de dalga geçerek yapıyordu bunu. Aşçıbaşı'nın anlattığı hikâyeleri o tiz kahkahası eşliğinde tekrarlayıp, yine Aş-çıbaşı'nın suratında patlatıyordu.

Aşçıbaşı da gülüyordu çaresiz. Ama öfkelenemiyordu. Çünkü Itırlar Hammı'nın alayları, bir boş vakit eğlencesinden çok daha fazlası oluyordu her zaman. Aşçıbaşı, kendi hikâyelerini Hanım'ın ağzından her dinlediğinde, zamanında kavrayamadığı ya da yanlış anladığı bir hakikatle karşılaşıyordu. Kamer'i kaybetmesine neden olan şeyin "kader"i falan olmadığını anlayabilmişti artık. Tıpkı Itırlar Hammı'nın dediği gibi "kader" denen şey, "ilahi kar-maşa"da bir matematikti ve insanoğlunun en büyük hatası da onu sadece neticeler yaratan bir şey olarak görmesiydi. Oysa insanın yaptıkları kadar yapmadıklarını da, seçtikleri kadar seçmediklerini de, oldukları kadar olamadıklarını da içine alıyordu kader. O, zaman boyunca uzanan, yani geçmişten gelip dörtnala geleceğe doğru ilerleyen düz bir çizgi değildi. Kader bir döngüydü. İçinde neticeler barındırdığı kadar, görülmemiş, gizli kalmış sebepler de barındırıyordu. Bitişlerle olduğu kadar başlangıçlarla da doluydu. Tek mesele kaderi okumakta, okuyabilmekteydi. Aşçıbaşı'nın ve yeryüzünde daha birçok insanın yaptığı gibi kaderin sadece tek bir kısmına bakıp kalmak, insanın kendisini bir girdaba hapsetme-siydi sadece. Oysa önemli olan döngünün bütününe bakabilmek, zamanlar, mekânlar, insanlar ve olaylar arasında kendi bıraktığı izleri sürebilmekti. Bunu yapabilmek, bu ilahi matematiğin içine gizlenmiş denklemleri belirgin kılıyor, elinizden almanlar kadar önünüze sunulanları da görebilmenizi sağlıyordu.
O müthiş yolculuğun aniden sona erdiği o gece, aslında hiç de böyle şeylerden bahsetmiyorlar, seyahatten, ticaretten ve şehirlerden konuşuyorlardı.
261
Itırlar Hanımı anlatıyordu: Çin diyarının içlerinde, dağlan« arasına gizlenmiş altın şehirleri, bir zamanların görkemli payitatarı Roma'yı, onun çöküşüyle yıldızları parlamaya başlayan Venedik ile Ceneviz'i, Akdeniz'in güney sahili boyunca inci gibi dİ7.ilmif o güzelim Cezayir, Trablus ve Tunus limanlarını...
Sıra İskenderiye'ye geldiğinde susmuş ve Aşçıbaşı'na dönmüşöL "Şimdi İskenderiye denince senin aklına böyle kapkara bir şehir geliyordur, değil mi?" diye sormuştu küçük bir kahkaha atarak.
Öyleydi... Aşçıbaşı hep gölgeler içinde bir şehir olarak hayal etmişti İskenderiye'yi. Karanlık ve incitici bir güzelliğe sahip bir kâbus-şehri...
"Oysa öyle değildir..." diye devam etmişti Itırlar Hanımı... W İskenderiye'yi anlatmaya başlamıştı. Fakat kelimeler geçtikçe sesi donuklaşmıştı. Sanki başka bir şey takılmıştı aklına. Derken susmuş ve "İskenderiye..." diye mırıldanmış ve yine susmuştu. Güverte tahtalarını gıcırdatarak birkaç adım uzaklaşmış, sonra gen dönüp Aşçıbaşı'nın gözlerine, sanki bir gizin son parçalarının i7İm sürüyormuş gibi bakmaya başlamıştı.
"İskenderiye senin son durağın..." diye mırıldanmıştı sonra, "Yo-: lun daha çok uzun sürecek... Benim yanımda işin bittikten sona j başka ustaların yanma gidecek, başka sırları öğreneceksin... Ve e« i son İskenderiye'ye gideceksin... Senden önce tüm Pir-i Lezzetlerin yaptığı gibi. İskenderiye'de tamamlayacaksın eğitimini, zanaatının en büyük sırrını orada öğreneceksin ve yeryüzündeki tin lezzetlerin efendisi olacaksın.

Aşçıbaşı sadece bakıyordu. Itırlar Hammı'nın gözlerinde ise biraz umutsuzluk ve karmaşa vardı. "Ama sen..." demişti, "Ama korkarım ki sen, hiçbir zaman Pir-i Lezzet olamayacaksın. Çünkü— | Çünkü senin ruhun yarım. Yalnızsın... Yapayalnızsın ve ruhundaki gediği onarmadığın sürece de yalnız kalacaksın. Etrafında birileii-nin olması, insanların üzerine titremeleri ya da senden nefret etmeleri değiştirmeyecek bunu... Ve bu yüzden sen asla bir Pir-i Lezzet i olamayacaksın. Çünkü ruhu eksik olanlar hiçbir şeyde, hiçbir zanaatta veya ilimde tam olamazlar. Yani demek istediğim... Galiba '
262
başından beri yanlış tarafından bakıyoruz. Pir-i Lezzet olmanın senin ruhunu kurtarabileceğini düşünüyoruz. Hayır! Yanlış! Pir-i Lezzet olman, ruhunu yeniden bir bütün haline getirmeyecek. Tam tersine, ancak ruhunu bütünledikten sonra o sıfata nail olabileceksin. Bunun için de o lanetli yalnızlığından kurtulmalı, yarım kalan maceranı tamamlamalı, Kamer'in karşısına çıkmalı ve hakikati öğrenmelisin. Sen ismini bir kez daha Kamer'in dudaklarının arasından duymalısın! Yoksa maceran bitmeyecek ve seni de kendisiyle birlikte yokluğa doğru sürükleyecek."
"İskenderiye mi?" diye mırıldanmıştı Aşçıbaşı. Onca sözün arasında aklına bir tek bu kelime takılı kalmıştı. Hiç görmediği o şehrin bulanık hayali, daha şimdiden kâbus gibi çöreklenmişti üzerine. Bakışlarındaki korku, gecenin kör karanlığında dahi se-çilebiliyordu.
"Bilmiyorum..." diye cevap vermişti Itırlar Hanımı. İfadesi çığlık ile kahkaha atmak arasında bir yerlerde dolaşıp duruyordu ve gözleri sanki bu dünyanın ilerisinde, gaipte bir yerlere takılıp kalmıştı.
"Bilmiyorum..." demişti bir kez daha, "Çok karmaşık... Ama kaderinin, sanki İskenderiye'de çözülsün diye kilitlenmiş olduğunu görebiliyorum... Senin geçmişinde, Kamer'le bir gelecek yoktu... Sıradan bir aşçı olarak kalamazdın onunla. Ama Pir-i Lezzet olarak da kalamazdın... Bu sıfatı kazanabilmek için onun yanından ayrılmalıydın. Ayrıldın da... Ve şimdi... Ancak bir Pir-i Lezzet olursan geri alabilirsin onu. Eğer İskenderiye'ye gidersen, zanaatının büyük sırrını öğrenebilirsen, lezzetlere hükmetmeye, lezzetlerin vasıtasıyla da duygulara ve nihayetinde insanlara hükmetmeye başlayabilirsin. Yeryüzündeki en güçlü insan haline gelirsin o zaman! Kamer'i geri alabilirsin... Belki de alamazsın... Belki de almaman gerekir... Belki de bambaşka bir şey haline gelirsin o zaman... Bilmiyorum... O kadar ötesine gidemiyorum..."
Itırlar Hammı'nın ağzından çıkan kelimeler giderek boğuk ve anlamsız mırıltılara dönüşmüş ve az bir süre sonra da sükûnete teslim olmuşlardı. Gemi, güverte, gece ve deniz de mümkün olduğunca sessizleşmişlerdi. Sadece küçük dalgaların şıpırtıları ve
263
bocurgatların ince gıcırtıları duyulabiliyordu. Derken Hanım bir anda silkinmiş ve kaptan köşküne doğru sert birkaç adım atmıştı. "Kaptan Behrengi!" diye bağırmıştı, "Demir alın! Yelken açm! Bahr-i Ahmer'e doğru!"

Aniden gelen bu emri Kaptan'ın tekrar etmesine gerek kalmamıştı. Zabitler hemen yerlerine geçmiş, olmadık zamanlarda emir almaya alışkın olan tayfalar pinekledikleri köşelerden çıkarak demiri toplamaya ve yelkenleri çözmeye koyulmuşlardı.
Itırlar Hammı'mn yüzüne biraz muzip, hafif de tedirgin bir ifade yerleşmişti. "Bu gece sana bir gelecek vermiş olabilirim" demişti Aşçıbaşı'na bakarak, "Ama tüm geçmişini almış da olabilirim. Cennetin yeryüzüne erken gelmesini sağlamış da olabilirim, kıyamet vaktini öne çekmiş de. Bilmiyorum... Görevim sana rehberlik etmekti ve ben görevimi yaptım. Vebali varsa boynuma dolanmasına razıyım. Bundan sonrası ise sana kalmış..."
Rüzgâr küçük birkaç patlama sesiyle birlikte yelkenleri doldurmuş ve gemi gıcırdayarak ileri atılmıştı. O ana kadar sessiz bir şaşkınlıkla Hanım'ı dinleyen Aşçıbaşı, hareket etmeleriyle birlikte hafifçe geriye doğru kaymaya başlayan gökyüzüne ve yıldızlara baktıktan sonra, telaşla Itırlar Hammı'na dönmüştü: "Ne yapacağım ki ben?"
Hanım gülmüş, elleriyle Aşçıbaşı'nın yüzüne dokunmuştu, 'İskenderiye'ye gidip, Kütüphaneci Üstad'ı bulacaksın" demişti sakin bir sesle, "Ve ondan, sana mesleğinin büyük sırrını öğretmesini isteyeceksin."
Daha da telaşlanmıştı Aşçıbaşı. Ağzından çıkanları duyacak halde değildi: "Büyük sır da ne?"
Onun yüzünü sıkı sıkı tutmuştu Itırlar Hanımı: "Üstad'ın, zamanın başlangıcından beri sadece Pir-i Lezzetlerle paylaştığı bir giz" demişti, "Her giz gibi kısacık ama çok güçlü. Fakat unutma, işin zor. Hem de çok zor. Çünkü sen son durağına, Kütüphaneci Üstad'ın yanma, senden öncekilerden çok daha erken gidiyorsun. Öğrenmeyle geçirmen gereken uzun yılların vardı daha. Sana rehberlik edecek üstadların yarısını bile tanımadın. Bu yüzden işin

çok zor. Ama başarmak zorundasın. Ne yapıp edip sırrı öğrenmek zorundasın. Çünkü... Çünkü bunun için tek bir şansın var. Her Pir-i Lezzet, Kütüphaneci Üstad'ı hayatı boyunca sadece bir defa görebilir. Yanında istediğin kadar kalabilirsin. Onu ikna etmek için her şeyi yapabilirsin. Ama vazgeçip İskenderiye'yi terk edersen, kaybedersin. Üstad'ı bir daha bulamazsın. O vakitten sonra eğitimine devam etsen de nafile. Asla gerçek bir Pir-i Lezzet olamazsın... Yarım kalırsın... Anladın mı beni?"
Aşçıbaşı ne başım sallamış, ne de dudaklarını kıpırdatmış, sadece soran gözlerle Itırlar Hanımı'na bakmıştı.
Hanım ellerini onun yüzünden çekmiş ve "Hayır" demişti, "Büyük sır ile ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Üstad'ı bir kez olsun bile görmedim. Kulağıma çalman rivayetlerle ve tahminlerimle de kafam bulandırmak istemem. O yüzden hayır. Bir şey dememi isteme benden. Ama şunu da aklından çıkarma: Eğitimini yarım bırakman, daha 'ham' olduğun anlamına gelmez. Çünkü 'pişmek', yalnız rahle ve kitapla olmaz. Pişmek kendini bilmektir. O yüzden kendine bak, zanaatını tanı, zanaatını kendinde, kendini zanaatında gör. Ne yaptığını, neyi yaptığını, nasıl yaptığını düşün. Büyük sırlar kadimdir. Hep durdukları yerde dururlar ve görmeyi bileni beklerler. O yüzden sırrı Üstad'ın ağzında değil, kendi içinde ara."

Fakat asıl Kamer'i düşündükçe aklı daha derinlere çekiliyordu Aşçıbaşı'nın. Hanım'm söylediklerine göre, eğer yanlış duymadıysa,

İskenderiye'ye gidecek, Kamer'i bulacak ve her şeyi, hakikati om ağzından duyacaktı. İyi de ne diyecekti ki? Ne soracaktı? Kama' söylediklerini duyabilecek miydi? Kamer diye biri gerçekten var mıydı ki? O yaşamış mıydı, yaşıyor muydu? Çölde Leyla'sıyla karşılaşıp da ona "Sen de kimsin?" diye soran Mecnun'u çok daha ivi anlıyordu artık. Kamer'i hayallerinde o kadar çok hatırlamıştı ki gerçek dünyada bir yansıması olduğunu unutmuştu onun.
Ve evet, Hanım haklıydı. Hakikat, Kamer'in ağzından çıkacak olanlar değildi. Hakikat, Kamer'in bizzat kendisiydi. Havaideki siluetleriyle değil de gerçekteki varlığıyla karşılaşmadığı si-rece de dünya dönmeye başlamayacaktı Aşçıbaşı için. Bu yüzde* gitmesi gerekiyordu.
Sonraki dört gün boyunca kamarasından çıkmamıştı Itırlar Hanımı. Neden saklandığını biliyordu Aşçıbaşı: kendisinden... Kenesinden ve sorularından... Artık verecek tek bir cevabı ya da söylev*-cek tek bir kelimesi kalmamıştı Itırlar Hammı'nın. Bu kaçınılma* bir durumun kaçınılmaz neticesiydi aslında: Aşçıbaşı, hayatı boyunca ilk defa ve tam olarak tek başınaydı...
Gemi Süveyş limanına yanaşıp, tayfalar borda iskelesini rıhtıma indirdiklerinde, Aşçıbaşı çoktan hazırlanmıştı. Ama gemide* inmiyor, bekliyordu. Günlerdir kendisinden saklanan Hanım'ı* veda etmeye geleceğini biliyordu Çünkü. Bir süre sonra kamarasından çıkmıştı Itırlar Hanımı. Gülümsüyor gibi görünüyordu ama yüzündeki karmaşa hâlâ dağılmamıştı. Aşçıbaşı'nın yanma gelmiş, eliyle onun yanağını okşarken "Yolun açık olsun" demişti.
"Sağ ol" diye karşılık vermişti Aşçıbaşı. Aklında yüzlerce "sa* bir soru" dolaşıp duruyordu ama hepsini boş vermişti. "Sağ ol" demişti tekrar, "Her şey için çok sağ ol..."
Artık gitmeye hazırlanıyordu. Hanım'ın da söyleyecek başla bir sözü olmadığını düşünüyordu. Ama yanılmıştı...
"Şunu unutma..." demişti Hanım, yanağındaki elinin yaydığı sıcaklık gibi yumuşacık bir sesle, "İsmini duymayı özlemektir yalnızlık!"
#
Vedanın ardından yürümeye koyulmuştu Aşçıbaşı. Beş on adım attıktan sonra arkasına bakmaya niyetlendiğinde, Hanım'ın sesini duymuştu.
"Demir alın!" diye buyuruyordu...
Tayfaların seslerini dinleyerek uzaklaşıyordu Aşçıbaşı. Derken limanın gürültüsü, hamalların patırtısı, simsarların çığlıkları ve az uzaktaki bir pazardan duyulan çığırtkanların sesi, tayfaların sesini bastırmaya başladı. Liman ile şehri birbirinden ayıran büyük surun kapısından içeri girer girmez de Kaptan Behrengi'nin kara yelkenli gemisi, sessizlikler diyarında yitip gitmişti.
Nil Nehri'nin kıyısına, Kahire'ye kadar olan yolculuğu boyunca, kuru bir sıcağın altında ve ondan daha çorak bir toprağın üstünde yürüdüğünü hatırlıyordu Aşçıbaşı. Büyük nehre yaklaştıkça toprağın sarı rengi yeşile dönmeye başlamıştı ama sıcaklıkta hiçbir değişiklik olmamıştı. Nil'in çöle hayat veren bereketli suları, havayı biraz olsun serinletmek yerine sıcakla birlik olmuş, boğucu bir rutubet haline dönüşerek Aşçıbaşı'nın üzerine çullanmıştı. Ama yürümeye devam etmişti Aşçıbaşı. Bir kervan, rehber ya da yol arkadaşı beklemeden, mecbur kalmadıkça konaklamadan, karşısına çıkanlara yönünü sora sora yürümeye devam etmişti.

267
ediyordu. Kaldı ki Hamm'ın yanına dönmek, hayal şeylerin en korkuncuydu. Ne yüzüne bakacak yüzü olurda, bir laf etmeye sesi...
Sağ tarafında, çok ileride, yeşilliğin bittiği yerde, ta Nıibvv raklarına kadar uzanan uçsuz bucaksız bir çöl başlıyordu.. ise tüm batı tarafını kuşatmıştı. Eve dönmeyi düşünmüştü başı... Ama dönse ne olacaktı? Darü'z-Zevk'e dönüp, ömrüniB nuna kadar Âdem Usta ile ve tıpkı Âdem Usta gibi geçr net okuya okuya bıçak mı sallayacaktı?
Korkuyordu Aşçıbaşı, çok korkuyordu. Kaçmak istiyonta. yatında hiç istemediği kadar istiyordu bunu ama, sanki görebildiği yer kadarcıktı dünya. Denizden, çölden ve uzaklardan başka sanki bir tek, sadece ve sadece İskenderiye dünyada ve gidebileceği yegâne yer orasıydı.
Yürüdü...
Şehre girer girmez Hanım'ın garip tarifini takip etmeye mıştı. "Denize, Doğu limanına doğru yürü" demişti Hanım, ros Adası'nın ucunu tam güneye doğru gören sokaklarda yürü, tad'ın dükkânını göreceksin..."
Bu kadardı. Ne bir meydan, ne de bir sokak ismi; başka şey söylememişti.
Hanım'ın bahsettiği sokakları bulmuş, dolaşmaya başl Aşçıbaşı. Alt katları sıra sıra dükkân, üst katları ev, fazla lık olmayan, mütevazı sokaklardı bunlar. Aşçıbaşı amaçsızca lanırken, birden sol tarafında, bir bileyici ile kalaycının ar~ onu görmüştü: Üstad'ın sahaf dükkânını.
Hanım'ın anlatmışlığı falan yoktu ama daha gözü değer mez anlamıştı o küçücük dükkânın aradığı yer olduğunu. H dönmüş ve camından içeri bakmıştı. Büyükçe bir yerdi. Pe lerden giren ışık ancak ön tarafı aydınlatıyordu. İç taraflar ise ranlığa gömülüydü.
268
Kapıyı tedirgince itmiş, içeri dolan ışıkla birlikte sahaf dükkânının derinlikleri biraz daha aydınlanmıştı. İleride, en dipte, kitap raflarının bittiği yerde, büyük bir masanın gerisine yerleştirilmiş büyük bir iskemlede, ince bir siluet oturuyordu.
Aşçıbaşı eşikten içeri doğru cesurane bir adım atarak, siluete doğru ilerlemeye başlamıştı. Bir taraftan da şaşkın bir halde ardında bıraktığı ayak izlerine bakıyordu. Zemin öyle pürüzsüz, öyle bakir bir toz tabakasıyla kaplıydı ki sanki buraya yüzyıllardır adım atan hiç kimse olmamıştı.
Siluetin yanma geldiğinde, onun da dümdüz kendisine bakmakta olduğunu fark etmişti Aşçıbaşı. Ürpermişti. Çünkü hayatında gördüğü en yaşlı yüz duruyordu karşısında. Yüzündeki derin çizgilerle öyle eski, öyle kadim görünüyordu ki yanında ölüm bile genç kalırdı. Yıpranmış cübbesinin başlığını kafasına çekmişti ve ihtiyar yüzündeki bal rengi gözleri, bir delikanlının gözleri kadar ışıl ışıl ve deli doluydu.
"Kütüphaneci Üstad'ı arıyorum..." demişti Aşçıbaşı ve ardından hayatında duyduğu en açık, en dinç, en dolu sesi işitmişti:
"Benim..." diye karşılık vermişti siluet.
Aşçıbaşı işte o an, karşısında kitaplar gibi birinin durduğunu anlamıştı: cildi eski, yaprakları sararmış, ama her zaman var kalan ve yaşayan...

“Itırlar Hammı’nın selamını getirdim...” diye devam etmişti Aşçıbaşı. Kütüphaneci Üstad, şaşkın ve sorularla dolu bal rengi gözlerini bir süre onun yüzünde gezdirdikten sonra, “Selamını nicedir duymamıştım” demişti, “Ama hatırladığım kadarıyla Hanım bana birini sadece selamı için göndermez...”
Aşçıbaşı gözlerini kaçırıp başını sallamıştı. Aklındaki o yegâne soruyu kendi kendine evirip çeviriyorken, Üstad bir başka soruyla araya girivermişti: “Yaşın çok genç... Söyler misin, daha önce hangi üstadların yanında bulundun?”
Sorunun bir zincirin ilk halkası olduğunu ve nereye gidece-| ğini anlamıştı Aşçıbaşı.
“Hanım’ın evinden önce sadece el-Hâki

Biraderlerin misafiri oldum...” demişti mahcup bir tavırla, “Biliyorum, kâfi değil ama...”
“Bilinmez...” diyerek sözünü kesivermişti Üstad, “Evet, uzun bir yolun başındaymışsın daha. Henüz Kirkovyan Usta’dan hamurun sırrını ve ekmekleri, Elşad Usta’dan ateşin marifetlerini ve pişirmenin inceliklerini öğrenmemişsin. Türkistan diyarına gitmemişsin. Hayvanların dilini ve etin ilmini bilmiyorsun, sütün mucizelerine ise henüz hiç vâkıf değilsin. Bıçak sanatlarının en başmdasın daha; şarabı, zeytini ve yağları, tarlada bitenleri, ağaçta yetişenleri, yabanileri, denizdekileri, sudakileri, hatta suyun kendisini ve daha birçok şeyi tam olarak tanımıyorsun daha... Ama! Buradasın... Bizi alakadar eden de bu. Söyle, Itırlar Hanımı niye gönderdi seni?”
Dilinin ucundaki o cümleyi istiyordu Kütüphaneci Üstad. Aşçıbaşı daha fazla direnememiş, “Sizden, zanaatımın büyük sırruu öğrenmem gerekiyormuş” demişti, “Pir-i Lezzet olabilmem için._’
Kütüphaneci Üstad’ın gözleri muzip bir hayret ifadesiyle dolmuştu. “Doğru...” demişti kafasını hafif hafif sallayarak, “Pir-i Lezzet olabilmen için sırrı öğrenmen lazım. Madem Hanım vaktinin geldiğine kanaat getirmiş... Sor bakalım.”
Aşçıbaşı anlamamıştı. Neyi sorması gerektiğini bilmiyordu. Üstad’ın gözlerindeki heyecan da hafif solar gibi olmuştu. “Sualin yok mu?” diye sormuştu.
Telaşla “Zanaatımın büyük sırrı nedir? Bana öğretin...” demişti Aşçıbaşı. Daha lafı bitmeden Üstad’ın gözleri biraz daha solgun-laşmıştı: “Sualin bu mu?”
Aşçıbaşı susmuştu. Ve o sessiz kaldıkça da Üstad kırgın bakışlarını yavaş yavaş çekmişti onun yüzünden.
“Demek sualin bu...” demişti neden sonra, “Öyleyse çok yazık... Hanım’ın yanıldığını görmek üzücü...”
Aşçıbaşı çıkmaz bir sokağa girmiş gibi hissediyordu kendisini. Kütüphaneci Üstad ayıplar bir sesle konuşmaya devam etmişti: “Hammışsın daha... Bir acemiden bile daha hammışsın— Suali yanlış bile soramadın. Hiçbir şey soramadın aslında. Büyük

sırrın zanaatının hangi kısmında saklanmış olduğuna dair en ufak bir fikrin bile yok. Senin yerinde zanaatı hakkında azıcık kafa yormuş bir çırak bile olsaydı, ‘Bana bıçağın sırrını öğret’, ‘Bana ateşin sırrını öğret’, ‘Bana pişirmenin sırrını öğret’ derdi hiç olmazsa. Çünkü o bile, o acemi aklıyla, mesleğinin asıl ve büyük sırrının bunlardan birinin içinde gizlenmekte olduğunu düşünebilirdi. Yanılırdı mutlaka. Ama elindeki ve zihnindeki işine dair bir fikri olurdu artık ve o fikir zaman içinde büyür, kendisini yanlışlardan arındırır ve acemi çırağı günün birinde mutlaka doğru soruya ulaştırırdı... O acemi çırak asla karşıma çıkıp senin gibi, zanaatıyla ilgili hiçbir fikri olmayan, alelade biri gibi ‘Bana zanaatımın büyük sırrını öğret’ demezdi.”

Üstad'ın sözleri acımasızdı ve Aşçıbaşı'nın gırtlağından sadece zavallı bir inilti çıkmıştı. O an sesini çıkarabilse, kendisine yardım etmesi, bir yol göstermesi için yalvaracaktı ama bir kez daha denemesine fırsat kalmadan, Kütüphaneci Üstad sağ elinin iki parmağıyla Aşçıbaşı'nın sözlerini daha başlayamadan kesivermişti.
"Ben hak edene yardım etmek için buradayım" demişti Üstad, "İskenderiye'de bulunduğun sürece dükkânımın kapısı sana açıktır. Doğru soruyu bulmak için sonsuz hakkın ve zamanın var. Ama, sana daha önce de söylenmiş olduğu gibi, eğer vazgeçip de İskenderiye'yi terk edersen, bir daha beni bulamazsın."
Sonra gözlerini kapatmıştı Kütüphaneci Üstad. Sahaf dükkânı eski ve kuru bir sessizliğe bürünmüş, Aşçıbaşı'na da usulca çıkıp gitmek kalmıştı.
İskenderiye'de geçirdiği sonraki günler boyunca Hanım'ın ve Üstad'ın söylediklerini düşünmüştü Aşçıbaşı. Mesleğinin sırrı neydi gerçekten? El-Hâki Biraderlerin evinde Müneccim Efendi'den ders alırken, aşçılığın en gizli ve büyük sırrının yıldızlar olduğuna neredeyse inanmış gibiydi. Fakat Hekim Efendi'nin anlattıkları da hiç yabana atılır şeyler değildi. Tıp ilminin açığa çıkan sırları, yıldızların parıltısını bir hayli söndürmüştü. Hanım'ın konağında ise her şey baştan aşağı değişmişti. Bu sefer baharatlar öne çıkmış ve o güne kadar öğrendiği şeylerin önemini törpülemeye başlamıştı.
271
Yolculuğunun ne anlama geldiğini yeni yeni anlıyordu Aşçıbaşı. Mesele sadece öğrenmekle alakalı değildi. Hanım'ın konağından sonra gideceği yerde ateşi ya da etleri tanıyacak ve onlara da hayran kalacaktı. Fakat her zaman, bir sonra öğreneceği sır, bir önce öğrendiğini sır olmaktan çıkarıp sıradan kılacak ve nihayetinde Aşçıbaşı, kendisini diğer zanaatdaşlarından farklı kılan o gizli hakikatin bildiği ya da öğrendiği şeylerin içinde saklanmadığını görecek ve sırra ulaşmak için daha başka, daha derin, daha içrek yerlere bakması gerektiğini anlayacaktı.
Anlamıştı Aşçıbaşı; yolculuğunun neden bu kadar önemli olduğunu anlamıştı ama öyle çaresiz bir noktaya hapsetmişti ki kendini, artık yolculuğun bile bir önemi kalmamıştı. İskenderiye'yi terk ettiği anda Üstad ortadan kaybolacaktı ve o saatten sonra doğru soruyu bulmanın hiçbir anlamı olamazdı. Dünya o an İskenderiye'den ibaretti Aşçıbaşı için. Hem hapishanesi, hem tek kurtuluşuydu bu şehir. Yapabileceği tek bir şey vardı, zamanın sonuna kadar sürecek bile olsa burada kalmalı ve doğru soruyu aramalıydı.
İskenderiye'nin tenha ara sokaklarında, sur diplerinde, liman viraneliklerinde geçirdiği üç gecenin ardından bir şafak vakti, Aşçıbaşı kendini şehir duvarlarının az uzağındaki büyük bir konağı izlerken bulmuştu.
Oraya hangi niyetle ve nasıl geldiği hakkında çok belirgin bir fikri yoktu. Üstünde durup konağa baktığı o ufak tepeciğin üzerinde uyanıvermişti sanki. Ne kimseye bir şey sormuştu, ne de kimse ona bir şey anlatmıştı ama Aşçıbaşı onun nerede olduğunu biliyordu. Doğmakta olan güneşin kızıl ışıkları, Darıcızade Kona-ğı'nın yüksek duvarlarında parıldıyordu.

Aşçıbaşı, bunca zaman sonra Kamer'e bunca yakın olmanın o korkutucu hazzını yaşamaya başlamıştı. Onu görmeyi gün geçtikçe daha çok (ve daha gerçekten) arzuluyordu. Hayali Kamer, dünyaya dönmeye başlamıştı.
Aşçıbaşı konağın etrafını arşınlar boyunca çevreleyen o kalın ve yüksek duvarlara bakıyordu. Aşılmaz görünüyorlardı gerçekten ama Aşçıbaşı ne yapılması gerektiğini biliyordu. Bir lezzet olarak
272
sızmalıydı o konağın içine. Kapı altlarından, duvar çatlaklarından süzülen bir koku olarak! Hisleri okumalı, zaafları bulmalı, gediklerden sızıp hislerin yerine başka hisler ve hizmetkâr arzular yerleştirmeliydi. Ancak bu şekilde girebilirdi o konağın içine. Aşçıbaşı ne yapması gerektiğini çok iyi biliyordu ama... Yapamıyordu. Çünkü Pir-i Lezzet olamamıştı daha...
Yapabileceği tek şeyi yapmaya, beklemeye başlamıştı Aşçıbaşı. Duvarları aşamıyor olabilirdi ama Kamer'in er ya da geç dışarı çıkacağını biliyordu. O zamanı kolluyordu ve o zaman geldiğinde bir yolunu bulacak, gerekiyorsa canı pahasına karşısına çıkacaktı onun. Belki konuşacak bir dakikaları bile olmayacaktı. Etrafındaki fedailer daha kendisini görür görmez hançerlerine sarılacaklardı belki... Önemi yoktu... Aşçıbaşı'nın öyle fazla zamana ihtiyacı yoktu çünkü. Bir an, Kamer'in gözlerinin içine bakabileceği tek bir an bile yeterliydi. Çünkü hakikat kısacıktı ve Kamer'in gözbebeklerindeydi.
Fakat Kamer görünürde yoktu...
Konaktan çıkan her kafileyi yüreği küt küt atarak izliyordu Aşçıbaşı. Durduğu tepenin üstünde, kafile güney duvarlarından şehre yaklaşana kadar bekliyor, ardından hızla koşarak, güneybatı ucundaki, adına bir zamanlar Güneş Kapısı denilen kapıdan şehre girerek kafileyi takibe başlıyordu. Darıcızade Konağı'nın kadınları, şehre tahtırevanlar üzerinde iniyorlardı. Yükü taşıyan kölelerin dışında, her kafileye en az bir düzine de fedai refakat ediyordu. Bunların yarısı önde giden tahtırevanın etrafını sararken, diğer yarısı, geriden gelen cariye, halayık ve hadımların çevresini kolluyordu. Hal böyle olunca, Aşçıbaşı'nın, Darıcızade Konağı'ndan gelen bir kafileye on adımdan daha fazla yaklaşmasına imkân kalmıyordu elbette. Fakat yine de izliyordu. Kamer'i görme umudu olmasa bile, ona dair bir iz, belki bir havadis, duvarlarda bir çatlak arıyordu.
Bu şekilde aylar geçirmişti Aşçıbaşı. Kamer'i yeniden görebilme ihtimali, diğer tüm heveslerin ve görevlerin yaldızlarını dökmüştü. Kütüphaneci Üstad her geçen gün daha az gelir olmuştu aklına. Kamer'e yeniden kavuşabilse, yeryüzünde çözümü olmayan
273
herhangi bir mesele de kalmayacakmış gibi geliyordu. Ama bulamıyordu...
Darıcızadelerin duvarları sadece yüksek ve sağlam değil, aynı zamanda ketumdu da. Dışarı tek bir fısıltı bile sızmıyordu. Şehir ahalisi bile öylesine bihaberdi ki Darıcızadelerdeu, Aşçıbaşı az daha bunun kafasında yarattığı bir sanrı olduğunu düşünmeye başlayacaktı.

Neyse ki bir tesadüf, Aşçıbaşı'nı aklını yitirmekten kurtarmıştı—
Yine Konak'tan çıkan bir kafilenin peşine düşmüş ve çarşıya kadar takip etmişti. Kalabalık bir kafileydi bu. Belli ki konağm kadınları alışverişe çıkmıştı. Her zamankinin iki katı hadım ve fedai vardı kafilenin etrafında, lâkin çarşıya çıkmış kadınları tamamen zapturapt altına alacak bir kuvvet de henüz icat edilmemişti. Aşçıbaşı kumaş tezgâhlarına dağılan kadınları tek tek izlemeye başlamıştı. Konak ahalisine ilk defa bu kadar yaklaşabiliyordu. Heyecanlıydı. Kamer'e dair bir söz, bir fısıltı duyabilmek için yanma yaklaştığı her kadına kulak kesiliyor, bir taraftan da fedaileri kolluyordu.
İşte tam bu sırada esen ufak bir rüzgâr, yüreğinin canını acıtacak kadar hızlı çarpmasına sebep olmuştu.
O küçük rüzgâr, hemen yan tezgâhın önündeki kadının peçesini hafifçe aralamıştı. Aşçıbaşı, gümüş pullarla işlenmiş ince yeşil kumaş parçasının sakladığı yüzü çok kısa bir süre için görebilmişti ama o kadarı bile emin olmasına kâfi gelmişti. Gördüğü yüzü tanıyordu, o kadını tanıyordu. İsmi Şehandan'dı. Da-rü'z-Zevk'te ud çalar, şarkı söylerdi. Sirrah'm, Kamer ile birlikte Darıcızade'ye armağan olarak verdiği on iki kızdan biriydi. Buraya Kamer'le birlikte gelmişlerdi. Elbette biliyordu nerede, ne halde olduğunu... Sormalıydı...
Aşçıbaşı'nın ince düşünecek vakti yoktu ve fırsatını bulduğu ilk anda aklına gelen ilk şeyi yapıvermişti. Kız kendisine doğru geliyordu. İncelediği kumaşları beğenmemiş, bir yandaki satıcının mallarına bakmaya geliyordu. Çarşı kalabalık ve gürültülüydü. Aşçıbaşı aniden ileri atılmış ve kızı kolundan tuttuğu gibi iki tezgâhın arasındaki, dört bir tarafı kumaşlarla çevrili dar boşluğa
itivermişti. Şehandan çok korkmuştu elbette. Dehşet içinde ağzını aralamış, fakat karşısında Aşçıbaşı'nı görünce çığlığı kısa ve küçük bir hayret nidasına dönüşmüştü.
"Kamer nerede?" diye sormuştu Aşçıbaşı kızın soluklarının düzelmesini beklemeden. Cevap alamamıştı tabii ki. Tekrar sormak zorunda kalmıştı: "Kamer nerede?"
Kız yine cevap vermemişti. Fakat yüzündeki ifade garipti. Sanki bir şey saklıyor ya da bir yalan aranıyor gibi değil de nasıl anlatacağını bilemiyor gibiydi. Aşçıbaşı'nın titreyen eli, kızın kolundan boğazına doğru hafif hafif kaymaya başlamıştı. Şehandan ağzını tekrar aralamıştı ve hafif bir fısıltıyla "Yok..." demişti, "Burada değil..."
Böyle bir cevabın, Aşçıbaşı'nın aklının en kıyısında bile yeri yoktu. Boş boş kıza bakmıştı.
"Burada değil" diye tekrar etmişti Şehandan, "Kamer İskenderiye'ye hiç gelmedi..."
Ve anlatmaya başlamıştı...
Kızın hakikati haykıran fısıltısı kesildiğinde, Aşçıbaşı'ndan geriye, yapayalnız ve silik bir siluetten başka hiçbir şey kalmamıştı. Kapağı açık bırakılmış bir iksirin buhuru gibi hissediyordu kendini. Aklı ve ruhu öyle boş ve benliği öylesine boşluktaydı ki zerrelerine ayrılıp havaya karışıverse, başta kendisi olmak üzere hiç kimsenin umurunda olmazdı.

Anlatmıştı Şehandan...
Kamer'in İskenderiye'ye hiç gelmediğini, çünkü İstanbul'dan hiç ayrılmadığını...
Her şeyin Sirrah'ın bir oyunu olduğunu...
Aşçıbaşı gittiğini zannetsin diye Kamer'in cebren alıkondu-ğunu, günlerce dövüldüğünü ve o mektubu zorla yazdığını...
Ve bu tezgâhın bir ucundan tutan Sirrah ise, diğer ucundan tutanın da Âdem Usta olduğunu...
Anlatmıştı Şehandan!
275
Sirrah'ın ve Âdem Usta'nın uykuları aynı şeyden dolayı kaçıyordu: Aşçıbaşı ile Kamer'in sevdası...
Sirrah, en kıymetli kızının bir aşçı parçası uğruna elinden kayıp gideceğinden emin olmuştu. Çünkü Kamer her şeyi haykırmıştı suratına. Aşçıbaşı'nı sevdiğini, ilk fırsatta onunla birlikte gideceğim.
Âdem Usta ise Pir-i Lezzet'ini kaybetmekten korkuyordu. Kamer'in sevdası başında durduğu sürece Aşçıbaşı seyahate çıkmayacak ve asla Pir-i Lezzet olamayacaktı. Mesleğini ve ömrünü heba etmiş yaşlı bir aşçının son umuduydu Pir-i Lezzet. Elinden kayıp gitmesine göz yumamazdı.
Darıcızade Mahmud Bey hızır gibi yetişmişti. Sirrah, gözdesinin karşılığında hatırı sayılır bir para alacak, Aşçıbaşı da birkaç gün ağladıktan sonra tıpış tıpış seyahatine çıkacaktı. Yaşlan daha gençti, birbirlerini unutup başkalarını sevebilirlerdi. Kamer İskenderiye'ye gitmek istemiyordu ama bu Sirrah için sadece küçücük bir ayrıntıydı. Ne var ki Mahmud Bey'in muhterem pederi bozuvermişti işleri. Darü'z-Zevk'ten çıkma bir geline, hele ki bir rakkaseye zinhar razı gelmeyeceğini bildirmişti. Mahmud Bey defalarca özür dilemişti Sirrah'tan. Yarattığı hayal kırıklığını telafi etmek için ve İskenderiye'de Kamer'in yokluğunu unuttursunlar diye haremine on iki kız almıştı Darü'z-Zevk'ten. Akabinde başı önde, tıpış tıpış evinin yolunu tutmuştu.
İşte Sirrah o dakika kurmuştu oyununu. Önce Kamer'i bir eve kapatmıştı. Sonra, Darü'z-Zevk'teki herkese, Kamer'in Mahmud Bey ile gideceğini söylemişti. İş bir tek Kamer'in elinden iki satırlık mektup almaya kalmıştı. Fakat çetin cevizdi kız. Günler boyu dayak yemiş, yine de kâğıda kaleme elini sürmemişti. Sirrah yılmaya başlamıştı ki Âdem Usta satırıyla düğümü kesiver-mişti. "Eğer yazmazsan o mektubu" demişti Kamer'e, "Bu akşam yatağında keserim onu! Elimde büyüdü ama yaparım bunu! Dünyanın en büyüğü olacak o. Kendim gibi onu da yedirtmem senin gibi bir Darü'z-Zevk paçavrasına!"
Âdem Usta'nın gözlerine bakmıştı Kamer.
Bakmış ve korkmuştu...
Korkmuş ve yazmıştı...
İşte, Aşçıbaşı bu şekilde, İskenderiye Çarşısı'nda, iki kumaş tezgâhı arasında bulmuştu aradığı hakikati. Hiçbir şey hissedemi-yordu, çünkü artık hiçbir şey yoktu hayatında: Kamer yoktu, yine bir bilinmeze saklanmıştı. Zanaatının büyük sırrı, adı gibi koskocaman bir sır olarak duruyordu. Ve en kötüsü, Âdem Usta da yoktu artık. Onunla birlikte, dönebileceği, evim diyebileceği yegâne yer de yok olup gitmişti. Yine yapayalnız kalmıştı ve her yalnızlığında kendini bir öncekinden çok daha ıssız bir yerdeymiş gibi hissediyordu. Öyle habis bir yılgınlık kaplamıştı ki içini, kızmak bile zor geliyordu. Sadece Âdem Usta'yı düşününce içinde gerçek bir his uyanıyordu. O da salt öfkeden ibaret değildi, hayal kırıklığı da karışmıştı içine ve buram buram korku kokuyordu: yalnızlığın korkusu, geçmişini yitirmenin korkusu, ihanetin korkusu...

O günün ardından gelen günü ve sonraki günleri, kafasındaki o kocaman soruya cevap arayarak geçirmişti: Ne yapacaktı?
Etrafında akıl danışacağı biri yoktu bu defa. Âdem Usta'nın telkinlerine bile muhtaç durumdaydı ama, o bile yoktu. Kendi düğümünü yine kendi çözmek zorundaydı. Kamer'in peşinden gitmeye devam ederse, İskenderiye'yi terk etmiş, Kütüphaneci Üstad'ı da sonsuza kadar kaybetmiş olacaktı. Burada kalıp büyük sırra ulaşmaya çalışsa... Ne kadar zaman alacağı bir tarafa, başarıp başaramayacağını bile bilmiyordu...
O gün, o şafak vakti, şehir surlarının dibindeki bir mezbelede bunları düşünürken kendisine bakmıştı Aşçıbaşı. İki gün Önce sıcaktan korunmak için sığındığı bu yıkıntıda iki gece geçirmişti. Üstü başı kir toz içindeydi, öyle ki kıyafetinin gerçek rengi bile belli değildi artık. Haftalar boyunca tepeden şehre doğru koşturup durmaktan yemenileri parça parça olmuştu. Sakalları uzamış, saçlarına karışmıştı. Ne yatak denebilecek bir yerde en son ne zaman yattığını hatırlayabiliyordu, ne de en son ne zaman doğru düzgün yemek yediğini. Sığındığı bu mezbelede sonsuza, ya da açlıktan, susuzluktan, hastalıktan ölene veya öldürülene kadar kalabileceğini

fark ettiğinde, düştüğü yılgınlıktan korkmuş ve ayağa kalkmıştı Aşçıbaşı. Tek bir inilti çıkmıştı ağzından: "Böyle ölmeyeceğim!"
Kuşağında sakladığı son birkaç metelikle temiz bir kat kıyafet almış, yemek yemiş, hamama uğradıktan sonra da doğruca limanın yolunu tutmuştu. İstanbul'a doğru giden bir gemi bulmak değildi mesele. Asıl zor olan, İstanbul'a giden ve bir aşçıya ihtiyacı olan bir gemi bulmaktı.
Sabrının ve talihinin yardımıyla birkaç gün sonra, ambarlarına doldurduğu kilelerce buğdayla birlikte İstanbul'a doğru burun vurmak üzere olan yirmi altı çift kürekli bir çektiride kendine yer bulmayı başarmıştı. Kaptanın dediğine göre, geminin aşçısı, o daracık mutfakta sabahtan akşama kadar onca kürekçiye ve denizciye yemek pişirmekten usanmış olacak ki İskenderiye'de kayıplara karışmıştı. Aşçıbaşı'nın kaptanı ikna etmesi fazla vaktini almamıştı. Mürettebattan birkaç yeniyetmenin yapmaya çalıştığı kalamar yahnisine biraz müdahale etmesi yeterli olmuştu.
Küçük bir kadırga tayfası tarafından bile olsa, beğenilmek hoşuna gitmişti Aşçıbaşı'nın. Bir taraftan da, karar vermiş olmanın o buruk rahatlığını yaşıyordu. Kütüphaneci Üstad'ı ve büyük sim burada, sonsuza kadar İskenderiye'de bırakmaya karar vermişti. Gidip Kamer'i bulacaktı. Sonrasını bilmiyordu, umurunda da değildi. Ömrünün geri kalanını bir gemi aşçısı olarak geçirme fikri bile hiç korkutucu, hiç soğuk gelmiyordu.
Sonraki birkaç gün boyunca, kaptanla birlikte erzak alışverişine çıkmış, mutfağı elden geçirmiş, eksik kap kaçağı tamamlamıştı.
Mesleğine geri dönmek aklını da açmıştı. Etleri, sebzeleri, baharatları, ölçüleri, tencereleri, bıçakları yeniden hatırlamaya başlamıştı. Gemi kilerindeki malzemeyle hayalinde yemekler yapıyor, bir taraftan da kaptan ile gemi zabitlerini hoş tutacak tarifleri bulmaya çalışıyordu. Aslında mesleğini hatırlamaya çalışıyordu Aşçıbaşı. Kendisiyle birlikte, kendisini var eden en basit şeyi de unutmuştu aslında: yemek yapmayı...

278
Nihayet yolculuk günü gelip çatmıştı. Bütün mürettebat limanda toplanmıştı. Gemiye son malzemeler yükleniyordu. Günbatımm-dan önce demir alınacaktı...
Aşçıbaşı, bileyiciden bıçakları almış gemiye dönüyordu. Akimda ilk akşam yemeğinde pişireceği erişte çorbasının tarifi dönüp duruyordu. Rıhtıma vardığında, kaptan ile iki zabitinin, bir kuytuya kurdukları çilingir sofrasında demlenmekte olduklarını görmüştü. Selam verip yanlarından geçip gidecekken "Bolca peynir aldın değil mi?" diye sormuştu kaptan.
Tam bir peynir müptelası olan kaptan, aynı soruyu daha önce de sormuştu. Aşçıbaşı "Her çeşitten aldım efendim. Merak etmeyin" diye cevap veriyordu ki kaptan yüzünde çocuksu bir keyif ifadesiyle konuşmaya devam etmişti: "Eski aşçı beyaz peyniri ezer, bol fesleğenle yoğurur, böyle top top yapardı. Bol baharat da koyardı içine. Bir kızartırdı ki dışı nar gibi olur ama içi böyle erir, yumuşacık olur ama taze taze de kokardı. Nasıl desem, sanki böyle bahar yeşilliklerini de yiyormuşsun gibi olurdu. Sanki..."
Aşçıbaşı, kaptanın bir lezzeti çaresizce tarif etmeye çalışmasını hafif küçümseyen bir gülümsemeyle dinliyordu ki aniden donakaldı.
Çok garip bir şeyi fark etmişti. Nefes almak gibi, aslında sürekli yaptığı ama yaptığım fark etmediği bir şeyi. Kaptanın ne anlatmaya çalıştığını biliyordu. Tarif etmek istediği ama bir türlü beceremediği o lezzet, Aşçıbaşı'nm zihninde tek kelimelik bir fısıltı olarak belirmişti. Sadece bu lezzete özgü bir fısıltı da değildi üstelik. Tadına bakmış olsun ya da olmasın, yeryüzündeki her lezzetin, her kokunun ve bunların yaptığı her karışımın onun zihninde anlamlı bir karşılığı vardı. Aklında fısıldaşan o kelimeler dile döküldüğünde bir anlam ifade etmeyen, çoğu zaman saçma ses öbekleri haline dönüşüyorlardı. Ama aynı kelimeler, Aşçıbaşı'nın kafasında, lezzetleri anlatan esrarengiz bir lisan halinde vücut buluyorlardı. Sadece lezzetler kelimeleri yaratmıyordu üstelik. Kelime fısıldandığında, anlamını taşıdığı lezzetin bir yansıması da zihinde beli-riveriyordu. Böylece, ortada yiyecek bir şey yokken bile, bir lezzet salt düşünsel bir lezzet olarak var olabiliyordu.
279
Aşçıbaşı o an, orada, gemiye ayak basmasına sadece birkaç adım kalmışken, bu yaptığı şeyi aslında çok uzun zamandır yapmakta olduğunu fark etmişti. Bugüne kadar kendine dair keşfettiği en büyük sırdı bu. Düşünmeye başlamıştı... Itırlar Hammı'nm sözleri gelmişti aklına: "İsmini duymayı özlemektir yalnızlık..."
Emin miydi? Asla... Denemeye değer miydi? Kesinlikle...
Koşmaya başlamıştı Aşçıbaşı. Her adımında Üstad'ın dükkânının durduğu yerde duruyor olması için dua ediyordu. Henüz İskenderiye'yi terk etmiş sayılmazdı. Ama yine de yaklaştıkça telaşı artıyordu.
Sokağın karşısında sahaf dükkânını gördüğünde durmuş ve bir oh çekmişti. Sonra yavaşlamış ve sakince yürüyerek dükkândan içeri girmişti. Bir önceki gelişinden kalma ayak izleri hâlâ duruyordu ama silinmeye yüz tutmuştu. Eski izlerinin üzerine basarak dükkânın karanlıklarına doğru yürüdü. Üstad az ilerideki geniş masanın gerisinde, tam da bıraktığı şekilde, raflardaki kitaplar gibi kıpırtısız, oturuyordu.

Aşçıbaşı yürümüş, Üstad'ın huzurunda durmuş ve titreyip duran soluğunu sakinleştirmeye çalışarak "Bana lezzetlerin isimlerini öğret..." demişti.
Cevabı beklemesine gerek kalmamıştı. Daha sözünü bitirir bitirmez Kütüphaneci Üstad'ın bal rengi gözlerinde beliren umut ışığı, her şeyi anlatmaya yetmişti zaten. Üstad, kitap yapraklarının sesleri gibi küçük hışırtılar çıkararak ağır ağır ayağa kalkmış, hemen arkasındaki, rafların ardına gizlenmiş kapıyı kuvvetlice ittikten sonra, dükkânın daha da derinlerine uzanan dar bir koridora doğru yürümeye başlamıştı. Aşçıbaşı da peşinden gitmişti. Zifiri karanlık olması gereken bu yer, iki duvar boyunca uzanan rafların tepelerine seyrek aralıklarla yerleştirilmiş kandillerle ancak aydınlanabiliyordu. Üstad yürümeye devam ediyordu ama gittikleri yolun bir sonu yoktu. İleride ne kör bir karanlık görünüyordu, ne de parlak bir ışık. Sadece sonsuza kadar uzanan kitaplar ve raflar vardı... Bir de tükenmeyen bir kitap kokusu.

Derken Üstad o dinç sesiyle "Lezzetlerin ne kadar az ismi var değil mi?" diye sormuştu, "Bildiğin lisanları düşün. Her şeyin bir ismi vardır: havanın, rüzgârların, yağan yağmurun, karın, renklerin ve seslerin. Oysa lezzetlerin çok az ismi vardır: tatlı, tuzlu, acı, ekşi, mayhoş, yanık, buruk... Daha kaç tane sayabilirsin ki? Yekûnu iki elin parmaklarını geçmez. Bu yüzden insanlar lezzetleri birbirlerine, hep bir şeylere benzeterek ve yarım yamalak anlatırlar. 'Soğanlı gibi...' derler mesela. Oysa soğan lezzetin ismi değildir, sadece bitkinin ismidir. 'Lezzet dilde başlar ama dilsizdir' derler ya, doğrudur. En azından yeryüzündeki hemen herkes için doğrudur. Ancak bir Pir-i Lezzet bu lafa güler geçer. Çünkü o, lezzetin de bir dili olduğunu bilir. O, yeryüzündeki tüm tatların birer ismi olduğunu öğrenmiştir. Pir-i Lezzet'in en büyük yeteneği budur işte. Bu yüzden herkesten daha iyi yemek yapar. Çünkü o lezzetleri anlayabilmektedir ve zaman içinde onlarla anlaşmayı da öğrenir. Tatları ehlileştirir. Onları yükseltir ve alçaltır. Onlarla oynar. Yeni lezzetler yarattıkça yeni isimler öğrenir... Ve yeni isimler keşfeder!"
Kütüphaneci Üstad aniden durmuş ve sol tarafındaki rafa uzanmıştı. Yeşil ciltli kalınca bir kitabı, sıkıştığı diğer kitapların arasından çekip Aşçıbaşı'na uzatmış, "Bu senin..." demişti.
Kitap epeyi ağırdı. Cildini kaldırdığında hayli eski bir yaprakla karşılaşmıştı Aşçıbaşı. Kâğıt o kadar yıpranmış görünüyordu ki sanki dokunuverse lif lif ayrılacakmış gibi duruyordu. Sayfaya mürekkeple çizilmiş küçük resimlere garip garip bakmıştı. Tabii o zamanlarda, bunların Mısır'ın kadim harfleri olduğundan haberdar değildi.
Yaprakları çevirdikçe kâğıt da, yazılar da değişmeye başlamıştı. Sararmış ama ilk baştakilerden çok daha sağlam görünen bir satıh üstüne yazılmış Yunan ve Latin harflerini tanımıştı Aşçıbaşı. Okuyabileceği, Arap alfabesiyle yazılmış bir sayfa bulana kadar devam etmiş ve karşısına ilk çıkan kelimeyi alçak sesle telaffuz etmişti. Ağzından çıkan fısıltı kulaklarına bir anlam ifade etmemişti ama zihninde çok tanıdık bir lezzet belirmişti. Çiğ hamurun

281
tadıydı bu. İyice mayalanmıştı, şekil verilip fırınlanmaya hazırdı ve ekşi-doygun bir kokusu vardı. Bir alttaki kelime ise taze ekmeğin ismiydi. Sadece lezzeti ve kokusuyla değil, sesiyle, o sıcak çıtırtısıyla belirmişti aklında. İsimler satırlar ve sayfalar boyunca devam ediyordu ve telaffuz ettiği her kelime ile birlikte bir lezzet daha anlam kazanıyor ve bir daha silinmemek üzere zihnine kazınıyordu. Aşçıbaşı yeryüzündeki tüm tatların ruhlarını ve varlıklarını, onların isimlerini fısıldayarak bütünlüyordu âdeta. Yaşadığı hazzın ve heyecanın bir tarifi yoktu. Bıraksalar, koca kitabı baştan sona okuyup tüm isimleri hatmedene kadar o dar koridorda kalabilirdi... Ne var ki Kütüphaneci Üstad o kadar bol vakti olan bir zat değildi...
"Esamiü'l-Lezaiz" demişti Kütüphaneci Üstad, Aşçıbaşı'nın elindeki kitabı göstererek, "Yeryüzüne gelen ilk Pir-i Lezzeti«, lezzetlerin isimlerini bu kitaba yazdılar. Sonra zaman aktı... Lezzetler birbirleriyle birleştiler. Değiştiler, dönüştüler, başka tatlar haline geldiler. Yeni anlamlar ve yeni isimler kazandılar. Senden önceki Pir-i Lezzetler de keşfettikleri her yeni ismi sayfalara eklediler. Artık sıra sende. Lezzetlerin isimlerine yeni birkaç isim ekleyebilirsen ne mutlu sana..."
Aşçıbaşı kalbi duracakmış gibi bir sesle "Bende mi kalacak?* diye sormuştu.
"Evet" demişti Üstad, "Ve geri getirmek için de uğraşma. Kitap zamanı geldiğinde bana geri dönmenin bir yolunu bulacaktır."'
Aşçıbaşı minnetini anlatacak bir söz aranırken, Üstad karşı raftan bir başka kitap daha çekip uzatmıştı. "Bunu da al..." demişti manidar bir bakış fırlatarak, "İhtiyacın olacak..."
Aşçıbaşı kitabı almıştı. Üzerinde yeni ya da silik hiçbir yazı olmayan, yıpranmış siyah cildi kaldırıp birkaç sayfaya şöyle bir göz atmıştı. Yüzünde aniden beliriveren o hınzır gülümsemeyi hiç saklama gereği duymamıştı. Zira Üstad haklıydı. Sayfalarında geçmiş Pir-i Lezzetlerin verdiği tarifleri saklayan bu kitaba çok, hem de çok ihtiyacı olacaktı.
282
Ayrılmadan önce Üstad'ın o derin çizgilerle bezeli yüzüne ve ışıltılı bal rengi gözlerine son bir kez uzun uzun bakmıştı. Ne bu dükkânı, ne de bu adamı ömrünün geri kalanı boyunca bir kere daha göremeyeceğini biliyordu. Emanet kitaplarını göğsüne bastırıp hürmetle eğilmiş ve teşekkür etmişti. "Lezzetlerin canına can katacak olan sen," demişti Kütüphaneci Üstad, "yolun ak ve açık olsun!"
Bu veda sözlerindeki ikaz tınısıyla birlikte, içinde ufak ufak yanmaya başlayan o heyecanlı ateşi de fark etmişti Aşçıbaşı. Büyük bir güce sahipti artık ve başlamak üzere olduğu macerada, karşısına çıkacak olan bütün engelleri bu güçle aşmak zorunda kalacağını biliyordu. Yolu açık tutmak mesele olmayacaktı, lâkin ak tutmak... Ne kadar mümkünse o kadar dikkatli olmaydı.
Sahaf dükkânından çıkıp koşa koşa rıhtıma geri dönmüş, kaptanın garip bakışlarını ve meraklı sorularını usta birkaç yalanla savuşturmuştu. Gemi o akşam İstanbul'a doğru yelken açmıştı.

Aşçıbaşı ilk günleri sıradan ve çabuk yemeklerle geçiştirmiş, vaktinin geri kalanında mutfağa kapanıp kitaplarıyla ilgilenmişti.
Üçüncü günün sonunda, kaptan ve zabitlerine kitaptan birkaç tarif pişirip sunduktan sonra, olanlar karşısında kendisi bile hayrete düşmüştü. Lezzetlerin insanların hislerine tesir ettiğini zaten biliyordu. Bir lezzetin ismini fısıldamak, etkisini katbekat artırıyordu ama hangi lezzetin, kimin üzerinde nasıl bir etki yapacağı, kişinin geçmişine ve halet-i ruhiyesine göre değişiyordu. Örneğin mülayimliğiyle bilinen güverte zabiti, boraniyi yedikten sonra isyana yeltenmişti. Fakat Aşçıbaşı'nın çılbır yaparken ismini fısıldayarak kabarttığı o suda pişmiş yumurtanın lezzeti hemen hemen bütün mürettebatın üzerinde benzer etkiyi yapmıştı. Başta kürekçiler olmak üzere herkese can gelmiş, tersten esen rüzgâra rağmen, iki gün sürecek yol bir günde alınıvermişti.
Lezzetlerin isimlerini fısıldamak zar atmak gibi bir şeydi. Aşçıbaşı isimlere ve tesirlerine ancak zamanla ve bol bol deneme yaparak hâkim olabileceğini anlamıştı. Tecrübe edecek, yanılacak ve hemen hemen herkes üzerinde aynı etkiyi gösteren lezzetleri ayıklamayı başaracaktı. Tıpkı kendisinden önceki Pir-i Lezzetlerin

yaptığı gibi. Üstad'ın verdiği ikinci kitap bu yüzden önemliydi işte. O sayfalardaki tarifler, Pirlerin tecrübeleriyle damıttığı lezzet birleşimlerini içeriyordu ve yarattıkları etkiler yeryüzündeki her insan için aynıydı. Kendinden öncekiler, hangi tadın hangisiyle birleşmesi gerektiğini, hangi ismin ne kadar fısıldanıp, hangi lezzetin ne kadar kabartılacağım ayrıntılarıyla yazmışlar ve mutlak tatlardan mutlak duygulara doğru uzanan bir yol çizmişlerdi. Kulağa basit geliyordu ama aslında keşfettikleri mekanizma hayranlık uyandıracak kadar karmaşıktı. Örneğin pirinç, temel bir lezzet ve temel bir isimdi. Fakat yağ ve tuz ile haşlanınca lezzeti ve ismi değişiyordu. Dolayısıyla temsil ettiği duygular da değişiyordu. Bir yemek söz konusu olduğunda ise işler hepten çığırından çıkıyordu. Örneğin sarma, ne tek başına asma yaprağıydı, ne tek başına pirinç, ya da nane ya da yağ ya da soğan. Tek başına hiçbiri değildi ama aynı zamanda hepsiydi de. İşte Pir-i Lezzet'in hüneri tam burada devreye giriyordu. Tıpkı bir baş sazendenin, emrindeki tüm sazlara hükmederek, müziğin esasını bozmadan dinleyenin nabzına göre şerbet vermesi gibi, Pir-i Lezzet de yemeğin nihai tadım korumak şartıyla, içindeki o temel tatların makamını ve şiddetim ayarlamakla yükümlüydü.
Gemi Rodos Adası'm geçip Ege Denizi'ne girdiğinde, Aşçıbaşı olayların gidişinden yavaş yavaş tedirgin olmaya başlamıştı. Mürettebat hâlâ çılgınlar gibi kürek çekiyordu. Kaptanın aklına ise Büyük Deniz'in batısında yeni keşfedildiği söylenen topraklar düşmüştü. Hatta bir keresinde dümeni ciddi ciddi Cebelitarık'a doğru kırmaya niyetlenmişti. Neyse ki görmüş geçirmiş ihtiyar bir deniz kurdu olan Koca Reis araya girmiş, Kaptan'ı ikna edip kararından caydırmıştı.

En fenası da seyir zabitinin vaziyetiydi. Aşçıbaşı, bu iri yan adam için pişirdiği kuskus pilavının nesini fazla kaçırdığını hiç anlamamıştı ama ortaya çıkan netice gün geçtikçe daha tehlikeli bir hal almaya başlamıştı. Seyir zabiti, Aşçıbaşı'na neredeyse âşık olmuştu. Gün aşırı yanma gelip, "emrettiği takdirde" Kaptan ile reislerin gırtlaklarını kesivereceğini, gemiyi ele geçirdikten sonra da canlarının istediği yere doğru yelken basabileceklerini söylüyordu.
284
Müşkül durumda kalmıştı Aşçıbaşı. Bir taraftan türlü laf cambazlıklarıyla adamın aklını başında tutmaya, yapamazsa oyalamaya çalışmış, diğer taraftan da tarifler kitabını kurcalayarak, yarattığı hezeyanı ve ateşi söndürecek bir çare aramaya koyulmuştu. Neyse ki kürekçiler sağ olsun, yolculuğun sonu tez gelmişti. Gemi Unkapanı iskelesine yanaşır yanaşmaz, daha halatların bağlanmasını bile beklemeden güverteden atlamış, arkasından seslenen kaptan ile seyir zabitine aldırış etmeden kalabalığın arasına karışıvermişti.
Kamer'in izini bulması da hiç zor olmamıştı. Tanıdığı birkaç Darü'z-Zevk müdavimiyle yaptığı sohbet neticesinde, kızın Züm-rützade Konağı'na satıldığını öğrenmişti. Anlatanlar hayretler içinde, o güzelim kızın ışığının bir anda sönüp gittiğinden bahsediyorlardı. Ne raksının tadı kalmıştı, ne de şarkılarının. Müşterilerin gözünden düşmeye başlayınca da Sirrah kızı alelacele elden çıkarmak zorunda kalmıştı.
Aşçıbaşı, İskenderiye'den sonra gözünü yine bir zengin konağına dikmek zorunda kalmıştı. Fakat bu sefer bakışlarında farklı parıltılar taşıyordu. Fikirleri vardı...
Konaktan birkaç kişiyle ahbap olması çok zor olmamıştı. Akabinde, bu yeni arkadaşları aracılığıyla Zümrützadelerin aşçısına meydan okumuştu. Aşçıbaşı, Sirkeci civarında, küçük bir kebapçıda yaptıkları müsabakayı ezici bir şekilde, yani cümle hakem heyetinin oy birliğiyle kazanmakla kalmamış, Zümrützade aşçısının uzun bir seyahate çıkmasını da sağlamıştı. Müsabaka için seçtiği tariflerden biri, kendisini İstanbul'a getiren geminin kaptanına yaptığı papaz yahnisiydi çünkü.
Gerisi kendiliğinden gelmişti zaten. Mutfak boşta kalınca, ahbapları yeni aşçı olarak konağın efendisi Hüsnü Bey'e kendisini önermişlerdi. Şiddetli ısrarlar karşısında afallayan Hüsnü Bey, kuşluk taamı için tek bir yemek yapmasına müsaade etmiş ve tabii ki daha önündeki sofra toplanmadan, avluda bekleyen Aşçıbaşı'na beş akçe yevmiyeyle işe alındığını haber etmişti.
285Zümrützade Konağı'nda Kamer yerine yeni bir hayal kırıklığı bulmuştu Aşçıbaşı: Kız, Harem-i Hümayun'a armağan olarak gönderilmişti.
Kulağına fısıldananlara göre, Zümrützade Hüsnü Bey, geldiği günden beri Konak'ta rahat, huzur bırakmayan Kamer'i, Saray'ın Kapıağası'na hibe etmişti. Mürekkep yalamış ama safça bir adam olan Kapıağası, Hüsnü Bey'in kendisine için için diş bilediğinden habersiz, bu hibeyi kabul etmişti. Aklı sıra, raksı su gibi, sesi bülbül gibi olan bu cariyeyi Harem'e armağan verecek, bu şekilde Haseki Sultan ile hafif limoni olan muhabbetini düzeltecekti. Fakat işler hesapladığı gibi gitmemiş, Kamer'in ne tür bir baş belası olduğu kısa zamanda ortaya çıkmış ve zavallı Kapıağası, ömrü boyunca dişiyle tırnağıyla kazıp kazandığı mevkiini bir anda kay-bedivermişti.

Tüm bu anlatılanları yüzünde hafif bir tebessümle dinlemişti Aşçıbaşı. Kamer'in sürekli daha yüksek, daha aşılmaz duvarların gerisine kaçıp durmasını kem talihine yormamış, üzülmemiş, yüreğinde en ufak bir yılgınlık bile hissetmemişti. "Artık tamam" demişti kendi kendine, "Gidebileceğin son yerdesin. Bundan öte bir köy yok..."

Her şeyi ince ince, adım adım Zümrützade mutfağında kurmuştu Aşçıbaşı. Konak'ın Saray ile münasebeti çoktu. Enderun'da kımıldayan bir yaprağın, Harem'de yere düşen bir inci tanesinin sesi, Zümrützade Konağı'nda yankılanırdı. Kulaklarını dört açıp dinlemişti. Dinlemiş, öğrenmiş ve tüm fikirlerini aklının imbiğinde damla damla damıtıp, ilmi, irfanı ve zanaatıyla yoğurmuştu.

Ve işte yolun son adımını atma vakti gelmişti artık...

#

Aşçıbaşı son üç gündür Melekgirmez Sokağı'nın diplerindeki, köhne, tek göz bir bekâr odasında saklanıyordu. Adına ne kadar saklanmak denirse artık. Üç gündür gece gündüz etrafta dolaşıyor, meyhanelerde içiyor, batakhanelerde barbut atıyor, fazla âdeti olmamasına rağmen ayaküstü ya da sofra başında tanıştığı insanlarla sohbet ediyor, lafın yeri geldikçe de "az bir zaman öncesine

kadar Matbah-ı Amire'de aşçı olduğunu, Baş Aşçıbaşı ile ters düşüp işi bıraktığını, iki gün sonra kalkacak olan bir gemiyle de Mora üzerinden Venedik illerine doğru terk-i diyar edeceğini" hiç çekinmeden anlatıyordu.

Bir taraftan da dinliyordu...

Ardı ardına patlayan dedikodularla çalkalanıyordu İstanbul. Darıcızade Mahmud Bey'in Harem-i Hümayun'a damat olmaktan son anda vazgeçmesi, Payitaht'ı sanki bin ejderdehan topu bir anda gürlemiş gibi sarsmıştı. Rivayetler muhtelifti. Aklı biraz başında olanlar Mahmud Bey'in, ikinci göbekten de olsa hanedana mensüp bir zevce beklerken, Harem'den bir cariyeye layık görülmesine içerlediğini, nişanı bu yüzden bozduğunu söylüyorlardı.

Kafası biraz daha alengirli işlere çalışanlar, Venedik Sefiri'nin, Mahmud Bey'i ya tehdit ederek ya da Venedik sularında ticaret imtiyazı vaadiyle kandırarak bu evlilikten vazgeçirdiğini, böylece damadın yapacağı yüklüce yardımı engelleyip Hazine-i Hümayun'u iyice dara düşürdüğünü anlatıyorlardı.

Kimileri ise Darıcızade'nin, Darü'z-Zevk'te Yalıgöçüren namında ve Nihan adında bir dilbere görür görmez vurulduğunu, bu yıldırım aşkı sebebiyle de Saray ile yaptığı akdi bozup, kızı Sir-rah'tan aldığı gibi İskenderiye'nin yolunu tuttuğunu söylüyorlardı. Ne var ki bu rivayeti dillendirenler, ne kadar yemin billah etseler de dinleyenlerin küçümseyen bakışlarına maruz kalmaktan kurtu-lamıyorlardı. Çünkü hiç kimse, Mahmud Bey gibi eşraftan bir adamın, bir Darü'z-Zevk hatunu uğruna, koskoca Saray-ı Hümayun'un gazabını üstüne çekmeyi göze alabileceğine ihtimal vermiyordu.

Rivayetler nasıl muhtelif ve tütsü dumanı gibi uçucu ise, hakikatler de bir o kadar kıt ve tıpkı kadim zamanlardan beri şehrin etrafını çevreleyen surlar kadar kaviydi.

Mahmud Bey akdi bozup, vaat ettiği para da İskenderiye yolunda suya düşmüş sayılınca, Defterdar Halil Paşa'nın yatağa düşmesinden beri kendini bir türlü toparlayamayan Hazine iyice sıkıntıya girmişti. Bir mucize olmazsa, Yeniçeri'nin ulufesi üç gün sonra eksik akçeyle ödenecekti. Nicedir kulaktan kulağa fısıldanmakta
287
olan "isyan" lafı artık iyice ayyuka çıkmıştı. Yeniçeri Ocağı'na yakın olanlar, orta neferlerinin Kazan-ı Şerifleri kalaylamaya başladıklarını söylüyorlardı. Ulufe günü ne akçe keselerine, ne de kendilerine ikram edilecek olan zerde ile pilava el sürmeyecekler, akabinde Et Meydam'nda kazan kaldıracaklardı. Başta Sadrazam olmak üzere paşaların kelleleri yuvarlanacak, hatta Hünkâr'ın tahtı bile bu isyan zelzelesine kapılabilecekti.
Payitaht, üzerine kasvetli bir tül serilmiş gibi gri ve gergindi. Gökyüzünü kaplayan koyu bulutlar günlerdir ne yağmura dönüp yağmış, ne de rüzgârlarla dağılmıştı. Avamından beyzadesine, tüccarından amelesine herkes sessiz bir telaş içindeydi. Galata bankerleri borç vermeyi kestikleri gibi, alacaklarını da ufak ufak toplamaya başlamışlardı. Para kıtlığında faizler yükselmiş, İstanbul'a mal taşıyan gemiler isyan söylentileri kulaklarına gelir gelmez limanlara girmekten vazgeçip açıkta yelken söndürmüşlerdi. Baba bile evladına veresiye vermez olmuş, esnaf yağma tehlikesine karşı elindeki fazla malı daha güvenli ambarlara taşımaya başlamıştı. Kısacası, cümle ahali, sıkılı dişlerinin arasından fısıldanan hayır dualarıve merhamet yakarışları ile, üç gün sonraki ulufe gününü bekliyordu.
Aşçıbaşı'nın içindeki ses ise akıbetinin çok ama çok yakında olduğunu söylüyordu. Günbatımına az bir vakit kalmıştı. Civardaki kebapçılardan birinin yolunu tuttu. Serin havaya rağmen, küçük masalardan birinin dükkânın önüne çıkartılmasını istedi. Boyu kadar masayı kan ter içinde kaldırıma yerleştiren çırak arzusunu sorunca "Sebzeli kebap..." dedi Aşçıbaşı, "Az da ciğer yaptır. Ayran da getir ama bol kişnişli olsun. Ciğeri pişirdikten sonra acıla, sumak ile kekiği de unutma."
Kebapçı çırağı, müşterisinin siparişlerini mırıldana mırıldana içeri girdikten bir süre sonra, elinde iki büyük tabakla geri gelmişti. Tabaklardan birinde kabuklarıyla közlenmiş soğan ve sarımsak ile kızgın yağda kızartılmış kuru kırmızı biberler vardı. Diğer tabak ise tepeleme somun ekmekle doluydu. Yağı görünce bir güzel şişmiş biberlerden yükselen ince cızırtılar, Aşçıbaşı'nın
288
kulağını hoş bir nağme gibi okşamıştı. Bir tanesini ağzına attı. Kararında bir acıydı. Ağzının içini fazla işgal etmeden çekilmiş, lezzetinin ve o yakıcı tadının kalıntısını sadece genzinde bırakmıştı. Közlenmiş sarmısakların arasından irice bir dişi parmaklarının arasına alıp, kopardığı bir parça ekmeğin üstüne sıktı. Dıştan diri gibi görünen sararmağın içi macun gibi olmuştu. Lokmasını ağzına atar atmaz, sanki bu lezzetle ilk defa karşılaşıyormuş gibi şaşırmıştı Aşçıbaşı. Sarmısak ateşe âşıktı âdeta. O sıcak, alevsiz ve dumansız közü görür görmez için için eriyip yumuşamış, keskin tadını ve kokusunu geride bırakıp, neredeyse tatlı, rayihalı ve yumuşacık bir lezzete dönüşüvermişti.

Kebaplarıyla birlikte gelen kişnişli ayranı bir dikişte içtikten sonra, hemen yenisini söyleyip, ağır ağır, sanki son yemeğiymiş gibi yemeye başlamıştı. Önündeki yayvan bakır tabağın dibinde kalan, sumak ve kekikle harmanlanmış kebap yağını ekmeğiyle sıyırıp, son lokması olarak ağzına attığında, güneş artık yitip gitmiş, alacakaranlığın kızıl örtüsü o her vakit kalabalık ama tekinsiz Melekgirmez Sokağı'nın üzerine çoktan serilmişti.
Doğruca bekâr odasının yolunu tuttu Aşçıbaşı. Kapının uyduruk sürgüsünü çekip üstünü çıkarmadan yatağa uzandı. Uyumuyordu, uyumaya niyeti de yoktu. Sokağın ve alt katların seslerini dinliyordu. Her şey olması gerektiği gibiydi. Karanlığın çökmesiyle birlikte şehrin gece kuşları da şakımaya başlamıştı: kafayı erken bulmuş bir demkeşin narası, uzaktaki bir meyhaneden gelen sazlara eşlik eden tiz bir çift kastanyet, duyanın yüreğini hop ettiren şuh kahkahalar, kâh temkinli, kâh telaşlı atılan adımlar...
Derken, ileriden, sokağa yabancı birkaç ayak sesi duymaya başladı. Sert ve kararlıydılar. Onlar ilerledikçe sokağın diğer sesleri susuyor, kaçıyor ya da kenara çekiliyorlardı. Derin bir soluk alarak gerilen vücudunu gevşetti ama gözlerini açmadı. Ayak sesleri penceresinin altına kadar ilerlediler. İçlerinden tok bir ses, her zaman kapının önüne attığı taburede oturan ihtiyar odacıya alçak sesle birkaç soru sordu. Aşçıbaşı, kelimelerin arasından kendi ismini seçebilmişti. Odacı titrek sesiyle cevap verdikten hemen sonra,

binanın ahşap merdivenleri gıcırdamaya başladı. Sesler yükselerek yaklaştı, kapısının önünde bir süre durdu ve ardından sert bir tekme uyduruk sürgüyü yerinden söküp attı.
Aşçıbaşı sanki kaçmaya ya da direnmeye yeltenecekmiş gibi çevik bir hamleyle yatağında doğruldu. Âdem ejderhası iki Bostancı neferi üstüne doğru hamle etmişti bile. Hemen arkalarında ise bizzat Bostancıbaşı vardı. Neferlerin pençeleri yıldırım hızıyla uzanıp kollarına yapıştı. Ayağa dikilirken şöyle hafiften karşı koyarmış gibi yaptı Aşçıbaşı. Cevap gecikmedi. Bostancıbaşı'nm daha o dakika yüzünde patlayıveren tokadıyla, gözleri şimşek beyazı bir körlükte kayboldu. Ardından her yer zifiri bir karanlığa büründü. Bostancıbaşı, Aşçıbaşı'nın başından aşağı siyah bir çuval geçirmişti...
Ayakları neredeyse yere değmeden, karga tulumba aşağı indirilmiş ve sokağın sonunda bekleyen bir arabanın arkasına fır-latıverilmişti. Yüzüstü yatıyordu. Neferlerden biri ayağıyla sırtına bastırmış ellerini bağlamaktayken, araba çoktan hareket etmişti. Nal seslerinden, arabayı dört atın çektiğini anlayabiliyordu. Arabacı sürekli "Bre savulun!" diye bağırdığına göre, belli ki aceleleri vardı. Nereye gittiklerini hiç merak etmiyordu Aşçıbaşı. Hesaba katmadığı büyük bir aksilik olmadıysa eğer, istikametleri doğruca Saray'dı.
Kısa bir süre sur dibinden yol aldıktan sonra araba sağa, Aya-sofya'ya doğru döndü. Doğruca Bâb-ı Hümayun'a çıkan, iri taşlarla döşenmiş bu yolun tıkırtılarını Payitaht'ta doğup büyümüş herkes kolayca ayırt edebilirdi. Fakat Aşçıbaşı, Saray'a cümle kapısından giriş yapacaklarını hiç zannetmiyordu. Beklediği gibi de oldu. Ayasofya'ya yaklaştıklarını düşündüğü bir sırada, araba aniden sola sapıp ara sokaklara girdi. Yollar dolambaçlıydı belki ama Aşçıbaşı'nın zihni aydınlıktı. Sur-ı Sultani'nin üzerindeki, çoğu göze hiç batmayan onlarca küçük kapıdan birine doğru gittiklerini biliyordu. Kendi kendine "Alay Köşkü civarında olmalıyız" diye düşündüğü bir sırada araba yavaşlayıp durdu. Aceleyle aşağı atlayan Bostancıbaşı'nı dinlemeye başladı

Aşçıbaşı. Demir

290
bir kapı üç defa, sertçe yumruklandı. Kapının gerisinden boğuk bir ses sordu:
“Kimdir?”
“Bre aç!” diye cevap verdi Bostancıbaşı, akabinde kapının zincirleri şangırdadı ve kapı gıcırdayarak açıldı.
Araba artık, minik çakıltaşlarıyla döşenmiş bir yolda, usulca hareket ediyordu. Arabacı atları rahvanda tutmaya çalışıyordu. Gece o kadar sessizdi ki sadece tekerleklerin sesi değil, zemine vuran nalların etrafa fırlattığı küçük taşların tıkırtıları bile duyulabiliyordu.
Uzunca bir süre yol aldıktan sonra arabacı dizginlere asıldı ve daha araba durur durmaz, kuvvetli pençeler yine Aşçıbaşı’nın yakasına yapıştı. Kollarına giren Bostancı neferleriyle birlikte, hızlı adımlarla yürümeye başlamışlardı. Kafasındaki çuval zerre kadar ışık sızdırmıyordu ama Aşçıbaşı etraftan gelen kokuları zor da olsa alabiliyordu: toprak ve taze yaprak kokusu... Yakın zamanda yağmur yağmadığına göre, yürüdüğü yolun her iki tarafı yeni çapa-lanmış ya da sulanmış olmalıydı. Bakımlı bir bahçeden geçtiğini anlamıştı Aşçıbaşı: Has Bahçe’deydi.
Yürüdükleri çakıltaşlı yolun sonu, aniden taş bir zemine kavuşmuştu. Tünele benzeyen kısa bir geçitten geçip sekiz on basamak merdiven çıktıktan sonra sola dönmüşler ve açık bir kapının eşiğini aşmışlardı. Bostancı neferleri içeri girer girmez Aşçıbaşı’nı dizlerinin üstüne çökerttiler. Etraf buz gibiydi. Mermer zeminden yayılan soğuk, yüksek tavanda yankılanan seslerle birleşince, insanın sadece bedeni değil, ruhu da ürperiyordu.
Önce sol taraftan bir çift ayak sesi yaklaştı. Bostancılar gibi ağır çizmeler değil, saray işi yemeniler giyiyorlardı. Ardından, sağ taraftan, muhtemelen yan odadan ya da tahta bir perdenin ardından, sert bir kadın sesi duyuldu: “Çekilin! Kapıyı da kapatın...”
Bostancılar herhalde selam vaziyetinde geri geri yürüyerek çıktılar ve kapıyı kapattılar. Birbirine çarpan ahşap kanatların korkunç yankısı dinip, her yer ciddi ve ağır bir sessizliğe büründükten kısa bir süre sonra Aşçıbaşı, az önce Bostancılara buyuran kadının sesini bu sefer hemen yanı başında duydu: “Kimsin sen?”
291
İşte bu, Aşçıbaşı’nın içine hafif bir korku salmıştı. Sesindeki öfkeye rağmen, keskin kulaklardan kaçabilecek kadar usul yürümeyi başarabilen bir kadın, cihanın her yerinde tehlike demekti. Yine de Aşçıbaşı sesinin dirayetini korumayı başardı ve sadece “Gözlerimi aç...” dedi.
Kısa bir sessizlik olmuştu ve Aşçıbaşı dibindeki kadının dişlerinin gıcırtısını duyabiliyordu. “Neyyir Ağa!” diye buyurdu kadın tıslar gibi bir sesle. Başına geleceği anlayan Aşçıbaşı, o koca adımlar kendisine doğru yaklaşmaktayken, vücudunu boş bir çuval gibi serbest bırakmıştı. Yüzüne inen dev bir tokadın şiddetiyle yere yapıştı. Uyuşan yanağı şimdilik bir şey hissetmiyordu ama, darbenin etkisiyle dönen boynu enikonu sızlıyordu. Çınlayan kulaklarının arasından kadının sesini zor bela duyabildi: “Kaldır şunu...”

Ağa kendisini doğrulturken kadın konuşmaya devam ediyordu: "O sefil gözlerini bana değdirebileceğini mi zannedersin a melun? Sen nerede, kimin huzurunda olduğunu biliyor musun? Sen benim kim olduğumu biliyor musun?"
"Biliyorum" diye cevap verdi Aşçıbaşı en sakin sesiyle, "Çinili Köşk'teyiz... Sen de Haseki Sultan'sın..."
Kadının dişleri yine gıcırdamaya başlamıştı. Elini uzatıp, siyah çuvalın üzerinden Aşçıbaşı'nın saçlarını sertçe kavradı ve sert fısıltılarla sormaya başladı: "Kimsin sen? Kim gönderdi seni? Maksadın ne? Kastın Hünkârımızın canına mıdır, yoksa Âl-i Osman'ın ocağını söndürmeye mi niyet ettin? Konuş! Konuş, yoksa derini tırnaklarımla yüze yüze ben konuştururum seni!"
"Gözlerimi aç" dedi Aşçıbaşı bir kez daha, "Aç ki göresin kim olduğumu!"
Haseki Sultan Aşçıbaşı'nın kafasındaki çuvalı öyle bir çekti ki bir tutam saçı da elinde kaldı. Hem acı hem de aniden yüzüne vuran ışık yüzünden gözleri kamaştı Aşçıbaşı'nın. Sahanlık sadece iki büyükçe kandille aydınlatılmıştı ama bu ölgün ışıklar, duvarlardaki mavili yeşilli çinilerde binlerce parçaya bölünerek çoğalıyordu.

Aşçıbaşı önce sol tarafına baktı. Mahir ellerini önünde kavuşturmuş, başını da önüne eğmişti. Korkusuyla utancını ayırt edecek halde değildi. Neyyir Ağa ise kin dolu gözlerle dimdik kendisine bakıyor, sıkılı yumruklarıyla Sultan'dan gelecek yeni bir emri bekliyordu.
Gözlerini karanlığa iyice alıştırdıktan sonra, kafasını kaldırıp Haseki Sultan'a baktı. Sultan'm iri siyah gözlerinin üzerindeki ince kaşları iyice çatılmış, dolgunca yanakları öfkeden kaskatı kesilmişti. Küçük ama biçimli dudaklarını sıktıkça yuvarlak çenesi hafif hafif titriyordu. Onun yaşından büyük göstermesine hiç şa-şırmamıştı Aşçıbaşı. Çoluk çocuğun harcı değildi harem. Herkes erken büyümek zorundaydı.
Ve Aşçıbaşı, bütün cesaretini toplayıp, karşısındaki kadının gözlerinin ta içine baktı. Haseki Sultan afallamış, yüzündeki gerginlik gevşeyip yerini belli belirsiz bir şaşkınlığa bırakmıştı. Sıradan bir bakış değildi çünkü bu; anlamını yeryüzündeki çok az insanın çözebileceği, bambaşka, gizemli bir lisandı. Harem'e bir cariye olarak giren ve ne kadar yükselirse yükselsin, oğlu tahta çıkıp kendisi Valide Sultan olana kadar da cariye olarak kalmaya mahkûm olan her kadın gibi Haseki Sultan da gayet aşinaydı bu bakışlara. Biliyordu ki ancak ve ancak bir hanedan üyesi, bir ca-riyenin gözlerine böyle ince bir aşağılamayla bakabilirdi...
Aşçıbaşı, Sultan'm kendisini toparlamasına fırsat bırakmadan konuştu: "Mahir'in sana gönderdiği kitapları okumuşsundur..."
"Okudum..." dedi Haseki Sultan. Yüzünde eski şiddetinden eser yoktu ama sesi hâlâ sertti: "Marifetlerini de bir güzel anlatmışsın... Defterdar Paşa'ya hangi yemekle inme indirttiğini, Siyavuş Ağa'yı nasıl öldürttüğünü... Hem büyücüsün, hem katil. Hükmün nedir, biliyor musun? Kelleni vererek bile kurtulamayacaksın. Kazığa oturtacaklar seni. Yavaş yavaş öleceksin!"

Aşçıbaşı tehditlere hiç kulak asmadan, kendi bildiği yerden konuşmaya devam etti: "Dikkatli baktıysan, kitaplardan birinin üç sayfasının eksik olduğunu da görmüşsündür..."
293
Sultan iyice şaşırmıştı. Ama bir taraftan da keskin zekâsı, bu sohbetin bambaşka bir mecraya doğru akmaya başladığını söylüyordu. Aşçıbaşı üsteledi: "Fark etmedin mi?" Haseki Sultan belli belirsiz başını salladı. Aşçıbaşı da sesini biraz alçaltarak "Seninle konuşmamız gereken şeyler var" dedi. Ardından gözleriyle kenarda bekleyen Mahir ile Neyyir Ağa'yı işaret etti: "Ama istersen şunları uzaklaştır önce. Emin ol, konuşacağımız şeylerin bir sır olarak kalmasını isteyeceksin sen de. Yine de sen bilirsin ama, sonra işitmemeleri gereken şeyleri işittiler diye durduk yere kanma girme zavallıların..."
Sultan, Aşçıbaşı'nın bakışlarını şöyle bir tarttıktan sonra, Neyyir Ağa'ya döndü: "Çekilin!"
Mahir sahanlığı terk etmeye zaten dünden razıydı. Ağa'yı beklemeden elleri önünde, başı yerde hızlı adımlarla çıkıp gitti. Neyyir Ağa ise çıkmadan önce.Aşçıbaşı'na doğru garez dolu bir bakış atmayı ihmal etmedi.
Ayak seslerinin yankıları kesildikten sonra, Aşçıbaşı ağır ağır ayağa kalktı. Gözleri hâlâ Haseki Sultan'ın gözlerindeydi. Bağh ellerini kuşağının arasına sokarken "O kitapta yaptıklarım yazılıydı..." dedi. Kuşağından çıkardığı katlanmış üç eksik sayfayı Sultan'a uzatırken de ekledi: "Bunlar da yapabileceklerim..."
Sultan, katlanmış kâğıtları açtı ve en üsttekini okumaya başladı. Sayfada bir yemek tarifi vardı ve üstünde kırmızı mürekkeple "Zırba-i Zindegi" yazıyordu.
"Bununla Defterdar Paşa'yı sapasağlam ayağa dikebilirim" dedi Aşçıbaşı, "Bedeni de, zihni de eskisinden diri olur. Hazine'yi beceriksizlerin elinden kurtarırsın..."
Sultan bir şey demeden ikinci sayfaya geçti. Bunun üstünde de "Zerde-i Mülayemet" yazıyordu.
Aşçıbaşı devam etti: "Bu zerdeden yiyen yeniçeriler, değil eksik akçeye isyan çıkarmak, keselerin içinden çakıltaşı çıksa bile ses çıkarmazlar. Etkisi de uzun sürer."
Sultan yine bir söz etmedi. Fakat sıradaki sayfaya geçtiğinde, yüzünde saklaması zor ve karmakarışık bir ifade belirdi. Heyecanlandığı apaçık ortadaydı. Kafasını kaldırmadan, Aşçıbaşı'na alttan bir bakış fırlattı.
"Doğru okudun" dedi Aşçıbaşı, "'Şerbet-i İktidar!' Bir yudumu bile seni Hanedan-ı Âl-i Osman'ın gelmiş geçmiş en kudretli hatunu yapar. Ne bir Haseki'nin, ne de bir Valide Sultan'ın senin yanında esamisi okunmaz. Mutlak iktidar sahibi olursun ve ömrün yettiğince hüküm sürersin!"
Haseki Sultan, dik dik bakmaya devam ederek kâğıtları katladı ve gerisingeri Aşçıbaşı'nın kuşağının içine tıkıştırdı. "Bütün bunların karşılığında ben de senin kuşça canını bağışlayacağım, öyle mi?" diye sordu.
Hafiften tebessüm etti Aşçıbaşı: "Canımı zaten bağışlayacaksın. O pazarlığımızın konusu bile değil."
Sultan, bu küstah cevaba öfkelenecek halde değildi. Düşünceli görünüyordu: "Ne istiyorsun?"

Aşçıbaşı'nın cevabı çoktan hazırdı. "Sana üç şey veriyorum. Karşılığında da üç şey isterim."
Haseki Sultan artık onun gözlerine bakmıyor, bakışlarını mermer zeminde gezdiriyordu. Harem kadınlarına mahsus bir el hareketiyle devam etmesini söyledi.
"Bir:" dedi Aşçıbaşı, "Beni unutacaksın. Aramayacaksın, sormayacaksın, aklına bile getirmeyeceksin. Nerede olursam olayım, bana ve çevremdekilere dokunmayacaksın... İki: Bu saraydaki bütün çocukları himayen altına alacaksın. Sen yaşadığın müddetçe, ne Devlet'in bekası, ne de birisinin çıkarı için tek bir sabinin bile kanma girilmeyecek!"
Sultan kafasını kaldırıp Aşçıbaşı'na garip garip baktı. İçinden "Neden?" diye sormak geliyordu ama vazgeçti.
"Üç:" diye devam edecekti Aşçıbaşı ama içini titrek bir heyecan kaplamıştı. Biraz duralayıp, yutkunduktan sonra konuşabildi: "Harem'de bir cariyen var... Onu... Onu azat edeceksin..."
295
Kısa sessizliği uzun bir kahkaha sonlandırdı. Haseki Sultan gülüyordu. "Şimdi anlaşıldı" dedi neden sonra, "Demek bütün bunlar bir cariye içindi. Aşk için... Şimdi anlaşıldı..."
Dönüp tekrar Aşçıbaşı'na bakmaya başladı. Fakat bu sefer bakışlarında şaşkınlıkla karışık ciddi bir hayranlık vardı. "Hangi ca-riyemmiş bu kız?" diye sordu, "İsmi nedir?"
Kısa bir tereddütten sonra "Kamer..." diye fısıldadı Aşçıbaşı.
Sultan biraz düşünmek zorunda kaldı. Fakat bir süre sonra gözleri yine hayretle doldu. "Kamer mi?" dedi gülerek, "Gerçekten bela seviyormuşsun sen!" Sonra kendi kendine konuşmaya başladı: "Ah aşk! Sen nelere kadirsin. Gözümün nuru Hünkârımın saltanatı aşk yüzünden biteyazmış meğer. Meğer Devlet-i Aliye'nin sonu aşk eliyle gelecekmiş az daha. Şairler doğru söylermiş, aşkın ateşi yeri gelir cihanı yakarmış meğer..."
Haseki Sultan'ın bakışları donuklaşmıştı. Elini ağır ağır kaftanının altına götürdü ve kabzası taşlarla süslü küçük bir hançer çıkardı. "Ama ben de yakarım" dedi ağır adımlarla Aşçıbaşı'nm arkasına doğru dolanırken, "Fark ettin mi bilmem ama kendin kadar âşık birinin gözlerini görüyorsun şu an karşında! Hünkârıma dokunmaya yeltenen olursa eğer, alev olurum! Evladıma el sürmeye kalkan olursa eğer, tufan olurum! Şimdi git. Defterdar Pa-şa'yı ayağa kaldır, Yeniçerileri yatıştır, bana da ö şerbeti hazırla. Ama bir dolap daha çevirmeye kalkarsan eğer ya da başarısız olursan, andolsun o kızın yüreğini gözlerinin önünde söküp ayaklarının dibine atarım. Seni de sağ bırakırım! Şimdi git!"
Aşçıbaşı, soğuk çeliğin bileklerine dokunduğunu hissetti. Haseki Sultan sert bir hamleyle ipleri kesti ve geldiği gibi hızlı ve sessiz adımlarla sahanlığı terk etti.
Üç gün sonra sabaha karşı Cariyeler Matbahı'nda, Aşçıbaşı ocakların üzerine yerleştirilmiş bir düzine dev kazana, etrafındaki çuvallarla pirince ve tulum tulum sadeyağa, testiler dolusu bala biraz tedirgin gözlerle bakıyordu.
296
Sağ tarafında duran İsfendiyar Usta, en az onun kadar tedirgin bir sesle sordu: "Kalkabilecek misin altından?"

“Ne yalan söyleyeyim Usta” diye cevap verdi Aşçıbaşı, “Bu kadar çoğunu hiç pişirmedim ama... Kalkarım herhalde...”
Sol tarafında duran Bekir Usta yüreklendirmek için omzuna sert bir şaplak attı: “Niye beceremeyecekmişsin canım? Ha bir kazan zerde, ha on kazan zerde... Hepsi bir değil mi?”
“Yapmadan bilemeyiz” dedi Aşçıbaşı ve arkalarında bekleyen yamaklara döndü: “Haydi...”
İşaretle birlikte delikanlıların tecrübeli olanları pirinç çuvallarını yüklenip, duvara asılı duran büyük su tulumlarının altına taşıdılar. Pirinçlerin haşlanmadan önce iyice yıkanması gerekiyordu. Daha ufak olanlar ise ellerinde köz kovaları, kömür çuvalları ve körüklerle birlikte ocakların başına geçip “Harla!” emrini beklemeye başladılar.
Aşçıbaşı ise önündeki soğuk su dolu on iki büyük kaba, tutam tutam has safran atmaya koyulmuştu. İyice çözülmesi için safranları suda ovuyor, bir taraftan da zerdeyi Zerde-i Mülayemet yapacak olan lezzetlerin isimlerini fısıldıyordu. Birazdan kazanlara su çektirecek, iyice çözdürdüğü bu safranları balla birlikte kaynatacak, ardından yamakların yıkayıp haşladığı pirinçleri ekleyecekti. Son olarak da yine suda erittiği buğday nişastasını katıp, zerdeyi kıvamına gelene kadar kaynamaya bırakacaktı. Tek bir kazan pişiriyor olsa mesele yoktu ama, Aşçıbaşı bu işlemi sırasıyla on iki kazan boyunca hatasız bir şekilde yapmak, doğru isimleri, doğru zamanda ve doğru şiddette fısıldamak zorundaydı. Gözlerini hafifçe kapamış, tüm düşüncesini zihnindeki isimlere ve parmaklarının arasında ufalanan safrana vermişti. Zaten yorgundu. Haseki Sultan’ın yanından döndüğü andan beri neredeyse tüm vaktini mutfakta geçirmişti. Ama önce İsfendiyar Usta’mn yanma gitmişti. Ca-riyeler Matbahı’nda, Bekir Usta ile birlikte dertli dertli otururken bulmuştu adamcağızı. Kendisini karşısında görünce gözleri dolmuş, boynuna sarılarak defalarca “Şükürler olsun” demişti. Yüzünün sol

tarafını kaplayan çürüğü sormuştu sonra. Neyyir Ağa’nın eseri olduğunu öğrenince gülümsemiş, “Ucuz atlatmışsın” demişti.
Aşçıbaşı ilk olarak, hiç vakit kaybetmeden Defterdar Halil Paşa’nın yemeğini hazırlamıştı. Sabaha kadar uğraşmış ve zır-ba-i zindegiyi kuşluk vaktine yetiştirmişti. Gelen haberler gayet iyiydi. Halil Paşa aynı günün akşamüzeri gözlerini açmıştı. Yatsıya doğru dili çözülür çözülmez de ağzından çıkan ilk sözler “Kulun akçesi hazır mı acep?” olmuştu. Söylenenlere göre, Defterdar Paşa, buhran haberlerini duyar duymaz yataktan kalkmaya yeltenmiş, fakat haftalardır yatmakta olduğundan yürüyecek dermanı bulamamış, gözyaşları içinde gerisingeri yastığa baş koymak zorunda kalmıştı. Kimileri ise, Haseki Sultan’ın hususi hekimlerini Defterdar Paşa’nın evine gönderdiğini rivayet ediyorlardı. Dolaşan laflara göre hekimler, Paşa’nın en geç bir hafta içinde ve de eskisinden daha zinde bir şekilde görevinin başına geçebileceğini Sultan’a müjdelemişlerdi.

Bu işi hallettikten sonra Aşçıbaşı tam iki gün boyunca kendini Helvahane'ye kapatmıştı. Helvacıbaşı da dahil olmak üzere herkesi dışarı çıkarmış, kapıyı üstünden kilitletmiş ve tane tane seçtiği kızılcıklardan Haseki Sultan'm şerbetini damıtıp, dinlenmeye bırakmıştı. Her şeyi hazırdı şerbetin. Sadece tek bir fısıltısı eksik kalmıştı. Çoğu zaman olduğu gibi en zor iş, yine en sona kalmıştı: Yeniçeriler için zerde-i mülayemet hazırlamak.

Ulufenin dağıtılacağı gün akçelerini almak için Saray'a gelen Kapıkulu askerlerine pilav-zerde dağıtmak Saray'ın geleneğindendi. İkinci Avlu'yu dolduran Yeniçerilerin ve Kapıkulu Sipahileri'nin önüne binlerce tabak konurdu. Ne var ki sıradan bir yemek merasimi değildi bu. Çoğu zaman Hünkâr'in ve Devlet-i Aliye'nin ihtişamını sergilemeye vesile olurdu. Payitaht'ta bulunan önemli yabancı misafirler ve sefirler Saray'a davet edilir, maaş gününün heyecanıyla iyice coşan Yeniçerilerin çektikleri gülbank ile yüreklerinin korku ya da hayranlıkla titremesi sağlanırdı. Eğer kulun Devlet ile arası hoşsa, bir sorun çıkmazdı. Para dolu keseler hazır

edilip Kubbealtı'nın önüne çıkarılana kadar her asker, Hünkâr'ın ikramı sayılan pilav ile zerdeyi iştahla mideye indirirdi. Lâkin, eğer kulun bir hoşnutsuzluğu var ise... İşte o zaman hiçbiri önündeki tabaklara el sürmezdi. Yaklaşan fırtınanın son sessizliği sayılırdı bu. Kapıkulları yemeği reddetti mi herkes isyanın çok yakında olduğunu bilirdi. Zaten ya birkaç dakika sonra Sadrazam ve Divan üyeleri Kubbealtı'ndan çıkıp kulun karşısına geçtiğinde ya da çok çok bir gün sonra kıyamet kopardı.

İşte Aşçıbaşı, böyle bir tehlikeye karşı kazanların başına geçmişti. Boynundaki yük çok çok ağırdı. Zira bu isyanın ilk kıvılcımlarını çakan yine kendisiydi.

On iki kazan ocaklardan indirilip pay edildikten sonra, Cari-yeler Matbahı'nda yer gök tabaklarla dolmuştu. Binlerce tabak sinilere konmuş, siniler de aralarına kalınca ikişer tahta parçası yerleştirilerek onarlı sıralar halinde üst üste dizilmişlerdi.

Aşçıbaşı dumanı tütmekte olan tabaklara hâlâ şüpheli gözlerle bakıyordu. "Olmuş mudur acep?" diye mırıldandı kendi kendine. Her aşamada çok dikkatli davranmıştı. Dönüp dönüp yaptıklarını gözden geçiriyor, bir kusur bulamıyordu, fakat en ufak bir hata ihtimali dahi içini kemirmeye yetiyordu.

Bekir Usta, biraz da havayı yumuşatmak için îsfendiyar Us-ta'ya döndü. "Usta, sen denesene, bakalım olmuş mu?" diye sordu gülerek.

îsfendiyar Usta "Ben zaten mülayim adamım" dedi ters ters, "Bende anlaşılmaz..." Biraz düşündükten sonra arkada yorgun argın bekleşen yamaklardan birine döndü: "Sen şu Sıtkı Usta'yı ça-ğırsana buraya."

Yamak koşar adımlarla mutfaktan çıkarken, Bekir Usta "Hay aklınla bin yaşa!" diye haykırdı, "Onda işe yararsa herkeste işe yarar."

Birkaç dakika sonra, tüm mutfakta aksiliği, nemrutluğu ve pintiliğiyle nam salmış, Divanhane Aşçısı Sıtkı Usta mutfağa geldi. Gece yarısından bu yana yarınki ulufe merasimi için pilav pişirip

299
durmaktan canı zaten burnundaydı. "Ne vardı Usta?" dedi İsfen-diyar Usta'nın yanına gelir gelmez.
"Pilav bitti mi?" diye sordu İsfendiyar Usta.
Sıtkı Usta burnundan soludu: "Az bir işi kalmıştı..."
"Güzel oldu mu bari?"
Sıtkı Usta patladı patlayacaktı: "Her zamanki pilav işte. Hem güzel olsa ne olacak. Kul bir kaşık almayacak ki. Ettiğimiz masrafa değmez."
İsfendiyar Usta uzun uzun başını salladıktan sonra, tezgâhta duran zerde tabaklarından birini işaret etti: "Şunun tadına bir bak bakalım."
Sıtkı Usta şaşırmıştı: "Zerdenin mi?"
"Yok elinin körünün!" diye bağırıverdi İsfendiyar Usta, "Başka bir şey var mı burada tadına bakacak!"
Sıtkı Usta durduk yerde yediği bu kalaya bir anlam verememişti ama öfkeden de sağ gözü seğiriyordu. Duvardaki kaşıklıktan rast-gele bir kaşığı koparır gibi çekip zerdeye daldırdı. İlk lokmasını ağzına attıktan sonra kaşığı fırlatıp atacakmış gibi oldu ama eli bir anda havada asılı kalıverdi. Gözleri süzülmüştü. Sanki uykudaymış gibi ağır hareketlerle tabağı eline aldı ve zerdeyi silip süpürdü.
Son lokmasının ardından ağzını uzun uzun şapırdattıktan sonra, hayranlık dolu bir sesle "Ellerinize sağlık" dedi, "Pek hafif olmuş, pek leziz olmuş, yağı şekeri kararında olmuş, kıvamı maşallah iyi oturmuş, nişastası fazla kaçmamış, safranın en hası..."
İsfendiyar Usta "Tamam tamam..." diyerek, uzayıp giden bu methiyeyi kesmek zorunda kaldı. Sonra aniden, avucunu adamcağıza doğru uzatarak "Ver bakalım bir akçe şimdi" dedi.
Sıtkı Usta yine şaşırmıştı ama gülümsüyordu. "Niye ki?" diye sordu.
"E, zerdenin parası" dedi İsfendiyar Usta.
300
Sıtkı Usta'nın aklı bu işi hiç kesmemişti ama anlayamadığı bir sebepten dolayı itiraz da edemiyordu. Yüzündeki aptal gülümsemeyi bozmadan kuşağının arasından bir akçe çıkardı ve Usta'nın avucuna bıraktı.
"Hadi bakalım sağlıcakla" dedi İsfendiyar Usta, "Tekrar afiyet olsun."
Sıtkı Usta ağzını şapırdata şapırdata mutfağına doğru yürümeye başladı. Çıkarken bir kez daha "Ellerinize sağlık" demeyi de ihmal etmedi.
Bekir Usta ve yamakları, kahkahaları mutfağı inletmesin diye elleriyle ağızlarını kapamışlardı. İsfendiyar Usta, bir akçeyi Aşçıba-şı'nın avucuna şaklatarak sıkıştırıp "Bu iş bu kadar" dedi, "Haydi bakalım, hayırlara vesile olsun..."
Cariyeler Matbahı'nda keyifler yerine gelmişti. Gülüşmeler yer yer devam ediyordu ki Ayasofya'nın minarelerinden sabah ezanının sesi yükseldi...
Mutfak yine sessizliğe bürünmüştü. Ezan sesi, ulufe merasiminin başlamak üzere olduğunu haber veriyordu. Divan-ı Hümayun üyeleri ve Yeniçeriler, sabah namazının ardından Saray'a geleceklerdi.
Kendini ilk toplayan İsfendiyar Usta oldu. "Yüklenin sinileri" dedi kalfalara dönerek, "İşaret verdim mi fırlayacaksınız."
Kalfalar ikişer ikişer sinilerin başına üşüştüler. Biri taşıyacak, diğeri tabakları dağıtacaktı. Aşçıbaşı ise, İsfendiyar ve Bekir Ustalarla birlikte çıkıp, Matbahlar Yolu'nun karşı tarafındaki Kalaycılar Koğuşu'na doğru yürümeye başladı. Doğruca üst kata çıktılar. Kalaycı ustalarının ve yamaklarının kullandığı bu ince uzun, kasvetli koğuşun tek güzel tarafı, pencerelerinin doğruca merasimin yapılacağı İkinci Avlu'ya

bakıyor olmasıydı.

Kalın perdeyi biraz aralayıp, kafesli pencereden dışarıyı izlemeye başladılar. Avluda henüz kimsecikler yoktu. Sadece hafif bir bahar rüzgârı arada sırada coşuyor, çimenleri ve ağaçların yapraklarını yalayıp geçiyordu. Sessizce beklemeye başladılar.

Ömür törpüsü gibi geçen bir yarım saatin ardından, Bâbü's-Se-lam tarafından ayak sesleri yükseldi. Önce Yeniçerilerin iki merasim bölüğü, ağır adımlarla avluya girdi. Başlarındaki yatırma börk-lerine, uzun ve bembeyaz süpürge sorguçlar takmışlardı. Onların ardından Yeniçeri Ağası'nın heybetli silueti kapının ağzında belirdi. Peşinde ise Ocak'ın on iki yüksek zabiti yürüyordu. Merasim bölükleri ve Yeniçeri Ağası'nın başını çektiği Katar Ağaları yerlerine geçtikten sonra, Yeniçeri neferleri avluyu doldurmaya başladı. Çorbacıbaşıların nezaretinde ortalarını temsilen Saray'a gelen askerler, bölük sırasına göre kapıdan içeri giriyor ve tam Kubbeal-tı'nın karşısında tek sıra halinde duran Katar Ağalarının arkasından başlayarak öbek öbek diziliyorlardı. Avlu kısa sürede tamamen dolmuştu. Kırmızı urbaları ve beyaz börkleri içinde Yeniçeriler kıpırtısız duruyorlardı ve binlerce insanın bulunduğu bir yerde sessizlik çok daha korkutucu bir hal alıyordu.
Bu sessizliği Bâbü's-Saade Kapıcıbaşısı'nın "Destur!" nidası bozdu. Bu ses, Sadrazam ve Divan-ı Hümayun üyelerinin kapıdan geçmek üzere olduğunu haber veriyordu. Derken Sadrazam Paşa göründü. Erkân-ı Devlet de peşi sıra geliyordu. Sadrazam'ın başı dik, kendinden emin adımlarla yürümesi Aşçıbaşı'nı şaşırtmıştı. Diğerlerine baktı. Kubbe Vezirleri'nin ardından gelen Defterdar Paşa'da bile garip bir vakar vardı. Aldıkları devlet terbiyesine yordu Aşçıbaşı. Ne de olsa hepsi görmüş geçirmiş adamlardı ve cellatlarına bile korkularını göstermek istemezlerdi.
Sadrazam Paşa Yeniçerilerin selamını alıp Divan üyeleri ve Katar Ağaları ile birlikte Kubbealtı'na girer girmez, îsfendiyar Usta, Bekir Usta'ya bir işaret çaktı: "Haydi!" Bekir Usta hızla yanlarından ayrılıp aşağı indi. Kısa bir süre sonra da ellerinde tepsilerle yamaklar, Matbah-ı Hümayun'un üç kapısından taşra sökün ederek avluya, Yeniçerilerin arasına dağıldılar.
Aşçıbaşı bir gözüyle pilav ile zerdenin dağıtılmasını izliyor, diğer gözüyle de Kubbealtı'na bakıyordu. Tedirgindi. Ananeye göre, neferler avluda yemeklerini yerken, içeride âdetten bir toplantı

yapılacak, önemli hiçbir konu konuşulmayacak, Yeniçeri Ağası ve Katar Ağaları Sadrazam'ın eteğini öpecek, Sadrazam Paşa'nın desturuyla birlikte kulun akçesi Hazine dairesinden avluya taşınmaya başlanacak, bu sırada yemek bitecek, Katar Ağaları'ndan Ça-vuşbaşı Ağa avluya çıkarak neferlere gülbank çektirecek, ardından ulufenin dağıtımına başlanacaktı. Fakat elbette, bugün hiçbir şey Kanun-ı Kadim'de yazdığı gibi olmayacaktı ve Aşçıbaşı en çok da erken çıkacak bir isyandan, yani Yeniçeri'nin zerdeyi yemesine fırsat kalmadan patlayacak bir gümbürtüden korkuyordu.

Neyse ki korktuğu şey başına gelmemişti Aşçıbaşı'nın. Yamaklar, sinilerdeki tüm tabakları dağıtmış ve geldikleri gibi düzen içinde mutfağa geri çekilmişlerdi. İkinci Avlu'daki ölüm sessizliği devam ediyordu. Hiçbir şey kımıldamıyordu. Yeniçeriler de dahil olmak üzere hiçbir şey...
Aşçıbaşı ufak ve basit bir teferruatı nasıl da gözden kaçırdığını işte o anda fark etti. Küçücük bir körlük, büyük ve ölümcül bir hataya dönüşüvermişti. Ve ne yazık ki artık her şey için çok geçti.
Aynı şeyi Bekir Usta da fark etmiş olacak, "Yemiyorlar ki..." diye inledi. Sonra ekledi: "Yemezler ki..."
Aşçıbaşı'nın gözden kaçırdığı şey, Yeniçeri Ocağı'nın ananeleriydi. Neferlerin birbirlerine olan sadakatlerini ve zabitlerine itaatlerini atlamıştı Aşçıbaşı. Eğer Ocak'ta, "Yemeğe kaşık çalınmayacak" diye bir karar alınmışsa, yeryüzündeki hiçbir kuvvet neferlere o zerdeden bir kaşık bile olsa aldıramazdı. Üstelik zerde çoktan soğumuştu. Buharıyla insanı zaafa düşürecek halde de değildi.
İsfendiyar Usta, Aşçıbaşı'nm yenine yapışıp "Kaç" diye fısıldadı, "Kaç çabuk. Payitaht karışır birkaç gün. Peşine düşemezler. Kaç kurtar kendini!"
Aşçıbaşı cevap veremedi. Usta'yı duymuyordu çünkü. Kafasının içinde koca bir ses "Kamer'i öldürdün" diye bağırıyordu, "Kurtarayım derken Kamer'i öldürdün!"
Birazdan Sadrazam Paşa, Saray'ın ikramını reddeden küskün kulların derdini sormak için taşra çıkacaktı. İşte kıyamet o zaman,

bir anda kopuverecekti. Yeniçeri kelle isteyecekti. Sonra kime ne olacağını bilmiyordu Aşçıbaşı. Kimse bilemezdi. Fakat bildiği tek bir şey vardı, o da Haseki Sultan'ın dediğini yapacağıydı. Kadının gözlerini hatırlıyordu Aşçıbaşı. Yalan söylemiyor, numara yapmıyorlardı. Dediğini yapacaktı Haseki Sultan. Kamer'in yüreğini sökecek, ayaklarının dibine atacak, kendisini de sağ bırakacaktı.
Aşçıbaşı son olarak Kubbealtı kapısının açıldığını gördü. Dışarı çıkıyorlardı işte. Gözlerini kapadı ve beklemeye başladı. Kaderini beklemekten başka bir çaresi yoktu.
Derken İkinci Avlu'da "Ağalar!" diye bir ses gürledi, "Kulun akçesi tastamam ödenecektir. Afiyet olsun!"
Aşçıbaşı gözlerini açtı. Konuşan Yeniçeri Ağası'ydı. Hükümran bir edayla avludaki neferlerine bakıyordu. Kıdemli bir Çorbacı cesaretle ayağa kalktı. "Ağam" diye seslendi, "Akçenin tamam olması mesele değildir. Devlet-i Aliye'nin hali ortada. Kul nicedir..."
Yeniçeri Ağası tek bir haykırışla Çorbacı'nın sözünü kesip attı: "Ağalar! Kulun akçesi tamamdır. Ve dahi Devlet'in bol günü de vardır, dar günü de olacaktır. Biz kullara düşen, dar gününde Devlet'in yanında durmaktır. Edepsizliğin lüzumu yoktur!"
Ağa, ateş saçan gözlerini tüm neferlerin üzerinde dolaştırarak son bir kez daha gürledi: "Afiyet olsun!"
İkinci Avlu hep bir ağızdan "Hamdolsun!" diye cevap verdi.
Kulun Ocak'a ve zabitlerine olan bağlılığı galip gelmişti. Avluyu dolduran Yeniçeriler koyunlarından kaşıklarını çıkardılar ve zerde ile pilavı iştahla yemeye başladılar.
Aşçıbaşı'nın dizlerinde derman kalmamıştı, olduğu yere çöküverdi. İsfendiyar Usta'nın parmakları hâlâ kolundaydı. Ağlamaya başladı...

Gün ilerleyene kadar orada, o pencerenin altında bekledi Aşçıbaşı. Yemeklerini yedikten sonra, Yeniçerilerin hep bir ağızdan Dev-let-i Aliye'ye, Erkân-ı Devlet'e, Hünkâr'a ve Haseki Sultan'a ettiği hayır dualarını dinledi. Merasim dağılıp Saray günlük seslerine geri döndüğünde bile kalkmadı yerinden. Neler olduğunu bilemiyordu. Başarmış mıydı yoksa her şeyi berbat mı etmişti, kestiremiyordu.
304
Düşünemiyordu Aşçıbaşı. Bir aksilik ihtimalini düşünemiyordu. Çünkü artık herhangi bir şeyi düzeltecek mecali yoktu.
#
İkindi ezanının okunmasından az bir vakit sonra Kalaycılar Koğuşu'nun kapısı aralandı ve iri bir gölge kapının üzerine vurdu. "Sultanımız gün battıktan sonra aynı yerde seni bekler" dedi kapının ağzından Neyyir Ağa. Aşçıbaşı'na, köşeye sıkışmış bir böcekmiş gibi bakıyordu.
Aşçıbaşı belli belirsiz başını salladı ve oturmaya devam etti...
Akşam ezanı okunduktan sonra kalkıp Helvahane'ye geçti. Haseki Sultan'ın isteyip istemediğini bilmiyordu ama yine de şerbeti yanına aldı. Ve doğruca Çinili Köşk'ün yolunu tuttu.
Haseki Sultan kendisini tam üç gün önce ayrıldıkları yerde bekliyordu. Köşk'ün kapısı yine açık duruyordu. Henüz doğmuş dolunayın ışıkları hemen dışarıdaki avlunun mermerlerinde kırılarak içeri doluyor, çinilerle bezeli bu sahanlığı buzlu mavi bir ışığa boğuyordu.
Haseki Sultan bir iki adım ilerisindeydi. Yüzünde alaycı ve muzaffer bir tebessüm vardı. "Başaramadın" dedi Aşçıbaşı'na doğru hafifçe yaklaşarak, "Ne olacak şimdi?"
Aşçıbaşı susuyordu. Sultan devam etti: "Defterdar Paşa'yı ayağa kaldırdın, ne âlâ. Ya Yeniçeriler? Onları durdurmayı başaramadın. Neyse ki Yeniçeri Ağası'yla hukukum vardır biraz... Bana çok pahalıya patladı. Senin halletmeni tercih ederdim... Ama beceremedin!"
Aşçıbaşı'nın edecek bir lafı yoktu. Sultan'ın yüzündeki tebessüm ise giderek azalıyordu. "Ben senin sanatından daha keskin bir sanatın erbabıyım" dedi sert bir sesle, "Ben siyasetin erbabıyım! Kulu yatıştırmak için senin zerdene kalmadım. İktidar için de şerbetine muhtaç değilim, bilesin."
Haseki Sultan durdu, uzun uzun Aşçıbaşı'na baktı ve tekrar sordu: "Söyle. Ne olacak şimdi?"
305
Bir cevap gelmeyeceğinden emindi, o yüzden beklemeden devam etti: "Söyle, ne yapayım sana? Dizlerinin üstüne çökertip yalvartayım mı? Sana Kamer'i senede bir defa gösterip kırk yıl kölem mi edeyim? Hayır... Bunları yapabileceğim çok insan var etrafımda. Bunlardan biri olmanı istemem. Neden, biliyor musun? Sana muhtaç olduğumdan, zanaatından korktuğumdan değil. Aşkına, aklına ve zahmetine hürmet ettiğimden. Pir-i Lezzet oluşun umurumda değil. Ama aşkın takdiri hak ediyor. Bu yüzden adaletli davranacağım sana."
Sultan bir soluk alıp hükmünü okumaya başladı: "Üç vaat karşılığında üç istekte bulunmuştun. Birini beceremedin. Ama ben anlaşmayı bozmayacağım. İki hizmetine karşılık iki şey vereceğim sana. Adil mi?"

Aşçıbaşı kafasını salladı.
"Bir daha görüşmeyeceğimiz meselesini unut" dedi Haseki Sultan, "Canın nerede isterse yaşa, ben var oldukça kılına hata gelmeyecek. Ama her çağırdığımda geleceksin ve zanaatınla hizmetimde olacaksın. Anladın mı?"
"Anladım" diye cevap verdi Aşçıbaşı. Sesi kısık çıkıyordu.
Sultan devam etti: "Geri kalan iki sözüm hâlâ geçerli. Haydi yap ne yapacaksan!"
Aşçıbaşı yerde, sağ ayağının dibinde duran şerbetin üzerindeki kadife örtüyü çekti ve gümüş zarf içindeki sürahiyi ortaya çıkardı. "Henüz tam olarak hazır değil" dedi sürahiyi kaldırırken, "Bir ismi eksik. Daha fısıldamadım. Önce benim elimden içeceksin. Her yudumun bir sözünü yeminle mühürleyecek."
Sultan, Aşçıbaşı'na doğru ilerledi ve dudaklarını kendisine doğru uzanan sürahiye yaklaştırdı.
Bir ayini yönetir gibi, derin bir sesle konuştu Aşçıbaşı: "Bugün ya da günün birinde, sözünden döndüğünde, yeminlerinden birini bile bozduğunda, bu şerbetin damarlarında ecelin olarak dolaşmaya başlayacağını biliyor musun?"

Hiç tereddüt etmeden "Biliyorum" diye cevap verdi Sultan.
Aşçıbaşı sordu: "Bugünden sonra, bu Saray'da çocukların katledilmesine engel olacağına ve sebebi ne olursa olsun hiçbir çocuğun fermanını vermeyeceğine yemin eder misin?"
"Ederim..." diye cevap verdi Sultan ve Aşçıbaşı'mn ellerinde duran şerbetten bir yudum aldı.
Hemen ikinci yemine geçti Aşçıbaşı. Sesinin titremesine yine mâni oldu. "Bu şafak vaktine kadar bana..." diye konuştu kekeleyerek, "Kamer'i bana vereceğine yemin ediyor musun?"
Sultan hafifçe gülümsedi: "Ediyorum..."
Son yemin yudumunu da aldıktan sonra, Aşçıbaşı sürahiyi Haseki Sultan'ın ellerine bıraktı. O an kendisiyle birlikte Hanedan-ı Âl-i Osman'ın da, hatta dünyanın da tarihinin ve talihinin değişmekte olduğunu hissetti Aşçıbaşı. Yanılmıyordu. Zira, iktidara ulaşmak için bir Pir-i Lezzet'in zanaatına hakikatte çok da fazla ihtiyaç duymayacak olan bu zeki ve muhteris kadın, Şerbet-i İkti-dar'ı yudum yudum içmeye başlamıştı.
Boş sürahiyi dudaklarından ayırdığında gözlerine garip bir bakış yerleşmişti. Etrafına bakındı. Artık yeryüzündeki hiçbir şeyi önemsemiyor gibiydi. Aynı bakışlarla Aşçıbaşı'na döndü. "Burada bekle..." dedi ve sürahiyi ayaklarının dibine bıraktıktan sonra çıkıp gitti.
Haseki Sultan'm ve peşindeki maiyetinin ayak sesleri duyulmaz olduktan sonra Aşçıbaşı dışarı çıktı. Dolunay iyice yükselmişti. Giriş avlusunda, beyaz ışıklarla yıkanmış olan mermerlerin üzerinde bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Rüyada gibiydi. "Bekle" demişti Sultan, yemin de içmişti. Demek ki gönderecekti Kamer'i. Bambaşka bir sarhoşlukta olan kafasına, yaşadığının gerçek olduğunu anlatan tek şey, göğüs kafesindeki o korkunç sıkışmaydı. Öyle kuvvetliydi ki güçlükle nefes alabiliyordu.
Sol tarafa, avlunun köşesine yürüyüp Harem'e doğru bakmaya başladı. Kamer o taraftan gelecekti ama ne zaman, hangi dakika,

307
hangi an gelecekti? Beklemenin böylesine ruhu tahammül edemiyordu. Yüksek sütunların üzerindeki tavan bile sıkıntı vermeye başlamıştı. Daha fazla dayanamayıp aşağı indi. Çimenler ve çiçeklerle bezeli ön bahçede Harem'e doğru on adım kadar yürüdü ve durdu. Yaklaşınca Saray'ın siluetleri daha da belirginleşmişti. İleride, karanlığın ortasında ve ayın altında duran duvarların, kafesli pencerelerin, minarelerin ve kubbelerin karanlık görüntülerine baktı Aşçıbaşı. Korkutucu görünüyorlardı. Oysa burada doğmuştu. Yürümeyi ve konuşmayı o duvarların gerisinde öğrenmişti. Canını zor kurtardığı bu yere geri dönmeyi bir kez olsun aklının ucundan bile geçirmemişti ama hayat çetin bir oyuncuydu. Yıllardan sonra, doğduğu gün kadar önemli bir başka gün için yine bu Saray'daydı işte.
Bir vardı, bir yoktu, ve evvel yine bu zamanın içindeydi, hiçbir yere gittiği yoktu. Aşçıbaşı hatırlıyordu. Harem'i, annesini, babasını, şefkati, korkuyu, İsfendiyar Usta'yı, sonra Darü'z-Zevk'in konaklarını, Âdem Usta'yı, Sirrah'ı, aşkı, ihaneti, nefreti ve sadakati. Sonra ayrılığı hatırlıyordu. Özlemi, karabasanları, bitmek bilmeyen yolları, Hekim ve Müneccim Efendileri, yıldızları ve kitapları...
Ne Itırlar Hanımı'm unutacaktı bir daha, ne de Bayram Us-ta'yı ve Levon'u.
Mahir'i, Neyyir Ağa'yı, Hasodalı'yı, rahmetli Siyavuş Ağa'yı ve Bekir Usta ile kalfalarını... Hiç unutmayacaktı.
Hatırlamanın üstadı olmuştu Aşçıbaşı ve hep hatırladığı, hep de hatırlayacağı tek varlık, Harem tarafından karanlığı aça aça geliyordu...
Tutulmuştu Aşçıbaşı. Sadece gözlerini açıp kapayabildi. Değişen bir şey yoktu. Oradaydı, Kamer'di ve geliyordu. Fildişi rengi bir kaftan giymişti. Siyah saçları, başındaki gümüş tacın tuttuğu beyaz ipek kumaşın altından omuzlarına dökülüyordu.
308
Yaklaştıkça yüzünü gördü. O siyah çekik gözlerini, asabi çenesini... Hâlâ çok güzeldi. Belki biraz büyümüştü, belki hayat bir iki hafif çizgi koymuştu yüzüne ama ne fark eder? Öncesiz ve sonrasız Kamer'di ve zaman elinden geleni ardına koymasa da hep Kamer olarak kalacaktı.
Kızın büzüşmüş, titreyen dudaklarını gördü Aşçıbaşı ve son iki adımında ayışığı kızın nemli gözlerinde parladı.
Sarıldı ona Kamer... Bir şey demeden, durmadan, bakmadan, doğruca...
Yaşam ile ölümü ayıran o keskin çizgi bile Aşçıbaşı için hükümsüzdü artık. Burnuna karanfilli elma kokusu dolmuştu. Kamer'in elleri sıkı sıkı sırtında, saçları yüzünde, gözyaşları omzundaydı.
Aşçıbaşı son dermanıyla sarıldı ve "Beni affet..." dedi.
Kısa, ağlamakla karışık bir gülücüğün ardından cevap verdi Kamer. "Ben sana hiç kızmadım ki" dedi hafif, titrek bir sesle, "Ben seni hep özledim..."
Konuşmak, bir şey söylemek istiyordu Aşçıbaşı. Düşünüyordu. Kafasından binlerce söz geçiyordu ama, yeryüzündeki tüm cümleler, hatta tüm kelimeler ve sonra tüm anlamlar ve kavramlar dönüp dolaşıp kendilerini, şu an kollarında tutmakta olduğu bu kızın ismine tercüme ediyorlardı.

Aşçıbaşı için yeryüzünde tek bir kelime vardı artık. O bütün kelimelerin ve bütün anlamların tek temsilcisiydi. Dağarcığı da o tek kelimeden ibaretti elbette ve Aşçıbaşı her şeyi anlatmaya yeten o ismi fısıldadı: "Kamer..."
Sonra sustu...
Bildiği ve söyleyebileceği tek şeyi söylemişti. Yapabileceği her şeyi yapmış ve en sonuna gelmişti. Beklemeye başladı...
Derken bir fısıltı duydu. Alelade bir ses değildi bu, yıllardan beri en çok beklediği, en çok özlediğiydi. Kamer'in varlığında da, yokluğunda da milyonlarca kez duymuştu ama onun ağzından
309
duymak... Varlığı hatırlatıyordu; yaşamayı, soluk aldığını, kalbinin attığını. Bir geçmişi söylüyordu, bir geleceği anlatıyordu, umudu anımsatıyordu ve hazdı, ve keyifti. Tek bir sesti bu. Tek bir isimdi. Kendi ismiydi...
Kamer'in sesi, kulaklarından içeri girip, bunca zamandır yarım yamalak dolaşan ruhunun eksik kısmını tamamlamaya başladı.
Ve Kamer tekrar fısıldadı: "Cihan..."
BİTTİ
310
Bu hikâye işte bu şekilde nihayete erdikten sonra...
Cihan İstanbul'da fazla oyalanmadı. Payitaht'ı yüreği kaldırmayacaktı daha fazla. Kamer'le birlikte çok uzaklara olmasa bile, yakının uzağına ya da uzağın yakınına kadar gidip, Antakya civarına yerleştiler. Şehrin az uzağında küçük bir dükkân açtılar. Birkaç sene sonra İsfendiyar Usta da emekli olup yanlarına geldi. Birlikte yemekler yaptılar, yemekler yediler, şarkılar söylediler. Çok mutlu bir hayatları oldu.
Kamer ile Cihan'ın iki de çocukları oldu: biri kız biri oğlan. İkisi de ne anasından, ne babasından bir zerrecik olsun kabiliyet almamıştı.
Erkek olan kitaplara pek meraklıydı. On dördüne geldiğinde Aşçıbaşı oğlunu el-Hâki Biraderlerin evine gönderdi. Oğlan, Müneccim Biraderi çok sevmekle birlikte, tıp ilmine meyletti. Hekim Biraderin öğrencisi oldu.
Kız ise doğuştan cevvaldi. Daha altı yaşında dükkânı çekip çevirmeye, sekiz yaşında esnafla çatır çatır pazarlık etmeye başlayınca, Aşçıbaşı kızının elinden tuttuğu gibi soluğu Itırlar Hanı-mı'nın konağında aldı. Hanım çok sevindi bu işe. Kızı kendi kızı gibi yetiştirdi, baharatları ve ticareti öğretti.
Cihan, Haseki Sultan'a verdiği sözü de tuttu. Her çağırdığında yanına gidip, yemekleri ve büyülü fısıltılarıyla işlerini kolaylaştırmaya çalıştı. Haseki Sultan'ın namı çok geçmeden yedi cihanı sardı. Fakat derken, Sultan yavaş yavaş unutmaya başladı Aşçı-başı'nı. Öyle büyümüştü, öyle güçlenmişti ki artık kimseye tenezzül etmiyordu besbelli.
311
Haseki Sultan birçok padişahtan daha uzun ve daha keskin bir iktidara sahip oldu. Hatta evladı küçük yaşta tahta çıkınca Padişah Naibi sıfatıyla tam on dört sene bizzat yönetti Devlet-i Aliye'yi. Şerbet-i İktidar'ı ile birlikte içtiği yeminler hep akimdaydı, hiçbirini bozmadı. Hatta Hünkâr'ı ikna edip "kardeş katli" kanununu bile iptal ettirdi. Hükümranlığı sırasında Saray'da tek bir çocuğun bile kanma girilmedi. Ta ki bir gün, otuz beş sene sonra bir gün, Haseki Sultan hırsına yenilip bir çocuğun, yedi yaşındaki torununun, katline ferman verinceye kadar...

Aşçıbaşı uyarmıştı. Şerbet-i İktidar ile birlikte içilen yeminler kadim ve acımasızdı. Haseki Sultan, yeminini bozduğu günün gecesinde, en güvendiği yerde, Harem'deki odasında ve yağlı bir kemendin ucunda can verdi...
İstanbul'a son gidişlerinden birinde, Aşçıbaşı'na bir haber geldi: Âdem Usta ölmek üzereydi ve kendisini çağırıyordu. Gitmem demedi Aşçıbaşı. Ne de olsa Âdem Usta'ydı ve üzerinde emeği vardı.
Üsküdar'ın kenarında bir mezbelede, ölüm döşeğinde buldu Usta'yı. Amansız bir illete tutulmuştu. Son bir arzusu vardı: Lezzetler içinde ölmek.
Aşçıbaşı önce birkaç boruotu tohumu kaynatıp Usta'ya içirdi. Ve ardından, Âdem Usta'nın zihni garip hayallere ve rüyalara bulanmışken, lezzetlerin isimlerini fısıldamaya başladı kulağına. Âdem Usta, zihninde oynaşıp duran binlerce lezzetin eşliğinde göçüp gitti bu dünyadan.
Daha başka haberler de alıyordu Aşçıbaşı...
Kölelerinin Sirrah'a karşı ayaklandıklarını duydu. Sahibelerini uykusunda boğuvermişler, hâzinesini talan ettikten sonra Da-rü'z-Zevk'i dört bir tarafından ateşe vermişlerdi.
Neyyir Ağa, Haseki Sultan ile birlikte ikbale kavuşmuş, onun devr-i iktidarında Paşa olup Divan-ı Hümayun'a kadar yükselmişti. Ne yazık ki emekliliğini göremedi Neyyir Ağa. Sultan'ın

Harem'de boğulduğu gecenin sabahı, cellat satırı altında kellesini kaybetti.
Hasodalı Firuz Ağa, sancakbeyi rütbesiyle Enderun'dan kapıya çıkmış, Rumeli'nin çeşitli vilayetlerinde görev yaptıktan sonra, en son Sakız Sancakbeyi iken emekliliğini istemiş, zevcesi ve çocukları ile birlikte adaya yerleşip mutlu ve huzurlu hayatına devam etmişti.
Darıcızade Mahmud Bey'in ise sonu hızlı gelmişti. Da-rü'z-Zevk'te âşık olup evlendiği Yalıgöçüren nam Nihan Hatun lakabının hakkını vermiş, koskoca Darıcızade hanedanını iki seneye kalmadan yemiş bitirmişti. Duyanlar, Mahmud Bey'in urgan alacak parası kalmadığı için kendini aşamadığını, bu yüzden bir uçurumdan atlamak suretiyle çileli hayatına son verdiğini anlatıyorlardı.
Bayram Usta, İstanbul'a yine fazla tahammül edememişti. Birkaç müşteriyle atıştıktan sonra tasını tarağını toplamış, kayığına atladığı gibi terk-i diyar etmişti. Aşçıbaşı uzun bir süre haber alamamıştı Usta'dan. Derken günlerden bir gün, mutfakta topik yapmakta ve her ne hikmetse kıvamını bir türlü tutturamamaktayken aklına birden Levon düşmüştü. Sorup soruşturmuş ve o zaman öğrenmişti acı hikâyeyi. Bayram Usta, İstanbul'dan sonra Sela-nik'e yerleşmiş, burada bir dükkân açmıştı. Günlerden bir gün, ağzıyla içmeyi bilmeyen iki zabit mekânda olay çıkarmış, bellerinden sıyırdıkları bıçaklar da araya giren Levon'u bulmuştu.
Görenler Bayram Usta'nın, Levon'un cenazesini kayığa yükleyip ufka doğru kürek çektiğini anlatıyorlardı.
O günden sonra balıkların ve mezelerin tadı kaçmış, bir daha da geri gelmemişti.
En mutlu haberi Mahir'den almıştı Aşçıbaşı.

Mahir de Haseki Sultan'la birlikte yükselmiş ve memleketine sancakbeyi olarak dönmüştü. Kendisi "büyük adam", anneciği de "bey validesi" olmuştu nihayet.
313
Çok mutlu olmuştu Aşçıbaşı. Üzerinden büyük bir yük kalkmış gibi hissetmişti kendini.
♦
İşte böyle...
Ölenler ölmüş, kalanlar kalmış, gidenler gitmişti.
Hayatının geri kalanı mutlu, huzurlu, afiyetli ve lezzetli geçti; Kamer'i her gün ilk günkü gibi sevmeye devam etti. Artık büyük sorular sormuyor, büyük cevaplar da beklemiyordu. Varını yoğunu zanaatına adamıştı. Madem Pir-i Lezzet olarak gelmişti bu dünyaya, o zaman hakkını vermeliydi. Verdi de... İsim yapmak, şöhret kazanmak için uğraşmadı. Sadece kendi yarattıklarını değil, diğer meslekdaşlarının elinden çıkan lezzetleri de yükseltmek için uğraştı. Gezdi, dolaştı, ilahi kabiliyetinden herkesin faydalanmasını sağladı. Tatlara tat, lezzetlere lezzet kattı ve tıpkı efsanelerde anlatıldığı gibi, en nefis yemekler onun devrinde pişirildi, en ehil aşçılar onun zamanında yetişti. Öyle ki Pir-i Lezzet efsanesinden haberdar olanlar, gelen son Pir-i Lezzet'in ışığının hâlâ yanmakta olduğunu ve onun son nefesini verdiği, toprağına karıştığı diyarın, bugün bile yemekleriyle müstesna olduğunu söylerler...
Kim bilir?
SON
314
¿etli geçti; ırtık büyük tun yoğunu pi bu dün-ptnak, şöh-U değil, di-ehmek için iydalanma-efsanelerde Bdi, en ehil
I.
tanesinden
I
İ yanmakta Bğı diyarın,